pastoratet, då den andra församlingen disponerar sina för ändamålet afsedda medel på annat håll, till enskildt gagn, hvilket svårligen lärer kunna försvaras såsom rätt.

Med anledning häraf, och för att rätta redan skedda samt förekomma framtida misstag vid fördelning af den fordom till ofvannämnde stadsskolor anslagna helgonskyld, vill jag vördsammast föreslå:

att orden i ofvannämnda nådiga Bref: "återställas till församlingarne", erhålla den tolkning: Att ifrågavarande helgonskyld skall återställas till de församlingar, hvilkas klockarelön den fordom utgjort, och att, der två eller flera församlingar i ett pastorat gemensamt bidraga till klockarens aflönande, den fördelas dessa församlingar emellan i förhållande till deras bidrag i helgonskyld.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Anders Pehrsson,
från Christianstads län.

N:o 201.

Af **Anders Jonsson** från Wermlands län, *om pension åt aflidn Provincial-läkaren Dahlmans enka.*

För ungefär ett år sedan afled Provincial-läkaren i Nordmarks härad af Wermlands län doktor N. Dahlman, efterlemnande enka och fyra små barn, af hvilka det yngsta föddes efter fadrens död.

Doktor Dahlman, som var en nitisk och omtyckt läkare, hade dock alltid haft fattigdom att kämpa mot och vid sitt alltför tidiga frånfälle hade han icke med sina små inkomster kunnat eller hunnit afbetala alla sina skulder, utan efterlemnade sin familj uti största nöd och bekymmer.

Rikets Ständer hafva ofta förut i likartade fall beviljat pensioner åt aflidne tjenstemäns nödställda familjer; och i förhoppning att Rikets Ständer äfven nu skola lifligt behjerta det mer än vanligt stora behofvet af hjelp och understöd för Dahlmans efterlemnade familj, vågar jag härmed ödmjukast anhålla och föreslå:

att åt aflidne Provincial-läkaren N. Dahlmans efterlemnade enka, så länge

hon lefver ogift, måtte från och med nästa statsregleringsperiod beviljas en årlig pension af 400 R:dr R:mt.

De handlingar, som för upplysning i denna sak kunna erfordras, skola i vederbörlig tid blifva aflemnade till Höglofliga Stats-Utskottet, dit jag anhåller att denna min motion måtte remitteras.

Stockholm den 26 November 1862.

A. Jonsson,
från Wermlands län.

N:o 202.

Af **Anders Jonsson** från Wermlands län, *om rättighet för landstingen att besluta ändringar i Kongl. Förordningen den 21 December 1857, rörande stängselskyldighet.*

Jag inser väl svårigheten att stifta en lag om stängselskyldigheten, som är ändamålsenlig för alla delar af riket, ty hvad som är tillämpligt på slättbygden, der egorna ligga tillsammans, är det icke uti de skogrika trakterna med sina spridda hemmansdelar uti norra och vestra delarne af riket, hvilket förhållande äfven visat sig uti de många anmärkningar, som vid sista riksdagen höjde sig mot nu gällande författning i ämnet och genom den mängd motioner, som i anledning deraf framkommo; men förnekas kan likväl icke att nämnde Förordning är otydlig, hvilket visat sig deraf, att i de många rättegångar, den framkallat, domrarne olika tolkat densamma. För det fall att blott en enda jordegare finnes på hvarje hemman, synes mig samma Förordning tydlig, men för det fall åter, som ofta inträffar, åtminstone i Wermland, att flere jordegare finnas å hvarje hemman, nämner den ingenting om skyldigheten att hägna vid allmän, för hemmanets behof erforderlig "driftesgata" eller om de så kallade utgärdesgårdarne omkring hemmanets inegor. Under nästan alla de på sednare åren hemmanen öfvergångna laga skiften hafva de mindre jordegarne blifvit utflyttade till de vid skogsmarken liggande inegorna, hvarföre, då Förordningen icke nämner ett ord om utgärdesgårdar, dessa hemman, der icke billighet funnes hos de andra jordegarne, ensamme skulle anses skyldige stänga om hemmanet, och detta, ehuru de äfven skydda de jordegares egendom, som bo inuti detsamma. På några

ställen hafva visserligen jordegarne sjelfve ingått på att dela gatu- och utgärdesgårdar efter skatterätt, men i detta, såväl som i andra fall, der fleres intressen äro i fråga, får ej billigheten alltid råda.

Jag får derför, i likhet med hvad både jag och flere med mig yrkat vid förra riksdagen, vördsamt föreslå:

att det tillägg måtte göras uti Kongl. Förordningen af den 21 December 1857 om stängselskyldigheten, att hemmanets så kallade allmänna driftesgator samt utgärdesgårdar omkring detsammas egor må fördelas på och underhållas af hemmanets jordegare efter hvars och ens i hemmanet egande skatterätt.

Skulle denna min framställning icke vinna Rikets Ständers bifall, hoppas jag att bland de frågor, som komma att tillhöra blifvande landsting, den om stängselskyldighetens ordnande inom hvarje län, der bäst skall kunna regleras efter sig företeende lokala förhållanden.

Jag får följaktligen vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer måtte ingå till Kongl. Maj:t med underdånig skrifvelse derom, att blifvande landsting, utan hinder af Kongl. Förordningen den 21 December 1857 om stängselskyldigheten, må ega att, efter de olika lokala förhållandena inom länet, ändra och besluta i förevarande ämne.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.

Stockholm den 26 November 1862.

A. Jonsson,
från Wermlands län.

N:o 203.

Af **Johan Johansson** från Östergötlands län, *om nedsättning i utförsellullen för jernmalm.*

Genom den höga utförseltull å jernmalm, som nu förefinnes, och som nära nog är så godt som fortfarande exportförbud, kommer en stor del af våra rika malmtillgångar att ligga obegagnade, alldenstund arbetskostnad och forsellön i sednare åren så betydligt stigit, att endast brytningskostnaden å ett skeppund malm

(4 centner) måste betalas med 1 R:dr 25 öre, då deremot priset på malmen å fartyg inlastad är högst 2 R:dr pr skeppund, och det likväl med klen afsättning, i anseende till brist på masugnar och inrättningar för malmens nedsmältning till tackjern, i synnerhet på en del orter, der rika jernmalmstillgångar finnas. Då afsättningen således inom landet, hvad denna vara beträffar, oaktadt dess rika tillgångar, oftast är till den grad försvårad, att jernmalmsegaren mången gång är beroende af köparens godtycke, och således måste åtnöjas med hans anbud, är det uppenbart, att flera jernmalms-anvisningar kunna komma att ligga obegagnade; blefve deremot utförseltullen nedsatt, hvarigenom icke allenast en friare täfflan uppstode, utan äfven det rika öfverskott af malm, som inom landet finnes, särdeles i de orter som äro i saknad af nedsmältningsanstalter, kunde med någon fördel exporteras, skulle derigenom fördel beredas, icke allenast den enskilde, utan äfven det allmänna, medelst den inkomst, som genom en dylik export skulle i landet inbringas.

Med åberopande af hvad här ofvan blifvit anfördt, tager jag mig friheten föreslå:

att utförseltullen å jernmalm måtte nedsättas till 5 eller högst 10 öre pr centner.

Om remiss till Bevillnings-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Johan Johansson,
från Östergötlands län.

N:o 204.

Af samtlige representanter af Bonde-Ståndet från Blekinge län, *om vissa förmåner åt den s. k. nyroterade jorden i länet samt anslag af allmänna medel till betäckande af härigenom uppkommande brist.*

Med erkännande af den rättsgrund, att de skattebördor eller onera, som blifvit jorden ålagde, böra, såvidt möjligt är, jemnt fördelas, att icke den ene, mera än den andre, deraf varder betungad, torde det tillåtas oss, att för en ringa del af våra kommittenter, söka utverka någon lindring i ett af de svårare onera, som gravera deras svaga hemman. Det är den så kallade nyroterade jorden i Blekinge, som i anseende till hemmanens svaghet i allmänhet och till större delen deraf ovanligt

inskränkta egovidd, men likväl ganska högt uppskattade och åsatta mantal, fått sig en roterings- eller rustningsskyldighet ålagd, som nära nog omöjliggör dessa hemmans bestånd och ovedersägligt hotar med skuldsättning och slutligen utarmning för de åboer, hvars lott det blifvit att dem besitta.

De utgöra 20 à 30 rotar, som, i stället för effektif rustning, för närvarande utgifva rotevakans-afgifter. För att i någon mån lätta den tryckande börda, som vidlåder dessa hemman och lägenheter, torde Rikets Ständer för sin del medgifva:

att dessa 20 à 30 rote- eller rustningsnummer, vid beräknandet af å dem utgående rotevakans-afgifter, måtte få tillgodonjuta samma förmån, som igenom Kongl. Maj:ts nådiga Bref af den 30 Maj 1857 blifvit de hemman af båtsmansindelningen i Blekinge beviljade, som äro ålagde utgifva såkallade öfverskottsräntor; samt att Rikets Ständer täcktes för detta ändamål anslå ett förslagsanslag, motsvarande den brist, som igenom denna förmåns beviljande komme att uppstå.

Då detta anslag icke kan uppgå till någon synnerlig summa, enär det hela icke utgör mera än, som ofvan förmälts, 20 à 30 rotar, må det väl anses för en obetydlighet för statskassan, men för de få individer, på hvars utgifter det ej så litet inverkar, skall det utöfva ett lugnande inflytande, att de finna sina betryck och bekymmer af Statsmagterne uppmärksammade och behjertade, samt villighet att låta dem vederfaras rättvisa.

Om remiss af denna vår motion till vederbörligt Utskott få vi vördsammast anhålla.

Stockholm den 26 November 1862.

Håkan Pettersson, *Jöns Pehrsson,*
Nils Svensson, *Ola Olsson,*
genom *Ola Olsson.*

N:o 205.

Af **Håkan Pettersson** från Blekinge län, *om anslag af allmänna medel för uppförande af ett kapell och anskaffande af ett boställe åt en kapellpredikant för de öfra rotarne inom Augerums socken.*

Inom Östra härad i Blekinge finnes en socken benämnd Augerum, som å fasta landet har en utsträckning af 4 mil och en folknummer af nära 4,000. De längst i norr belägna byarne hafva 2½ à 3 mil till kyrkan, som är belägen i yttre delen af socknens fastland. Jordmånen är i allmänhet mager och stenbunden, hvadan odlingen blott småningom och mödosamt kan göra några eröfringar. Den närmast förgångna generationen inom denna socken gjorde en betydlig skuldsättning för kyrkobyggnad, hvarur den närvarande näppeligen hunnit lösa sig, förr än en ytterligare skuldsättning måste göras, för ny tornbyggnad — samt ringklockas anskaffande — som under innevarande år fullbordats. — Oaktadt dessa ansträngningar, hafva medlemmarne inom församlingens fastland, som mer än väl insett olägenheten af den ringa beröring de aflägse boende kunna hafva med församlingens lärare, sedan några år åtagit sig en årlig utgift af 12 R:dr R:mt på hvarje hemman, för att dermedelst bilda en fond till dels uppförande af ett kapell, dels upprättande af ett predikantsboställe, hvartill kostnadsförslaget beräknats uppgå till 24,000 R:dr R:mt. Kapellet är naturligtvis afsedt för de längst i norr belägna rotarne, hvilka hafva en folkmängd af närmare 2,000 på 7½ hemman. Det tillstånd inom församlingen, som påkallat dessa utomordentliga ansträngningar, torde böra uppmärksammas, och för ernåendet af den förbättring, som dermed afsetts, måste en lång följd af år förflyta, om ej något bistånd lemnas dem. Under sådana förhållanden torde en ödmjuk anhållan om hjelp ifrån Statens sida icke få anses obehörig, hvarföre jag vördsamt vill föreslå:

att Rikets Ständer måtte bevilja Augerums församling i Blekinge en summa af 15,000 R:dr R:mt, såsom bidrag till uppbyggande af kapell och anskaffande af kapellpredikants-boställe för de öfre rotarne i samma församling.

Om

Om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott får jag lika vördsamt anhålla.

Stockholm den 26 November 1862.

Håkan Pettersson,
från Blekinge län.

N:o 206.

Af **Jöns Andersson** från Malmöhus län, *om statsbidrag för en jernbana från Ystad till södra stambanan vid Eslöf.*

Af de städer och orter, som inom vårt fäderneslandförst började vidtaga åtgärder för en jernvägsanläggning, intager visst Ystad, med kringliggande trakt, ett af de främsta rummen. Betydliga summor af enskilda medel uppoffrades för undersökningars anställande och utsigterna för ändamålets uppnående voro någon tid ganska uppmuntrande. Andra åsigter och andra intressen gjorde sig sedermera gällande och den allmänna uppmärksamheten i jernvägsfrågan drogs åt annat håll.

Frågan om en jernväg från Ystad åt öfra delen af landet är dock hvarken död eller öfvergifven, fastän den måst hvila. Ystad är en alltför vigtig punkt både för orten enskildt och för fäderneslandet i allmänhet, för att utestängas från delaktighet i de allmänna kommunikationsanstalterna, och jag vågar derföre hoppas, att Rikets nu församlade Ständer benäget ursäkta, att frågan om en jernbana från nämnda stad nu återigen framträder, sedan de hufvudsakligare delarna af stambanssystemet dels hunnit färdigbyggas, och dels så betydligt framdragits, att några väsendtliga ändringar i rigtningen åtminstone af södra stambanan väl icke äro att befara.

Jag anser icke nödigt att framhålla de fördelar, som med en sådan jernbana skulle tillskyndas, ej allenast Ystads spanmålsexporterande samhälle, och sedan uraldriga tider allmänna öfverfartsplatsen från Sverige till Tyskland, utan äfven fäderneslandet i sin helhet, hvilket både behöfver denna snabba postväg till utlandet och kan tillgodogöra sig de jordbruks- och ladugårdsprodukter, denna folkrika och produktiva bantrakt har att erbjuda.

Icke heller anser jag nödigt här återgifva de kalkyler och beräkningar öfver denna bandels anläggningskostnader, som vid sist hållne undersökning blifvit af behörig person uppgjorde, enär dessa, jemte alla dertill hörande handlingar och kartor, på annan väg komma Höglofliga Stats-Utskottet tillhanda. För ändamålet med denna motion torde det vara nog att jag åberopar de motiver, som återfinnas i Herr Landshöfdingen och Kommendören S. G. v. Troils på Riddarhuset väckta motion i samma ämne.

I enlighet härmed vågar jag vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer täcktes till bidrag för en jernbana från Ystads stad till södra stambanan vid Eslöfs station anslå en summa af 2,450,000 R:dr, motsvarande $\frac{2}{3}$ af den kostnadssumma, hvartill anläggningen af nämnda bana, uti af Herr Kapten Frykholm uppgjordt förslag, beräknats. med vilkor att det bolag, som för ändamålet bildats, ansvarar för anskaffande af den återstående tredjedelen.

Om remiss häraf till Höglofliga Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Jöns Andersson,
från Malmöhus län.

N:o 207.

Af **C. J. Svensén** från Calmar län, *om ett bestämdt lagstadgande rörande bättre rätt till utmätt fast egendom.*

Gällande föreskrifter i afseende på utmätning och försäljning af fast egendom äro i hög grad ofullständige, föranledande till rättegångar och obehagligheter mellan fordringsegare, gäldenärer och underexsekutorer. — Vid försäljning af fast egendom, som blifvit i laga ordning utmätt, förekommer som oftast det förhållande, att antingen gäldenären *efter* utmätningen försålt fastigheten till annan person, eller ock att inteckning blifvit sökt *efter* det utmätning skett, och af domstolen, som om utmätningen icke kunnat ega kännedom, beviljad.

Det inses lätteligen att en oredlig gäldenär, ifall den ena eller andra af dessa åtgärder blifvit lagliga förklarade, kan helt och hållet betaga utmätningssökanden

dess rätt att få liqvid ur köpeskillingen för den utmätta fastigheten, enär såväl försäljningen som den intecknade skuldsedeln kunna vara diktade och tillställde just i sådan afsigt; och som jag känner att domstolarne, då rättegångar i dylika fall uppstått, fastställt både försäljning, som af gäldegären efter utmätningen vidtagits, och inteckning, som efter laga kraftvunnen utmätning i fastigheten blifvit sökt och erhållits, anser jag mig böra föreslå:

att en bestämd lag härutinnan utfärdas, som stadgar, att hvarken försäljning af eller inteckning uti fast egendom, som tillkommit *efter* laglig utmätning deraf, må ega gällande kraft.

Prejudikat saknas visserligen icke derpå, att Högsta Domstolen ogillat försäljning af fastighet, som af gäldenär, efter utmätning deri, företagits, men då det är förenadt med besvär, omkostnader och tidsutdrägt att draga hvarje dylikt mål under Högsta Domstolens pröfning, lärer ett bestämdt stadgande härom vara af nöden.

Om remiss till behörigt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

C. J. Svensén,
från Calmar län.

N:o 208.

Af **C. J. Svensén** från Calmar län, *om ändringar i nu gällande Handels- samt Fabriks- och Handtverksordningar den 22 December 1846, i afseende å rättighet att idka handel och handtverk.*

Efter sexton års pröfvotid har det visat sig att den bana, som blifvit beträdd inom handelns- vch näringsfrihetens områden varit i högsta måtto fruktbringande, oafvisligen manande till ytterligare fortskridande. Tiden torde numera vara inne att undanrödja några af de inskränkningar i tillämpningen af den stora grundsatsen, om hvars och ens rätt att på ärligt sätt försörja sig på hvad sätt honom bäst synes; hvilka inskränkningar uti 1846 års författningar qvarstå såsom eftergifter åt "den gamla tidens" åsigter oeh föreställningssätt.

Kommunalförordningen och den nya bevillningsstadgan gifva åt denna tanke ytterligare stöd: de nya förhållanden, som till följd häraf hafva inträdt, komma att

i möjligaste mån rättvist fördela bördor och åligganden medborgare emellan, och de inkast, som hittills från äldre yrkesidkares sida blifvit framställda emot meddelandet af lika rättigheter åt alla medborgare, i fråga om valet af utvägar att sig på årligt sätt försörja, förfalla helt och hållet.

I den mån industriens utveckling fortgår, ökas ock landsbygdens innevånares behof af handelsvaror, och då genom de fortgående jernvägsanläggningarne och deras förbindelse med förutvarande eller samtidigt ordnade vattenkommunikationsleder framkallats behof af större frihet för handeln att utveckla sig der, hvarest den naturligast af varuomsättningen påkallas, hafva qvarstående inskränkningarne visat sig alltmera å ögonen fallande.

Det är af sådan anledning som jag föreslår:

att stadgandena i Handelsordningen den 22 December 1846 § 6 och Kongl. Kungörelsen den 7 Februari 1852 om visst afstånd från stad eller köping, hvarinom öppen salubod på landet icke får anläggas, må upphöra att vara gällande; och att tillstånd till anläggande af sådan handelsbod må tillåtas, utan afseende på afståndet från stad eller köping;

Eller, om detta icke anses lämpligt,

att åtminstone det afstånd från stad, som nu är för salubods anläggning bestämdt, må till en mil förkortas och förbudet emot landthandel inom visst afstånd från köping helt och hållet bortagas.

Hvarjemte jag hemställer:

att föreskriften, om ovilkorlig skyldighet att hafva vunnit burskap å handel för vinnande af rättighet att idka handelsrörelse i stad må upphöra.

Likaledes tillåter jag mig föreslå:

att stadgandet i Fabriks- och Handtverksordningen den 22 December 1846, om mästerskaps förvärfvande, må uteslutas; att föreskriften, om burskaps förvärfvande för anläggande af handtverksverkstad, äfvensom för idkande af bageri-, bryggeri-, eller slagteri-handtering i stad må upphöra att vara gällande; och att bageri-, och bryggeri-handteringen jemväl må af tjenstemän idkas; samt att rättigheten, att såsom försörjningsmedel med egna händer eller med biträde af hustru och hemmavarande barn, till afsalu åstadkomma handtverksarbeten eller andra tillverkningar, må vinnas utan tillstånds-ansökning, och således blott efter föregången *anmälan* till vederbörande myndighet må kunna utöfvas.

Om remiss till behörigt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

C. J. Svensén,
från Calmar län.

N:o 209.

Af **C. J. Svensén** från Calmar län, *om tillägg i 10 § af Kongl. Förordningen den 19 December 1827 angående jordafsöndring.*

I Kongl. Förordningen om hemmansklyfning och jordafsöndring den 19 December 1827 är stadgadt, att vissa verk och inrättningar må för alltid eller på viss tid från hemman afsöndras, jemte nödigt utmål af jord intill desamma, mot erläggande af årlig afgäld till hemmanet.

Detta välbetänkta stadgande torde likväl böra utsträckas jemväl till förmån för idkare af handel- och handtverksrörelse på landet, sedan numera dessa näringsgrenar vunnit behörigt erkännande inom lagstiftningen. Under nuvarande förhållanden är det icke medgifvet dessa idkare rättighet att förvärfva sig nödigt utmål af jord för deras boställe annorstädes än på hemmanets utegor, alldeles icke på dess åker och ängsmark, och till minst ett halft tunnlands (= 2,8 qvadratrefvars) vidd. På landsbygden är det i allmänhet helt naturligt att handels- eller handtverksidkaren helst bosätter sig i möjligaste närhet af en befolkad ort, påtagligen till större bequämlighet såväl för sig sjelf, som för ortens innevånare. — Att ega sitt eget hus på egen grund är en önskan, som öfverallt låtit höra sig hos den idoge arbetaren, och denna önskan är i sig sjelf så prisvärd, att ett tillmötesgående i detta fall torde vara en af lagstiftarens ädlaste uppgifter. Jag vågar derföre föreslå:

att Rikets Ständer besluta ett tillägg i 10 § af Kongl. Förordningen den 19 December 1827, hvarigenom det medgifves idkare af handel- eller handtverksrörelse på landet rättighet att, i likhet med hvad om de i berörde författningsparagraf omförmälde verk och inrättningar är stadgadt, förvärfva egande- eller besittningsrätt af nödigt utmål till bostad och åbyggnader för rörelsens bedrifvande, utan afseende på belägenhet eller jordrymd; likväl mot erläggande af årlig afgäld till hemmanet.

Om remiss till behörigt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

C. J. Svensén,
från Calmar län.

N:o 210.

Af **Per Persson** från Wermlands län, *om ändring i gällande författningar angående grustägt.*

Det i min tanka mindre välbetänkta så kallade betänkande, som förra riksdagens sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott afgaf i anledning af min då väckta motion angående ändring eller upphäfvande af Kongl. Brefvet den 25 November 1802 och Kammar-kollegii Cirkulär den 4 Mars 1825, föranleder mig att nu ånyo framhålla detta ärende, i förhoppning att det sammansatta Utskott, som under innevarande riksdag kommer att behandla frågan, derät skall egna en noggrannare pröfning, än hvad jag förmenar vid sistlidna riksdag hafva varit händelsen.

Ibland äldre lagstadganden förekomma några, som längesedan upphört att vara tillämpliga. Jag afser härmed de författningar och lagstadganden, som föreskrifva att, "till vägbyggnad får sand och ris tagas å skog och utmark, der det tarfvas m. m." Detta "tagande" får, så vidt jag förmår tyda författningarnes andemening, ske utan någon ersättning till jordegaren.

Om detta måhända var tillämpligt den tid, då dessa lagstadganden ursprungligen tillkommo, så är nu derom mindre att säga, ty under den tiden ansågs sannolikt hvarken skogen eller skogs- och utmarken af synnerligt värde; den låg för öfrigt då mera i samfällighet till hela hemman eller flera skifteslag, som förhållandet ännu är uti några af Rikets norra provinser, der vidsträckta skogs- och utmarker ännu finnas; — men inom de fleste öfriga provinser inom riket deremot, der afröjningsjorden numera är af ringa omfång, är det ett allt för stort ingrepp i eganderätten, att vägbyggnadsskyldige skola ega rätt att utan ersättning och till och med jordegaren oåtspord, få inkräkta på dennes egendom.

I samma mån, som svenska jorden för hvarje år allt mera styckas, dels genom hemmansklyfning, dels genom jordafsöndring, i samma mån blifva de omförmälde lagstadgandena orättvisa och förkastliga. En egare till en mindre hemmansdel, som vid laga skifte råkat få ett sådant utegoskifte, att grustägt derå kan uppletas, kan inom några år så tillvida blifva beröfvad hela sitt utmarksskifte, att endast grunden återstår, hvilken i de aldra flesta fall består af blott berg och sten, hvarå hvarken bete eller skog framdeles kunna vexa.

Man kan visserligen invända häremot, att jordegare under laga skiften kunnat

af samfäld mark uttaga "sandtag", men om detta också skett, så har man ju likväl ingen säkerhet för att det behagar vägunderhållsskyldige att der taga lagningsämne, ty det står dem ju fritt, efter ännu gällande lagbestämmelser, att "taga" å skog och utmark hvarhelst de behaga. Men låtom oss antaga, att några också taga sitt behof af samfälligheter, så är det väl i alla fall temligen stridande emot eganderätts principen, att, på sätt som hittills skett, få "taga" både utan ersättning och egarnes lofven.

De skäl för afslag å min vid sistlidna riksdag lika beskaffade framställning, som sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs och Ekonomi-Utskottet framhållit och begagnat, äro så ytterst klena, för att icke säga något ännu sämre, att jag icke kan afhålla mig ifrån att af desamma här återgifva några strofer, kanske rättare sagdt fraser.

Det sammansatta Utskottet har förmenat, "det ej vara skäl, att till ytterligare tunga för det redan i sig sjelf betydliga väghållningsbesväret, tillerkänna jordegaren ersättning för de nästan värdelösa (som Utskottet kallar dem) väglagningsämnena, helst rättigheten att taga sådana är ömsesidig och merändels af lika värde för alla, (sic! är det möjligt?) i det nemligen hvarje jordegare tillika är väghållningsskyldig och, om han än icke för det närvarande har, likväl i framtiden, till följd af nya indelningar, kan få skyldighet att underhålla väg på ett ställe, der ifrågavarande förmån länder honom till nytta, samt härtill kommer, att tvister om berörde ersättning, derest motionärens förslag antoges, oftare skulle göras till föremål för domstols pröfning, hvarigenom uppstode kostnader, som i de flesta fall sannolikt icke skulle uppvägas af värdet utaf det omtvistade."

"Af nu anförda skäl", säger slutligen sammansatta Utskottet, "är således giltig anledning att vördsamt afstyrka bifall till Per Perssons motion."

Hvarest, i det nu citerade sammansatta Utskottets såkallade giltiga skäl för afstyrkande af bifall till min motion ligga begrafna, förmår jag icke inse. — För mig vill det synas, som voro de mycket både underhaltiga och skrufvade. Det skulle icke heller falla sig synnerligt svårt, att grundligen vederlägga dessa det sammansatta Utskottets såkallade "anförda skäl" och "giltige anledning", men jag hvarken vill eller bör anställa en dylik analys, utan hänvänder mig med mera tillförsigt till Rikets nu församlade Höglofliga Ständer, hvilka jag hoppas skola finna, af hvad jag nu i korthet anfört, nödvändigheten, billigheten och rättvisan deruti, att Kongl. Brefvet den 25 November 1802 och Kammar-kollegii Cirkulär den 4 Mars 1825 måtte ändras eller upphäfvas och i stället stadgas:

> till vägbyggnad får sand, ler och ris tagas såväl uti inegor och hagar, som å skogs- och utmark, emot ersättning till den eller dem, som marken och skogen ega; och skall sand- och lertag till vägbyggnad af kronobetjente med 2:ne nämndemän på tjenliga ställen utsynas, hvilka jemväl bestämma ersättningen, om icke godvillig öfverenskommelse emellan

jordegarne och väglottsegarne vid utsyningen träffas kan. Den, som ej åtnöjes med kronobetjentes och nu sagde nämndemäns värdering, eger att deremot anmäla missnöje hos ortens domare, som då, genom vanlig häradssyn på stället, dömer i saken, hvaremot besvär ej må anföras.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Per Persson,
från Wermlands län.

N:o 211.

Af **Per Persson** från Wermlands län, *om statsanslag för en jernvägsanläggning från Arvika till Norska gränsen.*

Redan vid sistlidna riksdag tog jag mig friheten i särskild motion fästa Rikets Höglofliga Ständers uppmärksamhet derpå, att den del af nordvestra jernvägsstambanan, som är afsedd att sammanbinda och närmare förena brödrarikena Sverige och Norrige, utan gensägelse är en af de vigtigaste och mest riksgagneliga kommunikationsleder inom vårt land, icke allenast i kommersielt och ekonomiskt hänseende, utan äfven i politiskt, emedan derigenom öppnas en kommunikation, så väl emellan de förenade rikenas vigtigaste punkter, hufvudstäderna Stockholm och Kristiania, som ock flera större handelsplatser, hvadan den följaktligen hade förtjent att redan då komma under byggnad, men som hela det lån, hvilket förra riksdagens Ständer beslutade upptaga för jernvägsbyggnad, af Statsmagterna ansågs böra användas på fullbordande af de banor, hvilka redan voro under arbete, blef deraf en gifven följd, att min framställning för den gången lemnades utan afseende. Då jag emellertid är förvissad derpå, att såväl Kongl. Maj:t som Rikets Höglofliga Ständer hafva för allvarlig afsigt att äfven under nu instundande statsregleringsperiod fortsätta byggandet af de beslutade stambanorna, beder jag att ånyo få fästa Rikets Höglofliga Ständers uppmärksamhet på vigten och nödvändigheten af medels beviljande, åtminstone till byggande af så stor del af omförmälda nordvestra stambana, som jernvägskommittéen i sitt 1859, pag. 109, afgifna betänkande uppgifvit vara

behöfligt

behöfligt för fullbordande af den vigtigaste delen af sagde bana, nemligen från Arvika till Norska gränsen. Visserligen vore det önskligt om medel nu kunde beredas och beviljas för byggande af hela nordvestra stambanan, men då jag inser att förhållandet i verkligheten är sådant, som kommitterade i sitt betänkande uppgifvit, "att de stora kostnader och betydliga arbeten, som med dess utförande i sin helhet äro förenade, sannolikt fordra en längre tid, innan landets tillgångar medgifva dess fullbordande", så anser jag likasom kommitterade, med hänseende till den stora allmänna nytta, som skulle tillskyndas såväl Sverige som Norrige genom en beqväm inre kommunikation länderna emellan, mig böra fästa Rikets Höglofliga Ständers uppmärksamhet vid ett sätt att tillvägabringa den åsyftade förbindelsen på kortare tid och för billigare kostnad, hvarigenom åtminstone under de årstider, då vattendragen äro isfria, kunde till ej obetydlig del beredas samma förmåner, som med jernvägen i dess helhet eftersträfvas.

Ifrån Kongsvinger till riksgränsen, eller den del af banan, som kommer att byggas af Norrmännen, är afståndet 3 mil och vidare från riksgränsen till Arvika 3¾ mil. Då man nu å Norska sidan fortsätter jernvägen till gränsen och på den svenska anlägger jernväg derifrån till Arvika, så är redan derigenom en förbindelse öppnad emellan båda länderna, alldenstund segelled förut finnes från Arvika till Wenern och derifrån till andra delar af Sverige.

Denna kommunikation, hvarför kostnaden således icke uppgår till en femtedel af den för nordvestra stambanan i dess helhet, uppfyller i afseende på förbindelsen med Norrige, till dess samma stambana hinner fulländas, alla billiga fordringar på beqvämlighet och hastighet för så väl passagerare som gods, ty sedan Westra stambanan från Stockholm till Göta kanal å ena sidan och den förenade Svenska och Norska jernbanan från Arvika till Kristiania å den andra blifvit fullbordade, kan vägen emellan båda hufvudstäderna tillryggaläggas, enligt komitterades beräkning, på ungefär 30 timmars tid, äfvensom vägen från Göteborg till Kristiania på lika lång tid.

Genom nordvestra stambanan emellan Arvika och riksgränsen i förening med den Norska jernvägen erhålla både hela den stora vestra delen af Wermland och ett icke obetydligt område inom Norrige, som af dessa banor genomskäres, den kortaste och i afseende på beskaffenheten af landets produkter äfven den ändamålsenligaste förbindelse vid Arvika med de svenska segellederna och följaktligen med Göteborg samt inre delar af Sverige.

Dessa äro de stora fördelar i kommercielt och ekonomiskt hänseende, som komma att vinnas genom antagande af detta mitt förslag, och då härtill läggas de politiska, hvilka äfven afse ett närmande emellan de förenade rikena, anser jag nödvändigt att med görligaste första få denna kommunikationslinie öppnad, helst det numera är en allmänt känd sak, att Ryssland spinner ett jernvägsnät från Svarta Hafvet

till Östersjöns stränder, i hufvudsakligt ändamål att hastigt kunna sammandraga sina stridskrafter, och månne det icke då är högst angeläget, att äfven Sverige öppnar en kommunikationsled för att lika hastigt kunna sammandraga sina försvarskrafter, hvaribland såsom en vigtig del måste ingå i beräkningen Vestra Svenska arméen samt de Norska trupperna? — Genom den förenämnda å Svenska sidan endast $3\frac{3}{4}$ mil långa, banans öppnande kan den Norska arméen vara här i riket inom några timmar och i Stockholm inom 2 à 3 dagar.

Af hvad jag nu redan anfört synes, att Arvika både för närvarande och för framtiden är en af de vigtigaste punkter, som nordvestra stambanan under alla förhållanden bör beröra, och som detta genom kommitterades betänkande är så tydligen ådagalagdt, att ingen giltig vederläggning derå är möjlig, och jag dessutom hoppas och förmodar att under riksdagens lopp en Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i denna vigtiga fråga är att förvänta, anser jag öfverflödigt att vidlyftigt härom vidare orda, utan inskränker mig till den vördsamma anhållan, det Höglofliga Stats-Utskottet, som kommer att behandla frågan, ville ur jernvägsbetänkandet benäget inhemta de vigtiga skäl, som tala för behofvet samt nyttan och gagnet af denna del af nordvestra stambanan; och får jag alltså, med ledning af kommitterades förslag och på grund af hvad jag anfört, vördsamt föreslå:

att Rikets Höglofliga Ständer täcktes bevilja den af Jernvägs-kommittéen beräknade summa, 3,893,998 R:dr, för anläggande af jernväg från Arvika till riksgränsen.

Om remiss af denna min motion till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Per Persson,
från Wermlands län.

I denna motion förena sig till alla delar:

Olof Olsson,
från Olebyn
af Wermlands län.

A. Jonsson och *P. Eriksson*,
från Wermlands län.

N:o 212.

Af **P. Östman** från Wester-Norrlands län, *om förändring i 8 Kap. 7 § Ärfda-Balken, i fråga om arfsrätt åt oäkta barn.*

En inom lagstiftningens område vigtig fråga har vid flere föregående riksdagar varit föremål för Höglofliga Ständernas ompröfvande och som allt mer och mer ådrager sig den af rättskänsla glädjande opinionens uppmärksamhet, och denna fråga gäller lagstiftningen om oäkta barns arfsrätt.

Denna fråga blef vid sistlidne riksdag inom dåvarande Lag-Utskott behandlad på ett sätt, som bevisade att opinionens röst och religionens grundsatser att den ene icke bör lida för hvad den andre felar, af Utskottet bebjertades, i thy att det tillstyrkte en lagförändring, som berättigar oäkta barn att njuta arf efter sina föräldrar, hvilket med billighet och rättvisa sammanstående förslag inom ett af respektive Medstånden studsade mot fördomarnes och ortodoxiens bålverk, och till den sanna menniskovännens förundran och missbelåtenhet förföll.

Att, så länge oäkta barn icke få njuta arf efter sina föräldrar, lagstiftaren står i skuld till religionen och rättskänslan, är en sanning, uttalad icke allenast af den enskilde individen, som finner sig kränkt i sin naturliga rättighet, utan ock af pluraliteten inom Svenska nationen; och den lagstiftande magten skall icke heller inför ett efter jemnlikhet sträfvande folk kunna påstå sig hafva fulligjort sina dyra åligganden så länge de oäkta barnen äro uteslutna från all arfsrätt. Mig synes tiden vara inne, att, då så väl lika arfsrätt syster och broder, som giftorätt man och hustru emellan för flera riksdagar sedan genomfördes, man icke straffar barnen för föräldrarnes förseelser; och månne ej mången döende moder, som ser sin förmögenhet skola efter hennes död med begärlighet anammas af sidoarfvingar och hennes egen lifsfrukt, förskjuten, lemnas åt den allmänna välgörenheten, derest den icke sjelf är kommen till den ålder att den med eget arbete kan förvärfva sitt lifs uppehälle. Och får jag fördenskull vördsamt föreslå, det måtte Rikets Ständer besluta en förändring af kapitlet 8 § 7 Ärfda-Balken af följande lydelse:

> aflar man barn i lönskaläge utan äktenskapslofven eller i hordom eller i förbudna leder, de barn må ock arf taga efter fader och moder, der dessa, efter eget medgifvande eller laga kraftvunnen dom, kände äro, i hvad de i lösören ega. Hafva fader eller moder barn af äkta säng, tage desse dubbelt mot oäkta barn, oäkta barn njute ock af fader och moder nöd-

torftig föda och uppfostran, till dess de sig sjelfva nära kunna. Dör endera af föräldrarne och lemnar ej gods efter sig, föde då den barnet, som efterlefver.

Skulle denna lagförändring icke kunna antagas, får jag såsom alternativ föreslå följande förändrade lydelse af nyssberörde §:

aflar man barn i lönskaläge utan äktenskapslofven eller i hordom eller förbudna leder, de barn må ock arf taga efter sin moder, der hon efter eget medgifvande eller laga kraftvunnen dom känd är, i hvad hon i lösören eger. Har moder barn af äkta säng, tage dessa dubbelt mot oäkta barn; oäkta barn njute ock af fader och moder nödtorftig föda och uppfostran, till dess de sig sjelfva nära kunna; dör endera af föräldrarne och lemnar ej gods efter sig, föde då den barnet, som efterlefver.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamligen.

Stockholm den 26 November 1862.

P. Östman,
från Wester-Norrlands län.

N:o 213.

Af **P. Östman** från Wester-Norrlands län, *om statsanslag till löneförhöjning åt kapellpredikanten inom Hemsö kapellförsamling af Hernösands stift samt lönebidrag till en examinerad folkskolelärare derstädes.*

Med skäl har hvarje fosterlandsvän anledning glädja sig åt den fortgående intellektuela utveckling eller själslyftning ur okunnigheten och fördomarne, som gör, att det uppvexande slägtet allt mer kan närma sig sin höga bestämmelse, som är i första hänseendet sann och oförvillad kristendom och dernäst kunskap och begrepp om hvad som utgör menniskans värde, rättighet och pligt och hvilket mål otvifvelaktigt ernås genom undervisning i skolor, hvadan man, på det alla utan undantag måtte komma i åtnjutande af undervisning i folkskolor, stadgat, att uti hvarje församling bör finnas helst en fast skola, — ett stadgande som allmänt efterkommits. Att dessa folkskolor äro mindre betungande i större än i mindre församlingar är

påtagligt. Visserligen hafva Rikets Ständer vid sednare riksdagar gjort mycket för folkskolornas understödjande. Dock finnas ännu orter, der Ständernas benägna medverkan för undervisningens oafbrutna bibringande påkallas; en sådan vanlottad ort finnes inom mitt kommittentskap, nemligen Hemsö kapellförsamling inom Gudmundrå pastorat i Wester-Norrlands län.

Denna lilla församling, som är belägen på en ö, som delar Ångermannaelfven i 2:ne grenar vid dess utlopp i hafvet, består af $3\frac{3}{4}$ mantal förmedladt skatte, fördelade på 21 hemmansåboer, hvilka, till följd af öns isolerade läge och svårigheten att komma till Högsjö församlings kyrka, dit öns innevånare hört, för 10 år sedan sökte och erhöll tillstånd att utgöra en särskild kapellförsamling. Genom stora uppoffringar och ihärdigt arbete uppbyggde då öns befolkning, som består af nyssnämnde 21 hemmansåboer, några torpare, som hafva små jordlotter, och af fiskare, som vid öns stränder söka sitt uppehälle, en mot folkmängden svarande kyrka, hvarförutan boställsjord för predikanten måste inköpas och bostad åt honom uppföras, hvarjemte nödig folkskole-lokal inrättades.

Utaf öns folkmängd, som består af 456 personer, befunno sig förlidet år 106 inom skolåldern. Då öns befolkning är så ringa, att den densamma tillkommande andel i skyddsafgiften uppgår endast till 52 R:dr, hvartill visserligen kommer, dels understöd af Statsverket 80 R:dr, och dels afgift af 19 öre på hvarje mantalsskrifven person, utgörande 34 R:dr, har följden af dessa ringa tillgångar varit, att examinerad skollärare icke kunnat erhållas, utan har predikanten, emot åtnjutande af 160 R:dr lön, jemte bestridande af de presterliga göromålen, besörjt undervisningen i folkskolan, men då hans presterliga göromål icke tillåta honom att mer än 3:ne dagar i veckan lemna undervisning i skolan under fem månader på året, är det i ögonen fallande att en examinerad skollärare är högligen af behofvet påkallad. Och får jag, med anledning af hvad jag nu i korthet andragit, föreslå:

det måtte Rikets Ständer af den till folkskolorna utgående personliga skyddsafgiften anslå särskildt såsom lönebidrag till en examinerad folkskolelärare inom Hemsö kapellförsamling, af Gudmundrå pastorat i Hernösands stift, 200 R:dr årligen, mot det att församlingen, med tillhjelp af den hittills vanliga halfva skyddsafgiften, bör hålla sin folkskola i det ordnade skick, som författningarne derom föreskrifva.

I sammanhang härmed och då kapellpredikanten på ön, som i lön uppbär endast 17 tunnor korn och en tunna råg, samt innehar ett boställe, hvarå födes blott en häst och tvänne kor, skulle, då en folkskolelärare blefve antagen och denne blifvit i åtnjutande af de till folkskolan anvisade förmåner, som förut till kapellpredikanten utgått, komma i bekymmer för sitt nödtorftiga uppehälle, vågar jag föreslå:

det måtte Rikets Höglofliga Ständer, under behjertande att Hemsö kapellförsamling icke mägtar åstadkomma vidare tillökning i predikantens lön,

anslå såsom tillökning i hans lön 160 R:dr årligen, till dess en ändamålsenlig reglering af presterskapets löner blifver genomförd.

Under förhoppning att Rikets Ständer behjerta denna lilla kapellförsamlings behof af bidrag ifrån Statens sida, i här antydda afseenden, anhåller jag om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott.

Stockholm den 26 November 1862.

P. Östman,
från Wester-Norrlands län.

N:o 214.

Af **P. Östman** från Wester-Norrlands län, *om ändring i Kongl. Förordningen den 30 November 1855, angående expeditionslösen.*

Då det är lagstiftarens både rättighet och skyldighet att bestämma den lösen, som hvar och en auktoritet eger att uppbära för sina handlingar af hvad namn och beskaffenhet som helst, hvilka till allmänheten blifva expedierade, är det ock lika angeläget, att samma lagstiftare ser till att den som har behof af att från embetsverk och domstolar utlösa expeditioner, icke ålägges en obillig afgift för handlingar, som skola tjena honom till efterrättelse; och då Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning, angående expeditionslösen af den 30 November 1855, så allmänt inom de borgerliga samhällena blifvit såsom högst obillig ansedd, och jag derjemte blifvit af mine kommittenter dertill uppmanad, i jemnbredd med min öfvertygelse om nu gällande expeditionstaxas obillighet, får jag vördsamt föreslå:

det måtte Rikets Höglofliga nu församlade Ständer besluta, att den i Kongl. Maj:ts nådiga Förordning, angående expeditionslösen, af den 30 November 1855 bestämda expeditionslösen måtte med 25 procent nedsättas och skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan om dess nådiga bifall härtill, blifva i vanlig ordning expedierad.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamligen.

Stockholm den 26 November 1862.

P. Östman,
från Wester-Norrlands län.

N:o 215.

Af **P. Östman** från Wester-Norrlands län, *om ändring i Handels-Ordningen den 22 December 1846, i fråga om det afstånd från stad, hvarinom salubod å landet må anläggas.*

Då Rikets Ständer vid 1844—1845 årens riksdag beslöto och dåvarande Regering sanktionerade Handels-Ordningen, daterad den 22 December 1846, togs väl ett steg framom det fordna så envist vidhållna skråväsendet, ithy att rättighet att drifva handelsrörelse å landet medgafs hvar och en, som kunde förete betyg att han vore i besittning af de kunskaper, hvilka voro erforderliga för handelsboks förande, sedan dock först sockennämnd tillstyrkt och Konungens Befallningshafvande bifallit handelsrörelsens bedrifvande. Men jemte det man erkänner att detta var ett steg framåt, måste man å andra sidan medgifva, att steget icke blef till fullo uttaget.

Uti nämnde Förordning bestämmes att handel på landet ej får bedrifvas på närmare afstånd från stad eller köping än trenne mil. Detta synes mig vara ett monopolium för städers och köpingars handlande och föranleder dertill, att de, som bo 4 mil från stad, behöfva använda mindre tid att få köpa sina förnödenheter, än de, som bo en å en och en half mil derifrån. Jag får derföre föreslå:

det måtte Rikets Ständer för sin del besluta en sådan förändring uti berörde Handels-Ordning af den 22 December 1846 att, utan afseende på afstånd från stad eller köping, öppen salubod må å landet kunna få anläggas etc.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamligen.

Stockholm den 26 November 1862.

P. Östman,
från Wester-Norrlands län.

N:o 216.

Af **R. F. Gross** från Calmar län, *om förhöjning i det af Kongl. Maj:t vid innevarande riksdag äskade statsanslag till anläggning af nya och omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar, företrädesvis inom de län, hvarest jernvägar icke komma till stånd m. m.*

Uti den af Kongl. Maj:t till innevarande riksmöte aflåtna nådiga Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof, föreslås, under sjette Hufvudtiteln, "till fond för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar 150,000 R:dr årligen eller för de tre åren 1864—1866 tillsammans R:dr R:mt 450,000."

Emot det sålunda i nåder proponerade årliga anslag har jag för min del ingenting annat att anmärka, än att det är alltför otillräckligt. Fördeladt lika emellan länen i riket, lemnar det åt hvarje län en årlig tillgång af endast omkring 6,000 R:dr. Ett sådant bidrag till förbättrande af landväga kommunikationer kan visserligen anses fullt ut hvad Statsverket har råd att för sådant ändamål årligen anvisa åt län, som redan kommit i åtnjutande af jernvägsförbindelser; men för de orter, som sakna den stora fördelen af jernvägar och icke ens ega någon förhoppning att framdeles komma i direkt beröring med Statens jernvägsnät, kan ett så ringa anslag desto mindre vara tillfyllestgörande, som dessa orter, om de icke alltför mycket skola stå tillbaka i utveckling af sitt näringslif, tvingas att mera än förr bemöda sig om anläggning af nya och förbättring af redan befintliga allmänna körvägar.

Jag erkänner villigt, såsom något i sakens natur liggande, att de jernvägar, som under namn af stambanor på rikets allmänna bekostnad anläggas, omöjligen kunna, med hänsigt till Sveriges inskränkta tillgångar, sträcka sig till eller igenom rikets alla provinser. Också hafva de till dessa anläggningar nödiga anslag, hvilka redan öfverstiga 50 millioner R:dr, blifvit utan synnerlig gensägelse beviljade af riksdagsombuden äfven från de orter, som icke draga någon direkt fördel af Statens jernvägar; men då man sålunda på rikets samfälda bekostnad beredvilligt gifvit så enorma och med betydlig utländsk skuldsättning förenade anslag till ett företag, som, ehuru nationelt och i viss mån gagneligt för hela rikskroppen, likväl företrädesvis och i första rummet är egnadt att sprida ökadt välstånd och höja egendomsvärdet inom de orter, som deraf beröras; så vore det icke mera än en billig gärd af

allmän

allmän rättvisa, att de delar af riket, hvilka icke äro, eller, i anseende till sitt läge, icke gerna kunna komma i fråga att genomlöpas af någon Statens stambana, deremot i någon mån hållas skadelöse genom ökade anslag till upphjelpande och förbättrande af der befintliga vanliga kommunikationsmedel.

Jag vågar derföre ödmjukligen föreslå:

att utom förberörda af Kongl. Maj:t i nåder proponerade anslag för hela riket, ett annat likartadt anslag till minst enahanda belopp måtte af Rikets Ständer anvisas, att användas till ifrågavarande ändamål företrädesvis uti de län, som icke redan genomlöpas eller, enligt jernvägskommittéens förslag kommer att genomlöpas af någon på statens bekostnad eller med bidrag af statsmedel anlagd större jernväg.

I sammanhang härmed får jag tillika föreslå:

att det årliga anslaget till Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen för undersökningar, inspektionskostnader och expenser vid allmänna arbeten, måtte ökas med 10,000 Rdr årligen med speciel föreskrift, att denna tillökning bör användas till sådana kostnader af ifrågavarande beskaffenhet, som afse anläggning af nya eller förbättring af gamla vägar inom ofvan antydda län.

Om remiss till Höglofliga Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Rob. Fr. Gross,
från Calmar län.

N:o 217.

Af **R. F. Gross** från Calmar län, *om förändring i grunderna för röstberäkningen vid sockenstämma.*

En af de mest himmelsskriande orättvisor, som öfvergått från vår gamla till vår nya lagstiftning och ännu der qvarstår, är stadgandet om rösträtt vid sockenstämma. Der kan en person, tvärs emot de öfriges önskan tillsätta icke allenast själasörjare utan ock alla andra kyrkans och kommunens tjenstemän; der kan han beskatta dem efter eget godtycke och, med ett ord, utöfva både den lagstiftande

och verkställande magten, utan att derom ens rådfråga de öfrige. Behöfver en sådan medlem af församlingen, för utöfvande af denna magt, större kunskaper än de öfriga tillsammantagne? — Nej visst icke. Skall han för detta ändamål ega mer insigt och erfarenhet än den de öfrige besitta? — Lika litet. Han behöfver icke ens ega sundt förnuft, så vida han icke blifvit förklarad för vansinnig och såsom sådan ställd under förmyndare. Han behöfver endast ega en aldrig så obetydlig del af socknens — förr mantal — nu fyrktal — mer än de öfrige tillsammans, och så qvalificerad är han den allena styrande. Äro än dessa andra, såsom på många ställen är händelsen, hundratals individer och derutöfver, så är det dock han ensam, som bestämmer och lagstiftar om deras snart sagdt både andliga och lekamliga väl.

Att, vid utskiftandet af hvars och ens rättigheter härutinnan, tillbörligt afseende jemväl bör fästas vid förmögenheten, är en billighet och rättvisa, som jag, åtminstone med våra nuvarande begrepp om menskligt värde, icke vill bestrida, men att magten uteslutande skall läggas i förmögenhetens hand, utan att något deraf skall tillerkännas menniskan såsom sådan, i mån af den erfarenhet och insigt hon eger, torde, jemväl med våra begrepp om menskligt värde, stöta något hvar för hufvudet. Jag tror mig derföre uttala en både på billighet och allmän önskan grundad princip, då jag, i afseende på rösträtt vid socken- eller kommunalstämma nu föreslår:

att den hemmansegare, fabrikant eller handtverkare, som efter 2:dra artikeln i skatt erlägger till och med 5 R:dr, har vid sockenstämma En röst,

derutöfver till och med	15 R:dr	. . . . .	Två	röster,
„ „	50 „	. . . . .	Tre	„
„ „	100 „	. . . . .	Fyra	„
öfver	100 „	. . . . .	Fem	„

och att ingen inom samma församling må tillerkännas större rösträtt än för Fem röster.

Om denna motions remitterande till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26. November 1862.

Rob. Fr. Gross,
från Calmar län.

N:o 218.

Af **R. F. Gross** från Calmar län, *om allmänna diskontfondens förökande med en million R:dr årligen samt utsträckning af anståndstiden för låns omsättning till två månader utöfver förfalloliden.*

Under sednare tiden har en allmän klagan försports deröfver, att de öfver allt i riket bildade privatbankerna förstått att, genom sina såsom riksdagsombud i riksdagsförhandlingarne deltagande delegare, allt mer och mer icke allenast bevaka, utan ock utvidga dessa bankers fördelar och intressen på Riksbankens bekostnad. Det har också lyckats dessa ombud att, medelst den större insigt i finansväsendet, som de otvifvelaktigt besitta, framför andra i Bank-styrelsen deltagande ombud, småningom vända Riksbankens operationer sig till godo, på det sätt, att i samma mån Riksbankens verksamhet blifvit i vissa delar utvidgad och i andra inskränkt, har allmänheten blifvit nödgad att, i och för sina lånetransaktioner vända sig till privatbankerna, hvilka också, efter hvad hvar och en har sig bekant, derpå skördat en oskälig vinst.

Jag skulle visserligen här kunna framdraga en mängd bevis på sanningen för hvad jag här anfört, men dessa äro för väl kända för att behöfva upprepas. Ibland de sednast vidtagna åtgärderna i här uppgifna ändamål, är Rikets Ständers beslut dels att indraga allmänna Diskontfondens rörelsekapital, hvarigenom Riksbankens lånerörelse måste minskas på samma gång, som, till följd af den stigande industrien, behofvet af dylika kapitaler är i ständigt tilltagande, och hvaraf följden naturligtvis blifver att allmänheten, för tyllandet af sina behof i den vägen, tvingas att vända sig till privatbankerna, hvilka i samma mån utvidga sin lånerörelse, och dels att inskränka den så kallade respittiden från tvänne till en månad.

Hvad lånerörelsen beträffar, så kan det vid första påseendet synas likgiltigt hvart man vänder sig för att få sitt lånebehof afhjelpt, ty man måste i alla händelser återbetala kapitalet med ränta; men vid närmare eftersinnande skall man finna att det är en himmelsvid skilnad att dermed vända sig till en bank, som styres af enskilda personer, eller den för hvilken hela Staten stiftar lagar. Såsom exempel derpå vill jag här endast anföra, att vid den penninge-stagnation, som inträffade här i riket, under år 1857, och då allmänheten, till följd deraf, var i största behof af låneundsättning, passade privatbankerna på tillfället och icke allenast indrogo en stor del af sitt rörelsekapital, utan ock förändrade omsättningstiden för der erhållne

lån från 6 till högst 4 månader, hvilket medförde både bekymmer och besvär samt förluster för låntagarne och mången af dessas fullkomliga obestånd.

Att privatbankerna förtjenade stora summor på denna manöver är tydligt, men att de på samma gång ådrogo sig hat och misstroende är lika säkert. Riksbankens lånerörelse var under här ofvan beskrifna tid alldeles otillräcklig för afhjelpande af lånebehofven, hvilket bäst talar för bifall till det förslag, jag här nedan skall hafva äran framställa.

Af den till Banko-Utskottet inkomna berättelse om Riksbankens förvaltning inhemtas: att under nuvarande statsregleringsperiod, lån, vid uppgifvet tillfälle, varit beviljade till ett belopp: i Stockholm af 247,540, i Göteborg 653,790 och i Malmö af 251,540 R:dr, hvarpå de lånsökande nödgats vänta i Stockholm 5, i Göteborg 30 och i Malmö 20 veckor. Häraf visar det sig att den allmänna diskontfonden jemväl vid vanliga förhållanden är otillräcklig för det dermed afsedda ändamålet.

Vidkommande respittiden, så kan man visserligen säga att den lånsökande bör lära sig vara ordentlig och på förhand reglera sina utvägar så att någon förlägenhet icke uppkommer vid den stundande omsättningstiden. Detta skulle vara fullkomligt rigtigt, nemligen om man på förhand kunde beräkna när lånet skulle utfalla. Men sådant är icke möjligt, ty utom det att lånen kunna utfalla på kortare eller längre tid efter det ansökningen derom inkommit, kan ett formfel i lånedokumenterna eller någon annan likartad omständighet inträffa, som föranleder dröjsmål med lånets utbekommande. För en jordbrukare kan ofta en månad medföra så stor skilnad i spannmålspriset att han derigenom förlorar hela omsättningsbeloppet, och detta gäller icke allenast jordbrukaren, utan hvilken annan som helst, som vid bestämd tid kan påräkna en inkomst för skeende omsättning, men för hvilken denna omsättningstid genom här ofvan anförda omständigheter kan komma högst olägligt. Dessutom har jag mig bekant, att uti det af Kongl. Maj:t stadfästade reglementet för Calmar filialbank är respittiden bestämd till tvänne månader, och jag kan icke annat än tillskrifva ofvannämnda privatbanks intresse äfven den omständigheten, att respittiden i Riksbanken blifvit inskränkt till blott en månad, för att derigenom motverka lånerörelsen i sistnämnde bank. Man har sagt att en reorganisation af Riksbanken är i fråga, för afhjelpande af de fel, som vidlåda densamma. Det torde likväl ursäktas mig om jag icke kan sätta tro till denna utsago. Efter mitt förmenande skall man nog förstå att undanskjuta denna reglering till en aflägsen framtid, då icke mer återstår att reglera. Men äfven om ryktet skulle vara sanningsenligt, så qvarstår likväl för närvarande såsom en omutlig sanning att bristerna nu förefinnas, och det är för afhjelpande af de här ofvan påpekade, som jag tager mig friheten föreslå:

att Rikets Ständer ville besluta att, under nu kommande statsregleringsperiod, allmänna diskontfonden skall ökas med en million Riksdaler årligen och att för skeende omsättning, såsom förut stadgadt varit, anstånd

måtte beviljas tvänne månader utöfver förfallotiden, innan lagsökning vidtages.

För realiserande af detta förslag om diskontfondens förökande, torde en del af Bankovinsten reserveras och dertill användas, på sätt Rikets Ständer kunna finna lämpligt att föreskrifva.

O i remiss af denna motion till Höglofliga Banko-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Rob. Fr. Gross.
från Calmar län.

N:o 219.

Af **Johan Persson** från Upsala län, *om förhöjning i pension för f. Länsnotarien i Upsala län, O. H. Förberg, äfvensom pension åt hans hustru M. J. Förberg, född Nordencreutz, för den händelse hon mannen öfverlefver.*

Ehuru detta stånd, måhända mera än något annat Riks-Stånd, måste känna sig uppmanadt att med yttersta varsamhet förfoga om Statens medel och aldrig medgifva någon statsutgift, vare sig större eller mindre, utan en noggrann pröfning af det ändamål, för hvilket en sådan utgift sökes, har jag likväl aldrig funnit, att Bonde-Ståndet, mindre än sina Medstånd, ömmat för ett oförtjent lidande eller icke förstått att uppskatta de förtjenster, Statens tjenare, i hvilken grad, högre eller lägre, de än blifvit ställda, förmått ådagalägga, och de anspråk desse tjenare sålunda förvärfvat sig på Rikets Ständers bevågenhet. Med denna kännedom om de tänkesätt och känslor, som i dylika fall gjort sig gällande inom detta Hedervärda Stånd, vågar jag derföre fästa mina ärade ståndsbröders och de öfrige respektive Riks-Ståndens benägna uppmärksamhet på det förslag, jag härmed ödmjukt afgifver, eller att någon förhöjning måtte beviljas i den förre länsnotarien i Upsala län, Landssekreteraren Olof Henrik Förberg på allmänna indragningsstaten beviljade pension af 450 R:dr R:mt. Denne af svår och obotlig sjuklighet träffade man förordnades den 9 Augusti 1830 till länsnotarie vid landskansliet i Upsala och fortfor med denna befattning till år 1845, då han, till följd af ett, genom mångårigt öfveransträngande arbete i Sta-

tens tjenst, sig ådraget nervlidande, urståndsattes att vidare sköta sin länsnotarie-befattning och blef oförmögen till hvarje, äfven den ringaste själsansträngning. Under den uppgifna tiderymden af 15 år, som Förberg bestridde länsnotarietjensten, hade han, på grund af särskilda förordnanden, för längre eller kortare tid, eller sammanlagdt närmare fem år, tillika utöfvat Landssekreterare-embetet i Upsala län. Om dessa nu af mig i största korthet anförda förhållanden och särskildt det sätt, hvarpå Förberg gjort sig känd och blifvit vitsordad såsom tjensteman, får jag åberopa de betyg, som äro bilagda detta mitt anförande och hvilkas innehåll synes mig så mycket mindre nödigt att här upprepa, som de redan förut blifvit af Rikets Ständer pröfvade och giltiga ansedde. Rikets Ständer yttrade nemligen uti 17 punkten af sin den 23 Augusti 1851 till Kongl. Maj:t aflåtna underdåniga skrifvelse, angående regleringen af utgifterna under Riks-Statens Nionde Hufvudtitel, att enär Ständerna inhemtat, att Förberg, hvilken år 1829 anställdes i Statens tjenst och i 15 år varit länsnotarie i Upsala län, derunder han vid flera tillfällen på längre tid bestridt landssekreteraretjensten och dervid, jemlikt behörigt vitsord, ådagalagt utmärkt flit, samvetsgrannhet och skicklighet, samt i öfrigt till Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes synnerliga nöje och belåtenhet sig förhållit, till följd af öfveransträngande arbete i tjensten ådragit sig sådan sjukdom, att han derigenom, såsom oförmögen till tjenstgöring, tvingats att taga afsked från länsnotarie-beställningen, samt jemväl vore helt och hållet urståndsatt att på något sätt genom annat arbete kunna bidraga till sitt underhåll och uppehälle; så och ehuru Förberg, på grund af gällande författningar, icke egt något laga anspråk att vid afskedstagandet från länsnotarie-befattningen, komma i åtnjutande af pension, hade dock Rikets Ständer, med afseende ej mindre på hans i tjensten ådragna obotliga sjukdom, än ock öfriga förekommande ömmande omständigheter, funnit skäligt å Allmänna Indragningsstaten uppföra honom till åtnjutande under sin lifstid af en årlig pension, stor 200 R:dr Banko, dock att denna pension skulle utgöra ett honom personligen tillerkändt understöd, hvarå borgenärer icke egde något anspråk. Detta pensionsbelopp blef vid 1856—1858 årens riksdag, "med hänseende till förekomne ömmande omständigheter" förhöjdt till 450 R:dr R:mt, på sätt 57 punkten af Rikets Ständers Skrifvelse den 27 Februari 1858 närmare utvisar.

Under den tid, som sedermera förflutit, har Förbergs sjukdom snarare till- än aftagit, och hans ställning blifvit ännu mera betryckt samt hans behof af understöd större, till följd af den år efter år fortgående stegringen af priset på alla förnödenhetsvaror, hvilken icke gjort sig minst kännbar i den ort, eller Upsala stad, hvarest Förberg är bosatt; och då härtill kommer att hans hustru, Maria Jacobina Förberg, född Nordencreutz, på sätt af äfven närlagde läkarebetyg närmare inhemtas, både till följd af den långvariga sjukvård, hon måst lemna sin man, och genom de flera sjukdomar, hon under umbäranden och lidanden sjelf genomgått, blifvit så till helsan bruten, att hon för närvarande föga, och vid tilltagande ålder troligen alldeles icke,

förmår bidraga till sitt underhåll, har jag trott uti dessa omständigheter mig finna en ytterligare anledning till min nu gjorda hemställan; och jag vågar derföre vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer behagade förhöja den förre länsnotarien i Upsala län, Landssekreteraren Olof Henrik Förberg å Allmänna Indragningsstaten beviljade pension till 600 R:dr R:mt och att detta belopp, med afseende å de af mig andragne, i förevarande fall särdeles ömmande omständigheter, måtte få utgå från och med början af nästinstundande år 1863.

I sammanhang härmed och då fru Förberg, i händelse hennes man skulle före henne genom döden afgå, komme att försättas i den mest nödställda belägenhet, anser jag mig böra tillika vördsamt hemställa:

att Rikets Ständer måtte tillförsäkra förre länsnotarien, landssekreteraren O. H. Förbergs hustru, Maria Jacobina Förberg, född Nordencreutz, i händelse hon öfverlefver sin bemälde man och så länge hon derefter förblifver i enkostånd, en årlig pension för sin återstående lifstid till belopp af 300 R:dr R:mt, att utgå från och med månaden näst efter mannens dödliga frånfälle.

Slutligen anhåller jag att denna min vördsamma motion måtte remitteras till behandling af vederbörande Utskott.

Stockholm den 26 November 1862.

Johan Persson,
från Upsala län.

I ofvanstående motion instämma till alla delar:

J. F. Fredricsson, från Upsala län. *Gustaf Bolin,* från samma län. *P. Fr. Mengel.*

N:o 220.

Af **Johan Persson** från Upsala län, *om öfverlåtelse åt Nysätra socken af lägenheten Ängstorp under Ryda Kungsgård i och för inrättandet af en s. k. byskola.*

Hvar och en, som nitälskar för folkupplysning, måste med varmt intresse omfatta hvarje åtgärd, som vidtages att främja denna upplysning.

På alltför många orter inom landet är de så kallade fasta skolornas antal på långt när icke tillräckligt, hvilket har till följd att det för en del af kommunens, i skolåldren varande, ungdom blifver ofta nästan omöjligt att begagna sig af der erbjuden undervisning, enär stundom nästan hela dagen måste användas för att vandra till och från den aflägset belägna skolan.

Ett medel att i någon mån afhjelpa denna olägenhet är inrättandet af så kallade byskolor.

Från Resta och Åloppe husförhörsrotar, belägna i Nysätra socken och Lagunda härad, hafva de femtio à sextio, inom nämnde rotar i skolåldern varande barn ända till tre fjerdedels mil att vandra från deras hemvist, innan de komma till den vid socknens kyrka belägna skolan. Denna väg är dessutom, särdeles om höst och vår, nästan ofarbar, hvilket stundom gör det omöjligt för barnen att under dessa tider begagna sig af skolan. Det stora behofvet af en s. k. byskola för desse rotar tycks således vara lätt i ögonen fallande.

Då under närvarande förhållanden ifrågavarande skola icke kan anläggas med mindre än att kommunen i sitt åtgörande biträdes af Staten, helst hemmanen inom berörde rotar uti ifrågavarande afseende redan tillräckligt betungas med aflöning till den ordinarie skollärarens, af hvars undervisning ungdomen från desse trakter, enligt hvad ofvan blifvit nämndt, icke kan göra sig synnerlig nytta.

Midt emellan ofvanberörde båda rotar ligger en, under Ryda Kungsgård lydande obetydlig torplägenhet, Ängstorp kallad, hvilken icke är af någon särdeles nytta för Kungsgården, såsom belägen öfver en half mil från densamma. Under nämnde Kungsgård lyda icke mindre än 38 torplägenheter, hvilka alla ligga på långt afstånd från fasta skolan och för hvilka det således vore af stor nytta att få skola i närheten. À ofvanberörde lägenhet skulle således, såväl för dess läge, som dess lämplighet i öfrigt, vara särdeles passande att anlägga en s. k. byskola.

Sedan

Sedan Nysätra socknemän åtagit sig att, för den händelse nu framställda begäran vinner bifall, å lägenheten uppföra, på egen bekostnad, för ändamålet nödiga byggnader, så får jag, med anledning af hvad som ofvan blifvit anfördt, härhos vördsamt af Rikets Ständer anhålla:

att Nysätra socken måtte utan lösen få på sig öfverlåten lägenheten Ängstorp under Ryda kungsgård, i ändamål att å nämnda lägenhet anlägga en så kallad byskola, äfvensom att, såsom hjelp till derstädes blifvande lärarens aflöning, få använda den af lägenheten lemnade afkastning.

Till det Utskott, som kommer att behandla frågan, vill jag framdeles inkomma med nödiga upplysningar angående ifrågavarande torplägenhets beskaffenhet och läge.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Johan Persson,
från Upsala län.

N:o 221.

Af **S. P. Rosenberg** från Christianstads län, *om anslag för tillökning i lärarepersonalen vid institutet för blinda och döfstumma å Manilla.*

Det är en glädjande och för Svenska folket hedrande sanning, att representationen, under sednaste riksdagarne med berömvärd frikostighet omfattat allt, hvad som rörer skolväsende och folkupplysning, och säkert står vårt fattiga land i detta afseende icke efter något annat land med lika tillgångar.

Bland föremålen för denna Rikets Ständers välvilja måste ock tacksamt räknas det så kallade "Institutet för döfstumma och blinda" vid Manilla. Ursprungligen grundadt på den kristliga barmhertigheten, har det genom Ständernas tid efter annan visade frikostighet, kommit i tillfälle, så väl att utvidga sin verksamhet, som att åt sig uppföra en ny och ändamålsenligare lokal, hvilken behörigen inredd, skall sätta institutet i tillfälle att, i den mån tillgångar kunna beredas, i ännu högre grad utvidga denna välgörande verksamhet, och uppfylla sin sköna bestämmelse.

Att en sådan utvidgning är af behofvet högeligen påkallad, lärer icke kunna bestridas. Af offentliggjorda statistiska uppgifter inhemtas, att inom vårt fäderneesland år 1855 funnos 2,536 blinda, 2,495 döfstumma och 97 både blinda och döfstumma och af dessa voro 192 blinda och 549 döfstumma under 15 års ålder. För närvarande undervisas vid institutet 26 blinda och 65 döfstumma; men hvad förslår det bland så många?

Snart har institutet utrymme för ett större antal af dessa olyckliga medmenniskor, som behöfva institutets omvårdnad och undervisning, och jag tviflar icke att hvarje öppnad plats ganska snart upptages, helst en numera mångårig erfarenhet lärt Svenska folket att skänka denna välgörande inrättning med dess förträffliga lärare ett stort och välförtjent förtroende.

Men det är icke nog att tillfälle öppnas å institutet för sådana, hvilkas målsmän kunna erlägga den stadgade årsafgiften. Det måste erkännas såsom samhällets oafvisliga pligt, att derstädes bereda utrymme åt så många som möjligt af dessa nödens barn, som ingen afgift kunna erlägga. Icke heller är det nog att öfverlemna den vid institutet anställda lärarekorps åt den kristliga barmhertigheten, och, såsom nu är förhållandet, låta dessa personer förnöta sin tid och förtära sina krafter, utan att ens ega fullmagt på tjensten, eller ringaste trygghet för framtiden. Jag kan icke finna det för Svenska folket fullt värdigt, att lemna lärarne vid detta, det enda läroverk af detta slag Sverige eger, i sådan belägenhet.

Båda dessa påpekade svårigheter borde lätteligen och utan synnerliga uppoffringar från Statsverkets sida kunna afhjelpas derigenom, att Statsverket öfvertager aflöningen af institutets så kallade intellektuela lärare, mot förbindelse för institutet, att ytterligare mottaga ett så stort antal fri-elever, som, efter vanlig beräkning, motsvarar de härmed inbesparade lönerna.

Hvarje stad, huru liten den än må vara, till och med en och annan köping, har sitt elementar-läroverk, hvars lärare aflönas af Statsverket, och äro tillförsäkrade förhöjning med 50 procent af ursprungliga lönen efter viss tids förlopp. Nog kunde institutet för döfstumma och blinda anses lika vigtigt och för fäderneslandet oundgängligt, som åtskilliga af våra så kallade elementar-läroverk, och det så mycket mera, som institutets verksamhet icke kan ersättas af andra lärare än de, som särskildt egnat sig derå, och lefvat sig in i dessa förhållanden.

För dem, som, lika med mig, af intresse för saken, tagit kännedom om denna vackra och i sanning välgörande inrättning, och sett dessa nästan till det underbara gränsande prof af de döfstumma och blinda, ja både döfstumma och blinda elevers skicklighet, lära icke många bevekande motiver behöfva anföras för det förslag, jag här ämnar framställa; och till dem, som icke ega kännedom derom, vill jag blott ställa en uppmaning, att på ort och ställe skaffa sig den, då jag vågar hoppas, att de skola bifalla mitt förslag:

1:o Att Rikets Ständer måtte öfvertaga de intellektuela lärarnes vid

institutet aflöning, mot förbindelse för institutet, att mottaga så många ytterligare fri-elever, som motsvara nuvarande lönebeloppen, hvilket jag tror skulle utgöra en blind och två döfstumma från hvarje stift och Stockholms stad.

2:o Att ursprungliga lärarelönerna, enligt nuvarande praxis vid institutet, bestämmas till 800 R:dr R:mt, med rättighet till löneförhöjning i samma proportion, som för Rikets elementar-lärare är bestämd.

3:o Att till en Direktör anslås såsom årlig lön 1,500 R:dr.

4:o Att för detta ändamål, och för de ytterligare lärare, som, efter institutets utvidgning, lära blifva alldeles nödvändiga, anvisas ett årligt statsanslag af 15,000 R:dr R:mt.

5:o Att såsom vilkor bestämmes, det hvarje lärare, efter ett års oförvitlig tjenstgöring, af Direktionen förses med behörig fullmagt.

Möjligen skall någon anse att ett sådant förslag icke borde komma från Bonde-Ståndet. Till min ursäkt vill jag blott anföra, att då en ledamot af Högvördiga Preste-Ståndet kännt sig manad, att för beredande af nöje åt hufvudstadens seende och hörande publik framställa förslag om 75,000 R:dr årligt anslag till Kongl. theatern, och detta godkänts af tre Riks-Stånd, jag trott mig gagna mina medmenniskor lika mycket dermed, att jag framställt förslag om ett femtedelen så stort anslag för att skaffa vård och undervisning åt en del af de Svenska barn, som sakna tal-, syn- och hörselförmåga, och således behöfva all den omvårdnad och undervisning, man på denna väg kan bereda dem.

Om remiss till Höglofliga Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

S. P. Rosenberg,
från Christianstads län.

N:o 222.

Af **E. J. Rudberg** från Calmar län, *om eftergift åt C. H. Hultenberg af 1857 och 1858 års arrende för kungsladugården Borgholm på Öland.*

Vid sednaste riksdag afgaf Kongl. Maj:t den 3 Februari 1860 nådig Proposition till Rikets Ständer, att såväl återstående tredjedelen af 1857 års, som andra tredjedelen af 1858 års arrende för kungsladugården Borgholm i Repplinge socken, Ölands Norra Mot och Calmar län, utgörande tillsammans 2,703 Rdr 25 öre Rmt, måtte efterskänkas arrendatorn C. H. Hultenberg i anseende till flere års missvext och de betydliga omkostnader Hultenberg nedlagt, ej mindre å sjelfva kungsladugårdens skötsel, häfd och förskönning, än uppförandet af en dyrbar karaktersbyggnad; hvilket allt genom fullständiga handlingar och särskilda intyg blifvit vitsordadt, ej mindre af Konungens Befallningshafvande i Calmar län, än äfven genom sockenstämmo-protokoll af Repplinge och Köpings församlingar, samt särskilda intyg af enskilda personer, hvilka alla enhälligt understödt den ansökan om eftergift af oguldet arrende, som arrendatorn Hultenberg till Kongl. Maj:t i underdånighet ingifvit. Kongl. Kammar-kollegium och Stats-kontoret hade äfven i underdånighet tillstyrkande utlåtande afgifvit och hela Stats-Rådet enhälligt tillstyrkt denna Kongl. Maj:ts nådiga Proposition.

Denna Kongl. Maj:ts nådiga Proposition blef af Rikets Ständer remitterad till Höglofliga Stats-Utskottet, som i afgifvet utlåtande förklarade *"i förevarande fall sådana omständigheter vara för handen, att ett undantagsförhållande här anses ega rum"*; i följd hvaraf Höglofliga Stats-Utskottet i afgifvet Betänkande den 31 Maj 1860, hemställde: *"I betraktande häraf, och enär flere af vederbörande auktoriteter vitsordade bevekande omständigheter i förevarande fall äro för handen, får Utskottet vördsamt tillstyrka Rikets Ständer, att bifalla hvad Kongl. Maj:t i ofvanberörda hänseende täckts föreslå."* Detta Stats-Utskottets Betänkande blef af Höglofliga Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet bifallet, men af Borgare- och Bonde-Ståndet afslaget. Två Stånd stannade således här emot två, och omröstning hade väl, enligt hittills antagen ordning bort förekomma i förstärkt Stats-Utskott, då här var fråga om en af Kongl. Maj:t till Rikets Ständer afgifven nådig Proposition, som hade afseende på Statsverkets utgifter eller minskade inkomster. Hvarföre denna

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition nu behandlades på samma sätt som de motioner, hvilka anses förfalla, då två Stånd stanna emot två, kan jag ej inse.

Jag anser mig derföre nu ega fulla skäl att afgifva motion i samma syfte med den nådiga Propositionen vid sistlidne riksdag. Att arrendatorn Hultenbergs bekymmersamma belägenhet icke förbättrades genom den behandling Kongl. Maj:ts nådiga Proposition vid sistlidne riksdag rönte, ligger i öppen dag; snarare har hans belägenhet försämrats derigenom, att han nu drabbas af en större åsamkad rest af arrendet, som han med mycket skäl hoppades skulle blifva honom efterskänkt. Till stöd för denna motion anser jag mig icke nu behöfva upprepa de bevekande skäl, som sistlidne riksdag i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition voro upptagna; jag anser här vara nog att åberopa Höglofliga Stats-Utskottets egna skäl för tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, och derjemte härhos bifoga de handlingar, som fullständigt upplysa behofvet af den utaf Hultenberg sökta eftergiften. Jag inskränker mig derföre nu att anhålla det måtte Rikets Höglofliga Ständer behjerta Hultenbergs brydsamma belägenhet, och, i likhet med hvad Höglofliga Stats-Utskottet sistlidne riksdag tillstyrkt, Höglofliga Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet biföll, efterskänka arrendatorn C. H. Hultenberg oguldet arrende för åren 1857 och 1858, utgörande tillsammans 2,703 R:dr 25 öre R:mt.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

E. J. Rudberg,
från Öland.

N:o 223.

Af **Sven Nilsson** från Christianstads län, *om ett statslån för sänkning af Ifösjön.*

Omkring Skånes största insjö, Ifösjön, och på den deri belägna Ifö finnes en betydande jordvidd, hvars afkastning väsendtligen minskas genom det vattenstånd sjöns uppdämning förorsakar. — Strandegarne hafva i anledning häraf, under åren 1840 och 1844, låtit anställa laga undersökning för sjöns sänkande, genom borttagande

af vid dess utlopp belägna Bromölle qvarn- och sågverk, hvilka inrättningar då blifvit värderade till 35,956 R:dr 24 skilling Banko.

Emedan strandegarne ej kunnat, utan understöd från det allmänna, företaga sig detta i en framtid vinstgifvande värf, hafva de, genom ortens riksdagsman, vid hvarje riksdag från och med 1847 års, utom sistförflutne — då representanten ej ankom förr än efter motionstiden slut — anhållit om understöd.

Följden af dessa upprepade anhållanden har inskränkt sig dertill, att Kongl. Maj:t låtit genom Styrelsen för Väg- och Vattenbyggnader, under åren 1852 och 1853, verkställa en såsom nödvändig ansedd, mera fullständig undersökning, hvarvid arbetskostnaden, med lösningssumman tillagd, beräknats till 55,006 R:dr 24 skilling Banko, eller i Riksmynt 82,509 R:dr 75 öre.

Strandegarne hafva, vid den af dem föranstaltade undersökning, ansett tillräckligt med ådagaläggande deraf att företaget vore så fördelaktigt, att ofvannämnda vattenverk derföre kunde utdömas och således — såsom kan inhemtas af det på Bäckaskog den 10 Juni 1844 gifna utlåtande — ej låtit upptaga "den jord, som genom sänkningen blefve brukbar och nu är under vatten", utan endast "de sanka egorna" till 678 tunnland och 28 kappland. Dessas förbättring har jemväl, efter låga grunder, blifvit beräknad till ringa värde, hvilket synes deraf, att på hela denna jordvidd har förbättringen i spannmål årligen blifvit uppskattad till endast 19 tunnor 15 kappar. Det öfriga har beräknats till hö eller torf, ehuru jordens beskaffenhet är till aldra största delen sådan, att den, frigjord från vatten och försatt i kultur, måste blifva åkerjord af bördigaste beskaffenhet, och detta nästan utan odlingskostnad, emedan den är jemn och stenfri.

Kongl. Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen, hvars utlåtande Kongl. Maj:t infordrat, har också utgått från den synpunkt, att fördelen skulle bestå endast i förbättrandet af ofvannämnda 678 tunnland och 28 kappland och således beräknadt att hvarje tunnland, endast i utdikningskostnad, skulle erfordra nära 82 R:dr Banko, hvadan Styrelsen, i memorial den 29 December 1857, ansett företaget ej vara mera fördelaktigt, än att Styrelsen uppfört det på förslag endast i 2:dra klass till 27,500 R:dr, hvaraf 5,500 såsom anslag och 22,000 såsom lån.

Hos ofvannämnda Styrelse förvaras alla kartor och handlingar, som röra sänkningen af Ifösjön, och jag anhåller att det Utskott, som kommer att handlägga denna motion, ville dem derifrån reqvirera, i hvilket fall jag är öfvertygad att derur skall inhemtas, att ingen jordrymd, som komme att vinnas från sjön, är tagen i beräkning, utan endast vattensjuk mark, hvilket föranledt Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen att anse företaget så litet lönande, att det borde uppföras i endast 2:dra klass; att vattenytan i Waljesjön, som genom ett några 100 alnar långt i lös och stenfri mark gående dike har sitt utlopp i Ifösjön, är endast 0,95 fot högre än vattenmärket vid Bromölla, så att af Ifösjöns sänkning följde en nästan total uttappning af Waljesjön, som är grund och omgifven af sanka egor till betydande rymd; att

utom fördelen af en jordvinning från sjöarne, hvars storlek svårligen låter beräkna sig på förhand, samt förbättringen af de redan upptagna sanka egorna; vunnes den, att den utskärning, som, enligt utlåtandet, Ifösjön årligen gör, särdeles på Gualöfs egor, komme att upphöra, hvilken utskärning annars har till följd, att ett hemman, inom icke lång tid, alldeles försvinner och flera andra årligen förlora mer eller mindre af sina egor; att menigheterna, vid särskilda sammanträden under år 1853, utsett arbetsdirektion och önskat arbetets fortgång, ehuru de ansett de utdömda vattenverken för högt värderade, samt således visat fortfarande intresse för företaget, hvilket de anse högst fördelaktigt; och att Utskottet äfvenledes så skall finna det, samt föreslå understöd dertill af det allmänna.

Jag är af den åsigt att med Statens medel bör iakttagas den aldra strängaste hushållning och vill ingalunda anse det vara rätt att gifva hvad den ene betalar i skatt till en annan, på det denna må blifva mera förmögen; men jag anser att båda böra räcka hvarandra handen, vid tillfälle af behof, och att det, i sådana fall, som här är i fråga, lämpligast kan ske genom lån, emedan ingen då bör förlora och om den ene vinner, så är det en vinst jemväl för det allmänna.

Jag vill alltså hos Rikets Höglofliga Ständer vördsamt föreslå:

att 40,000 R:dr R:mt anvisas såsom lån för sänkningen af Ifösjö, att innehafvas räntefritt i fem år och derefter betalas på så billiga vilkor som möjligt.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Sven Nilsson,
från Christianstads län.

N:o 224.

Af **Johannes Svensson** från Skaraborgs län, *om ändring i gällande Handels-ordning, i hvad angår salubods öppnande å landet.*

Ehuru jag till syftemålet i allo delar de åsigter, Stånds-brodern Carl Ifvarsson från Hallands län framställt uti sin hos Hedervärda Bonde-Ståndet väckta motion, angående frihandels- och näringsrätt på landet, hyser jag dock, vid betraktande af

de skäl, som i Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Betänkande N:o 39 vid sisthållna riksdag förekomma, tvekan om att reformen ännu kan vinna de respektive Medståndens bifall i den utsträckning, nämnde motionär föreslagit. Det vore åtminstone något vunnet dermed, om man kunde utverka bifall åt det förslag, som Högbemälda Utskott då uppställt. Jag vågar fördenskull under åberopande af ej mindre de uti Carl Ifvarssons välgrundade motion anförda skäl, än ock af de motiver, som finnas uttalade uti ofvanberörda Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Betänkande N:o 39 till Rikets Höglofliga Ständers beprövande hemställa om den ändring uti nu gällande Handels-ordning, att handelsrättighet på landet måtte kunna vinnas å orter, belägna på en mils afstånd från stad eller köping äfvensom vid sådana jernvägsstationer, der handel pröfvas vara af behofvet påkallad; för hvilket ändamål jag föreslår:

att Rikets Ständer måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t göra framställning om den ändring i Handels-ordningen, att öppen salubod å landet må, under i öfrigt stadgade förbehåll kunna få anläggas på minst en mils afstånd från närmaste stad eller köping äfvensom vid jernvägsstation, der öppen salubod pröfvas vara behöflig, utan afseende på närmare eller fjermare belägenhet från stad eller köping; Kongl. Maj:t öppet lemnadt att i nåder meddela de närmare föreskrifter, som för rättighetens vinnande må anses behöflige.

Stockholm den 26 November 1862.

Johannes Svensson,
från Skaraborgs län.

Uti ofvanstående motion förenar sig undertecknad.
Stockholm som ofvan.

A. Modin,
från Kronobergs län.

N:o 225.

Af **Sven Gustaf Johansson** från Jönköpings län, *om undersökning i och för föreslagen ändring i sträckningen af södra stambanan från sjön Salens norra ända.*

Som Nässjölinien ej ännu erhållit Kongl. Maj:ts nådiga sanktion längre än till sjön Salens norra ända, och som betydligt både närmare och mera lättarbetade terränger finnas att tillgå mera åt vestra delen af Jönköpings län, så tager jag mig friheten föreslå, det Rikets Ständer för sin del måtte besluta,

att ej arbetet fortsättes å Nässjölinien, utan föreslår jag att först undersökning måste verkställas på här nedan föreslagna terränger.

Vid sednaste riksdag talades mycket om den så kallade Mellanlinien från sjön Salens norra ända öfver östra delen af Rydaholms socken samt Ohs jernbruk i Gällaryds socken, vidare öfver Nydala samt Linnefors jernbruk i Svenarums socken, vidare till Stigamo gästgifvaregård, der den sammanträffade med den förut utstakade Lagalinien åt Tenhult. Denna linie skulle ej allenast bli kortare, utan lokala förhållandet på denna terräng erbjuder betydliga fördelar framför Nässjölinien; ty just från sjön Salen öfver Lekaryd, Moheda och Hjelmseryds samt Stockaryds socknar och från Nässjö till Tenhult är det, som de största och svåraste hindren möta på hela Nässjölinien. Icke nog att denna af mig föreslagna linie är både kortare och mera lättarbetad, den närmar sig derjemte betydligt icke allenast Tabergs rika malmbrott, utan äfven alla jernbruk och masugnar i hela Tabergs bergslag.

Den andra linien, som jag här vill föreslå, är från sjön Salens norra ända, i närheten af hemmanet Sjöatorp och hemmanet Hjölsjö i Hjortsberga socken, vidare i närheten af hemmanet Granstalia i Rydaholms socken samt söder om Rydaholms kyrka och Nederleds gästgifvaregård, vidare i närheten af landtegendomen Hjelmsänga samt hemmanet Fornboryd i Rydaholms socken, vidare förbi landtegendomarne Yxkullsund och Edh genom Woxtorps socken till Wernamo köping, der denna föreslagna linie sammanträffar med den förut utstakade Lagalinien. Afståndet mellan sjön Salen och Wernamo på föreslagna terrängen är ej öfver 5 mil, och således är äfven denna linie kortare än Nässjölinien. Fäster man uppmärksamhet vid La-

galiniens lindriga anläggningskostnad från Wernamo till Tenhult, omkring 6 mil, så skall äfven denna linie från sjön Salen öfver Wernamo till Tenhult i kostnad understiga både Nässjölinien och den så kallade Mellanlinien. Hvad trafiken angår har denna linie ett stort företräde; ty hvad först beträffar Wernamo köping, der flera stora landsvägar sammanträffa, har den sitt läge i en bördig trakt, hvilket bäst bevisar sig i den omsättning med landtmannaprodukter, som hvarje torgdag i Wernamo eger rum. Köpingen eger för närvarande 5 handlande, 3 färgare, 2 garfvare samt 2:ne hotell för resande utom gästgifvaregård; dessutom har köpingen den fördelen att Lagaån rinner alldeles igenom densamma och utfaller i sjön Widöstern, några hundra alnar söder om köpingen; denna sjö sträcker sig inåt Sunnerbo härad, och en kanal från nämnda sjö till sjön Bolmen skulle sammanbinda Wernamo med icke allenast Sunnerbo, utan äfven Halland. Detta har mycket talande skäl för sig, alldenstund afståndet mellan nämnda sjöar ej är fullt en mil, och det genom en så beskaffad segelled skulle tillskyndas jernvägen en betydlig inkomst, i fall den ginge åt Wernamo.

Jag stödjer mina påståenden vid Stats-Utskottets Betänkande vid sista riksdag, under N:o 86, angående Statens jernvägar, hvari det heter, att om södra stambanan från Finjasjön framföres genom Lagaåns dal och vidare åt Tenhult, skulle i framtiden en närmare linie möjligen kunna uppsökas från Tenhult genom Östergötland till Cathrineholm.

Båda dessa föreslagna linier hafva stort företräde framför Nässjölinien, så väl i anläggningskostnad som trafik, i synnerhet om det sednare förslaget antages, ty då kommer jernvägen i beröring med flere stora jernbruk inom Tabergs bergslag — hvilket hvar och en kan se på jernvägskartan — deremot finnes ej ett enda jernbruk på Nässjölinien från sjön Salen ända till Tenhult. Som båda dessa föreslagna linier äro kortare och mera lättarbetade, så skall ett betydligt öfverskott tillfalla Staten af de medel, som äro af Jernvägs-Kommittéen föreslagna för bearbetning af Nässjölinien. Tager man då äfven i betraktande kostnaden för de $2\frac{1}{2}$ milen mellan Nässjö och Tenhult, som helt och hållet försvinna, så är jag fullt öfvertygad, att flere millioner skola besparas; använder man dessa besparade millioner att fortsätta jernvägsarbetet från Tenhult genom Östergötland, är jag likaledes öfvertygad, att man äfven på denna bana skulle bygga flera mil. Ser man vidare på Stats-Utskottets Betänkande finner man, att Utskottet fästat uppmärksamheten så väl vid anläggningskostnaden som vid trafiken, ty det heter i Utskotts-betänkandet, att Nässjölinien årligen skall kunna inbringa 9,000 R:dr per mil, innan den kan jemföras med Lagalinien.

Såsom ett bevis på att jag ej söker fördelar för den ort jag representerar, vill jag föreslå att, när de af mig föreslagna linier hafva undergått vederbörlig undersökning, den linie måtte antagas, som kan anläggas för den billigaste kostnad, och som kan anses i och för Staten eller trafiken mest inbringande. Skulle den

händelse inträffa, att de af mig föreslagna linier i anläggningskostnad öfverstiga Nässjölinien, då först frånträder jag mina påståenden och antager Nässjölinien.

Stockholm den 26 November 1862.

Sven Gustaf Johansson,
från Jönköpings län.

N:o 226.

Af **Håkan Nilsson** från Christianstads län, *om ändring i gällande stadganden rörande bränvinskontrollörsbefattningen.*

Af de många onödiga utgifter Staten får vidkännas, är aflöning till de flera kontrollörer, som biträda vid bränvinstillverkningen i riket, och det oaktadt har konsumenten skyldighet att anskaffa dessa särskildt rum och vivre, hvadan jag hört att flerdubbelt antal hvarje år anmäla sig, än som finnes platser till, ehuru ingen af Bonde-Ståndet eger att erhålla en sådan, hvilket jag ville förorda; för min del tror jag mig lika samvetsgrannt kunna sköta en sådan, som flertalet af dem som erhålla dem, och hafva mera behållning än att vara representant, och det med nedsatt arfvode, emot hvad de nu erhålla, ehuru om det än blefve tillåtet, jag får förklara att jag visst icke ämnar söka sådan; — men med anledning häraf vågar jag föreslå:

det aflöningen till kontrollörer i allmänhet bör af Rikets Ständer nedsättas till högst 4 R:dr R:mt om dagen, och att äfven sådana af allmogen, som kunde förete skicklighet i räkning och skrifning, måtte vara berättigade erhålla en sådan befattning, då jag tillika, utan att nedsätta öfverkontrollörens ansvarsfulla åligganden, tror att deras resekostnads- och dag-traktamente bör skäligen något kunna förminskas.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott får jag vördsamt anhålla.

Stockholm den 26 November 1862.

Håkan Nilsson,
från Christianstads län.

Häruti förenar sig:

Per Nilsson,
från Christianstads län.

N:o 227.

Af **J. O. Sundgren** från Stockholms län, *om rotehållarnes befriande från båtsmanshållet mot erläggande af vakansafgift till Statsverket.*

Då tiden nu synes vara inne att medelst vidtagande åtgärder afhjelpa de bristfälligheter, som visa sig hos en äldre tids inrättningar, så torde äfven ett bättre ordnande af flottans gemenskap böra tagas i öfvervägande, på det att detta manskap måtte blifva fullt dugligt till ett kraftigt sjöförsvar, aldrahelst som sjökrigsvapnet medelst uppfunna machiner erhållit en så utomordentlig utveckling, att det med rätta kan sägas hafva blifvit helt och hållet förändradt. Ty då de stora sjömagterna numera börjat att bygga jernsmidda krigsskepp, kunna träfartygen anses hafva utspelt sin röle. Krigsskeppen erfordra nu ej så talrik besättning som förr, utan hufvudsakligen artillerister och dernäst machinister och styrmän. Till förrättande af dessas göromål är båtmansmanskapet icke användbart, enär båtsmännen, till följd af deras ålder, deras sysselsättning vid jordbruket samt deras brist på den för en verklig sjöman alltifrån barndomen bibringade öfning, icke äro sjövana, hvarföre de ock blifvit å flottans skeppsvarf använde till släparbeten, till roddning och mera dylikt, som icke tillhör yrket. Denna båtsmännens okunnighet i allt hvad som rörer tjensten ombord å ett krigsskepp har gått ända derhän att ett sådant fartyg icke skulle kunna manövreras, derest ej båtsmännen haft sjövane matroser till hjelp. Med en så beskaffad personal kan derföre ingenting nyttigt uträttas i Kronans tjenst och ännu mer måste detta blifva förhållandet efter pansarskeppens införande. Derjemte kostar båtsmännens arbete å Kronans varf nära hälften mer än om legda arbetare användas, hvarförutom deras transporterande till flottans stationer förorsaka Staten betydliga utgifter. Af alla dessa skäl vore det en verklig misshushållning med Statens medel att vidare nyttja en korps, hvilken är dels oduglig för sjötjensten, dels alldeles öfverflödig, dels ock dyrare att underhålla än andra; och jag får derföre vördsamt föreslå:

att de roterade båtsmans-kompanierna må indragas och ställas på vakans

samt värfvade matroser i stället anskaffas, så att rotehållarne befrias ifrån detta onus mot erläggande till Statsverket af en billig vakansafgift.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

J. O. Sundgren,
från Stockholms län.

Uti ofvanstående motion instämma:

P. O. Hörnfeldt, *Pehr Tjernlund,* *P. Östman,*
alla från Wester-Norrlands län.
M. Pehrsson, *J. G. Wasmuth.*
från Stockholms län. från Stockholms län.

N:o 228.

Af **Gustaf Hultman** från Nerikes län, *om ändring i gällande författning rörande mått, mål och vigt, i hvad angår tiden för omkröning.*

Bland obehag, som härflyta utaf en alltför minutiös ekonomisk lagstiftning, är också det att man hvarje år skall nödgas omkröna sin redskap för mått, mål och vigt. Ofta nödgas man transportera dessa redskap långa vägar, hvarvid lätteligen kan ske dem en skada, den de icke varit underkastade vid stilla och förståndigt begagnande hela året om. I all händelse måste man umbära dessa oumbärliga redskap medan de äro inlemnade till omkröning.

Afsigten med kronostämpelns åsättande å mått, mål och vigter skall väl vara att förekomma bedrägerier i handel och vandel om vågbara och mätbara ämnen. Men krönandet kan icke förekomma förfalskning; lika litet som andra brott kunna förekommas annorlunda än genom den varnande bestraffningen, då brottet blifvit upptäckt. Rätta nyttan utaf omkröning ligger således i att man kontrollerar, huruvida mätnings- etc. redskap blifvit afnötta och utaf tiden och begagnandet förändrade från det normala. En sådan förändring kan icke blifva så betydlig, att ett redskap inom året vore försliten, hvilket förutsättes, då man föreskrifvit att omkröning skulle efter så kort tid verkställas.

Vore meningen att kontrollera en med afsigt gjord förfalskning, så borde ju

sådant behöfvas dagen efter omkröningen, ty naturligtvis borde en bedragare välja just första ögonblicket efter stämplingen, för att utföra sitt brott. Det kunde då också löna sig att efter årets lopp förskaffa sig ny redskap, sedan man genom bedrägeriet inbragt vida mer än redskapens hela värde.

Om betsman och pyndare gäller särskildt, att de icke utgöra lagligen godkändt vägningsinstrument. Likväl är det föreskrifvet att också de skola omkrönas hvarje år.

I afseende på vigten gäller att de slutligen — och snart nog — blifva så fullkladdade af kontrollstämplar, att icke mera finnes för nyomkröning; då äro de således förkastliga och hafva endast metallvärdet qvar.

Den *enda* fördelen af detta fjeskiga förfarande med ständigt förnyade omstämplingar, består deri att krönerі-tjenstemännen fått ökade inkomster; och man kan verkligen falla på den tanken att just deras, men icke allmänhetens, fördel varit, genom nu öfverklagade förfogande, afsedt.

Jag anhåller att Hedervärda Ståndet ville förena sig med mig om en underdånig anhållan:

det kröneriförfattningen måtte ändras derhän, att omkröning icke må ega rum oftare, än efter tre mellankommande års förlopp.

Om remiss till Höglofliga Ekonomi- och Besvärs-Utskottet får jag slutligen vördsamt anhålla.

Stockholm den 26 November 1862.

Gustaf Hultman.
från Nerikes län.

N:o 229.

Af **Gustaf Hultman** från Nerikes län, *om statsanslag för en kanalanläggning mellan Nora-sjön och Få-sjön.*

Vid flera föregående riksmöten har behofvet af kanalbyggnad emellan Norasjön och Fåsjön, i Nora Bergslag, varit af Styrelsen för allmänna Väg- och Vattenbyggnader anmäld med förordande af statsbidrag och i Styrelsens, för innevarande riksdag, till Kongl. Maj:t ingifna underdåniga generalförslag har ett statsanslag af R:dr

100,000 blifvit uppfördt med särskild anmälan, att aktieteckning redan börjats för ifrågavarande företag.

Denna kanalanläggning, föreslagen i närmaste samband med Nora-Ervalla jernvägs lastageplats vid Norasjön, kommer att bilda genom nämnda sjöar en oafbruten vattenväg af $1\frac{1}{2}$ mils längd till norra ändan af Fåsjön, hvarest upplagsplats finnes för en betydlig rörelse, hvilken utan omlastning sålunda kunde befordras, i stället för att effekter och varor för närvarande måste forslas, till en ringa del, öfver edet emellan sjöarne men hufvudsakligen på landsvägen, hvilket transportsätt motverkar och hindrar såväl jernhandteringens, som åkerbrukets utveckling. Orten, som en sådan lättad kommunikation kommer att mest gagna, utgöres af Nora Bergslags norra del, hela Hjulsjö och till en del Grythytte och Nya Kopparbergs Bergslager, hvarigenom 8 st. tackjernshyttor och 3 jernbruk söka sina tillverkningars afsättning på Nora och de jernvägs- eller sjöförbindelser, som numera befinnas både till Stockholm och Göteborg.

Dessutom är nämnda område särdeles rikt på jernmalmer långt öfver behofvet för tackjernstillverkningen och 2:ne stora och godartade malmlager, uti Klacka- och Lerberget, äro belägna nära Fåsjöns strand, men kunna endast, efter den ifrågasatta kanal-ledens öppnande, med fördel brytas för afsändning öfver Nora och på jernvägarne till hyttor *utom* Bergslagerne; och samma förhållande är med ställsten och kalksten, hvarpå är en öfverflödig tillgång. Dertill kommer, att stenkol och coaks (hvilka råämnen alltmera användas) söka sin väg till Bergslagerne från Nora, hvarjemte spannmål, viktualier och öfriga handelsvaror för en talrik befolknings behof komma att befraktas på kanal-leden, sedan dessa artiklar förut till större eller mindre längd passerat jernvägarne till Nora. Af det nu anförda följer, att om än den föreslagna kanal-leden må anses vara af lokalt intresse för de nämnda Bergslagerne, så blifver densamma dock en väsendtlig *tillmatare* af fragter både på privata och statsjernbanorna, hvarmed den står i närmaste förbindelse, hvadan den uppmuntran i anslagsväg, som af Rikets Ständer nu begäres, torde snart återgäldas genom ökad jernproduktion och rörelse.

Planen och kostnadsförslaget till kanal-leden emellan Norasjön och Fåsjön är af Styrelsen för allmänna Väg- och Vattenbyggnader granskad och godkänd och kostnaden beräknad till ett belopp af R:dr 184,444 R:mt, hvaraf Styrelsen, såsom ofvan är nämndt, föreslagit R:dr 100,000 såsom bidrag af statsmedel på grund af företagets allmänna vigt, i samband med jernvägarne. Inom Bergslagerne har aktieteckningen redan uppgått till R:dr 60,000, hvilken teckningslista jemte öfriga handlingar hos Styrelsen förvaras; och återstoden i den beräknade kostnaden blifver ofelbart sammanskjuten af det bolag, som bildat sig, så snart ortens förhoppning om understöd genom statsanslag realiseras. Slutligen må tilläggas, att orten, som intresserar sig för ifrågavarande anläggning, har, ehuru till en del med understöd af Staten, dock med ganska kännbara uppoffringar, fullbordat den dyrbara jernvägen

emellan Nora och Ervalla, hvilken blifvit mycket fördyrad genom en nödvändig ombyggnad af bro öfver Jerle-ån, som under innevarande år med stor kostnad blifvit af valsadt jern uppförd, hvilket allt förorsakar, att Bergslagerne icke mägta på egen bekostnad helt och hållet utföra den så angelägna och nyttiga kanal-leden.

På grund af anförda skäl, får jag derföre äran föreslå:

att ett statsbidrag af Ett Hundra Tusen R:dr R:mt utan återbetalningsskyldighet må af Rikets Ständer anvisas till kanalanläggning emellan Norasjön och Fåsjön, under ansvarighet för byggnadens fullbordan af det bolag, som för ändamålet bildat sig.

Och får jag anhålla om remiss af denna motion till Stats-Utskottet.

Stockholm den 26 November 1862.

Gustaf Hultman,
från Nerikes län.

N:o 230.

Af **Gustaf Hultman** från Nerikes län, *om statsanslag till lön åt en Provincial-läkare inom Carlskoga distrikt i Nerikes län.*

Vid sednaste riksdag blefvo af Rikets Ständer beviljade anslag till aflönande af 20 nya Provincial-läkare. Carlskoga härad och socken, med en folkmängd af 11,000 personer och på ett afstånd från närmaste städer af 4 à 5½ mil, hade desto hellre gjort sig förhoppning att en af dessa nya löner, skulle komma nämnda distrikt till godo, som derstädes redan från längre tid tillbaka funnos uppfyllda de vilkor Rikets Ständer stadgat i fråga om kostnadsfri bostads upplåtande och underhållande åt läkaren. Men då Kongl. Sundhets-kollegium skulle till Kongl. Maj:t ingå med förslag å de distrikter, som af de nya löneanslagen företrädesvis borde komma i åtnjutande, befanns det, att 19 andra orter borde hafva företrädet, och då ordningen slutligen kom till den 20:de och sista provincial-läkarelönen var Carlskoga visserligen ifråga, men ansågs böra vika för Håbo distrikt i Upland, hvilket sistnämnda af Sundhets-kollegium alltså anmäldes till erhållande af den sista disponibla provincial-läkarelönen. Hos Rikets nu församlade Ständer har Kongl. Maj:t i sin

nådiga

nådiga Proposition, äskat anslag för ytterligare åtta nya provincial-läkare. Under förutsättning att Rikets Ständer härtill lemna sitt bifall, skulle alltså anledning vara för handen, att Karlskoga såsom nu tillbakasatt, borde, framför hvarje annat distrikt, komma i åtanka vid distribuerandet af de ytterligare läkarelöner, som vid denna riksdag kunna varda beviljade. Men då under tiden andra distrikt kunna uppstå, hvilkas intressen af vederbörande varda bättre framhållna, och omöjligt alltså icke skulle vara, att Karlskoga ännu en gång ginge förlustig af den förmån, som detta distrikt redan varit på halfväg att vinna, tillåter jag mig, jemte meddelad upplysning, att den läkare, hvilken såsom enskild prakticus under några år varit bosatt i Karlskoga, nu mera, i saknad af tillräcklig utkomst, lemnat orten, hvars behof af beqvämligare sjukvård än den, som på 4 à 5½ mils afstånd må kunna erhållas, alltså är i högsta grad kännbart, härmedelst ödmjukast hemställa och föreslå:

att för Karlskoga distrikt, till aflönande af en derstädes stationerad provincial-läkare, måtte af Rikets Ständer anvisas ett årligt löneanslag å 1,500 R:dr R:mt.

Om remiss till Höglofliga Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

G. Hultman,
från Nerikes län.

N:o 231.

Af **Gustaf Hultman** från Nerikes län, *om tullfri utförsel af tackjern och malm.*

En liberalare tull-lagstiftning har sedan några tiotal af år småningom gjort sig gällande i vårt land, till allmän belåtenhet, och med den följd att handel och afsättning i motsvarande grad stigit. Detta system, som i allmänhet sagdt fortgått, skall slutligen, och kanske snart nog, hinna till fullständig utveckling. Hvarje steg som påskyndar denna, påskyndar också välståndet ibland de idkare, hvilkas fördelar dermed äro förknippade, och denna vinning åter fördelas lika fort på alla andra, som inom industriens område komma i beröring med sådana industriens grenar.

Jernhandteringen har i långliga tider varit betraktad såsom en af vårt lands hufvudnäringar, och man måste erkänna att sednare tiders förståndigare lagstiftning gjort mycket för att undanrödja hindren för denna närings förkofran. Emellertid återstår ännu ett och annat att vidgöra för att underlätta denna näringsgrens fullkomliga frigörande från de band, som hindra densamma att uppnå sin af natur och omständigheter beroende största höjd. Ett sådant band är för bergsbruket den stadgade utförsels-tullafgiften för tackjern och malm.

Det första, som dervid faller i ögonen är att de sistnämnda varorna, industriprodukten tackjern och råvaran malm, äro belagda med lika stor afgift; ett förhållande som strider emot allmänt antagna grundsatser för all tull-lagstiftning, som afser upphjelpandet af ett lands industri. Men också, utom detta, är det likaledes en motsägelse deri att man med olika ynnest behandlat tvänne slags fabrikater af samma vara. Stångjern och tackjern äro båda fabrikater af råvaran malm; det oaktadt är utförseln af stångjern tullfri, men tackjernet belagdt med en tullafgift. Skulle man invända att stångjern är en högre förädling och att tackjernet blott är en råvara, så kunde ståltillverkaren säga med lika rätt: Stångjernet är en råvara för stålberedningen och bör såsom råämne för vårt fabrikat beläggas med tull, som kunde försvåra utförseln. Slutligen kunde manufakturisten säga: Stålet är en råvara för knifsmidet och alla öfriga tillverkningar, deri stålet ingår såsom hufvudsaklig ingrediens, och stålet bör således beläggas med en exportafgift, som kunde försvåra utförseln.

Man finner således att en beskattning å den ena varan, till förmån för en annan varas tillverkare utgör ett statsekonomiskt misstag; äfvensom, juridiskt räknadt, en orättvisa mot enskilde idkare. Detta missförhållande bör rättas; och får jag fördenskull föreslå, att lagstiftningen, i afseende på handeln med våra bergsprodukter måtte sålunda förändras, att både tackjern och jernmalm hädanefter måtte få utföras lika fritt som stångjern och stål m. m. Det må ock erkännas såsom verkligt sannt, att Rikets outtömliga malmtillgångar tillåta fri utförsel utan risk för tackjernstillverkare.

Särskildt må här anmärkas huru stor skilnad i värde förefinnes hos olika malmer. Så t. ex. är Brunsten en malm som är värd 35 à 40 R:dr skeppundet. Men den kan exporteras utan afgift. Zinkmalm, visst icke så dyrbar som den förra, men likväl flerdubbelt mera värd än jernmalm får likaledes tullfritt utföras; äfvenså kopparmalm, som ifrån vissa trakter (t. ex. Schiangeli) utföres till England, och som har ett värde af minst 20 R:dr skeppundet, utföres också fritt. Deremot skall, enligt nu gällande tulltaxa, jernmalm erlägga tull, ehuru den sällan är värd mer än en och en half R:dr skeppundet, och för öfrigt är betungad af jemförelsevis högst betydliga transportkostnader.

Jag anhåller i sammanhang med hvad här förut är sagdt, det Höglofliga Rikets Stånder ville tillåta:

att tackjern och malm hädanefter måtte tullfritt utföras.
Om remiss till Höglofliga Bevillnings-Utskottet anhålles vördsammast.
Stockholm den 26 November 1862.

G. Hultman,
från Nerikes län.

Uti förestående motion instämma undertecknade till alla delar:

O. Olsson, från Wermlands län. *C. G. Sköldberg,* från Nerikes län. *E. Hansson,* från Gefleborgs län.
Carl Nettelbladt från Stockholms län. *J. Bergström,* från Kopparbergs län.

N:o 232.

Af **Gustaf Hultman** från Nerikes län, *om ändring i 30 och 31 §§ af 24 Kap. i 1686 års kyrkolag i fråga om röstberäkning vid organist- och klockareval.*

Uti kyrkolagens 24 Kap. 30 § stadgas, att organist skall väljas af kyrkoherden och församlingen, som honom lönar, allt som de deröfver kunna förenas, och i påföljande 31 §, att klockaren skall i lika måtto af kyrkoherden och församlingen väljas. Denna valrätt har genom Kongl. Resolutionen den 20 November 1786 blifvit närmare sålunda bestämd, att församlingen skall uti voteringen vid klockareval deltaga efter gårdetal och kyrkoherdens röst räknas lika med halfva församlingens och är denna grund för rösternas beräkning genom Kongl. Resolutionen den 7 Juli 1832 utsträckt äfven till förenade organist- och klockaretjenster.

Att häri ligger en uppenbar orättvisa mot församlingen behöfver icke bevisas. Församlingen måste sjelf löna klockaren och organisten och sjelf draga nyttan eller skadan af hans verksamhet. Väl må det antagas att han i fordna dagar mera ansågs såsom prestens betjent än församlingens tjensteman, men med de fordringar man i vår tid har på sökande till klockare- och organisttjenster låter icke väl förena sig begreppet om betjentsyssla, och med de anspråk på rättvisa, som enhvar numera söker göra gällande, synes det icke förenligt att ett sådant stadgande qvarstår, som åt en kyrkoherde, hvilken kanske till nästa år lemnar pastoratet, eller åt

en nådårs- eller vakans-predikant, t. o. m. åt en alldeles tillfällig vice pastor lemnar rättighet, att med en enda egendomsinnehafvares tillhjelp, påtruga församlingen en organist och klockare, som den aldra största delen af församlingsmedlemmarne alldeles icke velat hafva.

Mångfaldiga missbruk, många rättegångar och mycket missnöje har af dessa undantagslagar blifvit en följd och då man väl i våra dagar torde kunna tillerkänna den Svenska allmogen så mycken omdömesförmåga som erfordras för att utöfva sin rösträtt vid ett organist- och klockareval och denna fråga dessutom icke är af privilegii natur; så vågar jag vördsammast föreslå följande förändring af första punkten i förstomnämnde lagparagraf:

organisten väljes af kyrkoherden och församlingen i kyrkostämma och ege pastor dervid att beräkna en hel röst för sitt embete utom rösträtten för pastorsbostället.

Hvarjemte början af 31 § torde erhålla följande lydelse:

klockaren skall i lika måtto och efter samma röstberäkningsgrund, som för organists antagande stadgadt är, väljas af kyrkoherden och församlingen, samt de åberopade Kongl. Resolutionerna i dessa delar förklaras vara upphäfde.

Om remiss till Höglofliga Lag-Utskottet anhålles vördsammast.

Stockholm den 26 November 1862.

G. Hultman,
från Nerikes län.

N:o 233.

Af **Carl Johan Johansson** från Östergötlands län, *om anslag till hyresersättning åt domhafvanden i Kinda och Ydre härad af Östergötlands län.*

Ibland de Statens tjenstemän, med hvilka allmogen på landet har mesta beröring, är obestridligen domaren. Det är derföre högst angeläget, att denne embetsman har fast bostad inom orten, så att han kan vara för folket tillgänglig. Skall någon tjensteman hafva boställe, så är det företrädesvis domaren. Nu är det emel-

lertid så illa beställdt inom Kinda och Ydre häraders domsaga af Östergötlands län, hvars ombud vid detta riksmöte jag har äran vara, att vår redbare och välvillige domare, Herr Häradshöfdingen von Hartmansdorff saknar boställe och har derföre med stora enskilda uppoffringar nödgats hyra sig bostad inom Kinda härad. Härifrån kan han dock när som helst blifva uppsagd. Inom domsagan finnes ingen stad eller köping, hvaruti domaren kan hyra sig bostad. Det vore derföre af högsta behof påkalladt, att boställe åt domaren af Staten inköptes. Likväl och som jag icke vet något för närvarande härtill lämpligt bebygdt hemman eller ledigt kronohemman inom orten och den åsigt hos Rikets Ständer på sednare tider gjort sig allt mer och mer gällande, att tjenstemän icke böra förses med boställen, så får jag hos Rikets Höglofliga Ständer vördsamt föreslå:

att af allmänna medel måtte till domhafvanden uti Kinda och Ydre häraders domsaga få utgå årlig hushyre-ersättning, beräknad från den 27 Oktober 1857, då nuvarande domaren till tjensten i nåder utnämndes; och torde denna ersättning rimligen icke kunna tilltagas mindre än till 800 R:dr.

Då man besinnar, att vår domare går miste om dubbla summan derigenom att han icke, i likhet med de fleste domare, har boställe, der han kan vara boende och hvarifrån han kan, mot jemföreisevis ringa eller nästan ingen kostnad, erhålla ved, underhålla ett par hästar, uppföda några slagtkreatur samt komma i åtnjutande af en mängd andra fördelar, hvilka icke här kunna specificeras, men som icke blifva ansedde obetydlige af den, som måste för kontanta penningar förskaffa sig samma fördelar samt derjemte såsom domare har ett större hushåll att underhålla, än någon annan embetsman. Då Kinda och Ydre häraders domsaga dessutom är en af de mindre i länet, samt inkomsterne, hvilka för alla domare kunna variera ganska mycket och jemväl i följd af hypoteksvärderingarnes upphörande nu blifvit icke obetydligt minskade, efter medelberäkning under de sednaste åren, enligt mig lemnad uppgift, uti nämnda domsaga uppgått i brutto till vid pass 5,000 R:dr R:mt, finner jag det nu begärda anslaget vara af verkligt behof påkalladt, på det att vår domare, om han ock icke erhåller något öfverskott af sina inkomster, dock alltid bör hafva utsigt att med inkomsterne kunna betäcka sina nödige utgifter.

Om remiss häraf till Höglofliga Stats-Utskottet får jag vördsamt anhålla.

Stockholm den 26 November 1862.

C. J. Johansson,
från Östergötlands län.

N:o 234.

Af **Carl Johan Johansson** från Östergötlands län, *om upphörande af jus patronatus.*

Man torde i allmänhet, med stöd af de talrika exempel erfarenheten gifver vid handen, kunna antaga, att befordringssystemet inom en embetsmannakorps är ett af de mest magtpåliggande vilkoren för dess duglighet och anseende, och att detta också blifvit insedt, derom vittnar 28 § af nu gällande Regeringsform, hvari stadgas att förtjenst och skicklighet uteslutande böra vara gällande vid befordringar. Om ofvan antydda åsigt får antagas såsom rigtig, torde befordringssättet för de ecklesiastike embets- och tjenstemännen inom landet i åtskilliga delar lemna mycket öfrigt att önska. — Såsom bekant är, tillsättes presterskapet i en del församlingar af Kongl. Maj:t, i andra genom val af församlingsboerne samt i andra åter af enskilde personer, på grund af dem tillkommande patronaträtt. Att ett och samma befordringssystem vid ett sådant förhållande kan göra sig gällande, är en orimlighet att ens förutsätta, och detta visar sig ytterligare deraf att Regeringen och församlingsboerne följa hvar sina ofta olika, ehuru ändock aktningsvärda, åsigter, och att valet af prest i de s. k. patronela pastoraten ofta är betingadt af godtycket eller enskilda relationer, ja till och med af egennyttan. Ehuru det vore önskligt att en till enhet ledande förändring härutinnan kunde åvägabringas, så anser jag mig dock för närvarande endast böra fästa uppmärksamheten vid befordringssättet inom de patronela pastoraten.

Ursprunget till patronaträtten är i många fall dunkelt, men denna rätt har vanligen uppkommit antingen genom byggande af kyrka eller upplåtande af jord till prestboställe eller dylikt, hvarför en sådan rätt blifvit allt framgent med eller utan tillstånd förenad med en egendom. Först genom Kongl. Brefvet den 23 November 1855 har någon inskränkning i patronaträttens utöfvande skett, men som denna inskränkning endast rörer utländsk man, så kan den ej tilläggas någon synnerlig vigt. — Tager man i betraktande, att tillsättningen af prester uti de patronela pastoraten innebär en ojemförligt större magtfullkomlighet, än hvad förhållandet är vid de regala och konsistoriela, enär patronen, utan att ens något förslag till tjenstens återbesättande föregår, kallar, hvilken han finner för godt, oaktadt han ofta i fråga om rösträtt är af ganska ringa betydelse mot församlingens öfrige innevånare, så kan man icke undgå att finna detta vara den största orimlighet.

Öfvertygad derom att en och annan patron vid ledigheters återbesättande samvetsgrannt fullgör sin pligt, tror jag det dock icke vara utan exempel, att en prestman, någon gång till och med en för en sjelfständig verksamhet mindre lämplig, under sträfvandet efter en ordinarie befattning och en deraf följande oberoende ställning, lockas att härför göra kännbara uppoffringar, som sedermera göra hans lif bekymmerfullt och hans familj, i händelse af hans frånfälle, beroende af den allmänna välgörenheten. Med rätta utfärdades derföre under medeltiden de strängaste förbud mot s. k. simoni eller försäljning af andliga embeten. Sådant är visserligen jemväl nu lagstridigt; men möjligheten att öfverträda eller kringå detta förbud bör tillintetgöras, hvilket icke torde möta några oöfvervinnerliga svårigheter, enär å ena sidan den patron, som anser sin rätt kunna i penningevärde uppskattas, bör kunna få en ersättning, lämpad efter den uppoffring, hvarför patronaträtten kan visas hafva tillkommit, och å den andra den, som betraktar sin patronaträtt såsom en skyldighet att utan några sidoinflytanden tillsätta den värdigaste själasörjare, som står honom till buds, visserligen också är så rättänkande, att han åt det allmänna uppoffrar den lilla tillfredsställelse af fåfängan, som patronrättens utöfvande möjligtvis erbjuder.

Med stöd af hvad jag nu anfört, får jag äran föreslå:

att Rikets Ständer behagade besluta att jus patronatus eller enskildes rätt att tillsätta prest och kyrkobetjent uti s. k. patronela församlingar må af församlingsboerne, derest de sådant åstunda, antingen efter enskild öfverenskommelse eller för ett genom utsedde gode män bestämdt pris lösas, hvarefter sådana församlingar skola betraktas såsom konsistoriela.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Carl Johan Johansson,
från Östergötlands län.

N:o 235.

Af **Daniel Danielsson** från Jönköpings län, *om kronofogdetjensternas indragning eller ock tillsättande af en kommitté, för afgifvande af förslag till ett enklare och ändamålsenligare redovisningssätt för den s. k. fögderiuppbörden.*

Bland de tjenstemän, hvilka stå i omedelbar beröring med befolkningen i allmänhet på landet äro landsstatstjenstemännen. Det inflytande dessa tjenstemäns mer eller mindre nit och noggrannhet vid fullgörandet af de demå liggande göromål utöfva på befolkningen är af den vigt, att frågan om landsstatstjensternas ändamålsenliga ordnande och tjenstemännens aflönande i förhållande till arbetets vigt och möda, väl är förtjent af den uppmärksamhet, som Rikets Ständer kan derät egna.

Mycket är under de sistförflutna tio åren vidgjordt i och för beredandet af en bättre aflöning åt landsstatstjenstemännen, men allt, hvad som i detta afseende vidtages uppfyller icke sitt ändamål, så vida icke derjemte tillses, att de beviljade anslagen blifva rättvist fördelade, i förhållande till det arbete, som man vet vid de särskilda tjensterna verkligen uträttas.

Af de utom residensstäderna anställde landsstatstjenstemännen hafva nu kronofogdarne största aflöningen, men kronofogdarne hafva i verkligheten det minsta arbetet, ja hvad kronofogdarne verkligen sjelfve uträtta i Statens tjenst, kunde lika lätt skötas af länsmännen, och är i följd deraf af så underordnad vigt, att allmänna meningen allt mer och mer uttalar sig för dessa tjensters afskaffande.

I instruktionen för kronofogdarne och i flere andra författningar uppräknas väl en mängd göromål, hvilka det skulle åligga kronofogdarne att verkställa, men i samma instruktion medgifves åt kronofogdarne rättighet att uppdraga flertalet af dessa göromål åt länsmännen, en rättighet, som erfarenheten har visat blifva begagnad sålunda, att allmänheten knappast känner till någon mera verksamhet af kronofogdarne, än den att de infinna sig vid de utlysta uppbördsstämmorna och emottaga hvad som då af uppbörden aflemnas, hvarefter på länsmän och kronofjerdingsmän kastas hela den svåra uppbörden, eller skatternas indrifvande hos dem, som icke vid uppbördsstämman framräckt sina utskylder.

Med undantag af kronofogdarnas närvaro vid taxeringsförrättningar, derifrån de hitintills, med eller utan Konungens Befallningshafvandes tillstånd, ofta uteblifvit,

samt

samt deras inställande vid uppbördsstämmorna och markegångsnämndernas sammanträden, äfvensom vid en eller annan syneförrättning, sköta de gemenligen helt makligt sina tjenstebefattningar hemma vid skrifborden, der de afskrifva Konungens Befallningshafvandes ordres, marchroutes för trupperna och transportroutes m. m. samt skrifva några restlängder och levereringsreversaler och besvara skrifvelserna från Konungens Befallningshafvande sedan länsmännen uträttat allt hvad som i kronofogde-instruktionen m. m. uppräknas.

Att kronofogdetjensterna äro obehöfliga, derom äro åsigterna temligen odelade hos den allmänhet, der kronofogdarnes verksamhet bort kunna förspörjas, men att de äfven äro hinderlige för ärendenas snabba och skyndsammare verkställande torde man ännu icke hafva så allmänt betänkt; sådant är likväl förhållandet. Den omväg, som Konungens Befallningshafvandes expeditioner måste taga för att genom kronofogdarne komma i afskrifter till länsmännen, hvilka egentligen uträtta hvad som blifvit anbefaldt, förorsakar ofta så långt dröjsmål, att t. ex. vid truppers eller kronopersedlars fortskaffande, tiden gör det knappast möjligt att noggrannt och rättvist verkställa inqvarteringen eller uppbuda kronoskjuts. Äskar Konungens Befallningshafvande yttrande, rörande t. ex. gästgifveriskjutsen, de allmänna vägarnes eller någon annan dylik angelägenhets tillstånd och beskaffenhet, så infordrar väl kronofogden, som sällan har tagit någon verksammare del i tillsynen öfver ifrågavarande förhållanden, ett yttrande från länsmannen; men icke detta yttrande utan ett annat, stundom alldeles motsatt, och af kronofogden utan närmare erfarenhet eller undersökning utarbetadt, kommer Konungens Befallningshafvande tillhanda. Dessa tilldragelser, hvilka icke äro sällsynta, lända ingalunda det allmänna till båtnad, men nedstämmer länsmannens håg att nitiskt sköta sin tjenst till det allmännas nytta. Erfarenheten ådagalägger således äfven här att tjenster, hvilka äro onödiga, äro derigenom skadliga.

Länsmännen, hvilka uträtta det drygaste och väsendtligaste af de i kronofogdeinstruktionen uppräknade arbeten, äro otillräckligt aflönade och äro i sitt förhållande till kronofogdarne i en obilligt nedtryckt ställning samt sakna alldeles det skydd mot en tillfällig viljas magtspråk, som borde vara åt en Statens tjensteman tillförsäkrad. Länsmännen måste dock allt för väl inse, att deras verksamhet i tjensten är både till myckenheten drygare och till beskaffenheten vigtigare än kronofogdarnes, som merändels är alldeles öfverflödig. Kronofogden och länsmannen innehafva numera ofta samma grad af bildning, och det tarfvas i sanning, att länsmanstjensterna förses med sådan aflöning och uppmuntran och sådant skydd, att dessa tjenster blifva eftersökta af unga män med godkänd intellektuel bildning och erkänd redbarhet i karakteren. Men för att vinna ett sådant ändamål, utan att Statsverket skall ytterligare betungas i och för landtstatens aflöning, erfordras oundgängligen att kronofogdetjensterna, hvilka äro obehöfliga, afskaffas. Genom en

sådan indragning kunde både åt häradsskrifvare och länsmän beredas tillräcklig aflöning.

Då man gör beräkning att 112 kronofogdar med hvardera i lön 2,500 R:dr, får man en summa af 280,000 R:dr, utom den behållning som skulle uppkomma, om kronofogdeboställena indroges till Statsverket, som säkerligen skulle uppgå till 500 R:dr på hvardera eller omkring 56,000 R:dr; af denna behållning, som antages utgöra i rundt tal 330,000 R:dr, kunde länsmännens löner ökas med 400 R:dr för hvardera, som för 490 länsmän utgör 196,000 R:dr, häradsskrifvarnes i mån af tillökning i göromål ökas med t. ex. 200 R:dr för hvardera, som för 112 utgör 22,400 R:dr, samt för den tillökning som expeditionerna vid landskontoren kunde erfordra, aflönas en extra landskontorist med 1,000 R:dr eller 24,000 R:dr, hvarefter likväl uppstår en behållning för Statsverket af omkring 87,600 R:dr R:mt, en icke obetydlig besparing.

Vid några af de sistförflutna riksmötena hafva motioner i nämnde syftning blifvit väckta, men utan att någon fullständigare utredning vidtagits. Frågan är dock af så mycken vigt både för en talrik och verksam tjenstemannakorps och för det allmänna, att den väl förtjenar en bättre utredning, än den som hittills derät egnats.

På grund af hvad jag här vågat anföra, går jag nu att föreslå:

1:o att kronofogdetjensterna icke vidare besättas, utan vid blifvande ledigheter indragas, och i den mån göromålen öfverflyttas på länsman och häradsskrifvare, dessa tillförbindas ställa hvardera sådan uppbördsborgen som kronofogdarne, hvaraf böra följa, att, i mån af göromålens större och vigtigare beskaffenhet, lönerna, af den gjorda besparingen, för länsmän och häradsskrifvare, på sätt jag antydt, förbättras.

Skulle detta förslag ej vinna Rikets Ständers bifall, får jag såsom alternativ föreslå:

2:o det Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t anhålla derom, att denna fråga, äfvensom fråga om utarbetande af ett af behofvet högeligen påkalladt, enklare, tydligare och ändamålsenligare redovisningssätt för den så kallade fögderiuppbörden måtte uppdragas åt en af Kongl. Maj:t i nåder utsedd kommitté; — men på det att äfven tillfälle måtte lemnas åt ett större antal af fögderiredogörarne i olika orter af riket att uttala sina åsigter om räkenskapssättets förändrande, torde kunna föreslås, att utarbetade framställningar i förutnämnde syftning, finge inom en viss, icke allt för kort tilltagen tidrymd inlemnas å landskontoren i länen för att sedermera tillställas nämnde kommitté, som egde att hos Kongl. Maj:t föreslå lämplig ersättning åt någon eller några af de landtstatstjenstemän, hvilka genom ådagalagdt arbete och sakkännedom kunde anses hafva genom ingifna förslag gjort sig deraf förtjenta.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

D. Danielsson,
från Jönköpings län.

N:o 236.

Af **Daniel Danielsson** från Jönköpings län, *om förtydligande af bestämmelserna i 15 Kap. 2 §. 1 mom. af Rättegångs-Balken, angående rättegångsfullmäktige.*

Rättegångs-Balkens 15 Kap. 2 § innehåller, som bekant är, i första punkten det obestämda stadgande, att de, som för andra må tala och svara, skola vara "*oberyktade, ärlige, redlige och förståndige män.*" I Riksdags-ordningens 18 § föreskrifves deremot såsom vilkor för valbarhet till riksdagsmannakallet: "att icke hafva blifvit genom laga kraftvunnen dom förklarad ovärdig medborgerligt förtroende eller att föra andras talan, eller för något *neslig*t brott till straff skyldig."

Då dessa särskilda stadganden jemföras, af hvilka det ena handlar om valbarhet till det vigtigaste af alla fullmägtigskap, nemligen att vara en af Svenska folkets representanter, men det andra om rättigheten att kunna utses till det jemförelsevis *mindre* förtroendet att inför rätta föra enskild mans talan, — ett förtroende, som hufvudmannen när som helst kan återkalla, och från hvilket Domstolen kan skilja fullmägtigen, ifall denne misshrukar det, — finner man utan svårighet att dessa lagbud till hvarandra icke stå i ett behörigt förhållande.

Ord så uttänjbara som "*oberyktad, redlig och förståndig*" lemna å ena sidan föga ledning, då fråga är att bedöma en fullmägtigs behörighet, och å den andra sidan lemna de vägen öppen för godtycket. Dessa bestämningar äro för mångtydiga och alltså i en lag otjenliga. De hafva ock blifvit såsom sådana ansedda både af Lag-kommittéen och Lagberedningen.

I hufvudsaklig öfverensstämmelse med förslaget till Rättegångs-Balk 30 Kap. 11 och 12 §§, jemförde med det vid innevarande riksdag Ständerna förelagda förslag till Strafflag, hemställes: att nuvarande *första* punkten af 2 § 15 Kap. Rättegångs-Balken måtte förändras till ungefär följande mera bestämda lydelse:

ej må till fullmägtig antagas den, som omyndig är; icke heller den, som efter dom är medborgerligt förtroende förlustig, eller som står under tilltal för brott, hvilket medförer sådan påföljd, eller den, som för annat brott är häktad.

Motiverna till Lag-kommittéens och Lagberedningens förslag i detta speciela ämne åberopas, och anhålles om motionens remitterande till Lag-Utskottet.

Stockholm den 26 November 1862.

Daniel Danielsson,
från Jönköpings län.

N:o 237.

Af **August Pettersson** från Jönköpings län, *om ändring i 3 Art. 15 § af gällande Bevillnings-förordning, angående förhöjning i den Bankbolag med sedelutgifningsrätt åliggande särskilda bevillnings-afgift.*

Utom den bevillning, som, enligt 2:dra Artikeln uti nu gällande Bevillnings-förordning, skall erläggas af alla bolag med en procent af deras årliga inkomst, stadgas uti 3:dje Artikeln 15 § af samma Förordning, att Bankbolag med sedelutgifningsrätt skola utgöra särskild bevillningsafgift med 2 R:dr för hvarje tusen R:dr af det högsta belopp af Bankens sedlar, som på en gång under nästföregående år varit utlemnade i rörelsen. Ändamålet med denna sednare afgift var, såsom förhandlingarne vid sistlidne riksdag (Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 20) tydligen visa, att förekomma, det skatten för dessa Banker skulle nedgå under det belopp, hvarmed de förut skattade till Staten. Att detta mål icke uppnås med den nu stadgade afgiften är emellertid klart deraf, att, t. ex. Stockholms enskilda Bank, som för år 1861 med en nettovinst under år 1860 af 271,407 R:dr 59 öre, i bevillning erlade 20,826 R:dr 68 öre, deremot för 1862, med beräkning af den vida högre nettovinsten för 1861 af 358,573 R:dr 41 öre, icke kan påföras högre bevillning efter 2:dra och 3:dje Artiklarne tillsammans än allenast 7,825 R:dr 73 öre, eller efter den förstnämnda Artikeln 3,585 R:dr 75 öre och efter den sednare

4,240 R:dr. Förhållandet är naturligtvis enahanda med de öfriga sedelutgifvande Bankerna.

Då något skäl att nedsätta de enskilda Bankernas bevillning under hvad den alltifrån deras första uppkomst varit, så mycket mindre lärer förefinnas, som de allesammans visat sig göra mycket goda affärer och ehuru de för sina reservfonder afsätta icke obetydliga summor, ändock kunna till sina delegare lemna utdelningar, vida öfverstigande den högsta ränta som vid utlåning får lagligen betingas, hvarföre ock en del bank-aktier nu stå betydligt öfver al pari i värde, får jag vördsamt yrka:

att afgiften för sedelutgifvande Banks högsta sedelbelopp höjes till Tio (10) R:dr för hvarje tusental.

Om remiss till Höglofliga Bevillnings-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

August Pettersson,
från Jönköpings län.

N:o 238.

Af **N. P. Bäckström** från Calmar län, *om rätt till värdskapet å vissa till boställen åt tjenstemän på Öland anslagna kronohemman.*

Som vid sistlidne riksdag motion inom detta Stånd väcktes af min företrädare Olof Andersson angående rätt till värdskapet å vissa till boställen åt tjenstemän på Öland anslagna kronohemman, utan att densamma då rönte Rikets Ständers bifall, så får jag nu på mina kommittenters enträgna begäran å nyo väcka motion i ämnet.

Inom den ort jag representerar finnas ännu åtskilliga kronohemman, som äro anslagna åt Civil-statens embets- och tjenstemän, hvaremot inom andra orter af riket sådana till en del blifvit indragna och detta med full rätt, ty klart är ju, att det allmänna skall vinna mera derpå att jorden skötes af personer, som hafva tid att sig dermed uteslutande sysselsätta, än af dem, hvilkas bestyr och åligganden, såsom Statens tjenstemän, gifva dem fullt upp att sköta och från embetsbestyren, så vidt desse skola med omsorg omfattas, icke lemna dem någon tid öfrig för jordbruket. Då dessa hemman emellertid anslogos till boställen åt embets- och tjenstemän, ledo

arfvingarne till åboskapet en uppenbar orättvisa i jemförelse med innehafvarne af åborätten till andra odisponerade kronohemman, ty de blefvo beröfvade rätten att genom öfvertagande af åboskapet få uppbära frukterna af det arbete och den kostnad fäderne å kronohemmanet nedlagt. Det var icke nog att sjelfva hemmanet beröfvades dessa arfvingar, utan boets lösegendom togs ock i beslag för iståndsättande af det blifvande boställshemmanet.

Att dessa arfvingar skola med grämelse åse sina grannar, de der, på grund af att dessas hemman ej ännu blifvit tagna i beslag för någon Statens tjensteman, fått sitta i ostörd besittning af den af deras fäder innehafda jorden, är ju helt naturligt. Kongl. Kungörelsen den 15 December 1848, som stadgar om rätt för innehafvare af kronohemman och lägenheter att utan föregången värdering, mot erläggande af den efter grundräntans kronovärdi bestämda köpeskillingen få till skatte inlösa desamma, synes icke lägga något hinder i vägen för arfvinge till åboskapet af ett sådant hemman, som blifvit till boställe åt någon embets- och tjensteman anslaget, att efter tjenstemannens afgång få inlösa den af fäderne innehafda jorden.

Då detta onus dessutom icke drabbar hela riket, utan blott Öland, anser jag mig, på grund af hvad jag sålunda anfört och hvad af flera inom Ståndet kändt är, hos Rikets nu församlade Ständer föreslå:

att, sedan tjensteman, som nu innehafver hemman af ifrågavarande natur, afgått, laglig arfvinge till sednaste kronoåboen måtte komma i åtnjutande af samma förmån, som den förut åberopade Kongl. Kungörelsen medgifver arfvingar till åboskapet å vanliga kronohemman.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

N. P. Bäckström,
från Öland.

N:o 239.

Af **N. P. Bäckström** från Calmar län, *om kronobrefbäringens öfvertagande af Staten.*

Ibland de onera, som i ansenlig mån trycka Svenska jorden, kan kronobrefbäringen med skäl räknas. Då tidpunkten nu synes vara inne att åtminstone till

någon del befria jordbruket ifrån dessa orättvisa qvarlefvor af en förfluten tids oordnade skatteväsende, under hvilken de högre Stånden blott voro betänkte på att öfverhopa allmogen med oräkneliga skatter och besvär, så får jag vördsamt föreslå:

att kronobrefbäringen, i händelse den ännu kommer att bibehållas, bör helt och hållet besörjas af Staten.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukast.

Stockholm den 26 November 1862.

N. P. Bäckström,
från Öland.

N:o 240.

Af **N. P. Bäckström** från Calmar län, *om bestämd föreskrift att utflyttnings-attest för inhyseshjon skall upptaga jemväl dess hela familj.*

Då det mångfaldiga gånger inträffat att presterskapet utgifva attester åt inhyseshjon, som afflytta ifrån en församling till en annan, utan att deruti blifvit utsatt att utflyttningen äfven omfattar hjonets familj, så har deraf blifvit en följd att inhyseshjonet, särdeles af mankön, helt enkelt aflägsnar sig, lemnande hustru och barn efter sig, om hvilka fattigförsörjningen då måste draga vård. För att förekomma det sjelfsvåld och de kostnader, som med ett dylikt åsidosättande af familjelifvets pligter ovilkorligen äro förenade, får jag derföre vördsamt föreslå:

att alla utflyttnings-attester för inhyseshjon böra upptaga hela hjonets familj, och icke mannen eller fadren ensam.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukast.

Stockholm den 26 November 1862.

N. P. Bäckström,
från Öland.

N:o 241.

Af **N. P. Bäckström** från Calmar län, *om ändring i sättet för presterskapets aflöning.*

Då den förändring, som nyligen blifvit vidtagen i afseende på uppbörden af presterskapets rättigheter, icke kan sägas hafva undanröjdt alla de olägenheter, hvilka ifrån äldre tider varit en följd af deras uttagande utaf församlingarnes medlemmar, samt det tillika är af vigt att den reform, som i detta hänseende genomföres, måtte ega bestånd för århundraden, så får jag vördsamt föreslå:

att presterskapets rättigheter hädanefter skola, utan något undantag, uppbäras af kronofogdarne och ingå till Staten, hvaremot presterna böra, i likhet med de civile tjenstemännen, erhålla sin aflöning i kontant af Kronan.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukast.

Stockholm den 26 November 1862.

N. P. Bäckström,
från Öland.

N:o 242.

Af **N. P. Bäckström** från Calmar län, *om ändring i gällande föreskrifter rörande fördelning af vitesböter.*

Såsom bekant är, har allmänna lagen meddelat den föreskrift, att vitesböter böra fördelas till hälften emellan Kronan och åklagaren, hvarjemte särskilda författningar föreskrifvit huru i hvarje särskildt fall dessa böter skola skiftas. Men då det

det synes mig vara mera lämpligt att socknens fattiga erhålla äfven sin andel i sådana böter, så får jag vördsamt föreslå:

att alla slags vitesböter skola gå till tveskiftes emellan åklagaren och socknens eller stadens fattige, helst fattigvården ganska väl behöfver att dervid ihågkommas.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukast.

Stockholm den 26 November 1862.

N. P. Bäckström,
från Öland.

N:o 243

Af **O. Lindström** från Westerbottens län, *om anslag af 50,000 R:dr af inflytande bränvinsbrännings-afgiften till understöd för odlingsföretag inom länet.*

I sin nådiga Proposition, angående bränvinshandteringen i riket och beskattningen derå vid 1853 och 1854 årens riksdag yttrade Kongl. Maj:t, det Kongl. Maj:t ansåge de genom nämnda beskattning uppkommande medel böra i främsta rummet användas till jordbrukets befrämjande medelst uppodlingar, vattenaftappning och utdikning. Uppmuntrad häraf och med kännedom om de betydliga landsträckor i rikets nordligaste landskap, hvilka i brist af kapitalstyrka måste ligga ouppodlade, väckte jag, gemensamt med Riksdagsfullmägtige från Norrbottens län, vid berörde riksdag samt vid 1859 och 1860 årens riksmöte motioner om användande af en del af bränvinsskatten till åkerbrukets upphjelpande och utvidgning inom Norr- och Westerbottens län; men motionerna förföllo då, till följd af Stats-Utskottets utlåtanden, vid den förra riksdagen: "det frågan icke kunde pröfvas innan den ifrågaställda nya bränvins-lagstiftningen kommit till stånd och visat sina resultater" samt vid den sednare eller 1859 och 1860 årens riksmöte: att, bland annat, "de för bränvinsminuteringen och utskänkningen stadgade afgifter voro dels för kommunala behof och dels till utgifter af mera omfattande gagn för hela landsorten afsedda och svårligen kunde utan afsaknad inom de särskilda kommunerna och betänkliga hinder

för vidmagthållande och befrämjande af de inrättningar eller föremål, hvartill dessa afgifter anslagits, för närvarande till Statsverket ingå."

Betraktar man *nu* dessa Utskottets skäl, torde man finna, att sedan år 1853 bränvinsskatten stigit till ett oväntadt högt belopp, hvaraf åter den slutsats torde kunna dragas, att, då bränvins-lagstiftningen i detta fall gifvit så gynnsamt resultat, skattens sjelfva belopp icke bör hindra Rikets Ständer att vidtaga åtgärder i det ändamål, som ofvan är antydt samt att, enär erfarenheten på aldra sednaste tid gifvit vid handen, att denna skatt icke blifvit af kommunerna använd till de ändamål, berörda Utskotts betänkande vid 1859 och 1860 årens riksmöte omförmäler, Utskottets grunder för detta betänkande icke böra få motverka den goda syftningen i den motion, jag nu går att framlägga.

Stödd på denna min öfvertygelse och i hufvudsaklig mån äfven på de förhållanden, dels att rikets nordligaste landskap icke förr än långt i framtiden kunna erhålla jernvägar och fördenskull nu sakna samt länge komma att sakna ett verksamt medel till förkofran, som deremot står flere andra rikets provinser till buds, dels att besagda landskap väl icke kunna sägas hafva att af nu befintliga samt närmast i tiden blifvande jernvägar påräkna ens större indirekt fördel eller annan än som följer af hela landets uppblomstring, har jag förmåtts att vidare i ämnet taga till orda, helst jag äfven anser, att de nordligaste landskapen i riket blefve stjufmoderligt behandlade, derest de icke på något sätt och åtminstone i någon mån hålles skadeslösa för deras saknad af nutidens vigtigaste kommunikationsmedel och flera andra förmåner, som tillkomma rikets sydligare provinser och må det tillåtas mig att, såsom ytterligare stöd för motionen, vidare anföra:

Det är nogsamt bekant, att ofantliga sträckor odlingsbar jord finnas inom de nordligaste landskapen äfvensom att deras befolkning i idoghet och företagsamhetsanda icke står efter någon af sina landsmän. På sednare tid har väl denna företagsamhet mindre varit rigtad åt jordbruket än åt skogsprodukternas användning; men detta är en följd allenast af bristen på kapital, ty den sednare näringen gifver en hastig vinst, då deremot den förra allenast långsamt, men säkert, lemnar arbetaren sin lön; och ligger icke i dessa förhållanden ett vigtigt skäl att understödja jordbruket? Dessutom är egendomligt för oftanämnda landskap, att af den mängd nybyggare, som årligen upptaga nya lägenheter, vanligen utan annat kapital än deras arbetsförmåga, men hvilka dock, i förlitan på framtiden, ingå äktenskap, de flesta innan de af sina odlingar erhålla någon afkastning, äro satta ur magt att kunna föda sig sjelfva och sina familjer, utan falla kommunerna till last. Vore det väl derföre obilligt, om de gamle odlingsmännen genom något understöd sattes i tillfälle att medelst förbättringar å sin jord kunna lättare bära nyssnämnda deras börda?

Jag har nu berört förhållanden gemensamma för både Norr- och Westerbottens län; men som jag tillhör endast det sednare, anser jag mig böra inskränka min

framställning till hvad endast rörer Westerbotten, hvarföre jag är betänkt att nedsätta den vid sistlidna riksdag begärda anslagssumma till fjerdedelen. Under det jag emellertid önskar min motion all framgång och är förvissad, att de skäl, jag åberopat, äro med rättvisa och billighet enliga och således torde föranleda till något Rikets Ständers behjertande, har jag äran nu i all vördsamhet föreslå:

att Rikets Höglofliga Ständer ville af inflytande bränvinsskatts-medel anslå åtminstone Femtio Tusen (50,000) Riksdaler Riksmynt årligen att användas såsom understöd för odlingar inom Westerbottens län, och att utgå för minst fem år, räknadt från medlens beviljande.

I afseende å förvaltningen och fördelningen af nu föreslagna understödsmedel vågar jag antyda, att de torde böra insättas i landtränteriet, för att derifrån, i mån af behof, lyftas af sockenkommittéer, hvilka åter skulle åt dem, som visade sig hafva verkställt odlingar eller andra jordförbättringar, utdela understöd vare sig efter tunnlandtal eller annan grund, hvarefter kommittéerna egde att hos länsstyrelserna afgifva redovisning öfver medlens förvaltning.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhåller jag vördsamlingen.

Stockholm den 26 November 1862.

Olof Lindström,
från Westerbottens län.

N:o 244.

Af **Anders Persson** från Malmöhus län, *om tillägg i 9 och 10 §§ af nu gällande Bevillnings-förordning.*

Då det för kommunerna är af synnerlig vigt att löneinkomsterna blifva taxerade der antingen ecklesiastik eller annan embets- och tjensteman har embete och tjenst, äfven om denne skulle med vederbörligt tillstånd eller af annan orsak vara bosatt och jemväl skattskrifven i annat mantalsskrifnings- och taxeringsdistrikt, enär sådant i öfrigt bäst öfverensstämmer med stadgandet i 24 § Bevillnings-förordningen och förut gällande beskattningsgrunder, så får jag fördenskull vördsamt yrka:

att i 9 § Bevillnings-förordningen framför sista momentet så lydande: "hvar och en annan skattskyldig der han är mantalsskrifven" införes:

ecklesiastik eller annan embets- och tjensteman skall skattskrifvas och taxeras, der han har embete och tjenst; samt i 10 § af samma Förordning efter ordet "tillgodonjutas" tillägges: men för ecklesiastik eller annan embets- och tjensteman, som med vederbörligt tillstånd eller af annan orsak kan vara bosatt och således jemväl mantalsskrifven utom dess bestämda tjenstgöringsort, hvarest han för sine inkomster ändock skall taxeras, får ifrågavarande afdrag ega rum; hvarjemte anhålles att denna motion för sådant ändamål varder remitterad till Bevillnings-Utskottet.

Stockholm den 26 November 1862.

Anders Pehrsson,
från Malmöhus län.

N:o 245.

Af **O. Lagergren** från Gotlands län, *om ändring af 25 Kap. 7 § Byggninga-Balken och Kongl. Förordningen den 13 September 1790, rörande vintervägars hållande i farbart skick.*

Så långt någon kan minnas tillbaka eller af andra hört, har snöskottningsbesväret eller vägarnes öppenhållande vintertiden, å Gotland utgjorts gemensamt af hemmansegare och innehafvare samt alla andra, som ega eget bo och hushåll, såsom handtverkare, båtsman och sjöman, då de vistades hemma, arbetsfolk och inhyses, för så vidt i dessa hushåll finnas arbetsföra manspersoner; dock så att, der snöplog begagnades, densamma skulle med hemmansegarnes dragare fortskaffas; dock på grund ej mindre af denna landets uråldriga sed, utan ock i stöd af den rätt, som i 2 § af Kongl. Förordningen den 13 September 1790 är Konungens Befallningshafvande tillerkänd, har Konungens Befallningshafvande i Gotlands län, genom allmän kungörelse af den 23 December 1815, till efterlefnad fastställt ofvanomförmälda uråldriga landssed, som derigenom blifvit lag, och derjemte uttryckligen förklarat, att ingen vore från snöskottningsbesväret fri, utan skulle detsamma utgöra, hemmansegarne efter hemmantalet, likväl sålunda, att alla, som egde hemman under ½:dels mantal, skulle kasta snö för ½:dels mantal samt handtverkare, båtsmän och

arbetare m. fl., som ej egde hemmansbruk, likaledes skulle utgöra skyldigheten mot $\frac{1}{8}$:dels mantal.

Ända intill sistlidet år hafva dessa reglor också blifvit utan klander efterlefda; men då, på besvär af några bland arbetsklassen, en klass, hvilken i följd af liberala försörjningsförfattningar, snart vexer den jordbrukande klassen öfver hufvudet, har Kongl. Kammar-kollegium, dock utan att Konungens Befallningshafvandes ofvanberörda, i laglig ordning tillkomna, kungörelse af den 23 December 1815 blifvit upphäfven, på grund deraf att i 25 Kap. 7 § Byggninga-balken, och i Kongl. Förordningen den 13 September 1790 talas om hemmansskyldighet att under- och öppenhålla vintervägar, frikänt arbetare, hoc est, allt obesutet folk, såsom militära- och civila Embets- och tjenstemän, handlande, näringsidkare af alla slag, arbetare, båtsmän och sjömän med flere, som ej ega i mantal satt jord, från skyldigheten att i det jordbrukaren betungande snöskottningsbesväret deltaga; och denna uppmuntran har manat till efterföljd, så att nu arbetarne i socken efter socken inom ön, på grund af prejudikatet söka, att sätta sig i ro från allt bestyr med snöskottningen, ehuru de, och af dem synnerligast de trafikerande, hafva mera behof och äfven mera begagna vintervägar, än hemmansegare.

Visserligen heter det i 25 Kap. 7 § Byggninga-balken, "att allmän vinterväg skall öfver sjöar och mossar utstakas af *by*, hvar för sina egor", och i den 2 § af Kongl. Förordningen den 13 September 1790, stadgas det äfven, "att Konungens Befallningshafvande hafva att till vägarnes underhållande i fargildt stånd, vid snöfall *af närmast boende hemmansegare*", således ej alla, "inom hvarje socken eller härad inrätta så kallade ploglag"; men då i nyssberörda höga Författnings 3 § påbjudes: "att för detta besvär må nämnde ploglag njuta betalning af *häradet eller socknen*, efter thy vägens längd och beskaffenhet det fordrar"; så kan af dessa stadganden ingalunda hemtas den slutföljd, att vintervägarnes öppenhållande ovilkorligen ensamt skall åligga hemmansegarne, utan proportionaliter bör drabba alla dem, som bo och hafva sin varelse inom *by*, *socken* eller *härad*, om än skyldigheten, att i första hand och mot betalning hålla vägen öppen, skulle åligga vägen närmast belägna hemman.

Dessutom hafva sednare lagstadganden nu mera satt de arbetande och näringsidkande klasserna uti en helt annan samhällsställning, än de voro, då 1734 års lag och 1790 års Kongl. Förordning utgåfvos. — Då fanns ingen enda så kallad arbetskarl, utom backstugusittare och fattighjon, som ej i mer eller mindre mån, såsom tjenstehjon och arbetsskyldig, berodde af hemmansegarens försvar och i sådan ställning kunde af honom till arbete befallas, och af handlande och andra näringsidkare, med undantag af gerningsmän, visste man då ingenting på landsbygden. — Nu — under den liberala principen, att hvar och en, som kan, må sig ärliga försörja bäst han gitter, då handlande och andra näringsidkare få bosätta sig hvarheldst de finna för sig fördelaktigt, och då besutenhet å jord är nedsänkt ända till två tunnland, har, att tala om min hembygd, arbetsklassen vuxit till lika bredd med jord-

brukaren, samt handlande och andra näringsidkare i mängd etablerat sig både inuti landet och på landthamnarne, — är förhållandet helt annorlunda, och den jordbrukare, som behöfver biträde, är nu mera beroende af arbetaren än arbetaren af honom.

Man har visserligen icke något att säga derom, att hvar och en, som kan, må med utvidgad rätt sig ärliga försörja; men jemnlikhet och billighet tala ock för, att i samma mån samhällsfördelarne utvidgas åt vissa samhällsklasser, böra dessa ock draga samhällsbördorna, och synnerligast sådane samhällsbördor, hvilka, liksom vägbållningen, komma samhällsmedlemmar af alla rörelser tillgodo; — och då i följd af den medgifna jordstyckningen, Svenska jorden nu icke uteslutande är i hemmansegares händer utan äfven i händerna på arbetare, som derå underhålla både kor, får och dragare, för hvilka vägarne begagnas, samt handlande, näringsidkare samt militäre och civile tjenstemän utan jord, för foror och resor begagna vägarne mera än de fleste hemmansegare; så synes billigheten deraf, att de äfven skola deltaga i vägarnes underhållande, vara lika klar och obestridlig, som de genom redan gifna författningar äro skyldiga, att med hemmansegaren deltaga i andra kommunala bestyr, såsom kyrko- och skolbyggnader, gångledar, skallgångar samt strömrensning m. m.

På grund af hvad jag här anfört, får jag derföre, här förbigående frågan om sommarvägbållningen, som redan varit och troligen än vidare blifver från andra håll inledd, hos Rikets Höglofliga Ständer, vördnadsfullt föreslå:

att Rikets Höglofliga Ständer måtte besluta och Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställa, sådan förklaring af 25 Kap. 7 § Byggninga-balken af 1734 års lag, och Kongl Förordningen den 13 September 1790, att vintervägarnes öppenhållande må blifva en skyldighet för hvarje inom kommunen bosatt hushåll, att i förhållande till andra kommunala utskylder eller servituter, utgöres efter indelningen, som Konungens Befallningshafvande för hvarje ort, skulle få att verkställa och för vissa år, t. ex. fem, fastställa.

Stockholm den 26 November 1862.

Olof Lagergren,
från Gotlands län.

N:o 246.

Af **Johannes Andersson** från Jönköpings län, *om ändring och tillägg i Kongl. Kungörelsen den 11 Augusti 1854, i fråga om ersättning till Nämndemän för syner m. fl. förrättningar.*

Kongl. Kungörelsen af den 11 Augusti 1854 stadgar, att Nämndemän vid syner, värderingar samt extra förrättningar i Kronans ärender, när de dertill blifva kallade, ega att af allmänna medel tillgodonjuta skjutsersättning efter en häst för den väglängd, som öfverskjuter en half mil fram och åter från Nämndemannens hemvist. Det synes vara underligt, hvarför icke han skall åtnjuta ersättning för hela väglängden, såväl af Kronan, som af enskild man, hvilken alltid får vidkännas detta, när han kallar domare och nämnd till förrättningar. Jag vågar derföre föreslå den ändring i och tillägg till ofvan åberopade Kongl. Kungörelse:

att Nämndemän, vid syner, värderingar, besigtningar, inventeringar och extrating m. m. för Kronans räkning, icke allenast må erhålla nu stadgade dagtraktamenten och skjutsersättningar, utan tilläggas skjutsersättning för den halfva milen som hittills varit dem betagen.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Johannes Andersson,
från Jönköpings län.

N:o 247.

Af **Matts Pehrsson** från Stockholms län, *om upphäfvande af Kongl. Förordningen den 17 September 1783, rörande åtskillige lotshemman förunnade friheter.*

I vår gamla lagstiftning finnas många stadganden och författningar, hvilka, ehuru de förhållanden, som framkallat dem, under tidernas lopp och med en stigande upplysning, helt och hållet förändrat sig, ännu hafva gällande kraft och af Domstolarne måste tillämpas, då utaf dem gynnande medborgare söka att, i skydd af dem, skaffa sig förmåner på andras bekostnad och sålunda, medelst det bokstafligen rätta, försvara den största orättvisa. Af denna natur synes mig Kongl. Förordningen den 17 September 1783, rörande de lotshemman förunnade friheter, numera vara. På den tid, då nämnda författning utkom, var det rätt och billigt, att lotshemmansåboer fingo sig hvarjehanda förmåner tillerkända, ty de voro då skyldige att sjelfve bestrida den magtpåliggande lotsningsskyldigheten, eller ock, om de icke voro skicklige till fullgörande af sitt åliggande, hålla lotsdrängar, samt derjemte underkastade ansvar med lif och egendom, om någon olycka skedde genom deras förvållande. Nu är deremot förhållandet helt annorlunda. Lotsarne tillsättas af lotsstyrelsen och hemmansåboerne äro befriade från så väl sjelfva lotsningen, som all ansvarsskyldighet, om något dervid försummas. Nödiga platser till bostäder åt lotsarne skola visserligen upplåtas från lotshemmanen, men dessas innehafvare erhålla derför ersättning af Kronan enligt gällande expropriationslag.

Då det således icke vidare finnes något skäl, hvarför lotshemmanen skola vara frie från allmänna onera och kommunalskyldigheter, på andra hemmans bekostnad, får jag vördsamt föreslå:

att ofvannämnde Kongl. Förordning af den 17 September 1783 måtte till all kraft och verkan upphäfvas och lotshemmanen få vidkännas samma skatt och tunga, som vanliga kronoskattehemman.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

M. Pehrsson,
från Stockholms län.

N:o 248.

N:o 248.

Af **Matts Pehrsson** från Stockholms län, *om Norrtelje tvåklassiga elementarläroverks uppflyttning å stat till femklassigt och anvisande af löner åt ytterligare fyra lärare derstädes.*

Vid 1856 års riksdag beviljade Rikets Ständer ett anslag af 3,000 R:dr för beredande af den i Norrtelje från äldre tider befintliga pedagogiens upptagande på elementarläroverkens stat såsom tvåklassigt läroverk, hvarefter, enligt Kongl. Maj:ts nådiga Bref den 29 April 1859, det nya elementarläroverket med höstterminen sistnämnde år trädde i verksamhet. Stadens och ortens behof af en sådan utvidgad läroanstalt vitsordades snart genom lärjungarnes hastigt tillvexande antal, hvilka under höstterminen 1859 utgjorde 22, hvaraf 13 från pedagogien, men sedermera ökats så, att antalet vid höstterminen innevarande år uppgår till 75. Med afseende derpå att en större del af lärjungarne af brist på medel voro hindrade att besöka läroanstalterna i Upsala och Stockholm, hvarest lefnadskostnaden, isynnerhet på sednare stället, är ojemförligt större, har lärokursen vid skolan i Norrtelje gång efter annan under åren 1860, 1861 och 1862 af eforus och domkapitlet blifvit utvidgad till 3, 4 och 5-årig. — En nödvändig följd af denna utvidgning samt lärjungarnes så betydligt tillvexande antal har äfven varit en tillökning i lärarepersonalen utöfver de af Staten aflönade, en rektor och en kollega. För sådant ändamål har inom staden och orten med berömvärdt nit och ganska kännbara uppoffringar sammanskjutits en summa af 4,000 R:dr, hvaraf 2,750 R:dr redan blifvit använde till aflöning, under vårterminen 1861 åt en, under höstterminen samma år åt två, samt under vårterminen innevarande år åt endast en extra lärare, sedan Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 11 sistlidne April beviljat lön åt en sådan.

Då afståndet till närmaste elementarläroverk, nemligen det i Upsala, är 6¾ mil, så är också naturligen det distrikt, som af skolan har gagn, af betydenhet såväl till utsträckning som folkmängd, omkring 36,000 personer. — Uti de vid hafvet belägna socknarne, förnämligast Wätö, Bro, Wäddö, Häfverö och Rådmansö, hvarest skeppsbyggeri och sjöfart utgöra folkets hufvudnäringar, har behofvet af en ej allt för aflägsen fullständigare läroanstalt till inhemtande af den för sjömän nödiga underbyggnad för inträde i en navigationsskola gjort sig allt mera gällande, särdeles

för dem, som, i brist af tillgångar, äro hindrade att besöka de aflägsnare läroverken.

Att ett blott tvåklassigt läroverk icke kan motsvara ortens behof torde af ofvannämnde fakta vara ådagalagdt. I Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Rikets Ständer om Statsverkets tillstånd och behof är läroverkets utvidgande till treklassigt i nåder föreslaget. Med underdånig tacksamhet för den härigenom mot denna landsort visade nådiga bevågenhet kan dock anmärkas att äfven ett treklassigt läroverk icke är tillräckligt. Då t. ex. Eksjö elementarläroverk med 85 lärjungar, Ystads med 76, Borås med 67 och Mariestads med 72 alla redan äro femklassiga, så synes läroverket i Norrtelje, hvarest ett nyuppfördt skolhus, tillräckligt för ett femklassigt läroverk, redan finnes med ungefär lika många lärjungar, böra komma i åtnjutande af samma förmån.

Jag vågar således föreslå:

att Rikets Ständer täcktes, med Norrtelje nu varande tvåklassiga elementarläroverks uppflyttning å stat till femklassigt, anvisa löner åt de fyra ytterligare lärare som för sådant ändamål erfordras utöfver de tvänne, som der redan finnas å stat aflönade.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

M. Pehrsson,
från Stockholms län.

N:o 249.

Af **J. G. Odelberg** från Westmanlands län, *att det lån å 7,000 R:dr, som vid förra riksdagen beviljades numera aflidne Häradshöfdingen K. Sandels, att för Häradshöfdingebostället i Norrbo m. fl. härader iståndsättande få lyftas, måtte få öfverflyttas för samma ändamål på efterträdaren, Häradshöfdingen Poppius.*

Genom Rikets Ständers beslut vid sisthållne riksdag anvisades till förmån för dåvarande Häradshöfdingen uti Norrbo, Wagnsbro och Gamla Norbergs Bergslags härader inom Westmanlands län, Knut Wilhelm Sandels, ett belopp af Sju Tusen

R:dr R:mt, att såsom lån från Riksgälds-kontoret utgå och utan ränta återbetalas under loppet af tjugo år med en tjugondedel årligen, för uppförande af saknade byggnader å det till domsagan hörande bostället Mälby, 2 mantal, i Wester-Fernebo socken. Häradshöfdingen Sandels afled derefter i November månad 1860, utan att hafva lyftat något af berörda lån; och som detsamma ansetts såsom ett understöd för Häradshöfdingen Sandels personligen, hafva hvarken hans sterbhusdelegare eller efterträdaren i Häradshöfdinge-embetet fått deraf komma i åtnjutande.

Vid laga af- och tillträdessyn å bostället Mälby, hvilken förrättades den 20 och 21 Augusti 1861 emellan delegarne i sterbhuset efter Häradshöfdingen Sandels jemte hans konkursmassa, såsom afträdare, och Häradshöfdingen Carl Daniel Poppius, såsom tillträdare, befanns, att i stället för det förut utdömda boningshuset ett nytt blifvit af Häradshöfdingen Sandels uppfördt till väggar och under provisionelt brädtak, men hvaruti icke någon inredning då ännu blifvit verkställd; ett stall och vagnshus saknades äfvensom badstufva, samt att en visthusbod med källare och en spanmålsbod funnos qvarstående på den gamla tomtplatsen, men skulle flyttas till den nya, som blifvit bostället genom laga skifte tilldelad.

Med afseende å den byggnad, Häradshöfdingen Sandels under sin besittningstid vid bostället verkställt, träffades under Syne-rättens bemedling den öfverenskommelse emellan afträdarne och Häradshöfdingen Poppius, att den sistnämnde skulle inlösa det nya boningshuset efter ett värde af 5,000 R:dr R:mt, hvarifrån skulle afräknas dels 2,000 R:dr, hvartill kostnaden för uppförande af det i Häradshöfdingen Sandels' tillträdessyn omförmälda boningshus uppskattades, dels 900 R:dr för de å nya boningshuset ännu ofullbordade arbeten, dels 330 R:dr, som ansågos motsvarande kostnaden för nybyggnad af stall och vagnhus jemte flyttning af visthusbod med källare; i följd hvaraf återstående beloppet, 1,170 R:dr skulle af Häradshöfdingen Poppius inom viss öfverenskommen tid till afträdarne utbetalas.

Genom Syne-rättens utslag förklarades, att emedan vid bostället saknades hemlighus och badstufva; samt spanmålsbod, stall och vagnshus, visthusbod och källare skulle uppföras å boställets nya egoområde, berörda byggnadsskyldighet borde af tillträdaren fullgöras inom två år från midfastan 1862, samt att, då Sandels i och för laga skiftet fått vidkännas kostnader, uppgående till 2,080 R:dr 40 sk. 5 r:st Banko, hvilka skulle emellan af- och tillträdare till godtgörande fördelas på tjugo år, Häradshöfdingen Poppius förpligtades att till den ena hälften af nämnde belopp, eller 1,040 R:dr 20 sk. 2½ r:st Banko, afträdarne godtgöra.

För byggnader, hvilka Häradshöfdingen Sandels fullgjort och för laga skiftes-kostnader har Häradshöfdingen Poppius således till afträdarne fått utbetala kontant . . . . . 3,750: —

Derjemte får Häradshöfdingen Poppius, enligt hvad nämndt är, ansvara för inredning af boningshuset, nybyggnad af hemlighus, stall

och vagnshus, äfvensom flyttning och ombyggnad af visthusbod med källare samt spanmålsbod.

Af dessa sistnämnda arbeten, hvilka vid synen upptogos till det låga priset af 1,230 R:dr, har Häradshöfdingen Poppius hittills verkställt inredningen af boningshuset ungefärligen till hälften samt färdigbyggt stallet.

Enligt uppgift af Häradshöfdingen Poppius har inredningen i boningshuset kostat . . . . . 1,298: 67.
stallbyggnaden . . . . . 958: 66.
hvartill kommer kostnaden för uppläggningen af tak å boningshuset och stallet . . . . . 141: 35.

Den nye innehafvarens utgifter å byggnader och för laga skiftet uppgå således redan till 6,148 R:dr 68 öre; och då det återstår att fullborda inredningen af boningshuset, hvilket icke kan understiga en kostnad af 600 R:dr, samt att bygga nytt vagnshus och badstufva, äfvensom flytta och på ny plats uppföra visthusbod och källare samt spanmålsbod, säger det sig sjelf, att alla de kostnader, Häradshöfdingen Poppius vid tillträdet af Mälby boställe fått ikläda sig, icke obetydligt öfverstiga beloppet af det till Häradshöfdingen Sandels anslagna lån, 7,000 R:dr, desto kännbarare för den nye boställsinnehafvaren, som all byggnad skall, enligt Syne-rättens föreskrift, vara verkställd inom två år från tillträdet samt boställets beskaffenhet och nuvarande skick i öfrigt dessutom påfordra betydliga utgifter för detsammas iståndsättande.

Så vida Häradshöfdingen Sandels hunnit att lyfta ofvannämnda lån, hade väl efterträdaren ostridigt deraf haft en fördel genom minskad byggnadsskyldighet; och då nuvarande boställsinnehafvaren äfven är i saknad af enskild förmögenhet, synes den högsta billighet påkalla, att han får åtnjuta enahanda understöd, som varit företrädaren beviljadt och för honom afsatt; hvarför jag föreslår:

att ofvannämnda belopp, 7,000 R:dr R:mt, måtte beviljas att på enahanda vilkor, som varit bestämda för Häradshöfdingen Sandels, utgå såsom lån från Riksgälds-kontoret till nuvarande innehafvaren af Häradshöfdingebostället Mälby;

anhållande att denna motion måtte remitteras till Höglofliga Stats-Utskottet för frågans beredning.

Stockholm den 26 November 1862.

J. G. Odelberg,
från Westmanlands län.

N:o 250.

Af **Svante Bergström** från Östergötlands län, *angående delegares oqvalda dispositions-rätt öfver Härads-allmänningarne.*

Att Svenska odalmannens egande-rätt till den jord han innehade ursprungligen var obegränsad, är en välbekant sanning, men tyvärr är det lika sannt, att denna rätt under tidernas lopp fått erfara många och svåra inskränkningar. Bland de mest framstående af sådana inskränkningar må här nämnas, det egentligen under Wasa-Konungarne uppkomna och genom Palne Eriksson Rosenstråles, den 30 Juni 1587, "drömde undervisning", stadgade anspråk på Kronans egande-rätt till all samfälld mark m. m.; särdeles som detta anspråk sträckt sitt inflytande ända till våra dagar och fortfarande gör sig gällande i så många bland jord-innehafvarens lefnadsförhållanden.

Att ett dylikt anspråk, ehuru af samtiden lifligt motsagt, kunde vinna framgång, ja, till och med göra sig gällande såsom lag, låter endast förklara sig af då varande tiders oro inom samhället jemte allmogens okunnighet om, så väl rätta betydelsen som slutliga följden af detsamma.

Bland de många olägenheter, hvilka härflyta från berörde förhållande var landskapernas, häradernas, socknarnes, ja, byars och hemmans beröfvande af en mängd skogsmark, som anslogs än hit och än dit, hufvudsakligast till bergsrörelsen, hvarjemte det åstadkom inskränkning af de fleste jordinnehafvares dispositions-rätt öfver deras för sjelfegande hemmans skogar; hvilket allt väckte både oro och bekymmer hos allmogen, som dock, genom beständiga klagomål och upprepade böner om rättelse, slutligen genom 1789 års Förordning, hvilkens föreskrifter öfverfördes i 1805 års Skogsordning, öfver *kronoskatte-hemman* erhöll lika dispositions- och egande-rätt, som förut varit beviljad innehafvare af *frälsehemman.* Det ringa mått af rättvisa, som härigenom sent omsider tilldelades jordinnehafvarne, blef ytterligare i någon mån utvidgad då, oaktadt alla förbud, påbud och reglementen, de allmänna skogarnes usla skick väckte den tanken, att allmänna skogarne borde under full eganderätt upplåtas till enskilda; hvilken tanka äfven, genom Kongl. Maj:ts, vid 1823 års riksdag, till Rikets Ständer framställda nådiga Proposition, gjorde sig gällande samt sattes i verkställighet förmedelst Kammar-kollegii cirkulärbref den 14 April 1824; enligt hvilket, för så vidt det rörde härads-allmänningarne, dessa fingo

fördelas emellan de socknar eller enskilda hemmansegare, hvilka ansågos deri hafva del, eller öfverlemnas till intressenternes egen gemensamma disposition eller ock odelade under allmän vård qvarblifva.

Betraktar man nu hvad åberopade, genom Kongl. Maj:ts och Rikets Ständers gemensamma beslut tillkomna cirkulär verkligen innebär, så torde ej kunna nekas, att allmänningarne numera innehafvas med *kronoskatte-hemmans* rätt der de, efter skedd skattläggning fördelats emellan intressenterne, men att de innehafvas med *kronohemmans* rätt, der delning ej egt rum. I båda fallen hafva de upplåtits till fri disposition af innehafvarne, endast med undantag af de stadganden, hvilka, rörande ek och mastträd, ännu äro gällande. Då allmännings-intressenterne således äro att betrakta såsom Krono-åboer, följer deraf äfven rätt till jagt och fiske å allmänningen. Härvid må erinras att fiskerätten långt förut varit i 18 Kapitlet Byggninga-Balken tillerkänd delegarne i allmänningar. Det torde derför synas som delegarnes rättsförhållanden tydligt nog vore utstakade, i följd hvaraf äfven borde kunna förväntas säkerhet mot förnärmande af desamma, särdeles om intressenterne, efter tillkännagifvet beslut, att sjelfve disponera allmänningarne, gjort allt hvad på dem berott för införandet af ett ordnadt hushållningssätt, enligt på den tiden af Staten godkända kulturmetoder.

Att denna förmån dock icke i allmänhet kommit härads-allmänningarnes innehafvare till del, derom torde följande berättelse kunna upplysa:

Inom Östergötland företogos så småningom de på 1824 års cirkulär beroende skogsregleringar, men att de skulle erfordra tid är tydligt nog. Inom Åkerbo härad, hvarom jag haft tillfälle inhemta närmaste kännedom, fördelades väl en mindre allmänning, men den hufvudsakliga allmänningen, bestående af omkring 3,000 tunnland skogsmark, bibehölls till gemensam disposition; dess indelning till trakthuggning med dervid behöfliga regleringar kom dock ej till stånd förr än år 1857, då indelning med så kallad fröställning, eller fröträds qvarlemnande vid afverkningarne, företogs jemte bestämmande af, så vidt jag minnes, 120-årigt omlopp. Detta hushållningssätt har sedan fortgått och lemnat rätt vackra resultater, ehuru den tidiga samt obegränsade betning, som orsakats genom allmänningens samfällighet med angränsande hemmans betesmarker, åstadkommit någon ojemnhet i återvexten, hvarmed man i det hela dock kan vara fullkomligt belåten. Enligt ett för Härads-allmänningarne inom länet 1852 eller 1853 uprättadt reglemente, ställdes dessa under länets Skogs- och Jägeri-styrelses uppsigt, men häradsboerne, representerade af sin Allmännings-kommitté, disponerade afkastningen och ordnade de arbeten hvilka kunde ifrågakomma, så väl vid skogseffekters upphuggande som vid den bestämda kulturmetodens tillämpande. Skogs- och Jägeri-styrelsen inom länet företog sig kort derefter att anbefalla verkställandet å allmänningen af åtskilliga arbeten, hvilkas ändamål voro införandet af ett egentligen nytt kultursätt, ehuru ingen åtgärd vidtogs, till förekommande af den å allmänningen missbrukade betesrätten. Härigenom upp-

kom bland häradsboerne mycket missnöje, hvilket utbröt med klagomål öfver Allmännings-kommittéen, som derföre, efter att hafva föranstaltat om gärdesgårdsdelning omkring allmänningen, ingick till Öfverjägmästaren i länet med en ansökan om 8 års inställelse af planteringarne. (Se Bilagan N:o 1, som innehåller så väl denna ansökan, som Revier-föreståndarens förklaring med anledning deraf äfvensom Allmännings-kommittéens påminnelser dervid.) Då detta icke ledde till målets vinnande och från socknarne inom häradet, inkommo protester mot det nymodiga kultursättet, nödsakades Allmännings-kommittéen hos Konungens Befallningshafvande söka rättelse deri. (Se Bilagan N:o 2, med förklaringar af så väl Revier-föreståndaren, som Öfverjägmästaren.) Utgången blef dock densamma och häradet är nu ålagdt att, med frångående af den plan för återvexten hvarpå skogshushållningen blifvit grundad, i stället företaga plantering af skog liksom man sätter kålplantor, enligt hvad Revier-föreståndaren behagade yttra. Allmännings-kommittéen hade dock ej begärt ett ovilkorligt förkastande af det omhuldade kultursättet, utan önskade blott beviljandet af ett uppskof, på det den redan införda metoden måtte få tillfälle närmare ådagalägga sin duglighet, sedan den obegränsade betningen blifvit inskränkt, under andragande såsom stöd för nämnde begäran, dels häradsboernes allmänna önskan, dels Kommittéens erfarenhet derom, a t på de ställen planteringarne hittills verkställts redan funnos 2 à 3 gånger så många sjelfsådda plantor som de planterade, för bevisande af hvilket förhållande syn äfven begärdes men afslogs i förening med hufvudsaken.

Enär nu omnämnde drag af tjenstemanna-myndighet, tydligt nog visar en afsigt att återgå till fordna tiders förtryck mot allmännings-intressenterne, hemställes om ej tid kan vara att i någon mån söka förekomma sådant, särdeles som Skogs- och Jägeri-styrelsen i Östergötland, numera äfven funnit sig befogad, att förbjuda delegarne i allmänningar rätt till så väl jagt som fiske derstädes, och nu framhållna beteende, om ej för närvarande allmänt bland Skogs- och Jägeri-styrelserna, med all sannolikhet snart skall vinna efterföljd; jag tager mig derföre friheten föreslå det Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla:

att Kongl. Maj:t uti utfärdad nådig Skrifvelse, tillhåller vederbörande myndigheter, att lemna oqvald delegarnes åborätt till härads-allmänningarne äfvensom, att ej rubba uppgjorda kulturplaner för desamma, så vida icke delegarne, förut hörde, dertill lemna samtycke.

Skulle häremot anmärkas det en sådan åtgärd komme i strid med de åsigter, hvilka på sednare tider sökt göra sig gällande, beträffande Statens förhållande, så till den allmänna som den enskilda skogshushållningen och hvilka åsigter funnit uttryck i Kommitterades, den 28 Juni 1856 utgifna förslag till förordning om skogarne i riket, så får jag erinra:

Att rigtigheten af de åsigter beträffande skogsskötseln, som på sednaste tiden med vanlig Svensk hetsighet utspridits i landet, långt ifrån att tydligt vara ådagalagd

tvärtom med skäl kan betviflas, enär dessa åsigter, med högst ringa erfarenhet om deras verkan här i landet, ändock söka att i väsendtlig mån ändra vårt förut å skogarne införda hushållningssätt, ehuru detta, i följd af den korta tid hvarunder det varit tillämpadt, ej hunnit lemna tydliga resultater.

Att, i händelse någon ny kulturmetod blir bekant och vill försökas, sådant mycket lämpligare sker å de Kronans parker, hvilka upplåtits åt Skogsstyrelsens vård, än genom beständiga rubbningar i de för härads-allmänningarne uppgjorda kulturmetoder, som blott åstadkomma tvister med delegarne samt derigenom uppväcker allmänhetens misstroende mot såväl Skogsstyrelsens tjenstemän, som mot den för skogsvetenskapen inrättade läroanstalt; och slutligen

att, ehuru Kommitterades förslag till förordning om skogarne i riket, berölvat delegarne dispositions-rätten öfver härads-allmänningarne, detta förslag dock ännu ej vunnit stadfästelse som lag och man skäligen kan hoppas, det sådan stadfästelse för alltid skall uteblifva, desto hellre som de många mot förslaget influtna reservationerna, tydligt nog utvisa, att förslagets idéer ej en gång förmått göra sig gällande hos en fåtalig Kommitté, hvarföre man kan förutse att den stora allmänheten skall komma att hysa ännu mindre förtroende till dem.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Sv. Bergström,
från Östergötlands län.

N:o 251.

Af **P. F. Mengel** från Upsala län, *om pensioner åt aflidne f. d. Sekreteraren vid Kongl. Landtbruks-akademien J. Th. Nathhorsts efterlemnade döttrar.*

Den 2:dra sistförflutne September afled f. Sekreteraren i Kongl. Landtbruksakademien Johan Theophil Nathhorst.

Hans under mer än fyratio år nitiska, berömvärda och gagnande verksamhet för det rationela landtbrukets befrämjande är känd och erkänd.

Rikets

Rikets sist församlade Ständer betygade honom också deras erkänsla medelst den pension, som då beviljades honom. Han fick dock ej åtnjuta densamma längre än från början af innevarande år.

Genom Nathhorsts bortgång hafva hans tre oförsörjda döttrar blifvit försatta i torftig belägenhet; ty boets ställning är sådan, att delegarne i hans sterbhus måste söka urarfvaförmån.

Vissheten om att Nathhorsts utmärkta förtjenster icke äro bortglömda, och hoppet att den välvilja, som Rikets Ständer bevisade honom skall öfverflyttas på hans oförsörjda döttrar, ingifva mig mod att vördsamt föreslå:

det Rikets Ständer täcktes till hvardera af f. Sekreteraren Nathhorsts tre oförsörjda döttrar — Ida Mathilda — Emma Amalia och Bertha Diona Nathhorst bevilja en årlig pension stor 250 R:dr R:mt, att oafkortadt utgå från början af nästkommande år och så länge de i ogift stånd förblifva.

Jemte det jag vördsamt anhåller att denna motion till Stats-Utskottet remitteras, får jag likaledes anhålla att till nämnda Utskott få öfverlemna behörigt transsumt af den efter Nathhorst icke ännu afslutade bouppteckningen.

Stockholm den 26 November 1862.

P. F. Mengel.

N:o 252.

Af **J. O. Almqvist** från Norrbottens län, *om anslag till lön åt ytterligare en veterinärläkare inom länet.*

Inom Norrbottens län, som, enligt hvad kändt är, i areal utgör Rikets största län, finnes allenast en veterinärläkare anställd, med station i Luleå. Att denne icke kan tillhandagå med det läkarebiträde, ortens innevånare, i och för sine kreatur, se sig nödsakade påkalla, faller utan någon utförligare bevisning tydligt i ögonen.

Jag vågar derföre anhålla:

att Rikets Ständer ville anvisa ett belopp af *Femhundra* Riksdaler R:mt

till aflönande af en Veterinär-läkare inom Norrbottens län med station i Haparanda.

Om remiss anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Josef Oscar Almqvist,
från Norrbottens län.

Häruti instämmer:

Herman Öbom,
från Norrbottens län.

N:o 253.

Af **J. O. Almqvist** från Norrbottens län, *om förhöjning i lönen för provincialläkaren i Neder-Kalix distrikt samt anslag till lön åt en provincialläkare inom Pajala m. fl. socknar inom länet.*

För omkring tre år sedan erhöll provincialläkaren, doktor Edvard Tyselius transport från Neder-Kalix till Råneå. Under denna tid har provincialläkaretjensten icke mindre än *nio* gånger varit annonserad ledig, utan att någon sökande till tjensten sig anmält. Orsaken härtill bör sökas i ortens aflägsna läge äfvensom den stora vidd detta distrikt, innefattande Öfver- och Neder-Kalix socknar, innehåller. Ståndspersonernas antal är ringa och inkomst af praktik till följd deraf obetydlig. Ofvanupptagne socknar ega en folkmängd af omkring 10,000 personer, hvilka för det mesta befinna sig i knappa omständigheter; dock hafva dessa förklarat sig villige att bekosta läkaren fri bostad, i händelse Staten skulle anslå så stor lön, att läkare kunde erhållas.

Jag får på grund häraf föreslå:

"att lönen för provincialläkaren i Neder-Kalix distrikt af Norrbottens län måtte från 1,500 R:dr höjas till 2,000 R:dr R:mt."

Haparanda provincialläkaredistrikt innehåller en längd af omkring 48 mil. De mest aflägsna församlingarne Pajala, Jukkasjärvi och Enontekis, kunna till följd deraf högst sällan, snart sagdt aldrig, komma i åtnjutande af behöflig läkarevård.

Pajala, beläget 18 mil från Haparanda, der nuvarande provincialläkare är bo-

ende, torde vara lämpligaste boningsplats för den nya läkare, för hvilken jag nu vågar anhålla om löneanslag.

Till följd af de svårigheter, som redan uppstått, att erhålla läkare på närmare kusten belägna orter, får jag för detta aflägsna distrikt anhålla om ett anslag af "*Tre Tusen R:dr R:mt* till provincialläkarens aflöning, med skyldighet för denne att bo inom Pajala socken samt upprätthålla läkarevården såväl derstädes som inom Jukkasjärvi och Pajala lappmarker."

Stockholm den 26 November 1862.

Josef Oscar Almqvist,
från Norrbottens län.

N:o 254.

Af **Paul Andersson** från Jemtlands län, *om ett årligt anslag af 50,000 R:dr R:mt till myrutdikningar inom länet, utöfver hvad Kongl. Maj:t för samma ändamål äskat.*

En fråga af den högsta framtida betydelse har af landshöfdingarne i de 6 nordligaste länen blifvit bragt å bane samt redan från början tillvunnit sig den uppmärksamhet från Regeringens sida, att Konungens Proposition om Statsverkets tillstånd och behof innefattar förslag om bildande medelst statsanslag af en fond för sakens genomförande. Frågan gäller ingenting mer eller mindre, än att genom en allmännare utdikning af de norra länens vidsträckta frostförande trakter aflägsna frostländigheten och förbättra klimatet samt höja den i sig sjelf fruktbara åkerjordens bördighet och småningom bereda rum för ett betryggande och utvidgadt jordbruk i de trakter, der en starkt tillvexande befolkning, för få årtionden tillbaka ofta blandande sitt bröd med bark, numera genom ihärdigt och kraftfullt arbete ådagalagt att menniskan verkligen är jordens herre och har i sin förmåga att verksamt befordra den fortgående utvecklingen af jordens alstringskraft.

Genom årtusenden fortsatt odling har det mellersta och södra Sverige redan besegrat det också der fordom hårda klimatet och blifvit bragdt till den höjd af fruktbarhet och folkmängd, att det föga om ens i någon mån står tillbaka för många sydliga länder; och de från en sådan förkofran oskiljaktiga anspråken på

Statens mellankomst för tillvägabringande af tidsenliga medel till vidare ekonomisk intellektuel och social utveckling hafva äfven Norrlands inbyggare villigt gått till mötes och med sina skattebidrag understödt. Så har Göta kanal uppstått; så Hjelmare och Strömsholms kanaler med många andra allmänna arbeten; och så utbreder sig nu år från år det storartade jernvägsnät, som under namn af stambanor, gifver nya oberäkneliga krafter åt mellersta och södra Sverige. Ingen bildningsanstalt af verkligt gagn röner från Norrland motstånd, ehuru de aldraflesta och dyrbaraste äro förlagda så långt ifrån Norrlands landamären, att dess ungdom, om den deraf skall kunna begagna sig, betungas med vida högre kostnader, än hvarje annan landsort. Hvarje af de mellersta och södra hufvuddelarne af vårt land åtnjuter ock fördelarne af närmare belägna öfverdomstolar. Det gifves med ett ord ingen gren af samhällsutvecklingens vilkor, som Norrland icke villigt understödjer och befrämjar, ehuru det sjelft icke kan deraf hemta samma fördelar, som det mellersta och södra Sverige. Norrland, om dermed må förstås de 6 nordligaste länen, äger likväl en folkmängd af nära 700,000 menniskor, eller omkring en femtedel af hela rikets, och bidrager i samma mån till Statens betydligaste, af konsumtionen beroende inkomster, likasom det i sina skogs- och bergsbruksprodukter lemnar högst betydliga bidrag till Sveriges export samt fraktförtjenst.

Det kan således icke vara annat än med fullkomlig rättvisa och billighet förenligt, att Statsmagterna, som förfoga öfver landets tillgångar och till de lyckligare belägna orternas fromma disponerade ojemförligt betydligaste beloppen af Statens inkomster, i sådana alltid färre frågor, som omedelbart afse Norrlands väl, ådagalägga en i någon mån utjemnande liberalitet. Då 25 millioner under hvarje statsregleringsperiod utgå till stambanors byggande inom mellersta och södra Sverige och då flera millioner dessutom komma samma landsdelar tillgodo såsom understöd för bibanor, väg- och kanalanläggningar, hamnbyggnader m. m. samt derförutom de betydligaste anslagen för Statens mångfaldiga anstalter och inrättningar i första rummet komma dessa landsdelar tillgodo och der förbrukas, synes några millioner för de Norrländska orternas vigtigaste angelägenheter ur rättvisans och billighetens synpunkter kunna och böra medgifvas. Vare detta sagdt utan all missundsamhet eller ens den aflägsnaste mening att vilja förringa eller nedsätta värdet af de södra orternas anspråk och behof!

Väl vetande, att hvad som gagnar någon del af fäderneslandet också främjar det helas välstånd och lycka, är det icke heller min afsigt, att med det ofvan sagda framställa något anspråk på jemlik fördelning af Statens tillgångar emellan alla dessa olika landsdelar, hvilket visserligen vore en oklok statshushållning; men jag har så mycket heldre trott mig kunna och böra antyda den skiljaktighet, hvilken nu eger och måste ega rum emellan anslagens belopp till olika delar af landet, som derigenom kunde på förhand tillbakavisas den anmärkning (hvilken eljest låge nära till hands), att Norrland borde hänvisas till skälig anpart i ett för hela riket

gemensamt anvisadt anslag för afdikning af vattensjuka och alltid mer eller mindre frostledande trakter. En sådan anmärkning vore desto mindre rättvis, som behofvet af klimatets förbättring är för hela Norrland långt mera framstående, ja, ett bland dess aldra vigtigaste, då deremot andra landskap hafva andra behof och med sina utdikningsunderstöd förnämligast afse partiela jordvinningar, af hvilka i första hand en eller annan jordegare ensam hemtar fördel.

I de sex Norrländska landshöfdingarnes här ofvan omförmälda framställning äfvensom i en särskild skrift af landshöfdingen i Jemtlands län äro dessa förhållanden närmare utredda. Och Kongl. Maj:t har jemväl till principen godkänt förslaget om anvisande af särskilda medel att såsom anslag utgå till de Norrländska länen för ifrågavarande behof, ehuru Kongl. Maj:t funnit sig till en början böra inskränka anslagets belopp till endast en sjettedel af hvad som blifvit begärdt. Med fullt erkännande af de svårigheter, som för Regeringen måste möta att på en gång se Statens alla behof till godo och iakttaga den måtta i sina anslagsfordringar, som folkets anspråk på sparsam hushållning med Statens medel kräfver, kan jag likväl icke underlåta att här finna sparsamheten för vida sträckt. Ändamålet, som sökes, är alltför betydelsefullt, den del af Riket, hvars snart sagdt vigtigaste angelägenhet här är ifråga, alltför omfattande och för fäderneslandets styrka och förkofran dyrbar, för att öfverdrifven sparsamhet vore på sin plats, — jemförelsen emellan anslagen till de öfriga landsdelar oberäknad. Landshöfdingarnes framställning afsåg ett årligt statsanslag af 50,000 R:dr till hvartdera länet; och landshöfdingen i Jemtland ådagalade att denna summa så mycket heldre vore behöflig, som redan derstädes under föga mera än ett år förrättade undersökningar ådagalade behofvet för utdikningar af omkring en million R:dr.

Det faller lätt i ögonen, att då de för handen varande behofven inom ett enda län uppgå till så betydlig summa, ett årligt anslag för alla sex länen af 50,000 R:dr, såsom Kongl. Maj:t äskat, ingalunda kan vara tillfredsställande eller emot det vigtiga ändamålet svarande; och då åtskillige representanter från Norrland motionerat om förhöjda anslag till ifrågavarande ändamål, eger jag största anledning att till åtanka företrädesvis framhålla Jemtlands län, hvarest jordegarne allaredan på egen bekostnad låtit af sakkunnige personer verkställa noggranna undersökningar af sådana myrtrakter, till hvilkas utdikande statsbidrag åstundas, och tillåter mig alltså vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer måtte för myrutdikningar i Jemtlands län årligen anslå 50,000 R:dr R:mt.

Anhållande om remiss till vederbörligt Utskott, hemställer jag att Utskottet måtte infordra alla till ärendet hörande handlingar.

Stockholm den 26 November 1862.

Paul Andersson,
från Jemtlands län.

N:o 255.

Af **Nils Andersson** från Wermlands län, *om förhöjning i de uti 12 Kap. 2 § Rättegångs-Balken stadgade böter för uteblifvande från ting.*

Att den Svenska lagskipningen är långsam är en så känd sak, att den icke behöfver med andragande af bevis understödjas. Rikets Ständers Justitie-ombudsman har ock i sin sednaste embetsberättelse fästat sin uppmärksamhet vid förhållandet, som har flere orsaker. Dels hafva Underrätterna å landet alltför få sammanträden, att ett mål kan med tillbörlig skyndsamhet gå undan; men denna orsak torde för närvarande icke kunna afhjelpas; dels har en tredskande part, den der vill och har sin vinning af sakens uttänjande, godt understöd för denna sin lagstridighet i de obetydliga böter, som för uteblifvande äro stadgade och i nuvarande lag gällande. Deraf följer åter att domstolarne hafva undseende att bestämma passande viten för vidare uteblifvande, så att den tredskande, hvilken naturligtvis icke frågar efter böterna, 2 R:dr för första uteblifvandet, jemväl försitter några viten gång efter annan och har så utdragit målet ett år eller kanske mera, utan att han i de ringa böterna och obetydliga vitena haft förlust, utan tvärtom kanske fördel. Detta oskick kan emellertid afhjelpas eller åtminstone inskränkas, genom högre böter för första gångens uteblifvande, som åter framkalla högre vitesbestämmelser från domrarne för vidare tredska.

Jag föreslår fördenskull:

att de i 12 Kapitlet 2 § Rättegångs-balken stadgade böter fyra daler för den, som, efter behörigen kommunicerad stämning, vid Häradsrätt uteblifver första tinget utan laga förfall, höjas till 10 R:dr R:mt;

viljande jag hafva anmärkt att någon förhöjning i böterna vid stadsdomstol, der målet kan återkomma efter endast 8 dagars tid, torde vara mindre af behofvet påkallad.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 November 1862.

Nils Andersson,
från Wermlands län.

N:o 256.

Af **Eric Ersson** från Gefleborgs län, *om anslag till en väganläggning från Letsbo by till Ramsjö kyrka.*

Ramsjö socken inom Vestra Helsingland, som förut tillhört Ljusdals socken derstädes, blef dels i följd af sin vidsträckthet och stora folkmängd, men synnerligast genom aflägsenheten (circa 5 mil) från moderkyrkan, för några år sedan eget pastorat, ehuru då och ännu till större delen bestående af krononybyggare. Att denna nya församling, hvars folkmängd nu utgör öfver 800 personer, deraf 33 skattehemmans-egare och 55 nybyggare med tillhopa 16¼ mantal gammal och ny skatt, på denna tid icke kunnat så särdeles förkofra sig är påtagligt, då allt hvad den kunnat åstadkomma måst användas till reparation och nybyggnad af pastorsboställe och skolhus; men hvad som likväl mest förhindrar dess framgång och utveckling så i ena som andra afseendet är brist på kommunikation eller väg till annat samhälle eller landsväg. Som förut är nämndt har Ramsjö 5 mil till Ljusdals kyrka, deraf från sistnämnda ställe till Letsbo 1¾ mil, en smal och dålig byväg, och vidare från Letsbo till sjön Hännan, 1 mil, ännu sämre väg samt från sistnämnda ställe ingen väg annat än att ro med båtar eller köra på isen, då den är farbar, men då den hvarken brister eller bär äro församlingsboerne alldeles afstängde och i saknad af all kommunikation med andra eller med allmän väg. Det var med kännedom om denna behjertansvärda belägenhet som frågan bragtes å bane i länets Hushållnings-sällskap och som sällskapet förmåddes att af dess medel anslå 500 R:dr till betäckande af undersökning och upprättande af kostnadsförslag till en 12 fots bred väg från Letsbo by till Ramsjö kyrka. Detta kostnadsförslag, upprättadt af Ingeniören Magister Soneson, uppgår till 80,850 R:dr R:mt och har af vederbörande, jemte församlingsboernes åtagna förbindelser för ⅓ af anläggningskostnaden och vägens framtida underhåll, genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet blifvit ingifvet till Kongl. Styrelsen för allmänna Väg- och Vattenbyggnader, med anhållan om anslag af allmänna medel till företagets utförande. Sistnämnda Styrelse har, dels i följd af det sätt, hvarpå frågan först kommit å bane, dels ock på grund af församlingsboernes, detta dock endast till följd af mindre erfarenhet huru frågan borde behandlas, visade mindre intresse för saken, upptagit nämnde vägbyggnad i andra klassen af det allmänna förslaget för den blifvande statsregleringsperioden och då man jemför den anslagssumma, Styrelsen anser behöflig och äskat, med den som i Kongl. Maj:ts nådiga

Proposition är föreslagen och hvilken icke ens uppgår till halfva beloppet af de i första klassen upptagne vägbyggnader, så synes intet hopp för dem i andra klassen att komma i åtnjutande af något, hvilket, hvad Ramsjövägen beträffar, är ganska nedslående, då, enligt min öfvertygelse, denna väganläggning borde stå ibland de främsta, dels derföre att en icke så obetydlig församling, som nu saknar utfartsväg och stundom all kommunikation, bör hafva en sådan, men, i följd af sitt isolerade läge i förening med fattigdom, icke kan åstadkomma den utan Statens bidrag, dels ock derföre att, utan väg och kommunikation, de stora jordlägenheter, der finnas att odla, icke kunna derförinnan komma fort eller vinna den utveckling, som önskligt är och som alltid blir en vinst för Staten, i samma mån den skaffar flere idoge arbetare bröd och välbefinnande. På de skäl, jag nu anfört, vågar jag vördsamt anhålla:

att Rikets nu församlade Ständer täckas, för anläggande af en väg, enligt uppgjord plan och kostnadsförslag, från Letsbo by i Ljusdal till Ramsjö kyrka, anslå af allmänna medel $\frac{2}{3}$ af kostnaden med 53,900 R:dr R:mt på de vilkor, som för arbetets framgång kunna vara erforderliga.

Som kostnadsförslaget, jemte de flera till saken hörande handlingar, finnes hos Kongl. Styrelsen för allmänna Väg- och Vattenbyggnader, så torde Utskottet vid frågans behandling låta derstädes afhemta desamma.

Om remiss till Höglofliga Stats-Utskottet anhålles vördsammast.

Stockholm den 26 November 1862.

Eric Ersson,
Riksdagsfullmägtig från vestra
Helsinglands domsaga.

N:o 257.

Af **Olof Lindström** från Westerbottens län, *om anslag till lön åt ytterligare en veterinärläkare inom berörda län.*

Genom en allmännare spridd upplysning har allmogen uti rikets samtliga provinser nu, mera än tillförene, lärt sig inse vigten och behofvet att för vårdande och bibe-

bibehållande af en dess dyrbaraste egendom, kreaturen, ega tillgång till person, som vid allmänt läroverk inhemtat erforderliga kunskaper för att afhjelpa det onda dem kan åkomma. Detta behof gör sig gällande öfverallt och ej minst i de provinser, der boskapsskötsel är hufvudnäring. Då kreaturssjukdom uppstår, anlitas af hvar och en Veterinärläkaren och den rike såväl som den fattige väntar med längtan hans ankomst. Denna väntan blir dock ofta fåfäng, synnerligen i en provins, som, särdeles vidsträckt, likväl icke, i anseende till en gles befolkning, ansetts behöfva åtnjuta fördelen af flera Veterinärläkare. Inom Westerbottens län finnes allenast en Veterinärläkare och denne är boende i Umeå. Då den ort jag representerar är härifrån aflägsen minst 7 mil och Veterinärläkaren ibland, då han af personer från min hembygd sökes, rest åt motsatt håll uppåt fjellbygden, 15 à 20 mil från Umeå, händer ofta att hans biträde, ehuru behöfligt genast, ej förr än efter veckors förlopp kan lemnas; och stundom till och med har kreaturet, som skulle botas, redan dött, då Veterinärläkaren hinner ankomma. De förluster för landtmännen, — ofta fattige, för hvilka kreaturet varit snart sagdt deras enda egendom, — som härigenom uppstått, böra med allt skäl behjertas, och det vill synas mig som om det ej skulle vara obilligt begärdt, att åtgärd vidtages till förekommande, så vidt möjligt är, af dylika förluster, då utväg dertill utan synnerlig tunga för det allmänna kan göras.

Jag föreslår derföre vördsamt:

att, förutom den inom Westerbottens län redan befintlige Veterinärläkare, en ytterligare sådan må med lön å stat anställas för länet, med station i länets medlersta domsaga inom Nysätra eller Nybyns socknar, der apothek finnes.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Olof Lindström,
från Westerbottens län.

N:o 258.

Af **Olof Lindström** från Westerbottens län, *om särskild ersättning åt postförare, då han nödgas afbida postens expedierande.*

Bland de bördor af tung beskaffenhet, hvilka hvila å skattejorden, är postföringen onekligen en af de svårare. En postbonde jagas oupphörligen och har intet val. Ofta måste han vänta med häst och karl ända till ett halft, ja understundom ett helt dygn på posten; och om det då derjemte inträffar att postkontoret är beläget mellan 2:ne skjutsstationer, måste han äfven vänta vid kontoret en eller två timmar utan ringaste ersättning. Mig synes derföre vara skäligt, att postbonde, som sålunda nödgas vid hvarje postföring uppehålla sig vid postkontoret längre eller kortare tid under postens expedierande, borde njuta ersättning i väntningspenningar af postkassan. Den skjutslega han åtnjuter, om dervid fästes afseende på den noggranna påpasslighet, och den ofta långa väntan han är underkastad i hvar enda vecka af året, lärer väl med rätta icke kunna anses så öfverdrifvet hög, att han fördenskull bör kännas skyldig att utan ersättning vänta vid det på hans skjutsningsstation belägna postkontoret. Ersättningsfordringen i ty fall är så mycket billigare, som detta väntningsbesvär endast inträffar på de stationer, der postkontor äro belägna. Postförarne mellan alla andra stationer äro derifrån befriade. Af sådan anledning finner jag mig befogad nu vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer ville besluta en ersättning af 50 öre R:mt åt postbonde för hvarje gång han nödgas på sin skjutsstation afbida postens expedierande.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Olof Lindström,
från Westerbottens län.

N:o 259.

Af **Olof Lindström** från Westerbottens län, *om åtgärders vidtagande för hämmande af tiggeri.*

Tillåtelsen att utan pass få begifva sig hvarthän inom Riket man behagar, har möjligen för mången medfört befrielse från obehag och hinder på deras resor, men har ock å andra sidan åstadkommit olägenheter, som till god del motväga fördelarne.

Tiggare och s. k. Tartarer, förut svåra nog att undslippa, öfversvämma nu alla orter och fara under passfrihetens skydd, samt ofta i stora flockar, land och rike omkring, än under ödmjukt betlande, än under sturska hotelser begärande allmosor, dem man af medlidande eller fruktan för följden af ett afslag sällan vägrar lemna. Många bland dem äro unga och fullt arbetsföra, men hafva dock under flera års tid fört ett lättjefullt och kringstrykande lefnadssätt samt föregifva, på fråga om orsaken dertill, att de ej kunnat, ehuru träget de ock sökt arbetsförtjenst, sådan erhålla. Då de ej äro pligtige uppvisa eller ens medföra pass, har man svårt att veta, hvad slags folk de kunna vara och man är derföre städse i oro för familj och egendom, en oro, som mången gång visat sig vara fullt grundad. Dessa vandringar borde, enligt min tanke, ej få utan giltiga skäl företagas eller åtminstone endast såframt den vandrande medför tillräckliga medel att, utan andras anlitande, kunna under vägen uppehålla sig. Fattigvårds-förordningen den 13 Juli 1853 stadgar väl, att den som med betlande beträdes, må såsom försvarslös behandlas; men detta stadgande, som väl kan vara godt och lämpligt för en tätbebygd ort, der den ena grannen lätt kan få biträde af den andre för tiggarens gripande och forslande till kronobetjent, är deremot i mera glest befolkade provinser, med dess betydliga afstånd åt alla håll, mindre ändamålsenligt. Der betänker man sig först och länge, innan man fasttager och afforslar den ensam kommande tiggaren och än mera då dessa anländt flera i sällskap, synnerligen som i sednare fallet ett sådant försök lätt nog skulle kunna vara olycksbringande för den, som vågar detsamma företaga. En hos vederbörande gjord naken anmälan att personer med betlande beträdts är onyttig, då man dels ej med säkerhet känner namnen på dem som betla, dels ock dessa, om man ock kände dem, kunde, innan åtgärd till följd af anmälan hunnit vidtagas, lemnat orten och spårlöst försvunnit, för att möjligen, sedan faran för

dem är öfverstånden, återkomma och utkräfva hämnd på de personer, som djerfts anmäla dem.

Sjelf oförmögen att uppgifva något botemedel för ofoget af tiggeri, framställer jag, i full förtröstan till Rikets Ständers upplysta nit och erfarenhet, härmed vördsam anhållan:

att de må för hämmande af berörda ofog vidtaga nödiga åtgärder.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Olof Lindström,
från Westerbottens län.

N:o 260.

Af **Olof Thorell** från Elfsborgs län, *om extra provincial-läkaretjenstens i Alingsås uppförande på ordinarie stat.*

I min egenskap af representant för Gäseneds härad i Elfsborgs län, anser jag mig pligtig påkalla Rikets Höglofliga Ständers uppmärksamhet å en fråga, som rörer denna ort, nemligen om den för Gäseneds med flera nedan uppräknade härads distrikt i Alingsås stationerade extra provincial-läkares uppförande på ordinarie stat; till stöd för hvilken framställning jag vördsamt får åberopa följande:

Genom Kongl. Maj:ts nådiga Bref till Kongl. Sundhets-kollegium den 25 Juni 1830 inrättades i Alingsås en extra provincial-läkaretjenst, för hvilken läkare, genom Kongl. Brefvet till Sundhets-kollegium den 2 Februari 1842, bestämdes distrikt, utgörande Ahle, Wätle, Kullings och Gäseneds härader.

Vidare har Kongl. Maj:t, genom nådigt Bref till Kongl. Sundhets-kollegium den 23 Maj 1845, angående reglering af provincial-läkarevården i riket, på Kongl. Sundhets-kollegii derom gjorda underdåniga hemställan, i nåder förklarat: att de från och med 1828 och 1830 årens riksdag tillkomna extra provincial-läkarebefattningar, hvilka icke af Bataljons-läkare innehafvas, eller der denna förening af tjenster anses olämplig, skulle på ordinarie stat öfverflyttas och lönerna dervid i allmänhet bestämmas till lika belopp med ordinarie provincial-läkarelöner.

Nu har extra provincial-läkaretjensten i Alingsås intill sista ledigheten år 1861

varit förenad med en Bataljons-läkaretjenst; men vid sista ledigheten annoncerades de båda tjensterna särskildt lediga och tillsattes med hvar sin läkare, hvilket utvisar att Kongl. Sundhets-kollegium ansett föreningen af de båda tjensterna ej längre vara lämplig.

Denna åsigt är äfven utan allt tvifvel rigtig, enär distriktet, som, enligt 1855 års folkmängds-tabeller, har omkring 46,000 innevånare, äfven till utsträckning och vidd är ett ibland de största i vestra delen af riket.

Tiden är således inne, då extra provincial-läkaren i Alingsås, enligt de bestämmelser Kongl Maj:t, på sätt ofvan är nämndt, redan lemnat, bör på ordinarie stat uppföras; men, enär sådant icke skett, vågar jag å förhållandet fästa Rikets Höglofliga Ständers uppmärksamhet.

Det är nemligen för orten af stor vigt, att provincial-läkaretjensten i det vidsträckta, folkrika distriktet icke förenas med annan läkaretjenst. Det inträffar nemligen då, att provincial-läkaren bortkallas på möten och andra kommenderingar och distriktet måste då längre tider sakna läkare.

Å andra sidan är det klart, att provincial-läkaren, om sådan uppflyttning ej eger rum, måste anses berättigad att söka dermed förena annan tjenst, enär orten, ehuru folkrik, är fattig och provincial-läkaren ej kan ega sin bergning med en lön af endast 1,000 R:dr R:mt, hvilket ock är desto mera orättvist, som angränsande ordinarie provincial-läkare, med mindre distrikter, hafva högre löner i rikare bygdelag, hvartill kommer, att extra provincial-läkaren saknar den stora fördelen att få inträda i Pensionsinrättningen. Dessa förhållanden visade äfven att vid sista ledigheten endast två sökande sig anmälde.

I ortens sanna intresse får jag således vördsamt anhålla:

att Rikets Ständer behagade hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att extra provincial-läkaretjensten i Alingsås varder uppförd på ordinarie stat.

Stockholm den 29 November 1862.

O. Thorell,
från Elfsborgs län.

N:o 261

En i annat Stånd väckt och här den 29 November upptagen motion blef af motionären härstädes återkallad.

N:o 262.

Af **Pehr Tjernlund** från Wester-Norrlands län, *om tillökning för de fyra nordligaste länen uti det af Kongl. Maj:t nu äskade anslag till anläggande af nya samt förbättrande och omläggande af gamla backiga eller eljest mindre goda vägar.*

Uti de norra länen, som i allmänhet äro ytterst fattiga på nödiga kommunikationer, och hvarest de redan af ålder befintliga vägar äro besvärade med en mängd backar, som göra deras befarande svårt och mödosamt, är inrättandet af nya vägar, äfvensom omläggningen af gamla sådana, beggedera af högsta vigt för landets välstånd och trefnad. Då nu, så till sägandes, endast hufvudvägar i norra länen allt hitintills anlagts och dessa åtfölja kusten samt de större vattendragen — dessa sednare i riktning från vester åt öster — alstrar allt sådant den påföljd, att, i saknad af sammanbindningsvägar emellan särskilda ådalar och särskilda socknar, vägen emellan sådana för de resande, hvilka icke vilja eller kunna begagna utvägen att till fots vandra så kallade fjellvägar, ofta från den ena trakten till den andra, blir fyra à fem gånger så lång, som den kunde och borde vara, om de tillfällen till kommunikationer begagnades, som naturen anvisat.

Så t. ex. har den, som vill från Fjellsjö socken resa till Junsele intill den förra gränsande socken, sexton mil, i stället för tre, ifrån Ramsele socken till Hammerdahls tillgränsande socken, trettiotvå mil i stället för sex mil, från Botheå kyrka till Sidensjö kyrka tio mil, i stället för fyra, mångfaldiga andra exempel att förtiga,

hvilka nästan öfverallt förete sig, till stöd för påståendet; och får, såsom exempel på backar, hvilka kunna, fastän med kostnad, kringgås, jag nämna Krångebackarne, Oringen, Ödsbacken, Lidensbackarne, Ertriksbackarne samt flera andra.

Att ett sådant kommunikationernas outvecklade och dåliga skick skall i högsta måtto ofördelaktigt inverka på de norra orternas rörelse, är gifvet, liksom jemväl att ett slikt missförhållande fordrar bot. Tryggt vågar jag också påstå, att ingen ort kan vara tacksammare för hvad i kommunikativt hänseende offras, än Norrland, ty vägar äro medlet till odling, och, uppodladt eller i full utveckling, skall Norrland lemna resultater, dem kanske ingen utom den, som genom direkt beröring känner orten, kan föreställa sig.

Dessa omständigheter framlades redan vid förra riksdagen till Rikets Ständers behjertande med den lyckliga påföljd, att Rikets Ständer anslogo en särskild summa af 150,000 Riksdaler att under nu fortlöpande statsregleringsperiod utgå till väganläggningar och vägförbättringar i de fyra norra länen, förutom den andel i allmänna anslaget, som dessa län kunde tillkomma.

Ett stort steg var härigenom taget i det billigheten af de norra länens anspråk på lättade kommunikationer sålunda erkändes; men anslagets belopp är dock så ringa, att för hvar och en, som känner förhållandet, jemte rikedomen af de resurser, som i brist på kommunikationer ligga utan all tillgodogörelse, den smärtsamma visshet skall ega rum, att, om icke kraftigare åtgärder vidtagas, dessa vigtiga orter komma att, till skada för fäderneslandet och dess utveckling, ännu i många decennier ligga i dvala.

Att anslaget för ifrågavarande ändamål bör minst tredubblas, om någon verklig nytta derigenom skall uppkomma, är utom all fråga, och jag skall inför vederbörande Utskott framlägga handlingar, som belysa och bestyrka detta förhållande. — Många bevis torde dock vara öfverflödiga, då man betänker att det nuvarande särskilda anslaget, fördeladt på fyra län, gör årligen för hvartdera länet endast 12,500 Riksdaler Riksmynt.

Innerligt och utan all känsla af afund glädja sig Norrlands innebyggare åt de södra orternas utomordentliga utveckling i kommunikativt hänseende. Sjelfva hafva de väl endast en aflägsnare fördel deraf, men allt, som länder ett älskadt fosterland till ära, måste också glädja dess söner och blifva dem kärt, ja kanske än kärare derigenom, att de med kännbara uppoffringar till det goda ändamålet bidragit; men de hoppas derjemte att äfven sjelfve få en gång se de egna hemlanden gjorda till föremål för det allmännas omtanka, ja — för de stora sträfvandena till en gemensam och välsignelsebärande utveckling.

På grund af det nu anförda föreslår jag derföre:

att Rikets Ständer måtte benäget, till anläggande af nya och förbättrande af redan befintliga landsvägar, tillägga de fyra norra länen ett särskildt,

af det allmänna anslaget oberoende, anslag af 150,000 R:dr R:mt årligen under nästa statsregleringsperiod;

hvarjemte jag särskildt vågar föreslå det stadgande:

att af nu begärda anslaget måtte särskildt för hvartdera länet utgå en summa af 4,000 R:dr R:mt årligen till verkställande af vägundersökningar.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

P. Tjernlund,
från Wester-Norrlands län.

Uti ofvanstående memorial instämma:

P. Östman,
från Wester-Norrlands län.

Henrik Hansson,
från Wester-Norrlands län.

N:o 263.

Af **Pehr Tjernlund** från Wester-Norrlands län, *om anvisande af 100,000 R:dr R:mt, att genom länsnämnden utlånas såsom förskott till odlingsföretag, företrädesvis åt innehafvare af mindre jordbruk inom länet.*

Uti sin till Rikets nu församlade Ständer aflåtna nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t, bland annat, föreslagit, att å Riksstatens Sjette Hufvudtitel måtte uppföras ett årligt anslag, stort 50,000 R:dr R:mt, att under nästa statsregleringsperiod utan återbetalningsskyldighet utgå till understödjande af myrodlingar, utdikningar och vattenaftappningar inom Norrbottens, Westerbottens, Wester-Norrlands, Jemtlands, Gefleborgs och Stora Kopparbergs län.

Ingen utgift kan vara angelägnare, och underrättelsen om den Kongl Propositionen har derföre också emottagits med största tacksamhet inom de sex länen, som, i följd af sitt nordliga läge och andra naturförhållanden, med skäl kunna anses som de sämst lottade inom riket.

Beklagligtvis

Beklagligtvis är dock den föreslagna summan för otillräcklig, och ehuru jag nogsamt har mig bekant de stora uppoffringar, som för andra ändamål af Staten nu fordras, tror jag mig dock böra yrka:

att, med afseende å den stora utsträckning, som de ifrågavarande länen ega, anslaget ökas till 300,000 R:dr R:mt eller så att 50,000 R:dr måtte komma hvartdera länet till del.

Derjemte och då, hvad särskildt angår Wester-Norrlands län, den tidpunkt icke kan vara särdeles långt aflägsen, då den nu i så hög grad bedrifna skogsafverkningen måste af sig sjelf betydligt aftaga, och följaktligen befolkningens arbetsförtjenst äfven till väsendtlig del upphöra, men inom detta län finnas högst betydliga rymder af såväl myrar som annan tjenlig odlingsmark, hvilken endast i brist af medel ännu ej blifvit upptagen, vågar jag ödmjukeligen hemställa:

att en summa af 100,000 R:dr R:mt måtte för en gång afsättas att, under de vilkor Rikets Höglofliga Ständer i öfrigt kunna bestämma, men mot inteckning, 4 procents ränta, 2:ne friår och derefter 8 års successiv återbetalning genom länsnämnden utlånas företrädesvis åt innehafvare af mindre jordbruk till förskott vid odlingsföretag inom länet.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Pehr Tjernlund,
från Wester-Norrlands län.

Häruti förenar sig till alla delar:

Pehr Östman,
från Wester-Norrlands län.

N:o 264.

Af **Anders Andreasson** från Elfsborgs län, *om rättighet för egare af hemman, hvarmed gästgifverirörelse är förenad, att, derest han så för godt finner, samma rörelse sig afsäga.*

Som det visat sig vid flera föregående riksdagar, att skjutsningsbestyrets ordnande på ett fördelaktigt och för hela riket lämpligt sätt, icke kunnat åstad-

kommas, i anseende till flera trakters olika beskaffenhet, m. m., så torde det vara nödvändigt, att en ny författning rörande gästgifverier och dit hörande bestyr blifver utfärdad, som utbyter de gamla föråldrade stadgarne emot nya, mera tidsenliga.

Der förhållandet så medgifver, d. v. s. der gästgifvaregård, till följd af nyare kommunikationsmedel eller andra förändrade förhållanden, skulle kunna indragas, borde det vara gästgifvare obetaget, att gästgifverirörelsen sig afsäga, men der sådan indragning icke utan olägenhet kunde ske, borde det åligga kommunen eller de nu blifvande landstingen att ordna dessa bestyr.

Det synes obilligt, att uti en ort, der trafiken är ringa eller nästan ingen, det vid vite åligger gästgifvare att, till i taxa bestämda priser, hålla en mängd saker ständigt till hands, hvarpå ej finnes någon afsättning, och det utan ersättning af kommunen för de honom härigenom ådragna förluster; helst det står hvarje "husman" fritt, att, i likhet med gästgifvare, sälja ölost och kaffe m. m.; dock utan de motsvarande skyldigheter, hvarmed den sednare är bunden. Det synes alltså klart, att en gästgifvares skyldigheter äro stora, men hans rättigheter inga, och att således gästgifveri, åtminstone ofta, kan anses som ett svårt onus för ett dermed förenadt hemman.

Jag önskar derföre föreslå:

att egare af hemman, hvarmed gästgifverirörelse är förenad, må ega rättighet att, i likhet med hvad rörande brånvinsutskänkning eger rum, samma rörelse sig afsäga.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Anders Andreasson,
från Elfsborgs län.

N:o 265.

Af **S. P. Rosenberg** från Christianstads län, *om anvisande af statsbidrag till en beslutad brobyggnad öfver Rönneå vid staden Engelholm.*

Till följd af flera från min hemort erhållna uppmaningar, och under förbehåll att, så fort ske kan, få till Höglofliga Stats-Utskottet inlemna erforderliga handlingar och de särskilda motiver, hvarpå min framställning grundar sig, vågar jag härmed inom behörig tid vördsammast anhålla:

det Rikets Ständer benäget ville till en beslutad brobyggnad öfver Rönneå vid staden Engelholm i Christianstads län anvisa ett bidrag af allmänna medel, motsvarande en tredjedel af den summa, hvartill brobyggnadskostnaden, enligt upprättadt och i nåder stadfästadt förslag, är beräknad att uppgå och hvaröfver handlingar skola, så snart de komma mig tillhanda, blifva aflemnade.

Om remiss anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

S. P. Rosenberg,
från Christianstads län.

N:o 266.

Af **J. F. Fredriksson** från Upsala län, *om anvisande af understöd eller lån af allmänna medel åt Länsmannen J. Sandqvist, till gäldande af den å länsmansbostället Grillby N:o 3 belöpande skifteskostnad.*

Vid uti Grillby by i Willberga socken af Upsala län år 1859 afslutadt laga skifte drabbades det derstädes belägna bostället för länsmannen i åtta socknar af Trögds härad, hemmanet N:o 3 om ett mantal derstädes, af kostnad för utflyttningar, odling, hägnad m. m., uppgående, enligt af vederbörande landtmätare upprättad uträkning, till 3,797 Riksdaler 79 öre Riksmynt. Denna kostnad bör, enligt Kongl. Kungörelsen den 4 Maj 1827, angående beräkning och fördelning af dylik kostnad för boställe, förskottsvis gäldas af den boställshafvare, som vid skiftets tillträde besitter bostället, med rättighet för honom att, derest han ej sitter qvar å bostället uti tjugo år från skiftets tillträde, af efterträdaren erhålla ersättning för sitt förskott med en tjugondedel deraf för hvart och ett af de återstående åren.

Uti en af mig väckt motion om ändring af nämnda Kongl. Kungörelse har jag sökt ådagalägga orättvisan af en sådan betalningsskyldighet samt dervid hufvudsakligen anfört, att jag icke kunde inse hvarföre boställshafvaren, mera än en vanlig hemmansbrukare, skall nödgas betala en kostnad, hvilken egentligen borde drabba jordegaren, det vill säga Staten, samt att, äfven om antagas finge, att boställshafvaren droge sådan fördel af laga skiftet, att det rättvisligen kunde åläggas honom att bidraga till eller gälda den andel af skifteskostnaderne, som på bostället belöper, likväl, vid betraktande af svårigheten för boställshafvare inom stort skifteslag, der kostnaderne, i synnerhet i anseende till de många utflyttningarne, alltid blifva särdeles dryga, att anskaffa ett så stort kapital, som för berörde kostnaders gäldande erfordras, samt osäkerheten för honom att af efterträdande boställshafvare, hvilken möjligen ej vore vederhäftig, bekomma ersättning för sitt förskott, billigheten syntes kräfva, att Staten, såsom egare af bostället, åtoge sig skyldigheten att förskjuta ifrågavarande kostnader, mot rättighet att af boställshafvaren uppbära ränta å förskottet och möjligen äfven skyldighet för den sistnämnde att erlägga viss amorteringsprocent.

Den nuvarande innehafvaren af ofvan omförmälda boställe, Länsmannen J. Sandqvist, hvilken uti sin berörda egenskap eger en ordinarie inkomst af tillhopa 700

Riksdaler årligen, dermed han skall underhålla hustru och elfva oförsörjda barn, har icke kunnat samla någon förmögenhet och nödgas följaktligen upplåna ofvannämnda summa 3,797 Riksdaler 97 öre. Årliga räntan å denna summa utgör ett betydligt afdrag å hans små årliga inkomster. Då dessa knappt förslå till familjens underhåll, nödgas han att för nämnda räntas betalande årligen göra nytt lån och får således betala ränta på ränta. Af tvänne häröfver uppgjorda tablåer visar det sig, att om länsmannen Sandqvist kunde årligen amortera en tjugondedel af kostnadssumman, han efter tjugo års förlopp skulle hafva i räntor och amorteringsbelopp utgifvit tillhopa 6,067 R:dr 76 öre, hvaremot, om han ej kan afbetala något å kapitalet, han efter samma tidsförlopp skulle hafva för ifrågavarande kostnaders gäldande utgifvit tillhopa 7,347 R:dr 60 öre och ändock hafva den ursprungliga kapitalsumman ogulden.

För att vinna lindring härutinnan, ingick länsmannen Sandqvist år 1859 till Kongl. Maj:t med ansökan att af statsmedel antingen erhålla understöd utan återbetalningsskyldighet eller ock ett amorteringslån.

Häröfver hörde hafva Kongl. Kammar-kollegium och Stats-kontoret samt Konungens Befallningshafvande i Upsala län förklarat det icke kunna bestridas, att boställshafvarens ifrågavarande betalningsskyldighet vore särdeles tryckande, isynnerhet då skifteslaget bestode af många delegare, såsom fallet vore med den by, inom hvilken ifrågavarande boställe vore beläget, hvarjemte bemälde Konungens Befallningshafvande uttalat sin åsigt, att det vore önskligt om boställshafvarne kunde genom Statens mellankomst beredas lindring i de, särdeles numera, dryga skifteskostnaderne; och hemställde Kongl. Kammar-kollegium och Stats-kontoret i underdånighet om icke Kongl. Maj:t kunde finna skäligt att genom nådig Proposition föreslå Rikets Ständer att bevilja länsmannen Sandqvist ett lån af 3,800 R:dr R:mt, med eller utan ränta, att amorteras på 20 år, räknadt från och med det, då det nya skiftet tillträddes.

Med åberopande af hvad jag ofvan anfört, får jag vördsammast föreslå:

att Rikets Ständer måtte af statsmedel bevilja länsmannen J. Sandqvist till gäldande af den på länsmansbostället Grillby N:o 3 belöpande skifteskostnad, antingen understöd utan återbetalningsskyldighet, eller ock ett lån af 3,800 R:dr R:mt, räntefritt eller med fyra procent ränta, jemte afbetalning å kapitalet af en tjugondedel för hvarje år.

Handlingar till bestyrkande af de faktiska uppgifterne är jag beredd att förete; anhållande jag om remiss af denna motion till Höglofliga Stats-Utskottet.

Stockholm den 29 November 1862.

J. F. Fredriksson,
från Upsala län.

N:o 267.

Af **J. F. Fredriksson** från Upsala län, *om ändring i Kongl. Kungörelsen den 4 Maj 1827, i fråga om skyldighet för boställshafvare att förskjuta skifteskostnader.*

Kongl. Kungörelsen den 4 Maj 1827, angående beräkning och fördelning af den ersättning, som boställsinnehafvare, i anledning af verkställda egoskiften, för husflyttning, odling, dikning, ståndskog eller plantering kunna erhålla eller få vidkännas, hvarigenom stadgas, att boställshafvaren bör vidkännas, ej mindre den ersättning, som i sådant hänseende bör af boställe utgå till öfrige delegare i skifteslaget, än ock den för boställets egen räkning uppkommande kostnad af enahanda art, hvartill tillskott af öfrige delegare eller af allmänna medel ej förslå, ålägger den sistnämnde en betalningsskyldighet, hvilken är ganska betungande och, enligt min öfvertygelse, ej fullt rättvis. Så vidt boställhafvaren ej är kapitalist, och detta är väl sällan händelsen, måste han upplåna den summa, hvartill de af skiftet föranledda kostnaderne uppgå. Oftast är denna summa icke liten. Så uppgår den för en länsman i min hembygd till nära 4,000 R:dr. För en person, hvilken uti ordinarie inkomst ej har att påräkna mera än tillhopa 700 R:dr årligen, är räntan å berörda summa en dryg utgift, och om han vill göra någon afbetalning på kapitalet, så nödgas han tillgripa ännu mera af sin lilla lön, hvilken synes så mycket mindre tåla vid någon afkortning, som den till sitt belopp icke öfverstiger lefnadskostnaderne för ett hushåll å landet. Långt ifrån att kunna göra någon afbetalning på kapitalet lärer han nödgas upplåna penningar till räntans gäldande och får sålunda betala ränta på ränta samt åt sina sterbhusdelegare öfverlemna kapitalskuldens gäldande. Om man antoge att bostället genom skiftet så betydligt förbättrats, att tillökningen i afkomst deraf försloge till att betala ränta å samt på tjugo år amortera den för ifrågavarande kostnaders gäldande af boställshafvaren upptagna lånesumma, vore icke mot ofvan omförmälda Kongl. Kungörelse annat att anmärka, än att det i alla händelser kan blifva svårt för boställshafvaren att erhålla ett sådant lån. Men utan att tala om de fall, då jordegendom genom skifte icke i någon mån förbättras, torde man tryggt kunna påstå, att boställenas värde i allmänhet icke i så hög grad, som nyss antyddes, genom laga skifte förökas. Det belopp, hvarmed de genom lånetransaktioner, omsättningar, betalningar af ränta på ränta, på sätt ofvan angif-

vits, boställshafvarne förorsakade utgifter öfverstiga tillökningen i afkomst af bostället, blir således en boställshafvarne pålagd skattebörda, hvilken måste kännas så mycket tyngre, som den icke är rättvist fördelad, ithy att den hårdast drabbar innehafvare af boställe, som är beläget i stort skifteslag, der de flesta utflyttningar måste ske och skifteskostnaderne alltid blifva störst.

Ifrågavarande Kongl. Kungörelse berättigar boställshafvare, som ej sitta qvar å bostället i tjugo år efter nya skiftets tillträde, att för sitt förskott erhålla ersättning, hvilken bör af efterträdaren gäldas med en tjugondedel af det förskjutna beloppet för hvart och ett af de återstående åren; men då boställsinnehafvaren ej får utse sin efterträdare, har denna rättighet ej stor betydelse, enär det alltid beror af efterträdarens vederhäftighet, huruvida företrädaren skall återbekomma hvad han förskjutit.

Den förbättring, jordegendom vinner till följd af laga skifte, är af sådan beskaffenhet, att den måste anses för all framtid öka egendomens värde. Då så är, framställer sig i afseende på boställen ovilkorligen den frågan: hvarför skall kostnaderne för vinnandet af berörde tillökning i värde gäldas endast af dem, som taga de första tjugo årens afkomst af bostället? Boställshafvaren står i hänseende till bostället i samma förhållande till Staten, som arrendatorn till den enskilde jordegaren. Staten såsom jordegare bör vidkännas den del af skifteskostnaderne, som på Statens jordegendomar, boställena, belöpa. Likasom enskild jordegare kan påräkna högre arrende för en gård, sedan egorna till följd af ågånget laga skifte erhållit ett lämpligare läge, har ock Staten rätt att fordra det boställshafvaren betalar ränta å det kapital, Staten med anledning af verkstäldt laga skifte nedlagt å bostället, hvilken ränta må från den kontanta lönen afdragas eller annorledes utgöras. Skulle jag än medgifva, att boställshafvarne må kunna anses i allmänhet hafva större fördel af laga skifte, än som motsvarar nyssnämnda ränta, samt följaktligen det må rättvisligen åläggas dem att bidraga till eller gälda kostnaderne för sådant skifte, nödgas jag dock vidhålla min åsigt, dels att Staten i alla händelser bör, såsom jordegare förskjuta ifrågavarande kostnader, dels att skyldigheten för boställshafvarne att nämnda kostnader gälda icke bör drabba endast dem, som under den inskränkta tidrymden af 20 år från skiftets tillträde innehafva bostället. Möjligen vore det lämpligt, att boställshafvarne utom ränta å det af Staten för skifteskostnaderne förskjutna kapital erlade viss amorteringsprocent.

På grund af hvad jag nu anfört, får jag vördsamt föreslå:

det Rikets Ständer ville för sin del besluta, att, med ändring af förenämnda Kongl. Kungörelse, boställshafvare må på ett eller annat sätt befrias från skyldigheten att förskjuta de å boställe belöpande kostnader för laga skifte samt berörda skyldighet öfvertagas af Staten.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. F. Fredriksson,
från Upsala län.

N:o 268.

Af **J. F. Fredriksson** från Upsala län, *om ändring i sättet för uppbörd och redovisning af indelta räntor och tiondespanmål.*

Af de skatter och den tionde, som utgå af Svenska jorden, är en icke ringa del anslagen till särskilda verk, stater och inrättningar, som, genom sina uppbördsmän, häraf verkställa uppbörden och hvarigenom den skattedragande nödgas mottaga flere debetsedlar och på olika tider och orter måste parera vid olika uppbördsstämmor. Följden häraf är en mängd onödiga kostsamma resor och mycken tidspillan, under det att debitering och uppbörd för ingen del sker säkrare och bättre än om densamma verkställts af Kronans tjenstemän, som hafva den allmänna uppbörden sig anförtrodd. Med stöd af alla de olägenheter, som följa af uppbördens fördelning på flere händer, får jag sålunda föreslå:

att alla ränte- och tiondeanslag till särskilda verk, stater, inrättningar och stiftelser måtte hädanefter af Kronans uppbördsmän uppbäras och af dem i behörig ordning redovisas till Länsstyrelserna, hvarest beloppen skola vederbörande kostnadsfritt tillhandahållas, samt att på enahanda sätt må förfaras med sådane indelningshafvare, hvilka ej ega rättighet att till leverering in natura uppsäga dem på lön anslagen tiondespanmål.

Stockholm den 29 November 1862.

J. F. Fredriksson,
från Upsala län.

I ofvanskrifna motion förenar sig:

G. Bolin,
från samma län.

N:o 269.

N:o 269.

Af **P. F. Mengel** från Upsala län, *om ändring i formuläret N:r 7 i nu gällande Bevillnings-förordning.*

I 37 § 2 mom. af nu gällande Bevillnings-stadga, ålägges den så kallade Beredningen att föreslå och uti de längder, som, upprättade i enlighet med formuläret N:o 7, af vederbörande skola aflemnas, införa det fastighetsvärde och det inkomstbelopp, jemte den bevillning, hvilken, enligt 2:dra Art., skall inom Beredningsdistriktet påföras hvarje skattskyldig. Granskar man detta formulär, så finner man dess uppställning vara sådan, att all inkomst, för hvilken bevillning påföres, der sammanslås i en summa. Det synes mig dock vara så mycket olämpligare, att icke i taxeringslängden angifva och särskilja de olika inkomstkällor, hvarifrån de taxerande myndigheterna ansett den af dem, för hvarje skattskyldig antagna totalinkomst härflyta, som det, från den beskattades sida, är ett mera än billigt, ja, oafvisligt anspråk, att kunna få veta för hvad slags inkomst han blifvit beskattad. På det omsorgsfullaste har ock denna hans rätt förut iakttagits, men i samma mån, som den vid 1859—1860 års riksdag antagna nya beskattning för inkomst af kapital gjort samma rätt, om möjligt mera vigtig och dyrbar för den skattskyldige, har man, om icke alldeles gifvit den till spillo, åtminstone låtit iakttagandet deraf uteslutande ankomma på Beredningarnas och Taxerings-kommittéernas godtycke eller individuela uppfattning om den större eller mindre nödvändigheten att äfven för den skattskyldige visa, det han icke vid beskattning för inkomst från olika förvärfstitlar blifvit godtyckligt behandlad. Men om den skattskyldige vid en dylik sammanföring af hans inkomst är urståndsatt, att, då han anser sig hafva blifvit för högt beskattad, behörigen reda frågan och visa, hvari felet vid öfverbeskattningen ligger, hvad skall väl då Pröfnings-kommittéen, hos hvilken han klagar, kunna göra åt saken. Denna kommitté, huru samvetsgrannt den än må söka att handla, saknar i de fall att Beredningens förslag blifvit gilladt af Taxerings-kommittéen, då vanligtvis hvarken taxeringslängder eller Taxerings-kommittéens protokoll innehålla någon upplysning, om hvilken inkomst man velat beskatta, all annan ledning för bedömandet, huruvida den öfverklagade taxeringen bör ändras eller fastställas, än de mundtliga uppgifter, som meddelas af tillstädesvarande personer, de der i Beredningen och Taxerings-kommittéen förut fattat sin åsigt om saken och

måhända der bestämt utgången. Men att en så beskaffad pröfning icke är hvad den borde vara, är klart. Och vid de i städerna esomoftast förekommande tillfällen då, vid tillämpning af 89 § i Bevillnings-förordningen, någon del af bevillninningen för inkomst af kapital eller arbete skall uttagas hos husbonde eller mästare o. s. v., huru skall uppbördsmannen veta, än mindre visa, huru mycket af det påförda utskyldsbeloppet husbonde eller mästare samt tjenstehjon eller arbetare hvar för sig skola vidkännas. Enahanda svårighet kan ock inträffa vid afkortningar och göra dessa, hvad beloppet angår, beroende på uppbördsmannens urskiljning eller godtycke.

Att här vidare uppräkna de flerfaldiga, högst väsendtliga olägenheter, som måste inmänga sig i taxeringen, om Beredningarnas förslag till skattepåföring icke göras specifika för hvarje olika slags inkomst, torde vara obehöfligt, då förhandlingarne vid sistlidne riksdag rörande denna fråga ännu hos de fleste bland oss äro i friskt minne. Rikets Ständer blefvo då icke ense derom, utan stannade Stånden, två emot två, i olika beslut. För att frågan emellertid icke skulle lemnas öppen och riksdagen ej eller onödigt förlängas, beslöto Ständerna den 28 Oktober 1860, att till Kongl. Maj:t öfverlemna Bevillnings-stadgan med dertill hörande formulärer och öfriga bilagor, med anhållan att Kongl. Maj:t i nåder täcktes tillse, huvuvida några förändringar eller tillägg kunde finnas i afseende på vissa uppgifna formulärer blifva erforderliga, för att bringa desamma till full öfverensstämmelse med Bevillnings-stadgans föreskrifter. Kongl. Maj:t hörde Kongl. Kammar-rätten, som i afgifvet underdånigt utlåtande utförligt ådagalade vigten och nödvändigheten deraf, bland annat, att formuläret N:o 7 gjordes mera fullständigt, hvartill Kongl. Kammarrätten äfven afgaf särskildt förslag. — Den 17 Maj 1861 afgjordes ärendet af Kongl. Maj:t, som lät bero vid det af Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet antagna förslaget. Om detta förslag nu var alltför summariskt, så var kanske det andra, hvarom Preste- och Bonde-Stånden förenat sig, alltför specifikt. — Och det är hufvudsakligast för att bereda den skattskyldige nödigt skydd emot godtycklig beskattning, men också på det att ordningen inom uppbördsväsendet och kontrollerna derå måtte bibehållas oförminskade, som jag nu vördsamt yrkar:

att, med ledning af förhandlingarne vid 1859—1860 års riksdag och de upplysningar i ämnet, som derefter tillkommit och hvaraf Höglofliga Bevillnings-Utskottet, till hvilket jag anhåller att denna min motion måtte remitteras, lätt kan förskaffa sig del, nytt med Bevillnings-stadgans föreskrifter noga öfverensstämmande förslag till formuläret N:o 7 måtte af bemälde Utskott uppgöras, för att i sammanhang med den nya Bevillnings-förordning, som bör uppgöras, komma under Riks-Ståndens pröfning.

Stockholm den 29 November 1862. *P. F. Mengel.*

N:o 270.

Af **P. F. Mengel** från Upsala län, *om ändring i 8 och 83 §§ af nu gällande Bevillnings-förordning i fråga om bevillning för inkomst af kapital eller arbete m. m..*

Enligt punkterna 1 och 2 i 8 § af nu gällande Bevillnings-förordning utgöres icke bevillning för inkomst af kapital eller arbete, när alla af kapital eller arbete uppkomna årsinkomster, sammanräknade icke uppgå till 400 R:dr, likasom, när de sammanräknade inkomsterna ej öfverstiga 1,800 R:dr, 300 R:dr deraf äro fria från bevillning.

Enhvar finner att dessa stadganden blott afse att åt de minst bemedlade bereda dels frihet från och dels lindring i bevillningen. Den begagnade ordställningen är dock i de ofvannämnda båda punkterna sådan, att personer, som utom inkomst af kapital eller arbete, besitta fastighet, skulle kunna anse sig ega grundade anspråk att, äfven de, af berörda undantags-förmåner komma i åtnjutande. För att undvika detta, som väl icke kan vara meningen, eftersom i annat fall de begagnade talen 400 R:dr och 1,800 R:dr icke vore exakta minimi-belopp, utan, att efter omständigheterna, uttryckte än den ena summan och än den andra, torde den rättelse i ordalagen här böra göras, att skattskyldig, hvars sammanräknade årsinkomster icke uppgå till 400 R:dr eller icke öfverstiga 1,800 R:dr, eger rätt, i förra fallet, till befrielse från och, i sednare fallet, till lindring i bevillningen. Visserligen kan härvid invändas, att egande fastighet kan vara så högt intecknad, att den i egarens hand lemnar ringa behållning, men då förhållandet kan vara enahanda med all inkomst, utan att detta berättigar till nedsättning i bevillningen, lärer denna anmärkning icke förtjena vidare afseende.

I sammanhang härmed torde jag äfven få fästa uppmärksamheten på en annan oegentlighet, hvartill meranämnda stadganden gifvit anledning. Olika meningar hafva nemligen uppstått i fråga om, huruvida man och hustru, då de drifva särskilda yrken och deraf ega inkomster, hvilka ej hvar för sig, men väl sammanräknade uppgå till 400 R:dr eller öfverstiga 1,800 R:dr, skola tillgodonjuta frihet från bevillning för det hela eller någon del deraf. I min tanke är all tvekan i dessa fall undanröjd genom de af förra riksdagens Bevillnings-Utskott anförda motiver för de ifrågavarande båda punkterna i 8 §, men då all lag bör vara klar, hemställer jag om icke lämpligt vore, att med tillägg af några få ord förtydliga dessa stadganden.

I 83 § förekommer den föreskriften, att hvarje skattskyldig bör erhålla särskild debetsedel med undantag dock, bland annat, af personer, som, hörande till skattskyldigs hushåll eller hos honom skattskrifna eller på hans debetsedel upptagna, icke skola utgöra bevillning efter 2:dra Artikeln. Tolkas nu detta stadgande strängt efter orden, så blir följden den, att då skattskyldig hos sig mantalsskrifvit andra personer, som skola erlägga bevillning efter nyssnämnda Artikel, desse sednare, jemte det att deras utskylder, upptagas å den förstnämndes debetsedel, äfven skola hvar för sig erhålla särskilda debetsedlar. Utom det att detta icke låter rätt väl förlika sig med den nästföljande föreskriften i samma §, att ej mera än en debetsedel får utfärdas för de skattskyldig inom samma taxeringsdistrikt åliggande bevillnings-afgifter, skulle tillämpningen, i hvarje förekommande fall, af det förra stadgandet medföra oerhördt arbete och trassel såväl vid debiteringen och utskrifningen af debetsedlarne, som vid uppbörden och restantiernas indrifning. — Man tänke sig blott, der en handtverksmästare hos sig mantalsskrifvit tio gesäller, det olika arbetet att uträkna och debitera hvarje afgift i elfva summor i stället för en; att utfärda elfva debetsedlar i stället för en; att vid uppbördsstämman meddela elfva qvittenser i stället för ett o. s. v., under det att hvarken mästare eller gesäller ha något synnerligt gagn af de särskilda debetsedlarne, emedan den förre i allt fall blir den, som får ansvara för de sednares utskylder, hvilkas belopp, i följd af debetsedelns uppställning, dessutom är för honom lätt att finna.

Vidare slutar §:n med följande ord: fastighetsegare etc. vare ock berättigad att erhålla särskild debetsedel för hvarje honom tillhörande fastighet.

Denna rätt göres här beroende af fastighetsegarnes egen anmälan; men då det i allmänhet bör vara en fördel för den, som inom taxeringsdistriktet eger flera fastigheter, att få veta ej allenast beloppet af de onera, som vidlåda hvardera fastigheten, utan äfven det värde, hvartill de hvar för sig blifvit uppskattade, borde icke såsom allmän regel vara stadgadt, att särskild debetsedel för hvarje fastighet ej må utfärdas.

Ofvan antydda olägenheter skulle, utan förbiseende af den skattskyldiges fördel, undvikas om 83 § erhölle följande lydelse:

> med undantag af skattskyldigs hustru och hemmavarande barn samt andra till hans hushåll hörande eller hos honom skattskrifna personer, som icke skola utgöra bevillning för inkomst af kapital, rörelse eller befattning, bör hvar och en skattskyldig erhålla särskild debetsedel; men vid ansvar såsom för tjenstefel får icke mera än en debetsedel utfärdas för de skattskyldig inom samma taxeringsdistrikt åliggande bevillnings-afgifter, såvida de icke utgå för fast egendom, i hvilket fall debetsedel för hvarje sådan utskrifves. Husbonde eller rörelseidkare vare likväl berättigad att, efter derom gjord begäran, undfå särskilda debetsedlar för de hos honom

skattskrifne och på hans debetsedel uppförda tjenstehjon eller arbetsbiträden.

Jag anhåller vördsamt att detta mitt anförande måtte till Höglofliga Bevillnings-Utskottet varda remitteradt.

Stockholm den 29 November 1862.

P. F. Mengel.

N:o 271.

Af **J. O. Sundgren** från Stockholms län, *att 13 § i Kongl. Förordningen den 20 Januari 1824, angående öfverflyttning af ränta eller andra allmänna skyldigheter från vattenverk, som utrifves eller från den del deraf, som genom försämring bortgår, på den jord, för hvars båtnad sådant verk rifves eller försämras, må upphöra att vara gällande.*

Då det flere gånger händt att, på sätt bifogade Kammar-kollegii skrifvelse till Konungens Befallningshafvande i Stockholms län närmare utvisar, skattlagde qvarnar måst utrifvas i anseende till bristande vattentillgång, uppkommen derigenom att sjöar blifvit för tillämnade odlingsföretag uttappade eller sänkte, så har likväl den å den utrifna qvarnen hvilande ränta icke blifvit utur Kronans räkenskaper afskrifven, utan i stället öfverflyttad på de egendomar som af sjö-uttappningen eller sänkningen haft fördel, ehuru det vill synas såsom skulle Kronan gerna kunna afstå ifrån den utrifna qvarnens ränta, helst Kronan i allt fall erhåller full ersättning derför medelst de räntor, som komma att utgå af nya qvarnars anläggning. Då detta ämne är af ganska stor vigt för landets jordbrukare samt då jag derjemte blifvit af mina kommittenter uppmanad att i denna fråga väcka motion, torde det tillåtas mig att vördsamt få anföra följande:

Enligt hvad Häradshöfdingen, Doktor Thurgrens handbok i Svenska Skattläggningsverket lärer, sidd. 262—265, äro frälsesäteriers qvarnar, som hafva damfäste å säteris eller frälse-egor och ej begagna det vatten, som stöter intill kronoallmänningar eller odisponerade öfverloppsjordar, de enda, hvilka njuta befrielse från qvarn-

skattläggning och qvarnränta, hvaremot sådan frihet icke tillgodonjutes, då säteriqvarnar nyttja allmänningsvatten eller å någondera sidan hafva damfäste på krono- eller kronoskattejord.

Hvad åter angår vanliga frälsehemman, så är genom det af Herr Thurgren först i tryck meddelade Kongl. Brefvet den 4 September 1804 särskildt föreskrifvet, att afgiften till Kronan för mjöl- och sågqvarnslägenheter bör, utan åtskillnad om hemmanet är rent frälse eller af frälse-skattenatur, å hvars egor qvarnen är anlagd, och icke nyttjar allmänningsvatten, till rusttjenst beräknas och utgöras, hvadan räntan bör vid skattläggningen ställas i sådana persedlar, att rusttjenst deraf kan presteras. Men hafva tullqvarnar å frälse-egor damfäste på krono- eller kronoskattejord, så bör qvarnräntan utgöras på vanligt sätt, men icke uti rusttjenstmarker.

Vidkommande deremot öfverflyttningen af en utrifven qvarns ränta, så är i detta hänseende genom 13 § af Kongl. Förordningen den 20 Januari 1824 föreskrifvet, att Konungens Befallningshafvande eger tillse, att ränta eller andra allmänna skyldigheter å vattenverk (hvartill qvarnar naturligtvis böra räknas), som utrifvas, eller å den del deraf, som genom försämring bortgår, blifva, efter de för skattläggningar i allmänhet stadgade grunder, i vederbörlig ordning flyttade på den jord, för hvars båtnad verket rifves eller försämras.

Detta stadgande synes mig numera stå i uppenbar strid mot den genom Kongl. Brefvet den 9 September och Kammar-kollegii kungörelse den 9 Oktober 1857 gifna föreskrift, att afskrifning af grundränta å mjöl- eller sågqvarn må, när egaren lagligen styrker det verket blifvit nedlagdt och utrifvet, af Konungens Befallningshafvande beviljas genom utslag, som bör Kammar-kollegii pröfning underställas. Men då det likväl visat sig af Kammar-kollegii omförmälda skrifvelse, att Kongl. Kollegium anser anförda 13 § af 1824 års Kongl. Förordning ännu vara gällande, samt då en sådan stridighet emellan olika författningar icke kan betraktas såsom öfverensstämande med ett väl ordnadt skatteväsende, hvartill kommer att jordegare och boställsinnehafvare, som tillräckligt få vidkännas dryga kostnader för sjöars uttappande och sänkning, icke böra obilligtvis betungas jemväl med utrifna vattenverks räntor, får jag derföre vördsamt föreslå:

att 13 § af Kongl. Förordningen den 20 Januari 1824 må upphöra att vara gällande.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukast.

Stockholm den 29 November 1862.

J. O. Sundgren,
från Stockholms län.

N:o 272.

Af **J. O. Sundgren** från Stockholms län, *om anslag till lön åt en ständig läkare i Blidö skärgård med station i Furusund.*

Bland de orter i vårt fädernesland, som i afseende på helsovård äro särdeles vanlottade, intager Blidö församling med deromkring liggande befolkade öar, i skärgården inom Frötuna och Länna skeppslag af Stockholms län, ett framstående rum. Långt aflägse från Provincialläkare-stationen, som är Norrtelje stad, och helt och hållet omgifne af vatten, sakna denna församlings innevånare ofta nog allt tillfälle till och med att få rådfråga läkare, synnerligast höst och vår, då, i följd af naturhinder, hvarken läkaren eller någon annan kan komma till eller ifrån desse öar. Äfven å andra tider är understundom en resa dit eller derifrån förenad med lifsfara, och det är lätt att inse, att under dylika förhållanden resekostnaden skall blifva mer än dryg och kännbar för en hvar, som vill påkalla läkarehjelp, hvaraf följden är att döden mången gång får ensam herrska, der likväl hans välde skulle kunnat i och genom omvårdnad af en läkare inskränkas.

På Blidö ligger Furusund, som, efter hvad man känner, är in- och utloppsstation, der äfven sjöfarande ofta äro i behof af läkarehjelp, utan att under förhanden varande förhållanden sådan är möjlig att erhålla.

Nu har egaren till Furusund visserligen erbjudet sig att åt en stationsläkare på stället kostnadsfritt upplåta erforderligt boställe, men alla tillgångar saknas att få lön åt en sådan och befolkningen är för fattig att kunna någon aflöning åstadkomma.

Af sådane anledningar, och under anhållan att få framdeles härvid bifoga protokoll i ämnet från allmän stämma med församlingen, vågar jag vördsammast föreslå:

att Rikets Höglofliga Ständer täcktes för deras del bifalla och till Kongl. Maj:t i underdånighet hemställa om anslag af allmänna medel till lön för en ständig läkare i Blidö skärgård, med station i Furusund, till belopp af Ett Tusen Fem hundra (1,500) Riksdaler Riksmynt årligen.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. O. Sundgren,
från Stockholms län.

N:o 273.

Af **Johan Johansson** från Östergötlands län, *om åtskilliga ändringar och tillägg uti Kongl. Förordningen den 24 September 1861, angående tillsyn å förvaltningen af omyndigs egendom.*

Uti Kongl. Förordningen den 24 September 1861 om tillsyn å förvaltningen af omyndiges egendom, förekomma visserligen åtskilliga bestämmelser, som, bland annat, åsyfta en betryggad säkerhet uti deri omförmälde fall, hvilken blifvit nödvändig sedan 8 § 17 kap. Handels-Balken är genom Kongl. Förordningen den 8 Oktober 1861 helt och hållet förändrad.

4 § uti först åberopade Förordning ålägger väl förmyndare att för hvarje år afsluta räkning öfver allt det han om händer hafver, med uppgift på den säkerhet emot hvilken den omyndiges reda penningar utsatte äro, och att ingifva samma räkning, jemte ett utdrag deraf till de inom hvarje socken utsedde gode män. För min del kan jag ej finna angeläget att redogörelseräkning ovilkorligen hvarje år afgifves. Jag befarar tvärtom, att detta stadgande skall just leda till motsatsen af hvad dermed åsyftas, ithy, att granskningen skall blifva ett så stort onus, att vederbörande skola frestas att mera genom ett skenbart än verkligt arbete söka deri skaffa sig lindring. En brist i stadgandet synes mig vara att ej påbjudits att den aflemnade redogörelse-räkningen borde vara åtföljd af sine verifikationer, ty i saknad af desse lärer väl granskningen ej kunna med noggrannhet ske.

En annan ofullständighet härutinnan företer sig äfven, att så länge gode männen från vederbörande domhafvande icke erhållit förteckning öfver de till deras område hörande förmyndare, så lärer ej den tillsyn som afses, kunna utöfvas, emedan högst få, torde finna sig vid att utan särskild påminnelse efterkomma sine åligganden, och gode männen jemväl äro urståndsatte alt utöfva den behöriga tillsynen, hufvudsakligast i afseende på säkerheten, som är nödvändig.

Något stadgande om eller när räntan skall läggas till kapitalet för ytterligare räntebäring, finnes icke. I åtskilliga, och kanske de flesta orter har praxis varit att endast hvart 3:dje år lägga behållningen af räntan, sedan omkostnader frångått, till kapitalet för ytterligare förräntning. Denna praxis synes vara billig och rättvis samt bör få helgd genom ett bestämdt lagstadgande. Att genast vid hvarje års utgång förvandla räntan till kapital, skulle alltför mycket belasta förmyndare-

vården,

vården, emedan det ej lärer kunna påräknas att räntan på bestämd dag inflyter, eller ens att man kan få den genast utlånt och fruktbärande emot nöjaktig säkerhet; och torde ett lagbud härutinnan således vara desto heldre nödvändigt, som det ej är tillåtet att taga ränta på ränta.

I öfrigt saknas bestämdt stadgande på hvad sätt förmyndarearfvode skall beräknas. Huruvida 1669 års allmänna förmyndareordning är tillämplig torde vara tvifvel underkastadt. I allmänhet beräknas en sjettedel af räntan såsom förmyndarearfvode och dessutom skälig ersättning för resor och besvär. Denna af Justitieombudsmannen, i hans vid detta riksmöte till Rikets Ständer afgifna berättelse, jemväl förordade beräkningsgrund, torde äfven vara billig, i fråga om omyndiges utlånta kapitaler, då sex procent derför erhålles; men eljest, då endast lägre än sex procent kunna betingas, äfvensom å influtna arrendemedel för omyndiges fasta egendom, torde förmyndare böra åtnöjas med något lägre arfvode.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag vördsamligen föreslå:

att Rikets Ständer för sin del ville besluta ändringar och tillägg i Kongl. Förordningen den 24 September 1861, i öfverensstämmelse med följande grundsatser:

1:o Förmyndare skall författa rigtig räkning öfver det han omhänder hafver, med uppgift på den säkerhet, hvaremot den omyndiges reda penningar utsatte äro, så att förmyndare vid hvart års slut för den omyndiges nästa frände, eller för dem, som till granskning af förmyndareförvaltning satte äro, må kunna redogöra, om så fordras. Förmyndare vare ock pligtig att sådan räkning, omfattande redogörelse för de tre näst förut förflutna årens förvaltning, i början af följande året aflemna till gode männen eller kommunal-nämnden; samt bifoge ej mindre ett utdrag deraf, innehållande summarisk uppgift om den omyndiges behållninså i löst som fast, än ock alla de handlingar, som styrka de i räkning gen uppförde poster.

2:o Rätten vore skyldig att i början af hvarje år tillställa gode männen eller kommunal-nämnden förteckning öfver de personer, som blifvinom distriktet till förmyndare utsedde, och må lösen för sådan förteckit ning beräknas såsom för Rättens protokoll i tvistemål uti expeditionsstadgan upptages.

3:o Förmyndare vare i allmänhet skyldig att hvart tredje år lägga den behållna räntan till kapitalet.

4:o Förmyndare njute skäligt arfvode, som dock högst må beräknas till en sjettedel af influtna räntor, men en tjugondedel af arrendemedel af omyndigs fasta egendom.

Höglofliga Lag-Utskottet, till hvilket jag anhåller att denna motion måtte remitteras, lärer tillse att, derest hvad jag här ofvan yrkat vinner bifall, det må på sina behöriga ställen i nu gällande lag inflyta.

Stockholm den 29 November 1862.

Joh. Johansson,
från Östergötlands län.

N:o 274.

Af **Johan Johansson** från Östergötlands län, *om rättighet för egare af skattefrälsehemman att lösa å hemmanets egor vexande bärande träd.*

Sedan det blifvit kronoskatte-hemmansegare tillåtet, att medelst lösen förvärfva sig eganderätten till de å deras egor vexande, men Kronan tillhörige såkallade bärande träd, hufvudsakligast Ek och Bok, och desse hemmansegare således äro oförhindrade att verkställa de odlingsföretag, som i allmänhet förekomma, hvarest dessa träd vexa: så företer sig härvid den obilligheten, att egare till skattefrälsehemman sakna en dylik förmån, enär den som eger räntan, anser sig jemväl vara egare till de å hemmanets egor vexande bärande träd, till stort hinder för jordegaren, emedan dessa trän på de flesta ställen förhindra jordens ordentliga uppodling; och det i öfrigt icke kan vara öfverenstämmande med vilkoren för jordkulturens framskridande, att en hemmansegare skall för evärdeliga tider tåla, det främmande person är egare till vissa af hemmanets natura-produkter. Till afhjelpande af dessa olägenheter, föranlåtes jag anhålla:

1:o att, såvida egare till räntan å skatte- frälse eller frälse-skatte visar att han jemväl eger de å hemmanets egor vexande bärande träd, han måtte vara både berättigad och skyldig att derför taga lösen, antingen efter de grunder, som för lösen af bärande träd å kronoskatte-hemman gälla, eller efter annan billig och lämplig värdering eller beräkningsgrund, den vederbörande Utskott vördsamligen anmodas föreslå;

I alla händelser är det nödvändigt, att egare af bärande träd å frälse-

skattehemman icke må kunna lägga hinder i vägen för jordegarens odlingsföretag; och hemställer jag derföre:

2:o att en författning måtte utfärdas, som påbjuder, att frälserättsegaren skall vara skyldig, att efter jordegarens derom, honom bevisligen gjorda tillsägelse, antingen låta sjelf nedhugga och bortföra det eller de bärande träd, som äro till hinder för uppodling, eller ock vara pligtig, att efter mätismannaordom, eller annan behörig uppskattning, för dem taga lösen.

Om remiss till Höglofliga Lag-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Joh. Johansson,
från Östergötlands län.

N:o 275.

Af **Ola Lasson** från Christianstads län, *om statsanslag åt Hagesta byamän för inhägnad af och skogsplantering å ett flygsandsfält.*

Som åboerna i Hagesta by af Lödderups socken och Christianstads län fattat det vackra och för framtiden gagnande beslutet, att med tjenliga trädslagsfrön beså 1,100 tunnland jord, som, inom byens område belägna, gränsa intill Östersjön, så vågar jag vördsamt föreslå, att ett sådant företag finge någon hjelp och uppmuntran från Statens sida, på det att detsamma måtte vinna någon efterföljd inom öfriga socknarne vid kusterna. Nyttan af ett allmänt planterande vid kusterna inser en hvar något, då vi betänka den stora öfvervigt, som förbrukningen af skog har i förhållande till skogens tillvext och då tillika icke ringaste nytta kan hemtas af en sådan jord, om den icke besås med tjenliga skogsfrön.

De nu ifrågavarande 1,100 tunnlanden jord bestå till större delen af flygsand, som hittills årligen förderfvat deras åker- och torfjord.

I betraktande af den skoglösa trakt, hvarinom Hagesta by är belägen och hvilket mycket försvårar och förhöjer kostnaden för inhägnandet af denna jord, vågar jag vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer ville bevilja ett anslag af 10,000 R:dr R:mt till Hagesta bys åboer utan återbetalningsskyldighet, på det de må kunna, så

skyndsamt som möjligt, inhägna och beså denna för närboende så skadliga jord, samt uppbygga skogsvaktareboställe.

Jag förbehåller mig ödmjukast att framdeles få till vederbörligt Utskott inkomma med såväl karta och beskrifning öfver ifrågavarande jord, som förslag till reglor för skogens framtida förbrukning.

Om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Ola Lasson,
från Christianstads län.

N:o 276.

Af **Johan Lekberg** från Nerikes län, *om anslag till lön åt ytterligare en provincial-läkare inom Örebro län med station i staden Lindesberg.*

Då Sundhets-kollegium redan före sistlidne riksdag till Kongl. Maj:t hemställt, att en provincial-läkare vore af behofvet påkallad att blifva stationerad i nordöstra socknarne af Örebro län, hvilket förslag Kongl. Maj:t gillat, så och med hänsyn dertill, att, vid omregleringen af domsagorna, Lindes och Ramsbergs samt Nya Kopparbergs bergslagers härader blifvit skiljde från Nora, Grythytte och Hellefors domsaga och i stället förenade med Fellingsbro härad för att utgöra en gemensam domsaga, hvilken helt och hållet omfattar ofvanberörde socknar, och hvars folkmängd uppgår, utom staden Lindesberg, till nära 28,000; så och enär Kongl. Maj:t uti sin nådiga Proposition vid denna riksdag begärt anslag till 8 provincial-läkare; alltså är jag förvissad det Rikets Ständer i främsta rummet tillse att ofvan antydda behof blir uppfyldt.

Beträffande stationen, så enär staden Lindesberg, hvarest apotek finnes, utgör centralpunkten i denna domsaga, är ock en följd deraf, att icke någon annan lämpligare plats är till finnandes.

På grund af det anförda vågar jag föreslå:

att Rikets nu församlade Ständer anslå lön åt en provincial-läkare, stationerad i staden Lindesberg.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.
Stockholm den 29 November 1862.

J. Lekberg,
från Nerikes län.

N:o 277.

Af **Johan Lekberg** från Nerikes län, *om ändring i Kongl. Resolutionen den 9 December 1766 samt tjenstgöringsreglementet den 1 Mars 1819, i fråga om befrielse för rusthållare att, då remonthäst utan hans vållande befinnes obrukbar, i stället anskaffa annan tjenstbar häst eller klippare.*

Kongl. Resolutionen den 9 December 1766 bestämmer, att för de vakanser, som genom rusthållarens försummelse kunna tima, skola de vid möten hålla klippare; och i tjenstgörings-reglementet af den 1 Mars 1819 stadgas, att om remonthästen är vakant, sjuk eller eljest obrukbar, karlen bör förses med annan tjenstbar häst eller klippare; detta sednare stadgande är alltför betungande för rusthållaren, då han på intet sätt är vållande dertill att hästen blifvit oanvändbar för blifvande möte.

Med anledning häraf vågar jag föreslå:

att Rikets Ständer besluta, att, då rusthållaren icke är vållande till remonthästs obrukbarhet för blifvande möte, han ock må vara fri för att anskaffa klippare.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.
Stockholm den 29 November 1862.

J. Lekberg,
från Nerikes län.

N:o 278.

Af **Johan Persson** från Upsala län, *om åtgärders vidtagande till en förbättrad skogshushållning samt om kronoparkerna Åsens och Stora Sunnersta parks öfverlåtande på arrende åt Ulluna landtbruks-institut.*

Den del af vår landthushållning, med hvilken det är sämst beställdt, är skogshushållningen. Skogarne icke blott vanvårdas utan sköflas i de flesta orter oförsvarligt, hvilket är så mycket mera att beklaga, som landet derigenom tillfogas en oberäknelig skada. Får skogsförödelsen fortgå, så skall det snart blifva en omöjlighet att bedrifva vårt bergsbruk; den betydliga inkomst, som nu kommer landet till godo genom export af skogsprodukter, skall alldeles komma att försvinna, och sjelfva åkerbruket skall icke längre med någon fördel kunna bedrifvas, om vårt land blir skoglöst samt derefter ett rof för de kalla och utpinande vindar, som, då vextligheten om vårarne skall börja, stryka öfver fälten och förderfva vegetationen, hvaraf vi redan nu å de större slättbotrakterna hafva en sorglig erfarenhet. Hög tid är det derföre att några ändamålsenliga åtgärder vidtagas för främjandet af hushållningen med landets skogar, och en lagstiftning, som tryggar skogarnes återvext, är i högsta grad af behofvet påkallad. Intilldess en sådan lagstiftning kan emotses är det af högsta vigt, att allmänna uppmärksamheten fästes åt denna riksvigtiga fråga, att allmänna opinionen, så att säga, förberedes på ändamålsenliga åtgärder härutinnan, samt att sålunda framför allt kännedomen om skogarnes värde och insigten uti de allmänna grunderna för en rationel skogshushållning må blifva allmännare spridd, hvarefter öfriga åtgärder, syftande till en förbättrad skogshushållning, först med hopp om någon framgång kunna komma i fråga. Kännedomen och insigten om skogshushållningens vigt, värde och nödvändighet för vårt land måste blifva lika allmän och erkännas lika lifligt, som vi nu uppskatta de andra delarne af vår landthushållning, och för att vinna detta mål — detta stora, vackra och synnerligen magtpåliggande mål — får jag föreslå:

1:o Att vid alla våra landtbruksskolor och landtbruks-institut skogshushållningslåran må fullständigt föredragas samt, så vidt möjligt är, praktiskt tillämpas efter hvad för hvarje ort kan befinnas tjenligast;

2:o Att några nya landtbruksskolor ej må anläggas annat än der tillräcklig skog finnes för lemnande af fullständig praktisk undervisning i en rationel skogsskötsel, samt

3:o Att till de landtbruks-läroverk, som redan blifvit anlagda och sakna skog, kronoparker eller allmänningar måtte, för så vidt sådana finnas i grannskapet af dessa läroverk, till dem anslås, för att sålunda bereda tillfälle till den undervisning i skogshushållning, som icke vid något landtbruks-läroverk hädanefter bör få saknas.

4:o Beträffande den högre landtbruksskola, som finnes i mitt eget grannskap, Ultuna landtbruks-institut, så saknar denna helt och hållet skog, men har å arrende den så kallade lilla Djurgårdsparken, som dock är alltför obetydlig, såsom endast innehållande omkring 100 tunnland. I distriktets omedelbara grannskap och alldeles invid dess egor ligga deremot kronoparkerna *Åsen* och *Stora Sunnersta park*, hvilka jag härmed föreslår må till institutet öfverlemnas, om ej annat, på arrende likasom förenämnde Djurgårdsparken, då årliga afkastningen i alla fall komme skogsplanteringskassan till godo och denna sålunda ej förlorade något, under det att institutet vunne fördelen att fullständigt kunna lemna praktisk undervisning i skogshushållningen.

Genom det förslag, jag här framställt, vågar jag, om det vinner Rikets Höglofliga Ständers bifall, motse att kännedomen om en ändamålsenlig skogsskötsel skulle, genom de från landtbruks-läroverken årligen utgående eleverna, snart spridas till alla delar af landet, jemte en ändamålsenlig praktisk tillämpning af de grunder, på hvilka skogshushållningen måste hvila, och hvaraf snart äfven skulle följa ett större intresse för våra skogar och en bättre hushållning med dem, hvarefter åter den afsedda och väl behöfliga nya skogslagstiftningen lättare skulle kunna genomföras.

Stockholm den 29 November 1862.

Johan Persson,
från Upsala län.

N:o 279.

Af **Nils Andersson** från Wermlands län, *om ändring i gällande tulltaxa, i fråga om förtullning af ämnen till sammansatta knappar.*

Uti nu gällande tulltaxa hafva knappar af sammansatta, ej specificerade, ämnen sig åsatta en tull af 60 öre pr skålpund, så att knappar af sammet, lasting, hel- eller halfsiden nu draga lika tull, oaktadt sjelfva dessa tyger differera i tullsatser från 1 R:dr 50 öre till 6 R:dr pr skålpund. Tulltaxan har i detta speciela fall frångått det generela stadgandet, att tullen skall bestämmas med afseende å varans dyraste beståndsdel; skälet måtte vara det att knappar, såsom en nödvändighetsvara, den der icke tillverkades inom riket, icke skulle bli allt för dyr för konsumenterna, äfvensom det, att lurendrejeri af denna artikel icke kunde förekommas, om tullen sattes för hög.

Detta skäl är visserligen talande; men ser man saken från en annan sida, blir förhållandet annorlunda. Den låga tullsatsen å knapparne och den höga å sjelfva tyget göra det svårt för en fabrik, hvars ändamål vore tillverkning af knappar, att just för nämnda missförhållande här i Sverige komma sig före. En sådan fabrik, om den än icke kan eller ens vill göra begäran om skyddstull, må dock ega rätt att fordra, det den icke varder stjufmoderligt behandlad af representationen, hvilket dock blefve händelsen om den icke fick åtnjuta någon favör i afseende på de med tull belagda varor, hvilka den för sin tillverkning behöfver införskrifva och som för fabriken icke är annat än en råvara att förädla. Det torde vara påtagligt, att då 1 skålpund knappar af siden kostar 60 öre i tull och 1 skålpund siden, deraf knapparne skola tillverkas, 6 R:dr, har fabriken, som behöfver införskrifva varan, deri ett betydligt mehn. Min afsigt är icke den att begära förhöjning i tull för knappar af ifrågavarande slag, ty detta, om det beviljades, skulle uppmuntra lurendrejare, fabriken till föga fromma; utan har jag ansett en tull-lindring för materialierna, dem fabriken har nödigt införskrifva, böra medgifvas, dock med kontroll att underslef dervid icke eger rum, och hvilken kontroll må ankomma på Kongl. General-Tullstyrelsen att föreskrifva.

Då, beträffande förtullning af sammansatta knappar af ej specificerade ämnen, det undantagsstadgande gjort sig gällande, att afseende icke göres derå att ämnet är dyrare eller billigare i tull, utan t. ex. siden- och lastingsknappar draga lika tull,

ehuru

ehuru ett skålpund af förra tyget är 4 gånger dyrare än det sednare, så böra ock reciprokt sjelfva ämnena, om de införskrifvas, och uppenbart finnes, att de icke kunna till annat än knappar begagnas, draga samma tull som sjelfva knapparne eller 60 öre pr skålpund, för den händelse att materialet eljest är belagdt med högre tull; viljande jag erinra om obilligheten deraf, att t. ex. ett skålpund uthuggna runda sidenlappar af större eller mindre diameter, dock icke öfver 2 à 3 tum, som uppenbarligen äro afsedda endast till ett ändamål, eller knappars beklädnad, skulle kosta 6 R:dr i tull, lika med hela sidenstycken, som kunna användas till hvad som helst.

Jag får således föreslå:

att i tulltaxan vid artikeln "knappar af sammansatta, eller, såsom arbetade, ej specificerade ämnen", måtte få inflyta det tillägg, att "ämnen till sammansatta knappar förtullas lika med knapparne eller 60 öre pr skålpund, så vidt ämnet eljest skulle med högre tull beläggas."

Det torde tillåtas mig tillägga, att orsaken till denna min motion är den, att jag kommit i erfarenhet deraf, att en knappfabrik sedan sista riksdag blifvit här i staden (N:o 51 B. Gamla Kungsholmsbrogatan) inrättad, så vidt jag känner den enda i Sverige, och hvarest en mängd, cirka 70 yngre personer, har sysselsättning med ett lätt och propert arbete, som snarare är såsom lek än verkligt arbete att anse, men hvaraf de dock hafva en förtjenst, den de omöjligen eljest skulle kunna förvärfva, utom det att dessa arbetare i tid vänjas till omtanke för sig och arbetsamhet. Ett sådant företag anser jag förtjent af omvårdnad och åtminstone det hägn, att det icke varder förbisedt för utländska fabriker.

Jag anhåller om remiss häraf till Höglofl. Bevillnings-Utskottet.

Stockholm den 29 November 1862.

Nils Andersson,
från Wermlands län.

N:o 280.

Af **Anders Medin** från Kronobergs län, *om anvisande af medel att användas till uppmuntring af hvitbetsodlingen inom riket.*

Numera böra tankarne väl icke vara delade derom att jordbrukets utveckling och höjande är lifsådern till landets förkofran och välstånd, äfvensom man med ledsnad måste erkänna, att svenska jordbruket ännu i många afseenden står efter andra länders.

Denna brist kan dock afhjelpas, om man med varmt intresse omfattar hvarje åtgärd, som har till syfte att höja denna landets modernäring.

Inom endast några få af rikets provinser odlas hvitbetor, om hvilkas odling det dock torde vara allmänt bekant att, om densamma på ett ändamålsenligt sätt med omsorg och idoghet omfattas, den då lemnar en rik och särdeles lönande afkastning.

Det torde icke vara för någon obekant att det är af dessa jordfrukter, som man bereder socker och sirap; och då man besinnar hvilka enorma qvantiteter af dessa sötvaror, som hvarje år importeras från utlandet, skall man lätt finna hvilken kapitalbesparing, som skulle för landet vinnas, om hvitbetornas odling blefve allmän i de trakter, der dessa jordfrukter med fördel kunde planteras.

Äfven om de framalstrade sötvarorna icke blifva af aldra bästa och finaste qvalitet, hvilket ännu icke lärer låta sig göra af de härstädes odlade hvitbetorna, så blifver det, detta oaktadt, en nästan oberäknelig vinst för landet, derigenom att inom detta dymedelst ofantliga kapitaler komme att qvarstadna, som eljest gå till utlandet såsom utbyte mot deras socker.

För erhållande af den vinst, som härigenom tillskyndades Staten, torde man derföre kunna förvänta att Staten äfven skulle vilja göra någon uppoffring; Och det är af denna anledning, som jag derföre hos Rikets Höglofliga Ständer vågar föreslå:

att, för uppmuntran af hvitbetsodlingen inom riket, Rikets Ständer ville anslå 24,000 R:dr R:mt, efter beräkning af 1,000 R:dr för hvarje län, samt öfverlemna åt hushållnings-sällskaperna eller landstingen att, för ändamålets vinnande, bäst och lämpligast använda hvad som på hvarje län kunde sig belöpa.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.
Stockholm den 29 November 1862.

A. Medin,
från Kronobergs län.
G. Johansson,
från Kronobergs län.

N:o 281.

Af **Anders Medin** från Kronobergs län, *om skyldighet för bruksegare att, i mån af rösträtt, bidraga till klockares och orgelnisters aflöning.*

I allmänhet torde det väl vara med billighet och rättvisa mest öfverensstämmande att, vid tjensters tillsättande, hvar och en i samma mån, som han har rättighet att rösta på den till tjensten föreslagne, han äfven har en motsvarande skyldighet att bidraga till dennes aflöning, då han sedermera erhållit tjensten.

Jag har mig bekant att detta åtminstone är förhållandet med egare af masugnar äfvensom med stångjerns- och manufakturmeder, enär desse, som, enligt Kyrkolagen, äro berättigade att deltaga i prestval, enligt Kongl. Resolutionen den 10 Augusti 1762 och Kongl. Brefvet den 15 September 1788, äfven äro ålagde att deltaga i presterskapets aflöning.

Om förhållandet nu är så, som det väl också bör vara, frågas då: hvarföre äro bruksegare, som hafva rättighet att deltaga i val af klockare eller orgelnist, befriade från skyldigheten att jemväl deltaga i desse personers aflönande?

För afhjelpande af det obilliga häruti, vågar jag hos Rikets Höglofliga Ständer vördsamt föreslå:

att ett stadgande måtte utkomma, som påbjuder, att egare af bruk icke äro befriade från att deltaga uti aflöning till klockare eller orgelnist i mån efter rösträtt.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.
Stockholm den 29 November 1862.

A. Medin,
från Kronobergs län.

N:o 282.

Af **Henric Hansson** från Wester-Norrlands län, *om förbud för skattebonde att om försäljning och afverkning af på hans hemman befintlig skog upprätta kontrakt på längre tid än 4 år i sender.*

I sednare tider hafva på olika trakter af vårt fädernesland blifvit anlagda ångsågar, afsedda att i stor skala åstadkomma bräder och plankor m. m. Lika glädjande det är att industrien uppsöker och tillgodogör tillgångar, som förut stodo utan värde och utgjorde döda kapitaler, lika sorgligt skulle det vara, om denna industri, för långt drifven, inom en ej långt aflägsen framtid skulle förvandla stora landsträckor till ödemarker, i grund förstöra flera hemman, hvars enda värde ligga i skogen, samt göra det omöjligt eller åtminstone i hög grad försvåra möjligheten att å ett dylikt skoglöst hemman finna en anständig bergning.

Och af en sådan fara hotas vi snart nog. För att nu endast beröra förhållandet inom min hembygd, Södra Ångermanland, så hafva derstädes under loppet af några få år blifvit uppförda icke mindre än fem dylika skogsfrossare, i trakten af Nyland vid Ångermanelfvens utlopp. Det för dessa sågverk erforderliga belopp timmerstockar anskaffa verkens egare på det sätt, att de dels af hela byalag, dels af enskilde hemmansinnehafvare betinga sig rättigheten att, emot ett visst öfverenskommet pris, få å deras skatte-skogar efter behag hugga och sig till nytta använda ståndskogen till ett visst tumtal i genomskäring, för hvarje träd räknadt, hvilket vanligen sättes så lågt, att äfven den omogna skogen tillitas. Afverkningstiden bestämmes mycket olika, varierande emellan 10 och 50 år. Förledd af den skenbart höga betalningen har mången oförsigtig och oerfaren skattebonde inlåtit sig i dylika affärer, dem han dock inom kort bittert ångrat, då han fått se sitt förut lugna hemman afklädas dess bästa prydnad, beröfvas dess förnämsta värde. Stundom komma härtill förebråelser af barn och anhöriga för det han genom en långt utsträckt afverkningstid ingripit i efterkommandes fria disposition öfver hemmanet. Efter nämnde tids slut befinnes skogen så hårdt medtagen, att egaren ofta saknar byggnadsvirke för eget behof. Skogslöseskillingen, i de flesta fall erhållen de första åren af den kontraherade tiden, har emottagaren långt för detta lefvat upp i lättja, lyx och öfverflöd; intet har blifvit användt på jordbrukets förkofran. Hemmanet saknar allt värde och dess innehafvare nedsjunker nu i största fattigdom — ja, exempel fattas ej, att dylika personer fallit fattigförsörjningen till last. Kan

Staten liknöjdt åse ett så tanklöst förfarande? får den tillåta nuvarande generation att genom berörda oförsigtiga handlingssätt betaga kommande slägten tillfälle till tarflig utkomst? — Eller bör den ej, medan ännu är tid, uppträda och genom ändamålsenliga lagstiftningsåtgärder i detta hänseende betrygga äfven efterkommandes, det är dess eget, fortfarande välbefinnande? — Jag tror det! Men hvad bör göras?

Jag vågar derföre vördsamt föreslå:

att det må förbjudas skattebonde, att muntligen eller skriftligen uppgöra kontrakt om försäljning och afverkning af skogen på dess egande och innehafvande skattehemman för längre tid än 4 år i sender. Upprättas dylikt kontrakt för längre tid, må det i alla afseenden vara ogilligt.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Henric Hansson,
från Wester-Norrlands län.

N:o 283.

Af **Henric Hansson** från Wester-Norrlands län, *om statsanslag till en brobyggnad öfver Sollefteå fors i Ångermanelfven.*

Under det att innevånarne i Sveriges nordligaste landskap med glädje se de ändamålsenliga kommunikationsanstalter, som inom sydligare delen af vårt fädernesland inrättas genom jernvägsanläggningar m. m., hvilka alla befordra en lifligare cirkulation inom statskroppen och derföre fördelaktigt inverka på hela Statens välbefinnande, så hoppas vi nordboer å vår sida, att ombuden från de södra och mellersta länen skola fästa ett billigt afseende på våra behof af förbättrade kommunikationer — och, om de det göra, anvisa medel för sagde behofs afhjelpande.

Ett svårt hinder för samfärden, i rigtning från norr till söder och tvärtom, emellan menniskor i våra trakter möter i de otaliga strida strömmar, som från vester till öster genomskära Norrland. Man har naturligtvis ryggat tillbaka för de stora kostnader, brobyggnader öfver så forssande vattendrag skulle föranleda och derföre i det längsta sökt hjelpa sig fram öfver dem medelst färjor — så äfven i

Sollefteå socken, belägen i en folkrik ort vid Ångermanelfven, ¾ mil nedanför det ställe, der densamma upptager Faxelfven samt 10 mil från Hernösand, mellan hvilken stad och Sollefteå liflig gemenskap underhålles på Ångermanelfven med icke mindre än sex ångbåtar. I närheten af Sollefteå finnas tvänne färjställen, det ena nedanom Sollefteå fors vid Skedums by intill Sollefteå rågång, det andra på en fjerdedels mils afstånd från Sollefteå ofvanom nämnde fors. Dessa färjställen äro, i anseende till den starka strömmen, städse svåra, ofta lifsfarliga att öfverfara; och hafva under de sednare åren på dylika färder åtskillige personer drunknat (ibland andra f. d. talmannen Nils Strindlunds 20:årige son). Åtskilliga tider af året, såsom vid isläggningen och islossningen, gifves intet sätt att komma öfver elfven, till stor afsaknad för trafiken, hvilken å nämnde ort (såsom enda öfverfartsstället för resande och forbönder, som ämna sig från Sollefteå till norra ådalen och tvärtom) är mycket liflig.

Under loppet af sju års tid hafva af ortens innebyggare blifvit påkostade mer än 40,000 R:dr för åstadkommande invid ena färjstället af en bro — och en dylik var redan färdig samt under loppet af år 1857 till begagnande öppnad, men bortfördes af strömmen. Vi stå nu utan; skall det så förblifva? — Jag fruktar det; såvida icke Staten skulle finna det lämpligt samt i sitt intresse att kraftigt mellankomma. Sedan sistberörda år hafva vi icke varit overksamma, utan, till vinnande omsider af ett lyckligt resultat, medelst behörigen förordnad ledamot af Väg- och Vattenbyggnadskorpsen låtit anställa undersökningar samt afvägningar och upprätta kostnadsförslag, hvilket (då brobyggnaden, såvida den skall blifva varaktig, enligt bemälde tjenstemans utstakning, bör läggas emellan båda färjplatserna midt i Sollefteå fors, såsom det enda ställe i närheten, der säkra landfästen å ömse sidor möta) uppgick till den betydliga summan af 100,000 R:dr R:mt — som troligast icke skola blifva tillräckliga.

Jag vågar derföre vördsamt hemställa:

att Rikets Ständer täcktes af allmänna medel anvisa ett anslag, utan återbetalningsskyldighet, stort 100,000 R:dr R:mt, till en brobyggnad öfver Sollefteå fors i Ångermanelfven;

och anhåller jag om remiss till Höglofliga Stats-Utskottet, der jag, innan ärendet till behandling förekommer, skall inlemna syneinstrument och kostnadsförslag, jemte öfriga handlingar i målet.

Stockholm den 29 November 1862.

Henric Hansson,
från Wester-Norrlands län.

N:o 284.

Af **J. Rundbäck** från Göteborgs och Bohus län, *om indragning af karantänsinrättningen på Känsö, samt der anställde tjenstemäns uppförande på indragningsstat.*

Af redan kända och erkända skäl, som derföre icke behöfva upprepas, har man på sednare tider funnit för godt förklara alla karantänsinrättningar obehöfliga. Ett undantag härifrån har man gjort för Känsö karantänsinrättning vid rikets vestra kust, ehuru icke några talande skäl, eller något behof för denna inrättnings bibehållande torde förefinnas. Af denna anledning och emedan Statsverket i och för denna inrättning får vidkännas en icke ringa årlig utgift, är det jag här får äran hemställa:

att Känsö karantänsinrättning måtte med första upphöra, Kronans byggnader och annat tillbehör derstädes för Statens räkning försäljas och de nuvarande tjenstemännen vid denna inrättning uppföras på indragningsstat, om de dertill äro berättigade.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Rundbäck,
från Göteborgs och Bohus län.

N:o 285.

Af **J. Rundbäck** från Göteborgs och Bohus län, *om revision af Kongl. Förordningen den 24 September 1861, angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom.*

Ehuru nyligen utkommen, visar dock redan erfarenheten, att Kongl. Maj:ts nådiga Förordning, angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom, den 24 September 1861, icke i de flesta fall motsvarar sitt ändamål att bättre än förut värna och bevara omyndigs rätt, hvarför jag af flera skäl anser en fullständig revision af berörda Förordning vara af nöden. För att bevisa detta, torde det icke vara af nöden att här utförligare vidröra alla de olägenheter, kostnader och stridiga tolkningar, hvartill denna Förordning under sin korta tillvaro gifvit anledning, helst Justitie-ombudsmannen i sin sednaste embetsberättelse derför så utförligt redogjort. Jag vill alltså inskränka mig till ett par anmärkningar, som icke i berörda embetsberättelse synas vidrörda. Den första af dessa anmärkningar gäller stadgandet i 4 § af ofvanberörda Förordning, att förmyndare skall för hvart år afsluta räkning öfver allt det han har om händer. Denna föreskrift är för förmyndare ganska svår och ofta overkställbar, i thy att han icke med bästa vilja alltid kan indrifva myndlingens räntor och inkomster på dato. Exempel gifves, der förmyndare, för att erhålla räntor och arrenden för omyndigs egendom, har måst lagsöka och processa sig till dessa, hvarföre, i anledning af vår sena lagskipning, hela år kunnat förflyta, innan dessa räntor och arrenden kunnat indrifvas, men äfven om lagsökning icke är af nöden, inflyta sällan räntorna på dato; men skall förmyndare hvarje år göra reda och räkning, så måste han alltså förskottera dessa räntor, för dessa förskott eller räntor derå kan förmyndaren emellertid aldrig blifva godtgjord af gäldenären, som innehar myndlingens gods, ty lagen förbjuder taga ränta på ränta. Det synes dessutom hårdt, att en förmyndare, som ofta mot sin vilja blir tvingad emottaga detta besvärliga kall, skall kunna tvingas till att låta inteckna sin egendom för myndlingens säkerhet. Men om förmyndaren genom den nya Förordningen är kommen i en tvetydig ställning, är myndlingen det icke mindre genom de förökade utgifter, som den nu får vidkännas för att få sina ofta ringa medel förvaltade; ehuru dermed icke kan visas att säkerheten för dem blifvit större. För egen del inser jag icke hvartill alla dessa vidlyftiga granskningar af förmyndare-räkningarne skola tjena,

när

när icke derigenom större säkerhet för myndlingen, men väl större besvär för förmyndare åstadkommes. Eller i hvad slags ansvar stå gode män, socknenämnder eller häradsrätterne, ifall myndlingens medel skulle förskingras? Står socknenämnden i något slags ansvar, hvarföre då icke lemna hela förvaltningen af omyndigs egendom i socknenämndens vård? Härigenom skulle större säkerhet vinnas, när en för alla och alla för en af socknenämnds-ledamöterne ansvarade för myndlings medel. Erhölle socknenämnden 1 procent af myndlings inkomster, blefve den nog aflönad och denna behöfde blifva myndlingens enda utgift, emedan lösen för alla förmyndareförordnanden m. fl. omkostnader icke vidare voro af behof. Detta mitt förslag om att socknenämnd skulle helt och hållet öfvertaga förmynderskapen vill jag emellertid icke längre utbreda mig öfver, utan öfvergår till min sista anmärkning. Denna gäller vissa domares åsigt, att de, antingen förmyndare begär det eller ej, icke allenast anse sig berättigade lemna bevis öfver det summariska utdrag, som förmyndare skall till Rättens ordförande inlemna, och derför taga lösen, utan somliga anse sig äfven vara berättigade att häröfver lemna protokollsutdrag och taga full lösen för det.

På grund af hvad jag sålunda haft äran andraga och med hänvisning för öfrigt till den redogörelse, Justitie-ombudsmannen i sin sednaste embets-berättelse i detta ämne lemnat, får jag härmed vördsammast föreslå:

det Kongl. Maj:ts nådiga Förordning den 24 September 1861, angående tillsyn å förvaltning af omyndigs egendom, måtte till alla delar blifva reviderad.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Rundbäck,
från Göteborgs och Bohus län.

N:o 286.

Af **J. Rundbäck** från Göteborgs och Bohus län, *derom att fabriksbolag måtte tillförbindas att lemna fattigskatt till hvarje kommun, der de sin rörelse bedrifva m. m., äfvensom att fattigvårds-inspektörer måtte förordnas.*

Bland samhällsvigtiga frågor intar väl den huru samhällets lidande och nödställde medlemmar böra bäst och rättast understödjas, ett framstående rum. Man kan visserligen icke heller neka att mycket blifvit vidgjordt för lösningen af denna stora fråga inom vårt land, ja, i hvad fattigvården angår, ordnades genom Kongl. Maj:ts nådiga Förordning, angående fattigvården i riket den 13 Juli 1853, mycket på ett tillfredsställande sätt. Likaledes har man på ett rättvisare sätt uti de nya kommunallagarne sökt ordna och fördela bidragen till fattigvården o. s. v. — Allt detta kan man medgifva, utan att derföre hafva sagt, det icke nödiga förändringar i regleringen af fattigvården icke vidare tarfvas. Dessa nödiga förändringar anser jag framför allt vara behöfliga i våra fabriksdistrikter: ty nekas kan väl icke, att kommunerna derstädes kommit i en annan ställning, i hvad fattigvården angår, än hvad den der var förut. Fabrikerna, så förträffliga de å ena sidan kunna vara, äro å andra sidan icke berömvärda; emedan de på vissa orter, så snart de förläggas på landet, framtvinga en öfverbefolkning, och stor deraf sig härledande fattigdom m. m. Man löper väl icke häraf så särdeles stor fara så länge inga rubbningar i fabrikernas jemna gång inträffa; men vid hvarje äfven den minsta stockning inträder ett motsatt förhållande. Framför andra fabriker, som lida och äro beroende af konjunkturerna, äro bomullsfabrikerna, emedan de så mycket äro beroende fluktuationerne på verldsmarknaden. Särdeles hotande och stor synes faran för dessa fabriker för närvarande, emedan de i anledning af det amerikanska kriget hafva svårighet att erhålla råämnen. Redan hafva derföre flere af våra bomullsfabrikanter upphört med att arbeta eller åtminstone inskränkt arbetstiden och arbetspersonalen. Huru länge detta menliga förhållande skall fortfara, är svårt att förutse, men hvad man redan ser och kan förese är det elände, som bland fabriks-arbetsskarorna måste i följd häraf inträda. Utan att underkänna hvad flere fabrikanter gjort för sina arbetare och för att hålla fabrikerna i verksamhet, kan man dock icke underlåta fästa uppmärksamheten derpå, att alltför litet blifvit vidgjordt till betryggande af fabriksarbetarens existens när någon kris inträffar. I de flesta fall ser det så ut,

som hade man aldrig tänkt på några kriser; men då dessa hädanefter oftare än förr torde inträffa, måste man vara betänkt på något botemedel för dessa, särdeles hvad vidkommer arbetarne. Att i kritiska ögonblick kasta hela omsorgen på kommunen och att den dermed skall vara nöjd, är mer än hvad man rimligtvis kan begära, ehuru lagen för närvarande lemnar stöd för en sådan uppfattning.

Såsom ett försök att ställa kommunen och fabrikanten i en rättvisare ställning till hvarandra och att på något sätt söka förebygga det menliga inflytande för arbetare-familjerna, som kommande kriser i fabriksväsendet möjligen skulle hafva, likasom för att få en bättre öfversigt öfver fattigförsörjningens tillstånd inom riket, får jag härmed vördsammast föreslå:

1:o Det 10 § i nu gällande fattigvårds-förordning måtte få tillägg i den syftning, att bolag, som hafva fabriker å ena orten, men styrelsen å en annan, icke kunna undandraga sig lemna fattigskatt till hvarje kommun, der de sin rörelse bedrifva.

2:o Att hvarje fabrikant, som drifver så stor rörelse, att för rörelsens bedrifvande erfordras mera än 10 arbetare, fabriksidkaren må kännas skyldig att för hvarje arbetare per månad afsätta till en pensions- och understödsfond för dessa 25 öre R:mt, och att dessa afgifter öfverlemnas till kommunal-nämnden, hvilken dessa medel jemte fabrikanten förvaltar på så sätt, att, utom då svårare kriser inträffa, kapitalfonden icke må tillgripas, men den årliga räntan deremot till understöd utdelas.

Fördelen för såväl fabrikanten, arbetaren och kommunen att ega en så beskaffad fond, hvilken på så sätt kan bildas utan att blifva tryckande, är så i ögonen fallande, att några vidlyftiga bevis derför icke torde vara af nöden andraga. För att emellertid efterse huru dessa medel, såväl som många andra, förvaltas och för att tillse huru fattigförsörjningen i allmänhet handhafves, anser jag, att en fattigvårdsinspektör för hvarje stift eller län vore af nöden. Denna befattning och skolinspektörs-befattningen torde lämpligen kunna förenas i en person. Vilkoret härför vore blott, att härtill utnämndes duglige och praktiske män, hvilka så aflönades, att de kunde egna hela sin tid åt detta sitt anspråksfulla kall. — På grund häraf får jag alltså lika vördsamt föreslå:

3:o det fattigvårds-inspektörer, i likhet med skolinspektörer, måtte förordnas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Rundbäck,
från Göteborgs och Bohus län.

N:o 287.

Af **J. Rundbäck** från Göteborgs och Bohus län, *om befrielse för rotehållare från att ansvara för båtmäns beklädnads- och utredningspersedlar och sagde persedlars anskaffande af Kronan.*

Vördsammast får jag härmed fästa uppmärksamheten på ett ärende, som, enligt mitt förmenande, är af stor vigt.

Vi känna alla, att manskapet vid den indelta arméen för närvarande dels af Kronan, dels af rust- eller rotehållarne förses med vissa beklädnings- och utredningspersedlar. Denna delning af rustbesväret skulle, efter min och fleras tanke, blifva vida billigare och ändamålsenligare, om Kronan ensam öfvertoge detsamma. Det skulle blifva billigare och ändamålsenligare derföre, att persedlarne, som på en gång beställdes, kunde blifva lika till qvalitet, form och snitt. Alla dessa besigtningar och kasseringar med thy åtföljande trassel skulle försvinna, emedan detta undangjordes på en gång, när leverantören aflemnade persedlarne. Persedlarne skulle alltid, då de af fabrikanten inköptes en gros, blifva billigare, än hvad förhållandet kan blifva, när den ena persedeln skall köpas här, den andra der, än af den ene än af den andre, ofta utan att man vet hurudan persedeln skall vara.

Af dessa och flera andra skäl tror jag alltså, att så väl Kronan, som rotehållarne och manskapet skulle vinna på en förändring härutinnan. Synnerligen skulle detta blifva fallet om Kronan för båtsmansrotarne, som så ofta skola bestå munderingar, ensam förskaffade samtlige beklädnings- och utrednings-persedlarne; ty härigenom skulle, utan någon förlust å Kronans sida, utom ofvan uppräknade fördelar, mycket krångel och många besvärligheter för rotehållarne försvinna.

En genomgripande reform, i hvad vidkommer indelnings- och roterings-båtsmännens beklädning, är visserligen redan och sednast vidtagen genom Kongl. Maj:ts nådiga Förordning den 22 December 1848, men ingenting kunde vara önskvärdare eller mera behöfligt, än att denna reform efter enahanda grunder vidtoges med de öfriga persedlar, rotehållarne ännu skola till båtsmännen utgifva. Af denna anledning och på grund af hvad jag här haft äran andraga, får jag vördsammast hemställa, det Rikets Höglofliga Ständer för sin del måtte besluta:

att rotehållarne hädanefter måtte befrias från samtlige indelnings- och roterings-båtsmännens beklädnings- och utredningspersedlar, hvilka Kronan deremot ensam anskaffar, mot det att rotehållarne godtgöra Kronan härför

på samma sätt och efter samma grunder, som enligt Kongl. Maj:ts nådiga Förordning den 22 December 1848 redan sker för de persedlar, Kronan åtagit sig anskaffa till båtsmännen.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Rundbäck,
från Göteborgs och Bohus län.

N:o 288.

Af **J. Rundbäck** från Göteborgs och Bohus län, *om ändring i föreskrifterna angående rösträtt vid orgelnist-, klockare- och skollärareval.*

Som inom vårt land ännu förefinnas flera olika och principvidriga författningar, angående bestämning af rösträtten vid åtskilliga val, så torde tiden och rättvisan kräfva, att dessa föreskrifter, som numera endast förorsaka missbelåtenhet, trassel och orättvisa, blifva undanröjda.

Bland författningar, som ega så beskaffade fel, får jag här särskildt framhålla dem, hvilka röra rösträtten vid orgelnist-, klockare- och skollärareval. Angående dessa val stadgas uti Kyrkolagens 24 kap. 30 § följande: "organisten väljes af kyrkioherden och församlingen, som honom lönar, allt som the theröfver kunna förenas;" och i samma kap. 31 § heter det: "klockare skall i lika måtto af kyrkioherden och församlingen väljas;" likasom det uti Kongl. Maj:ts nådiga Stadga, angående folkundervisningen i riket, den 18 Juni 1842, § 6 mom. 2 föreskrifves, bland annat, rörande val af skollärare: "mellan de på förslag uppförde anställes derefter val af församlingens å sockenstämma samlade röstegande ledamöter, hvarvid rösterna beräknas likasom vid klockareval och ordförandens i skolstyrelsen röst gäller lika som kyrkoherdens vid klockareval." Huru denna lag: "klockare skall i lika måtto af kyrkioherden och församlingen väljas," bör förstås, inhemtas af Kongl. Resolutionen på Allmogens besvär den 20 November 1786, § 22 samt af Kongl. Resolutionen den 20 Juni 1794. Enligt dessa nådiga resolutioner skall kyrkoherdens röst vid klockareval, följaktligen äfven vid skollärare- och orgelnistval, beräknas till hälften mot försam-

lingens afgifna röster, det vill med andra ord säga, kyrkoherdens röst utgör tredjedelen af de afgifna rösterna eller så, att när en församling t. ex. å 100 hela hemman har 100 röster, så har kyrkoherden 50. Denna röstberäkningsgrund tillämpas öfverallt, utom vid klockareval i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän, hvarest så förfares, som Kongl. Resolutionen den 17 December 1734, § 78 närmare bestämmer. Det torde väl knappast behöfva sägas, att en sådan röstberäkningsgrund, som den ofvan beskrifna, icke är tidsenlig eller tillfredsställande för församlingen, som dessa tjenstemän lönar. Orsaken hvarföre kyrkoherdarne vid dessa val blifvit tillförsäkrade så stor rösträtt får man väl söka deri, att förr tillkom det kyrkoherdarne att pröfva eller examinera klockarekandidaterna, om de voro skicklige till den tjenst de sökte, och derföre skulle också kyrkoherdarne hafva så afgjordt inflytande på valen, så att församlingarne icke skulle fara vilse och taga en mindre lämplig person. Om vid en så beskaffad examen bättre män än nu för tiden kommo att beklädа dessa tjenster, lemnar jag derhän. Det är nog att veta, det dessa examina numera äro komna ur bruk och alldeles öfverflödiga, sedan stadgadt blifvit, att sökande till dessa tjenster måste hafva undergått behörig examen inför annan vederbörlig auktoritet. Men på samma gång orsaken till en så beskaffad rösträtt för kyrkoherdarne icke mera finnes, fordrar rättvisan att deras stora rösträtt också upphäfves och att vid dessa val samma rösträtt må gälla, som vid andra ärendens afgörande på kyrkostämma. Några betänkligheter för att icke sitt kall vuxna personer skola väljas, ifall man utsträckte rösträtten eller bestämde den annorlunda, behöfver man icke hysa; ty dessa afhjelpas dermed att föreskrift gifves, det ingen väljas må, med mindre han styrker sig hafva undergått behörig examen.

På grund af hvad jag sålunda haft äran andraga, får jag vördsammast föreslå, att, med upphäfvande af alla hitintills gällande föreskrifter rörande val af orgelnist, folkskolelärare och klockare, hädanefter måtte stadgas, som följer:

Vid folkskolelärare-, orgelnist- och klockareval, som vid kyrkostämma handlägges, beräknas rösterna så, som Kongl. Maj:ts nådiga Förordning angående kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862 rörande rösträtts utöfvande föreskrifver; dock bör ingen till dessa tjenster under omröstning komma, som icke, enligt gällande lagar och författningar, styrkt sin komptens medelst betyg från vederbörlig auktoritet.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Rundbäck,
från Göteborgs och Bohus län.

N:o 289.

Af **J. Rundbäck** från Göteborgs och Bohus län, *om import-tull å malen spanmål eller mjöl och gryn.*

Förvissad om, att de skäl ännu qvarstå, hvilka föranledde Rikets sednast församlade Ständer att för sin del besluta, det införseltull skulle åläggas malen spanmål eller mjöl och gryn, får jag, blott med hänvisning till hvad i denna fråga vid sistlidne riksdag förekom och beslutades, ödmjukast anhålla och föreslå:

det äfven Rikets Höglofliga Ständer vid denna riksdag måtte besluta, att en import-tull af 50 öre R:mt per centner åsättes malen spanmål eller mjöl och gryn.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Rundbäck,
från Göteborgs och Bohus län.

N:o 290.

Af **Erik Ersson** från Gefleborgs län, *om tillägg till 1 § i Kongl. Förordningarne den 20 November 1845 och den 27 November 1854, angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.*

Den timmer- och bjelkflottning, som för endast några år sedan i en större skala efter Ljusne- och Woxna-elfvarne inom Helsingland och numera genom de derstädes bildade trävaru- och sågverks-bolagen kommit till en i ganska stor skala drifven rörelse, har, med erfarenhet af det sätt, hvarpå dessa bolag hittills drifvit denna rörelse, kommit ortens jord-, strand-, vattenverks- och fiske-egare till den smärtsam-

ma erfarenhet, att eganderätten och laga föreskrifter alltför ofta kränkas af dessa bolag medelst sjelftagna byggnader, så i sjö som på strand, och äfven medelst förnekande af ersättning för de skador, som genom denna flottning så ofta åstadkommas. För att på något sätt komma till rätta och reda i detta rättslöshetstillstånd, ingingo tvänne socknar i början af sommaren 1861, genom lagligen valde ombud, till Konungens Befallningshafvande i länet med anhållan om laga syn och förslags uppgörande för flottningens ordnande inom dessa socknar. Något svar på ansökningen afhördes emellertid icke (af hvad anledning är mig obekant) förr än i sistlidne Augusti månad, då man likväl näst derförinnan genom domhafvandens i orten utfärdade kallelse fick den underrättelse, att ett sig så kallande strömrensnings-bolag, som i sjelfva verket är sågverks- eller flottnings-bolagen, hos Kongl. Maj:t utverkat sig resolution att få expropriera jord, stränder och sjöbotten, der sådan för dragbyggnader erfordrades; och hade bolaget för denna resolutions erhållande användt det sanningslösa föregifvande, att det icke kunde öfverenskomma med jord- och strandegarne om en skälig ersättning för den jord eller de lägenheter de behöfva, då likväl rena sanningen är, att de oftast byggt och bygga allt hvad de vilja, utan att på något sätt förskaffa sig rättighet dertill eller i någon mån lyssna till de protester, vederbörande jord-, strand-, vattenverks- och fiske-egare haft skäl att göra, än mindre att de sökt åstadkomma någon vänlig öfverenskommelse om ersättning, såsom de sjelfve inför vederbörande uppgifvit. — Sådant har förhållandet, med få undantag, varit och är inom de flesta socknar efter ofvannämnde elfvar och sådant är det med de byggnader, för hvilka expropriation nu är begärd och beviljad i här ofvan omförmälda resolution. De äro till största delen uppförde utan jord- eller strandegarnes tillstånd och öfverenskommelse och utan att på annat eller lagligt sätt hafva beredt sig någon rättighet dertill. — Att mycket mer i detta ämne vore att omförmäla, känner jag alltför väl: men jag vill härmed inskränka mig att åberopa hvad apothekaren Herr J. Brun från Hudiksvall anfört i sin motion rörande denna angelägenhet — och utan att vilja lägga nu omförmälda olaglighet hvarken på vederbörande embetsmyndigheter eller på bristande laga föreskrifter, har jag dock velat anföra verkliga förhållandet, att dermed visa huru äfven den vigtiga expropriationslagen kan tillgripas för enskildas intressen, innan ens frågan är afgjord om det gäller allmänt nyttiga företag och innan vederbörande jord- eller lägenhets-innehafvare blifvit i saken hörde, än mindre försök till öfverenskommelse om ersättningen, hvilket likväl synes vara både med ordalydelsen och andan i dessa stadgar öfverensstämmande.

På de skäl, jag härmed anfört och åberopat, får jag vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer måtte besluta det tillägg till 1 § i Kongl. Förordningarne af åren 1845 och 1854, om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, att för erhållande af Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd till

lösen

lösen medelst expropriation af jord eller lägenhet fordras, att såväl vederbörande jordegare som kommunen, inom hvars område jords- och lägenhetsupplåtelsen sökes, blifva på Konungens Befallningshafvandes försorg genom domaren i orten hörde och de särskilda förklaringarne, jemte domarens och Konungens Befallningshafvandes yttrande i ämnet till Kongl. Maj:t insända, för att, jemte ansökningen om upplåtelsen, komma under nådig pröfning.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Eric Ersson,
från Gefleborgs län.

N:o 291.

Af **Eric Ersson** från Gefleborgs län, *om anslag för uppförande och underhåll m. m. af sjukhus för spetelske inom Helsingland.*

Då för omkring 20 år sedan Sundhets-kollegii uppmärksamhet fästades derpå, att uti provinsen Helsingland funnos personer behäftade med sjukdomen *spetelskan*, föranlåts nämnde kollegium att då förordna provinsens distriktsläkare att undersöka huru med saken förhölle sig och befanns dervid att ganska många personer voro med sagde sjukdom behäftade. Oaktadt denna bekräftelse, företogs dock, mig veterligen, inga allmänna mått och steg till försök för hämmande af sjukdomens utveckling eller vård för sådana sjuke, som saknade medel eller anförvandter för ombesörjningen deraf, förr än för några år sedan, då genom Konungens Befallningshafvandes i länet försorg, kommunerna blefvo hörde, huruvida de ville öfverenskomma om bidrag till uppförande af ett hospital eller en vårdanstalt för dessa sjuke; men då kommunerna jemte de årliga underhålls-kostnaderna, nyligen fått vidkännas kostnaden för uppförande af nya lasaretts- och kurhusbyggnader, ansågo de sig icke förmå att göra något för ifrågavarande anstalt, och detta af så mycket mera skäl som de socknar, hvari sjukdomen icke yppats, afsade sig allt deltagande deri. — Emellertid fortfor sjukdomen och synes vara mer i till- än aftagande, åtmin-

stone visar det sig så, ty för något öfver 30 år sedan hörde man knappast talas om sådane sjuke, då det likväl nu, enligt provincial-läkaren Herr Doktor Hedenströms afgifna raporter till Sundhets-kollegium, finnas 75 personer spridda i alla delar af provinsen, och då antagligt är att några finnas, som icke blifvit anmälda eller kommit med i räkningen, så torde med säkerhet antalet befinnas vara ändå högre.

Huruvida sjukdomen är smittosam eller ej, är icke fullt utredt; men faktiskt är, att flera fall förekommit der 2, 3 à 4 syskon angripits deraf och ljutit döden, en del efter färre, andra efter flera års förlopp, utan att deras föräldrar haft denna sjukdom, och utan att deras makar eller vårdare förmärkts hafva blifvit smittade deraf. Emellertid är denna sjukdom i sin fulla utveckling allt för gräslig, att icke hvarje menniskovän, som med egna ögon sett den, känner sig manad, att göra hvad göras kan för att, dels söka mota eller häfva den i sin första början, hvilket, enligt erfarne läkares försök och omdöme, icke är alldeles omöjligt, dels ock att bereda en för yttre bekymmer tryggad fristad för dem, som blifvit så angripne att arbetsförmågan upphört och tillika äro i saknad af anförvandter, som kunna och vilja vårda dem under afvaktan af ett slut på deras ömkansvärda lif.

I Brödrariket Norrige funnos, enligt dess officiela statestik, vid 1860 års slut, 2,068 spetelske sjuke, hvaraf 537 vårdades i dertill af Staten bekostade hospitaler, och utom att vilja påstå det, Norriges förhållande bör verka till efterföljd härstädes, har jag upplysningsvis velat anföra detta med det hopp, att Sveriges Rikets Ständer icke heller vilja förneka sin hjelp åt de lika olyckliga härstädes medelst anslag af medel till uppbyggande af ett tjenligt hus, dess fullständiga inredning med inventarier samt till föda, skötsel, och läkarevård åt de sjuke. Den anslagssumma, som för detta ändamål erfordras, kan visserligen icke på förhand bestämdt beräknas, men, enligt ett af förenämnde Doktor Hedenström afgifvet förslag, skulle för uppbyggande af ifrågavarande hus, dess inredning och inventarier erfordras en summa af 20,000 R:dr och för det årliga underhållet, jemte vård och läkare-arfvode 6,000 R:dr, allt Riksmynt; och då man torde kunna antaga att denna sjukvårdsanstalt blir anlagd i närheten af en Provincial-läkare-station och af sådan läkare kunde vårdas samt att patienternas antal icke blir så stort i första början, så synes det som årliga underhålls-anslaget kan tåla vid att nedsättas till hälften för nu ingående statsreglerings-period.

På de skäl jag sålunda i korthet anfört och med hänvisande till de upplysningar och handlingar, som genom annan motion i detta ämne till Utskottet aflemnas, vågar jag vördsammast anhålla:

att Rikets Ständer täcktes bevilja och anslå ett reservationsanslag af 20,000 R:dr för uppförande af hus med inredning och inventarier, för spetelske sjuke, på den plats inom Helsingland, der Kongl. Maj:t pröfvar lämpligast samt till underhåll, vård och läkare-arfvode dervid, 3,000 R:dr årligen under förestående statsregleringsperiod.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsammast.
Stockholm den 29 November 1862.

Eric Ersson,
från Gefleborgs län.

Häruti förena sig:

Ol. Pehrsson,
från Gefleborgs län.

Pehr Ericsson,
från Gefleborgs län.

N:o 292.

Af **Jöns Pehrsson** från Blekinge län, *om förhöjning uti det af Kongl. Maj:t nu äskade anslag för väganläggningar och vägförbättringar samt bestämmande af vissa grunder för nämnda anslags fördelning öfver hela riket.*

Lättade kommunikationer äro ofelbart af stor vigt för landet, men de delar af riket, hvilka endast få skatta till de dyra jernvägarne, men icke kunna begagna dem och som ej fått förhoppning, att någonsin erhålla dylika vägar, af hvilka de kunna hemta den ringaste nytta, de kunna icke undgå, att känna det tungt, när hvarje riksdag 20 à 30 millioner användas af den gemensamt hopsamlade skatten, eller, hvad värre är, de och deras barn skuldbelastas med millioner af hvilka de icke kunna vänta någon fromma.

Rikets Ständer synas i viss mån hafva behjertat detta förhållande vid sista riksdagen, då fyra af de län — de nordligaste — hvilka icke erhållit Statsjernbanor, beviljades den fördel, att af anslaget för anläggning af nya samt förbättring af gamla vägar erhålla mera än de andra. Rikets Ständer förklarade nemligen, att "50,000 R:dr årligen böra, utom den andel af det öfriga årsanslaget, som efter dittills tillämpade grunder å rikets fyra nordligaste län belöper, till vägars anläggning och förbättrande inom nämnde landskaper uteslutande användas."

Jernvägar kunna icke inom alla län anläggas. Åtminstone böra de väl icke på en gång nu öfverallt påbörjas. Men nästan öfverallt finnas svåra backar, till hvars borttagande man ock nästan öfverallt i orterna sjelf numera vill bidraga. Af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, N:o 1 Bil. N:o 5 (pag. 69 Stats-Råd. prot.),

inhemtas, att Styrelsen af Väg- och Vattenbyggnader redan uppfört *1,671,040 R:dr, såsom understödssummor till inom särskilda delar af riket föreslagna arbetsföretag till förbättring af vägar; för hvilka företag arbetsplaner redan blifvit upprättade.*

Af de 1,500,000 R:dr, som nämnde Styrelse ansett böra anslås *för anläggning och förbättring af vägar*, har Kongl. Maj:t emellertid ansett sig endast böra föreslå Rikets Ständer att nu bevilja 450,000 R:dr.

Den skattdragande bör alltid känna sig tacksam, när man prutar å anslag. Men vi hafva väl icke hopp om någon skattenedsättning, utan frågan blir troligen blott hvem som skall erhålla andel af de *öfverskott* vi redan samlat och vidare kunna samla. Anslaget för landsvägarnes förbättring torde väl vara ett af dem hvaraf landet hemtar den största och allmännaste nytta, förutsatt, att det väl användes och rättvist fördelas.

Mig förekommer det i afseende på anslaget till väganläggningar:

att detta *allmännyttiga* anslag borde bestämmas, *om tillgångarne medgifva*, att utskifta hela eller halfva millioner åt kommunikations-anstalterna till hvad Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen hemställt, eller 500,000 R:dr årligen, åtminstone innan fråga blir att lemna till någon enskildt blott för en mindre trakt nyttig kommunikations-anstalt nära lika mycket eller kanske mera;

att sedan detta anslag blifvit bestämdt, någon allmän grund borde stadgas för dess fördelning, på det, att det icke måtte komma de mest vigilanta eller inflytelserika främst till godo;

att en sådan grund för nästa statsregleringsperiod kunde blifva, fördelning emellan de särskilda länen i förhållande till det belopp hvarmed under åren 1859—1861 allmän bevillning och bränvinsbevillning från hvartdera länet *influtit till Riksgälds-kontoret*, dock så, att de län hvilka redan erhållit *stam*-jernbanor eller denna riksdag erhålla anslag för dylika, endast med en tredjedel af nämnde bevillningsbelopp få ingå uti fördelningen *samt att* landstingets yttrande alltid borde inhemtas öfver de inom ett län till vägförbättringar begärda anslag och företrädet dem emellan, innan det för ett län bestämda årsanslag fördelas.

Jag anhåller att Stats-Utskottet vid dessa förslag ville fästa behörig uppmärksamhet då statsregleringen der behandlas.

Stockholm den 29 November 1862.

Jöns Pehrsson,
från Blekinge län.

Häruti förena sig:

Håkan Pettersson. *Nils Svensson,* genom *Ola Olsson.* *Ola Olsson.*

N:o 293.

Af **Jöns Pehrsson** från Blekinge län, *om afldtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om undersökning om tillståndet af skogarne i riket och hushållningssättet å desamma m. m.*

Vid sistlidne riksdag väckte jag motion, deri jag föreslog Rikets Ständer att ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig anhållan om en fullständig undersökning om såväl skogarnes tillstånd, som hvarje särskildt hushållningssätt med desamma, emedan det i anseende till den olikhet, som inom vårt vidsträckta fädernesland existerar skulle vara onaturligt att stifta en lag, som skulle gälla lika för alla orter inom detsamma.

Denna motion, som jag nu går att förnya, torde jag blott behöfva åberopa; den är intagen i Bonde-Ståndets Protokoller, 3 bandet, sidan 182.

Denna min här ofvan åberopade motion bifölls i Ekonomi-Utskottet, som i Betänkandet N:o 65 hemställde att Rikets Ständer måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att den af Kongl. Maj:t såsom grund för en ny skogslagstiftning föreslagna och af Rikets Ständer, enligt dess underdåniga skrifvelse den 11 Februari 1858, antagna bestämmelse, att svedjande i skog och betesmark skall vara förbjudet, icke må vinna kraft af lag innan ytterligare undersökning föregått för utrönande, huruvida ett allmänt förbud i detta hänseende kan anses för alla delar af riket fullt tillämpligt eller om icke för särskilda orter undantag må under vissa vilkor kunna medgifvas.

Detta Utskottets betänkande bifölls af 2:ne Stånd, men afslogs af 2:ne, till följd hvaraf frågan således förföll.

Vid genomseende af Skogs-styrelsens tryckta och utdelade förslag finner jag i Kap. 6, § 25, att allt svedjande i skog och betesmark skall vara förbjudet, men förbränning af qvistar och ris tillåtet under sådan årstid, som gör allt svedjande omöjligt för den ort jag representerar.

Då nu erkännas måste att för skogshushållningen behöfvas provins-författningar, emedan en författning, som passar eller är tillämplig för en ort, är alldeles olämplig för en annan; så får jag såsom ett andra alternativ till min här ofvan åberopade motion vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig anhållan att ingen lag må utfärdas, som ingriper i skattemannens rätt att fritt disponera

öfver sin skog och mark, förrän frågan först varit hänskjuten till landstingets utlåtande.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Jöns Pehrsson,
från Blekinge län.

N:o 294.

Af **Nils Magnus Pettersson** från Calmar län, *om ändring i Kongl. Kungörelserna den 20 November 1845 och den 23 Mars 1858, angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål.*

Om man för en gång möter motstånd i en sak, dock den är rättvis, bör man icke låta modet falla, utan åter förnya sina anspråk derå; det är af dessa skäl jag ånyo vid denna riksdag väcker den motion, som vid sistlidne var till behandling, men då ej kunde vinna någon framgång, nemligen ersättning till vittne i brottmål utöfver hvad de nu äro berättigade att erhålla.

Ehuru uti Kap. 17, § 5, Rättegångs-balken stadgas, att den, som vittne påkallat, skall betala dess resekostnad och täring, har dock sedan urminnes tid undantag från denna föreskrift egt rum, i sådana mål, som af allmänna åklagarne blifvit utförde, derest icke åtalen varit alldeles obefogade.

Grunden till detta undantag igenfinnes lätteligen deri, att den allmänna åklagaren utförer målet icke å egna vägnar, utan i kraft af sin beställning såsom fullmägtig för sin hufvudman, som är Kronan; att åter i frågor angående Kronan eller det allmänna en hvar ansetts, utom i undantagsfall, pligtig att utan ersättning tillhandagå med biträde och upplysning; att i fordna tider, då tingen utgjorde mötesplatser för större delen af häradets manliga befolkning, hvilken då vida mer än nu borde sig der infinna för åtskilliga kommunala angelägenheter, inställelse-besväret för aflägganden af vittnesmål oftast icke torde ansetts vara med kostnad eller hinder förenadt, och att, enär befolkningen då var vida mindre rörlig än nu, vittnesmåls aflägganden vid domstol utom häradet eller staden högst sällan torde hafva ifrågakommit.

Tidens förändrade förhållanden hafva gjort qvarhållandet af berörda undantag obilligt, hvadan ock, genom Kongl. Förordningarne den 20 November 1845 och den 23 Mars 1858, ersättning af allmänna medel tillerkännes vittne i gröfre brottmål, då vittnena hafva mer än en mil till tinget.

Men genom dessa stadganden är ofvan antydda obillighet icke undanröjd. Om man än af den omständighet, att för ett vittne, som blott har en mil till tingsstället, olägenheten af inställelse derstädes icke är särdeles stor, skulle tillsvidare kunna vidblifva det undantag, att vittne, som endast har nyssnämnde väglängd till tinget, icke må, för sin inställelse undfå ersättning af allmänna medel, finnes dock icke något, hvarföre ej vittnen, som hafva mer än en mils tingsväg, skola för inställelsebesvåret undfå ersättning äfven i sådana af allmän åklagare anhängiggjorda brottmål, som icke anses gröfre och för allmänna säkerheten vådliga.

Allmän åklagare åligger, att med lika nit beifra öfverträdelser af gröfre eller lindrigare beskaffenhet, och vittnen kunna icke i saknad af annan bevisning undvaras till den tilltalades öfvertygande, ehvad beskaffenhet brottet än må hafva.

Att ålägga åklagarne att i mindre brottmål bekosta vittnen, då den tilltalade sakfälles, men saknar tillgång, eller ej kan sakfällas, eller fullgör ådömd värjemålsed, skulle alldeles förlama åklagaremagtens bemödande att vidmagthålla ordning, ty de åklagare tillerkända andelar i böter kunna icke på långt när, äfven om dessa bötesandelar alltid utgingo af de sakfällda, ens någorlunda motsvara de för förbrytelsernas upptagande och bevisnings anskaffande nödiga resor och besvär, och åklagaren eger icke att för rättegångsomkostnaderna fordra ersättning af sin hufvudman eller Kronan.

Med tillämpning således af den i Kap. 17, § 5, Rättegångs-balken stadgade grund, vågar jag således föreslå:

att, med ändring af anförda Kongl. Förordningarne, må stadgas, att den, som af allmän åklagare, å tjenstens vägnar, åberopad till vittne i brottmål, inställt sig vid domstol, bör, derest han sådant åskar och domaren pröfvar skäligt, tilläggas ersättning af allmänna medel för dess resekostnad och uppehälle med 50 öre R:mt för hvarje dag, som i och för resan och vistandet vid domstol erfordras, samt skjutspenningar för en häst fram och åter, i de händelser, då den tilltalade icke kan till ansvar dömas, eller ock sakfälles, men saknar tillgång att ersättningen utgifva; dock att om den tilltalade frikännes och åtalet finnes vara utan skäl anställdt, nämnde ersättningsskyldighet åligger åklagaren.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

N. M. Pettersson,
från Calmar län.

N:o 295.

Af **Carl Anders Larsson** från Östergötlands län, *derom att Rikets Stånder icke måtte bifalla Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om statsverkets tillstånd och behof i vissa delar m. m.*

Då, så vidt kändt är, ingen representant företagit någon närmare granskning af de nya anslagsfordringarne, som uti Kongl Maj:ts sednast aflåtna nådiga Proposition, N:o 1, angående Statsverkets tillstånd och behof, förekomma; så skulle det kunna synas som egde man icke någon anledning att påyrka besparing på vissa deri förekommande anspråk. Det är dock af icke ringa betydelse för ledamöterne i Höglofliga Stats-Utskottet att vinna kännedom om de olika åsigter, som inom representationen kunna vara rådande öfver denna den vigtigaste statshandling, som vid ett riksmöte till pröfning förekommer.

Om man kastar en blick tillbaka på förflutna riksdagars lika beskaffade statshandlingar, så gör man den vissa erfarenheten att hvarenda hufvudtitel beständigt stigit. — Det är visserligen sannt att detta oupphörliga stigande i flere fall stått i harmoni med nationens tillvext och förkofran; men tager man i betraktande att bredvid statsregleringen löper en högst betydlig nationalskuld, som med hvarje år kräfver allt högre anslag för räntor och amortering; så torde det icke kunna anses opåkalladt att i fråga om statsregleringen angifva de opinioner, som i landsorterna äro rådande. Väl vetande att Rikets Stånder åt mina framställningar egnar den uppmärksamhet sakens vigt kräfver; får jag på förhand förklara, att de rättelser jag tager mig friheten påyrka, icke äro förestafvade af något slags klanderbegär, utan af rent nit för det allmännas, såväl som den enskildes bästa; förvissad, som jag är, att vår nuvarande regering, hvilken eger hela landets sympatier och förtroende, icke ens önskar att representationen, af någon slags undfallenhet, skänker sitt obetingade bifall till hvarje i statsregleringen förekommande utgiftspost, utan att de olika åsigterna om dess ändamålsenlighet noga öfvervägas ej mindre inom det respektiva Utskottet, än äfven inom Riks-Stånden.

Till ett sådant antagande är man destomera berättigad sedan man, för kort tid sedan, hört denna grundsats uttalad af tvänne Kongl. Maj:ts Rådgifvare inför ett annat Riks-Stånd.

Beträffande sålunda till en början de af Kongl. Maj:t beräknade *inkomsterna,*

så

så visar en jemförelse med den på förra riksdagen fastställda inkomstberäkningen: att ordinarie inkomster ökats endast . . . . . 276,258: —
samt extra ordinarie inkomsterne öfverstiga dess förra belopp med 4,399,600: —
eller tillhopa pr år beräknadt . . . . . 4,675,858 R:dr.

Häremot kan ingenting vara att invända, ty beräkningarne grunda sig på styrkta fakta; men särdeles betecknande är det dock att största inkomstförökningen skall härleda sig från förbrukningen af lyxartiklar samt bränvinssuperi; ty af inkomstförhöjningen belöper sig på tulluppbörden närmare Tre millioner och på bränvinstillverknings-afgiften En million Fyra Hundrade Tusen Riksdaler Riksmynt. Två tredjedelar af statsverkets hela inkomstsumma eller 23,000,000 Riksdaler hemtas sålunda från Tull- och Bränvinsmedel; men, enligt vanligt menniskoförstånd, kunna dessa vanskliga inkomstkällor icke vara någon säker grund att derpå bygga några särdeles stora förhoppningar för framtiden. Om nu dessa båda, för närvarande ymniga, källor, vid framdeles inträffande ogynnsamma konjunkturer, skulle *sina* och de beviljade motsvariga utgiftssummorna ersättas med allmän bevillning, hvilken missräkning skulle man då icke hafva gjort? En sådan kasus ligger nära möjlighetens gräns och huru skulle icke då den allmänna bevillningen å de höga taxeringsvärdena i en kort vändning kunna mångdubblas?

Det är med slika farhågor för ögonen och kännedomen om de svårigheter, som möta för vinnande af nedsättning uti de på ordinarie stat uppförda anslagssummor, jag nu går att undersöka, om icke en och annan summa på de särskilda hufvudtitlarne kan tarfva nedsättning eller uteslutande ur statsregleringen.

De af Kongl. Maj:t på *Första Hufvudtiteln* äskade anslagstillökningar, 71,600 R:dr R:mt årligen, samt 231,531 R:dr berörde mynt för en gång, torde, enär dessa summor härleda sig från besparingar på det åt högstsalig Hennes Maj:t Ekedrottning Desideria beviljade hofanslag, icke böra af Rikets Ständer förvägras, helst nationen, i närvarande stund, höjer de mest tillitsfulla blickar till thronen för vinnande af kraftig medverkan till alla de nationalekonomiska förbättringar, som utveckla sig i en med nutidens kraf mera öfverensstämmande anda, och då för öfrigt en summa af 161,257 R:dr, utgörande återstående besparingen på nyssberörda höga hofhållningsanslag kommer att till Riksgälds-kontoret återlevereras; vill jag för min del bifalla hvad Kongl. Maj:t på denna Hufvudtitel behagat i nåder begära.

Vid *Andra Hufvudtiteln* kommer man genast in på löneförhöjningarnes område; man hade trott att de betydliga ökningar på högre och lägre embets- och tjenstemäns löner, som under de tvänne sednare riksdagarne genomförts, skulle för den närmaste framtiden befriat representationen från dessa ömtåliga tvisteämnen, men det vill i stället synas, som skulle man aldrig upplefva den tid, då Statens tjenare anse sig hafva sina möder nog lönade; ty vid hvarje riksdag framkomma nya an-

språk i den vägen, och sällan, om ens någonsin, händer det att afslag följa på dylika framställningar.

Emellertid och då löneförhöjningsanspråken i den nu framlagda statsregleringspropositionen äro mer än vanligt anspråkslösa, vill jag deremot icke framställa någon anmärkning, utan hoppas att Höglofliga Stats-Utskottet noga öfverväger hvad i hvarje förekommande fall må anses lämpligt.

Vidkommande deremot Kongl. Maj:ts nådiga förslag att samtlige Revisionssekreterarne skulle, i stället för att såsom nu, genom fullmagter, utnämnas med lön på ordinarie stat, blifva beroende på tillfälliga förordnanden med arfvode; så vågar jag på det bestämdaste motsätta mig en sådan förändring, äfven om den, på sätt i nåder uppgifvits, skulle medföra en besparing af, till en början fyra — och sedermera ytterligare Sjutusende Riksdaler.

Då man vet att Svenska medborgares lif, frihet och egendom så ofta beror på ett utlåtande från Nedre Revisionen till Högsta Domstolen, enär ledamöterne i denna sednare omöjligt kunna alltid hinna med full noggrannhet genomgå de digra rättegångsluntorna, som af dem skola läggas till grund för ett domslut, hvaremot ingen appell eger rum; så kan man icke gerna från sig afvärja tanken på den fara, som uppstår derigenom att ledamöterne i Nedre Revisionen sättas på den rörliga fot, att de kunna när som helst skiljas från dessa magtpåliggande befattningar.

Min vördsamma hemställan är fördenskull:

att Höglofliga Rikets Ständer måtte förklara sig sakna anledning bifalla hvad Kongl. Maj:t härutinnan i nåder äskat och förty, på sätt Kongl. Maj:t såsom ett alternativ behagat i nåder framställa, uppföra Revisionssekreterarnes löner och arfvoden till enahanda belopp, som förra statsregleringen visar.

Då nyssberörda förändring står i ett nära sammanhang med Kongl. Maj:ts förslag om ändring i anslaget för samtliga Rikets Hofrätter; så alldenstund Hofrätterna för icke länge sedan åtnjutit löneförhöjning och blifvit ändamålsenligt reglerade; hemställes:

att Rikets Höglofliga Ständer ville förklara sig sakna skäl bifalla Kongl. Maj:ts nådiga framställning, angående löneförhöjning åt såväl Svea och Götha Hofrätter som ock Hofrätten öfver Skåne och Blekinge.

När man uppmärksamt betraktar sammansättningen af Fångvårdstyrelsen, så faller man i en viss förundran öfver det stora antal tjenstemän, hvaraf denna styrelse består, och de höga lönebelopp, som åt densamma äskas; man spårar härutinnan den benägenhet att skapa öfverflödigt antal tjenster, som genomgår nästan alla våra embetsverk, alldeles som skulle det höra till nödvändigheten att åt den studerande och examinerade delen af Svenska manspersonalen bereda tillfälle till anställning såsom tjenstemän, för att dymedelst oupphörligt öka statsverkets utgifter. I anledning häraf och då det synes vara alltför orimligt, att 53,000 R:dr skola erfordras blott till aflöning

åt Fångvårdsstyrelsens embets- och tjenstemän, deraf en enda skulle tilldelas 8,000 R:dr, så föranlåtes jag vördsamt hemställa:

att Höglofliga Stats-Utskottet måtte hos Rikets Ständer föreslå en skälig nedsättning, såväl uti denna styrelses personal, som lönebeloppen åt densamma, innan den på ordinarie stat uppföres.

Och då Kongl. Maj:ts nådiga förslag om pensionering för tjenstemanna-personalen vid fångvården skulle i framtiden taga alltför stora summor i anspråk samt ändamålet med Civil-statens pensionsförening torde böra vara att befria statsverket från pensionering af till inträde i denna förening berättigade embets- och tjenstemän; föranlåtes jag vördsammast föreslå:

att Rikets Ständer icke anse lämpligt bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit i afseende på tjenstemanna-personalens vid fångvården pensionering, utan heldre genom ett lämpligt anslag till Civil-statens pensionsinrättning, då behof göres, bereda denna tjenstemanna-personal utväg till erhållande af nödiga pensioner.

Af de skäl Fångvårdsstyrelsen anfört, kan man icke öfvertygas om nödvändigheten att, under det lifstidsfångarnes antal lyckligtvis företer en årlig minskning, uppföra ett nytt straffarbetsfängelse i Carlskrona, hvilket skulle kosta 1,000 R:dr för hvarje sådan fånge, vågar jag, enär de storartade fängelsepalatser, vi redan ega, synas fullt tillräckliga, vördsamt föreslå:

att denna Fångstyrelsens, af Kongl. Maj:t godkända, framställning må lemnas utan afseende.

Emot det af Kongl. Maj:t, på *Tredje Hufvudtiteln*, äskade anslag 24,000 R:dr årligen till hemliga utgifter kan man desto mindre framställa någon anmärkning, som detta skulle utgöra ett misstroendevotum mot den nuvarande regeringen; hvadan, och då vidare förökning å denna Hufvudtitel icke blifvit satt i fråga, Rikets Ständer torde böra bifalla allt hvad för utrikes departementet blifvit begärdt.

Anslagsfordringarne på *Fjerde Hufvudtiteln* torde dock vara af beskaffenhet att kunna till vissa delar nedsättas. — Utan att härvid fästa sig vid de för Krigs-kollegium och Topografiska korpsen äskade löneförhöjningar, hvilka utgöra variationer till det vanliga themat, att ju mera embets- och tjenstemäns samt betjentes löner ökas desto större blifva behofven; så torde man dock böra besinna sig mera än en gång, innan man bifaller uppförandet på ordinarie stat af de 175,000 R:dr, Kongl. Maj:t äskat såsom tillökning i anslaget för indelta arméens vapenöfningar.

Ehuru ingen lärer bestrida vigten af att ega en väl öfvad stående armée, för att i farans stund använda som stam för vår talrika beväring; så lärer väl ingen kunna förneka att Svenska indelta arméen eger all den vapenfärdighet, som i dessa tider under fredens lugn tarfvas och dessutom besitter en läraktighet, som betryggar landet mot faran af en hastigt påkommande krigsfara.

Då vi nu dessutom ega sådana fortskaffningsmedel inom riket, att behöfliga

trupper icke behöfva nöta bort en dyrbar tid på långväga marscher från den ena till andra ändan af riket; så torde man kunna trygga sig i det hopp, att indelta arméens vapenöfningar kunna verkställas för hittills anslagne 650,000 R:dr samt den i nåder äskade förhöjningen af 175,000 R:dr för nyttigare ändamål besparas. — Detta så mycket heldre, som fäderneslandets krafter numera tagas i anspråk för åstadkommande af ett frivilligt försvarssystem, hvilket i sjelfva verket torde vara af långt större betydelse, än någon i närvarande stund vågar ana. — På grund af allt hvad jag sålunda anfört hemställes vördsamt:

att icke någon tillökning i anslaget för indelta arméens vapenöfningar under nästa statsregleringsperiod må af Rikets Ständer beviljas.

Det har icke kunnat undfalla uppmärksamheten, att Krigs-kollegium, vid uppgjordt förslag till ny utspisningsstat för Garnisonsregementena, kommit till det resultat, att kostnaderna hädanefter skulle blifva i det närmaste dubbelt mot hvad de hittills utgjort. — Häraf ledes man ovilkorligen till den öfvertygelse, antingen att manskapet vid samma regementen hittills skulle hafva varit satt på ordentlig svältkur eller ock att det uppgjorda förslaget är för högt tilltaget. Visserligen hafva Rikets Ständers Revisorer anmärkt, att mathållningen vid garnisonsregementena i hufvudstaden vore till qvantiteten otillräcklig, enär det åt detta manskap icke bestods mer än två mål om dagen; men då nu 200,000 R:dr allt hittills varit tillräcklige för dessa två mål, frukost och middag, så ser det verkligen besynnerligt ut om ett tredje, aftonmål, skulle fordra den höga anslagstillökningen af 175,000 R:dr, hvarpå Kongl. Maj:t i nåder gjort anspråk. Med stöd häraf och då femtio procents förhöjning i detta anslag torde, vid nya utspisningsstatens praktiska tillämpning, befinnas tillräcklig; vågar jag vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer ville för sin del besluta en förhöjning i anslaget till mathållning för manskapet vid Garnisons-regementena af endast 100,000 Riksdaler Riksmynt.

Under förutsättning att såväl Rikets Ständer som Kongl. Maj:t i nåder fäster behörigt afseende å, från Bonde-Ståndet, inkomna förslag om inställelse af vapenöfningarne för sådana beväringsynglingar, som inträda uti de inom riket bildade frivilliga skarpskyttekorpserne, hoppas man att någon tillökning i anslaget för beväringsmanskapets vapenöfningar icke under nästa statsregleringsperiod skall vara af behofvet påkallad. — I följd häraf vågar jag vördsamt hemställa:

att de af Kongl. Maj:t i nåder äskade 101,667 R:dr för beväringsmanskapets vapenöfningar måtte i nya statsregleringen uteslutas och endast det belopp, som förra riksdagen beviljades, för ändamålet uppföras.

Om det i allmänhet må anses såsom ett bevis på stigande bildningsgrad, att brott och förseelser blifva allt mera sällsynta, särdeles hvad angår manskapet vid stående arméen; så kan man sannerligen förundra sig öfver att Krigs-kollegium föreslagit Kongl. Maj:t att hos Ständerna begära anslag till uppbyggande å nyo samt

förhyrande af ett större antal "arrestlokaler vid indelta arméen", till stöd för hvilken framställning åberopas Kongl. Förordningen den 29 Mars 1859, angående förmanskap och extra judiciel bestraffningsrätt vid krigsmagten.

Denna nådiga Förordning, som dock för vissa brott bibehåller prygel och daggstraffet, gifver ingen särdeles anledning till den förmodan, som skulle det vara ovilkorligen nödigt, att för gemenskapen till lands uppföra nya fängelser, under det de gamla härads-arresterne qvarstå som tomma antiqvarier från en förfluten tid, då brott och förseelser hörde till ordningen för dagen. — Man föreställer sig att det hädanefter icke skall blifva mera omöjligt än hittills, att till verkställighet befordra de beslut, i afseende på ådömda arreststraff, som kunna drabba gemenskapen vid stående arméen, utan att särskildt för detta ändamål öfversålla riket med ett större antal militär-arrester, ty sällan händer att manskapet, under vistelsen på rotarne, ådraga sig så svåra straff, att icke verkställigheten deraf kan uppskjutas till dess möte eller annan samling inträffar, der arrestrum stå att anskaffa på billigare vilkor. — Det torde dessutom icke böra lemnas oanmärkt, att på nästan alla regementens mötesplatser finnas mer och mindre rymliga sjukhus, med redan engagerade vaktmästare, hvilka lokaler särdeles väl lämpa sig till begagnande såsom arrestrum, utan statskassans onödiga betungande; så är åtminstone förhållandet vid första och andra Lifgrenadier-regementenas mötesplats Malmen i Östergötland, hvadan åtgärden att derstädes uppföra icke mindre än *tvänne* nya arrestlokaler alltid skulle betraktas som den oförståndigaste misshushållning och de för berörda ändamål äskade 16,700 R:dr vara helt och hållet bortkastade penningar. Skulle nu, såsom jag förmodar, förhållandet vara enahanda vid öfriga regementen inom riket; så blefve det en ansenlig summa Ständerne så onyttigt förspillde under en tid, då Statens medel tagas i anspråk för så många andra ädlare och nödvändigare ändamål. Det är med anledning af hvad jag sålunda anfört jag vördsamt vågar föreslå, att Rikets Ständer ville för sin del besluta:

att icke lemna bifall till hvad Kongl. Maj:t i nåder äskat, hvarken i afseende på de årliga 14,000 R:dr, för arreststraffets tillämpning vid indelta arméen och hvilka föreslagits till uppförande på ordinarie stat med sammanräknade . . . . . 42,000 R:dr — öre.

eller de, för uppförande af arrestbyggnader vid indelta arméen m. m., för en gång fordrade . . 197,662 „ 50 „

Femte Hufvudtiteln och anslagsfordringarne på densamma innefattar ett ämne, som är väl värdt att taga i noggrannt öfvervägande, innan man uttömmer sina tillgångar på de nya uppfinningar, som, sedan sista riksdagen, kommit i dagsljuset. — Jag tager mig fördenskull friheten till Höglofliga Rikets Ständer hemställa:

om det icke skulle vara skäl att, under afbidan på närmare upplysningar om verkan af de nya pansarfartygens ändamålsenlighet, låta de af Kongl. Maj:t såsom redan befintliga uppgifna . . . . . 1,286,000 R:dr

såväl som ytterligare äskade . . . . . 2,208,000 R:dr
få under nästa statsregleringsperiod betjena allmänna rörelsen och industrien, heldre än att reserveras till ändamål, som ännu icke kunnat bestämmas.

Alldenstund här förut beviljade anslaget, 560,000 R:dr årligen, för exercis af flottans bemanning, icke lämpligen torde böra höjas innan omdömet hunnit mera stadgas i afseende på den rigtning, som bör gifvas vårt sjöförsvar; så föranlåtes jag vördsamt yrka:

det Rikets Höglofliga Ständer måtte förklara sig för närvarande sakna anledning bevilja den af Kongl. Maj:t äskade förhöjningen i nämnda anslag, utgörande 190,000 R:dr.

På *Sjette Hufvudtiteln* har Kongl. Maj:t visserligen äskat den betydliga förhöjning af 1,603,765 R:dr 89 öre årligen; men då dessa utgifter äro dels afsedda för produktiva ändamål, såsom jordbruk, handel och näringar 288,763 R:dr 75 öre, dels ock diverse anslag, hvaribland Konvoj-kommissariatets andel af tullmedlen 750,000 R:dr samt bränvinskontrollen 440,000 R:dr, allt R:mt; så lärer häremot icke vara någonting att anmärka; men då Kongl. Maj:t icke funnit skäligt föreslå mera än 150,000 R:dr till fond för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar; så och då detta är ett af de nyttigaste och för landet mest fruktbringande anslag, tager jag mig friheten vördsamt hemställa:

det Rikets Höglofliga Ständer ville besluta att detta nödvändiga anslag måtte höjas till dubbla beloppet och förty under nästa statsregleringsperiod utgå med 300,000 R:dr årligen, samt vilkoren för åtnjutande af bidrag från denna fond göras så billiga, att orternas innevånare kunna tillgodogöra sig de fördelar, som häraf härflyta.

Och då fonden för befrämjande af utdikningar och aftappningar af sanka trakter och sjöar, till beredande af odlingsföretag, jemväl är af den vigtiga beskaffenhet, att derpå till stor del beror huruvida landet skall förmå afbörda sig de till jernvägsbyggnaderne åsamkade skulder; vågar jag lika vördsamt hemställa:

att Rikets Höglofliga Ständer ville, för nästa statsregleringsperiod, höja nämnda anslagssumma till dubbla beloppet samt förty bestämma denna fonds statsbidrag till 100,000 R:dr årligen och sådana vilkor stadgas, att inga oöfvervinneliga hinder möta för medlens åtkommande till afsedda ändamålet.

Vid *Sjunde Hufvudtiteln* anmärkes endast:

Att då Rikets Ständer på förra riksdagen beslutade, det postskjutsskyldigheten skulle lyftas från jordbruket, meningen härmed icke kunde vara att i annan form låta detta svåra onus fortfarande drabba den jordbrukande klassen. — Sådant har likväl skett genom det sätt, hvarpå reformen i flera fall blifvit utförd. — Det befinnes jemväl att, ehuru hela den af Rikets Ständer beviljade anslagssumman, 70,000

R:dr årligen, förblifvit oanvänd, en stor del posthemman fått fortfarande draga tyngden af den postskjutsbörda, som *före* sednaste riksdag varit hemmanen ålagd.

Det transsumt af Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse till General-poststyrelsen i förberörda ämne, som afgifvits den 21 Juni 1861 och hvilken skrifvelse synes grunda sig på General-poststyrelsens afgifna utlåtande och förslag, innehåller, "att Postverket hädanefter skall ega anlita gästgifveri-, håll- och reservskjuts;" dels för sådana postdiligenser, som äro förenade med resandes befordran, dels för förenade bref- och paket-poster äfvensom för snällposter; såframt icke särskilda beting, till stipulerade priser, kunna uppgöras; dels ock för ordinarie brefposter, såvida icke dessa kunna betinga lika billig lega, som för vanlig gästgifveriskjuts.

Härförutan innehåller den nådiga skrifvelsen: att gästgifveri-, håll- eller reservskjuts äfven finge påkallas för alla extra poster eller expresser, likasom vid de tillfällen, då ordinarie post icke kunnat afvakta ankomsten af annan post, som dermed bordt förenas; hvarefter Kongl. Maj:t slutligen förklarar, att med denna anordning icke är gjord någon ändring i de beslut, som blifvit fattade om vissa, i sednare tider inrättade, posters bibehållande. — Hela den af Kongl. Maj:t vidtagna åtgärden synes sålunda hafva gått derpå ut: att, under en tid då Bonde-Ståndet, såsom den jordbrukande klassen, höjt de mest högljudda klagorop öfver den svåra skjutstungan, ytterligare vältra en ny börda på dessa skjutslag, som redan förut ansett sig så hårdt och orättvist tryckta under denna svåra börda.

I anledning häraf, och då denna, emot Rikets Ständers vid förra riksdagen fattade beslut, vidtagna åtgärd synes grunda sig på ett uppenbart misstag om Rikets Ständers mening, vågar jag vördsammast föreslå:

att Rikets Ständer måtte besluta, i motsats till hvad Kongl. Maj:t i Sjunde Hufvudtitelns elfte punkt behagat i nåder yttra, att ett anslag af Sjutio Tusen R:dr R:mt årligen fortfarande på denna Hufvudtitel upptages, i ändamål att användas till godtgörelse af sådan förhöjning i postskjutslegan, som kan blifva en följd deraf att alla slags posthemman befrias från utgörande af detta onus, utan att detsamma öfverflyttas på de till gästgifveri-, håll- och reservskjuts skyldige hemmanen inom Riket. — Och torde Rikets Höglofliga Ständer, i sammanhang härmed, besluta att gifva detta belopp naturen af förslagsanslag.

Angående reglering af *Åttonde Hufvudtiteln* har jag velat fästa uppmärksamheten derå: att en ytterligare förhöjning af lärarepersonalen vid Rikets elementarläroverk, enligt sakkunnige personers upplysning, menligt inverkar på förtroendet till dessa läroverk derigenom, att tillräckligt antal kompetente sökande saknas till lärareplatserne, hvadan på många ställen nödvändigheten fordrat att till lärare antaga personer, som icke sjelfve hunnit eller förmått inhemta det för ett så dyrbart kall nödiga kunskapsmått. För den händelse Rikets Ständer nu skulle finna skäligt be-

vilja de af Kongl. Maj:t äskade lönetillökningar, blifver förlägenheten ännu större; i anledning hvaraf

Rikets Ständer torde finna dessa anspråk böra för närvarande anstå, intill dess det redan bestämda antalet ordinarie lärareplatser hunnit besättas med lämpliga personer, såsom följd hvaraf endast ett inskränktare antal af de 40 särskilda lärareplatserne torde böra med löneanslag förses.

Beträffande häremot Kongl. Maj:ts nådiga förslag att: "för pedagogier och folkskolor" endast den anspråkslösa summan af 8,000 R:dr skulle, såsom förhöjning, anvisas; så vågar jag fästa Rikets Höglofliga Ständers uppmärksamhet på det betydliga missförhållande, som eger rum emellan statsverkets bidrag till folkupplysningen i städerna emot på landet.

Det är visserligen sannt att Rikets Ständer på sednare riksdagar visat sin beredvillighet att jemväl understödja folkupplysningen på landet; men merendels hafva vilkoren för åtkomsten af dessa anslag varit så beskaffade att minsta antalet kommuner ansett sig kunna fullgöra dem annorlunda än skenbart; ty för att åtkomma statsanslaget till såkallade rotskolorne hafva församlingarne, särdeles de mindre, nödgats lägga två tredjedelar af hela kostnaden för slika skolor på de föräldrar, hvilkas barn begagnat undervisningen, hvaraf åter följt, att desse, föräldrarne, heldre uraktlåtit sända barnen till skolan, än underkasta sig en så, för den mindre bemedlade, känbar utgift. — Beträffande deremot anslaget till lönefyllnad åt folkskolelärarne; så hafva högst få församlingar velat underkasta sig de vilkor, som för erhållande af statsbidrag varit stipulerade, hvadan endast ett ringa antal skollärare kommit i åtnjutande af denna löneförbättring, derest icke lärarne sjelfve genom kringgående af stadgandet i författningen förklarat sig villige att till församlingen återbetala den andel i lönetillökningen, som af kommunen borde tillskjutas. Af sådana exempel finner man huru föga verkan slika förbehåll göra, på samma gång man varseblifver att det goda ändamålet till större delen förfelas, då Ständerne för så allmännyttiga statsbidrag föreskrifva hårdare vilkor, än som kunna från de redan hårdt beskattade kommunerna vara att motse. — I anledning häraf och då högst betydliga summor af anslaget till folkskolorna finnas reserverade i Statens kassor, tager jag mig friheten göra den vördsamma hemställan:

att Rikets Höglofliga Ständer täcktes, till uppmuntran af folkskolorna på landet, särdeles i de mindre församlingarne, anslå en summa, som motsvarar de belopp, hvilka blifvit uti 1861 års hufvudbok, såsom besparingar å förut beviljade anslag till folkundervisningens befrämjande, afförde med 460,518 R:dr 93 öre, att utgå med en tredjedel under hvartdera året nästa statsregleringsperiod gäller, utan dervid fästadt annat förbehåll, än att församlingen visar sig ega ett ordnadt folkskoleväsende, lämpadt

efter

efter folkmängden och inrättadt enligt fordringarne uti 1842 års Kongl. Folkskolestadga.

Genom vidtagande af en åtgärd, sådan som denna kunde man ega ett grundadt hopp att få se folkskoleväsendet i hela Riket ordnadt på ett sätt som icke gåfve anledning till de mörka skildringar, hvilka skolinspektörerne i olika delar af Riket framlagt i dagsljuset. Och då Rikets Ständer genom ett bifall härtill endast upplifvade de beslut hvarigenom samma medel blifvit åt folkskolorne på föregående riksdagar anslagne, så vågar jag yrka:

att det belopp Kongl. Maj:t i nåder äskat, till pedagogier och folkskolor, härförutan måtte vinna Höglofliga Rikets Ständers bifall.

Nionde Hufvudtitelns anslag äro af den beskaffenheten att deras större eller mindre nödvändighet icke utan tillgång till de, rörande hvarje pensionstagares anspråk, ingifne handlingar kunna rätt bedömas, hvadan jag afhåller mig från all anmärkning mot de härutinnan uppförda summor, till dess Höglofliga Stats-Utskottets utlåtande blifver föremål för pröfning inom Riks-Ståndén.

Slutligen och då de tillökningar jag härutinnan för vissa ändamål föreslagit, motsvaras af de nedsättningar, på andra titlar, jag hos Rikets Höglofliga Ständer påfordrat: kan man med säkerhet antaga att de 5,660,000 R:dr R:mt, hvarmed inkomsterne öfverstiga utgifterne, enligt den nådiga Propositionen, blifva för Rikets Ständer disponibla under kommande statsregleringsperiod. — I anledning häraf och som önskligt vore att med landets egne medel bidraga till de allmännyttiga jernvägarne inom riket, utan att, på sätt under sednast förflutna riksdagar egt rum, genom utländska lån anskaffa allt hvad härtill anslagits; tager jag mig friheten föreslå:

att Rikets Höglofliga Ständer ville fatta beslut derom: att af denna förökade statsinkomst en summa af Fyra millioner måtte användas till inköp af sådana obligationer, som utfärdas för anskaffande af lån till jernvägars byggande inom riket; och torde dessa obligationer böra öfverlemnas till Fullmägtige i Rikets Ständers Riksgälds-kontor, att vårdas och förvaltas.

Att denna min motion måtte blifva till Höglofliga Stats-Utskottet remitterad och derstädes komma under pröfning, i sammanhang med statsregleringen, vågar jag vördsammast anhålla.

Stockholm den 29 November 1862.

Carl Anders Larsson,
från Östergötlands län.

N:o 296.

Af **Sven Nilsson** från Christianstads län, *derom att Staten emot afgift af rusthållen måtte öfvertaga vissa delar af rustningsskyldigheten i Skåne m. m.*

Under långa tider och mångfaldiga gånger förut, äfvensom under detta riksmöte, hafva allmogens ombud från Skåne framhållit, huru betungande den provinsen ålagde rustningsskyldigheten är och begärt lindring i detta onus, så att endast denna fortsatta klagan kan visa, att den ej saknar befogenhet.

Någon nämnbar lindring har likväl ej följt, eller några förslag till förändringar, som rusthållarena kunnat antaga, blifvit framlagda; ty den lösen som, åtminstone i sednare tider, begärts i stället för rustningens utgörande in natura, har dels varit för högt tilltagen och dels förenad med sådana vilkor, att rusthållarena ej kunnat ingå derpå.

Fastän icke nu rusthållare har jag i många år haft ett rusthållshemman och har i följd deraf egen erfarenhet, huru drygt detta onus blifvit i sednare tiden, då uniforms- och andra förändringar blifvit regel, samt utrustande af krigsmän mera sker för parad än med afseende på det egentliga ändamålet, mera för lyx än för allvar.

Om, efter en nära sextioårig fred, då rustningskostnaderne blifvit uppdrifna till en sådan höjd de nu äro, ett krig skulle utbryta och rusthållarne — emedan ändring eller lindring under sådana förhållanden svårligen vore verkställbar — belastas genom deraf följande ytterligare och oberäkneliga förluster; så torde Regering och Ständer, fastän för sent, finna att de försummat, medan tid var, att lyssna till en klagan, som varit så befogad, ty en sådan händelse skulle, utan tvifvel, bringa aldra största delen af rusthållarne, åtminstone i min hemort, till armod, en ställning, hvaruti väl ingen af Statsmagterna önskar finna landets innevånare.

I en tid som denna, då, under djupaste fred, man lefver, så att säga, i ett beväpningsrus, vågar jag ej hoppas på framgång af något förslag till indragning uti den stående arméen, ehuru jag ej anser att sådant vore vådligt, åtminstone så vidt det rörde Skånska Dragonerna; ty jag har svårt att inse hvarken hvar, eller hvartill de i vårt bergiga land skulle användas, med den tjenstbarhet de, i sitt närvarande skick, ega.

Jag vill endast begära någon lindring i sjelfva rustningens utgörande, så att

rusthållaren kan vara oberoende af militärverldens moder, samt en rättvisare fördelning af rustningsskyldigheten mellan stam- och augments-hemman och föreslår alltså vördsammast:

att Staten, emot en billig afgift från rusthållen, öfvertager rustningsskyldigheten i Skåne, med undantag af karlens lega och lön, samt hästens anskaffande och underhåll, och

att de augmentshemman, som till rustningsstammar betala sin ränta med pengar, må i stället deltaga i rustningens utgörande i proportion efter den ränta, hvarmed de augmenterats och hela rustningsstammens rän'a.

Man finner att, genom antagande af första delen af mitt förslag, ingen minskning i truppens styrka eller tjenstbarhet uppkommer, så att det derföre bör förkastas; och under förutsättning af en klok anordning, vill jag förmoda, att anskaffandet och underhållet af munderings- beväringS- och utredningspersedlar, då det skedde och handhafdes af krigsbefälet för hela truppen gemensamt, skulle kunna verkställas för så mycket billigare pris och skötas så mycket ändamålsenligare, än om hvarje rusthållare skall anskaffa och förvara sin andel deraf, att Staten skulle hållas skadelös med en afgift från rusthållarne, som åtminstone ej vore större än den kostnad, de nu måste vidkännas; — att icke tala om alla deras besvär och obehag vid rustningens utgörande, hvilket ganska väl förtjente sin egen historik.

Ehuru sednare delen af mitt förslag ej heller är afsedt att inverka inskränkande på rustningsskyldighetens utgörande; så torde motstånd möta för dess antagande, enär många augmentshemman komme att lemna ej så obetydligt mera bidrag till rustningens utgörande än på sednare tiden skett; men granskar man förhållandena i grund, så innebär detta förslag ingenting annat än rustningsskyldighetens fördelande efter samma grunder, hvarefter den ursprungligen föreskrifvits, eller rättare skyldighetens återförande till sin rätta grund.

Af indelningsverket för de Skånska kavalleri-regementen, som afslutades 1730, inhemtas, att till hvarje rustnings utgörande anslogs omkring 60 dalers ränta, samt att de rustningsstammar, som voro så svaga att de ej kunde sättas i full rustning, finge till understöd andra hemmans räntor.

Desse sammanslagne räntor motsvarade den tiden fullkomligt rustningsbördan, så att dess åtagande egentligen icke betraktades såsom en tillökning uti, utan såsom en förändring utaf onera. Följaktligen deltog augmentshemmanet *då* i rustningens utgörande lika med rusthållet, i mån af hvartderas dertill anslagna ränta.

Förändrade varuvärden eller rättare förändrade penningevärden, hafva, sedan den tiden, aflägsnat den jemlikheten hemmanen emellan allt mer; så att de stammar som åtnjuta augment in natura, hafva en verklig och, på somliga ställen, högst betydlig hjelp; hvaremot de som hafva penningeränta sig anslagen, äfven med myntets valvation, kunna anse sig såsom lottlösa i fråga om augment.

För att förtydliga detta vill jag uppgifva några den tidens varuvärden. Så finner man af den i Malmö år 1731 upprättade markegångstaxa — den första i Skåne — att en tunna råg blifvit upptagen till 2 daler 12 öre, en tunna korn till 1 daler 16 öre och en tunna hafre till 24 öre, samt att 1732 års markegångstaxa upptager en tunna råg till 3 daler, en tunna korn 2 daler och en tunna hafre till 1 daler 4 öre silfvermynt. Häraf blir tydligt att den rustningsstam som hade några dalers ränta till hjelp, den tiden och långt derefter, verkeligen hade hjelp, emedan de motsvarade ett icke obetydligt varuvärde, till exempel i spannmål, flere tunnor då än skäppor nu.

Jag vill ändock söka göra detta något tydligare, medelst jemförande af augmenten till ett par rusthåll, bland de många, som kunde framdragas. Sålunda har rusthållet N:o 32 vid Christianstads sqvadron, hvars rustningsränta är upptagen till 68 daler 10 öre, augmenterats från ett annat hemman med 8 daler 22 öre, hvaraf 30 öre utgöres af dertill förvandlad kronotionde en skäppa råg och en och en half skäppa korn. Efter valvation utgör nu detta augment 4 R:dr 34 öre Riksmynt; men vid indelningsverkets upprättande motsvarade det ett värde af omkring 6 tunnor korn, efter 1731 års markegång, och, efter det pris den till samma augment anslagne kyrkotionde blifvit förvandlad, något öfver 4 tunnor af $\frac{2}{5}$ råg och $\frac{3}{5}$ korn.

I Åsum, af Gerds härad äro flere rusthåll vid lifsqvadronen och samma regemente, som hvardera blifvit i augment "tilldelte gräsbete på Kronans behållna kungsskog, ofvanför Maltesholm och Sönnarslöf, 6 st. kreatur à 8 öre s:mt, tillsammans 1 daler 16 öre." Detta gräsbete innehafves ännu till rusthållen och har på sednare tiden haft ett värde af 8 à 10 R:dr R:mt årligen för hvarje lott; således hafva de rusthållen 50 à 60 R:dr R:mt årligen hvardera, i stället för, om deras augmentsränta skolat utgå i valveradt mynt, de måst nöja sig med 75 öre Riksmynt. Ett i sanning mycket gynnsamt förhållande, jemfördt med ofvannämnde N:o 32, som, i stället för ett nära sex gånger så stort augment som hvartdera af Åsums-rusthållen, bekommer endast 4 R:dr 34 öre R:mt.

Jag har icke föreslagit att lägga varuvärdet till grund för rustningens utgörande, utan endast velat, med anförande af exempel, visa att den räntan, som anslogs till augment, verkeligen hade ett så stort värde, att den fullt motsvarade sin andel i rustningskostnaden. Och denna andel anser jag rättvisligen böra presteras sålunda, att om man antager rustningskostnaden för år till omkring 300 R:dr R:mt för hvarje rusthåll, så skulle, till exempel till ofvannämnde N:o 32 augmentet — 8 daler 22 öre — utgöras med nära $\frac{1}{8}$ af rustningskostnaden, eller 37 R:dr R:mt, hvilket ändock ej uppgår emot det spanmålsvärde som räntan motsvarade vid indelningsverkets upprättande.

De af mig föreslagna förändringar i rustningsskyldighetens utgörande åsyfta således ingen ändring i indelningen, utan endast en rättelse i missförhållanden, som småningom genom tidsomständigheterna uppkommit, en rättelse, som jag anser rätt-

vis, emedan rustningskostnaderne så betydligen förökats emot vid indelningens början och augmentshemmanen fått mot rusthållens svarande afkortning i ränta och som jag anser nödig, emedan rusthållen äro i så stort behof af all den hjelp som kan erhållas.

Jag anhåller om remiss till vederbörligt Utskott.

Stockholm den 29 November 1862.

Sven Nilsson,
från Christianstads län.

Uti ofvanstående motion instämmer undertecknad, såsom med sanna förhållandet öfverensstämmande.

Jöns Andersson,
från Malmöhus län.

N:o 297.

Af **Sven Nilsson** från Christianstads län, *att uträkning, debitering och uppbörd af den s. k. halmstädjan i Christianstads län må upphöra.*

Från Christianstads län utgår en pålaga under namn af halmstädja, som blifvit bestämd genom General-guvernören Grefve Aschebergs instruktion den 21 Oktober 1681, eller året innan första ständiga tiondesättningen derstädes verkställdes.

Emedan beloppet af denna skattetitel är så obetydligt att det icke *kunnat* utdebiteras årligen, så har det uttagits hvart sjunde år, och i proportion efter hvar och en orts spanmålstionde; sålunda har den utgjort:

från Ingelstads och Jerrestads härader, hvart sjunde år 158 R:dr 47 sk. 2 rst. således för ett år	22:	34 sk.	2 rst.
från Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härader, för sju år 124 R:dr 32 sk. $1\frac{3}{5}$ rst. således för ett år	17:	38 "	$10\frac{11}{35}$ "
från Östra och Vestra Göinge härader, hvart sjunde år 127 R:dr 3 sk. 1 rst. och årligen	18:	7 "	3 "
från Willands, Gerds och Albo härader, hvart sjunde år 109 R:dr 43 sk. 8 rst. årligen	15:	20 "	$7\frac{7}{7}$ "
alltså för hela länet årligen, summa Banko	74:	4 sk.	$10\frac{27}{35}$ rst

Nu är genom Kongl. Maj:ts nådiga Bref den 11 Maj 1855 förordnadt, att denna halmstädja skall upphöra, emot det att, sedan utrönt blifvit huru mycket hvarje hemman, i medeltal af 21 år, erlagdt, detta medelbelopp skall tilläggas hemmanets penningeränta; hvilket lärer skola verkställas i sammanhang med det nu pågående jordeboksarbetet.

Undersöker man närmare huru det gestaltar sig vid denna räntas fördelning på hemman och lägenheter som äro kronotionde åsatte, så skall man finna att, till exempel inom Östra och Vestra Göinge härader, äfvensom inom Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härader, der afgiften utgår med $7\frac{5}{7}$ rst. på tunnan och hemmanen äro med lindring tionde belagde, det hemman hvars kronotionde icke uppgår till mer än en half tunna skall erlägga högst 1 öre, emedan beloppet öfverstiger $\frac{1}{2}$ öre; hvaremot denna afgift för $7\frac{15}{16}$ kappar icke belöper sig till $\frac{1}{2}$ öre, hvilket, såsom icke betalbart, författningsenligt, måste uteslutas.

Då detta tages i öfvervägande måste antagas att $\frac{1}{3}$ eller till all säkerhet $\frac{1}{4}$ af den för Christianstads län belöpande halmstädjan, som för år utgör omkring 74 Riksdaler Banko skall försvinna; och således i allra gynnsammaste fall för Staten återstå $\frac{3}{4}$ eller 55 R:dr 24 skilling utgörande i Riksmynt 83 R:dr 25 öre.

Uppskattar man nu det arbete som med fördelandet af berörde antagna behållna belopp, äfvensom med bortkastande af runstycken måste nedläggas vid de under granskning varande räntefördenklings-uträkningarne — synnerligast hvad beträffar fögderiet Willands, Gerds och Albo härader, som består af 44 socknar och hvarest hvarje sockens bestämda halmstädjebelopp skall, till följd af olika beräkningsgrund fördelas, hvadan detta fögderi ensamt fordrar många gånger mer tidsutdrägt än alla öfrige länets fögderier tillsamman — så kommer man ovedersägligen till det resultat, att inkomsten, genom halmstädjans behållna belopp, icke med högre än cirka 2 procent utgör ränta å det kapitalbelopp som utbetalas till jordeboksrevisionen för tiden, som åtgår endast till att uträkna, fördela och i ny ränta omsätta halmstädjan inom Christianstads län. Dessutom skall, vid jordeböckernas utskrifvande i 4 exemplar, arbetet försvåras genom utförande af besvärliga bråktal.

Sedan hela det ofantliga arbetet med omsättningen och fördelningen blifvit verkställdt, så återstår den årliga utdebiteringen och uppbörden af ett så obetydligt belopp från nära 3,000 hemman och lägenheter. Besinnar man att de fleste hemman äro delade i många och rätt ofta ganska små delar, samt att deras öfriga grundränta är ibland indelad till rustning, boställen, civile och militäre tjensteman samt en mängd andra ändamål, så att denna lilla afgift blir den enda som, såsom ränta, kommer att debiteras; så lärer man, utan svårighet, kunna förstå, att uppbörden ensamt tarfvar så mycket arbete, att, om det skulle betalas, till förräntande af det kapital som blifvit för uträkningen utgifvit återstår intet. Man må blott föreställa sig, om en enskild person skulle vilja eller kunna åtaga sig utdebiteringen och upp-

börden, ifall han finge hela beloppet. Jag tror det icke. Men Statens tjenstemän måste göra det, om halmstädje-afgiften skall fortfarande bibehållas.

Det är icke för minskningen af utgiften för räntegifvare i Christianstads län, emedan, som hvar man må finna, den är så obetydlig, att dess utgifvande ej kan verka något för de skattdragande, utan, i anledning deraf att det, såsom jag tror mig hafva visat, är en statsekonomisk förlust om den bibehålles, som jag vill vördsamt föreslå:

att halmstädjan i Christianstads län må från all vidare uträkning, utdebitering och uppbörd uteslutas.

Som jag gjort mig underrättad att Christianstads läns räntеförenklings-uträkningar, i och med detta års utgång, komma under granskning och arbete, synes, såvida det med min motion afsedda ändamål ej skall förfelas, densamma tarfva skyndsam handläggning; hvadan jag tager mig friheten anhålla att Höglofliga Stats-Utskottet, dit den läter remitteras, ville, så fort ske kan, från Kongl. Kammar-kollegii jordeboks-kontor infordra de ytterligare upplysningar i ärendet, som kunna erfordras och erhållas.

Stockholm den 29 November 1862.

Sven Nilsson,
från Christianstads län.

N:o 298.

Af **Sven Nilsson** från Christianstads län, *om anslag och lån för anläggande af en jernväg emellan Hessleholm och Christianstad.*

För en ledamot af detta Hedervärda Stånd, kan det ingalunda vara angenämt att framkomma med begäran om anslag eller bidrag af Statens så strängt och så allmänt anlitade tillgångar, emedan han ej allenast sjelf måste bidraga till bärandet af det allmännas tyngsta börda, utan derjemte ser och känner mängden af den arbetande befolkningens svårigheter att förvärfva sitt uppehälle, hvilka svårigheter måste förstoras om dess skattebördor skulle ökas; men omständigheter kunna förefinnas, att man måste bryta med sin tvekan, som ock kan minskas om, såsom jag

hoppas rörande min framställning, bifall dertill ej för det allmänna skall verka särdeles betungande.

Sålunda har, jemte det jag sjelf inser nödvändigheten deraf, jag blifvit uppmanad af mina kommittenter att hos Rikets Höglofliga Ständer begära både anslag och lån, eller endast ettdera, såsom hjelp till byggandet af en jernbana från stationen Hessleholm vid södra stambanan till staden Christianstad. Jag är skyldig att vid min framställning foga några skäl för bifall dertill, och skall, för att icke upptaga för mycket af en dyrbar tid, söka göra det så kort som möjligt, samt anföra:

Att efter den undersökning majoren vid Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen C. Adelsköld verkställt, har han den 1 Augusti innevarande år lemnat utlåtande och kostnadsförslag, utvisande att banan af omkring 2 ¾:dels mils längd och 3 ½ fots spårvidd, med rörlig materiel, maskinerier, redskap och diverse omkostnader, skulle uppgå till en kostnad af ungefär 1,080,000 R:dr R:mt.

Att, af hvad jag har mig bekant, jag förmodar att minst hälften af denna summa är eller snarligen blir tecknad på aktier inom staden Christianstad och orten deromkring.

Att Christianstad är en stad med nära 6000 innevånare och medelpunkten för en landsort, hvars stora behof att komma i deltagande af nutidens lättade kommunikationer, både för afsättning och inköp, icke nog kan framhållas; emedan den naturliga följden af dessa kommunikationsanstalter måste blifva, att den ort som icke kan hafva vinst deraf måste hafva förlust; ty rörelsen drager sig åt andra håll och lemnar orten, så att säga, isolerad.

Att landtmännen i Christianstadstrakten, som, efter hvad kändt är, hittills drifvit bränvinstillverkningen i mycket stor skala, nu måste, till följd af förändrad lagstiftning, söka sig andra inkomstkällor, om de skola kunna fullgöra sina utskylder, hvilket häntyder på nödvändigheten af förbättrade kommunikationsanstalter, för afsättande af hvad der produceras.

Att det allmänna vinner, ej allenast genom en betydande orts indragande uti den samverkan, som är så nödig för ett lands förkofran, utan ännu mer om just denna ort — hvars kommunikation med hafvet, som man hoppas, snart blir mera fullständig än nu — varder, medelst bibana förenad med stambanan; så att den, med sin rörelse, betydligt både ökar stambanans inkomster och gagnar andra orter; hvadan det, i mer än ett hänseende, är att betrakta som en vinst för det allmänna om denna föreslagna bibana kommer till stånd.

Att utom dessa nu antydda skäl för det allmänna att lemna understöd åt företaget finnes ett, som är mera direkt och, efter min åsigt, af ganska betydande vigt, nemligen det, att i Christianstad är förlagdt Wendes Artilleri-regemente med en betydande depôt af krigsmateriel, hvartill det alltid måste vara nödvändigt att hafva

lätt

lätt kommunikation och som det kan blifva förenadt med största fara för fäderneslandet att ej kunna snabbt disponera.

Att jag icke dristar hoppas det Christianstad och den banan angränsande orten skall våga företaga sig det önskvärda arbetet på egen hand, äfven om tillräckliga kapitaler kunde disponeras, så snart de erfordrades, hvilket likväl ej lärer vara förhållandet; hvadan det allmännas biträde är högst påkalladt.

Att en blick på vår jernvägskarta visar, hurusom södra Sverige fått af sin stambana, färdig, jemfördt med öfriga i landet, endast en liten bit, som likväl lemnar ganska vackra resultat, samt ingen enda smärre bana, ehuru ganska många sådana finnas annorstädes, till hvilka Staten lemnat rätt vackra bidrag, som, såvidt de äro nämnda i Rikets Ständers Revisorers berättelse, hafva på några år uppgått till 4,895,000 R:dr R:mt.

Att bland alla de städer dessa banor anlöpa, har jag ej funnit någon hafva så stort antal innevånare som Christianstad, utom en enda, nemligen Gefle, hvars folkmängd är betydligt större; likasom jag har svårt att tro det landsbygden skulle vara så befolkad, som i Christianstadstrakten.

Att det ingalunda kan vara min mening att klandra, utan tvärtom, emedan det är så väl förtjent, berömma underlättandet af sådana företag som, så att säga, minska afstånden mellan landets så väsendtligen olikartade delar, hvaraf de mest välsignelsebringande följder måste uppstå; ty endast derigenom kunna vi lära känna hvarandras behof och vilkor, samt blifva i tillfälle samverka för ett älskadt fäderneslands förkofran, till dess lycka och välgång; och

Att, då jag ej betviflar det desse mina här uttryckte åsigter och känslor äro allmänt delade, så vågar jag hoppas på bifall, då jag nu tager mig friheten vördsamt föreslå Rikets Höglofliga Ständer:

att, såvida anslag lemnas till någon så kallad bibana, sådant beviljas äfven till byggandet af den ofvannämnda, mellan Hessleholm och Christianstad till ett belopp af 360,000 R:dr och lån 360,000, eller tillsamman 720,000 R:dr R:mt, så att $\frac{2}{3}$ af den projekterade kostnaden erhålles, antingen såsom anslag eller lån.

Om remiss häraf anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Sven Nilsson,
från Christianstads län.

Härmed förena sig:

Håkan Nilsson, *Pehr Nilsson,* *Anders Pehrsson,*
från samma län.

N:o 299.

Af **P. O. Hörnfeldt** från Wester-Norrlands län, *om anslag för sjösänkningar och myrutdikningar i Wester-Norrlands län.*

En fråga af den högsta framtida betydelse har af landshöfdingarne i de sex nordligaste länen blifvit bragt å bane samt redan från början tillvunnit sig den uppmärksamhet från regeringens sida, att Konungens Proposition om Statsverkets tillstånd och behof innefattar förslag om bildande medelst statsanslag af en fond för sakens genomförande. Frågan gäller ingenting mer eller mindre än att genom en allmännare utdikning af de norra länens vidsträckta frostförande trakter aflägsna frostländigheten och förbättra klimatet samt höja den i sig sjelf fruktbara åkerjordens bördighet och småningom bereda rum för ett betryggande och utvidgadt jordbruk i de trakter, der en starkt tillvexande befolkning, som för få årtionden tillbaka ofta blandade sitt bröd med bark, numera, genom ihärdigt och kraftfullt arbete, ådagalagt att menniskan verkligen är jordens herre och har i sin förmåga att verksamt befordra den fortgående utvecklingen af jordens alstringskraft.

Genom årtusenden fortsatt odling har det mellersta och södra Sverige redan besegrat det också der fordom hårda klimatet och blifvit bragt till den höjd af fruktbarhet och folkmängd, att det föga, om ens i någon mån, står tillbaka för många sydliga länder; och de från en sådan förkofran oskiljaktiga anspråken på Statens mellankomst för tillvägabringande af tidsenliga medel till vidare ekonomisk, intellektuel och social utveckling hafva äfven Norrlands innebyggare villigt gått till mötes och med sina skattebidrag understödt. Så har Göta kanal uppstått; så Hjelmare och Strömsholms kanaler, med många andra allmänna arbeten; och så utbreder sig nu år från år det storartade jernvägsnät, som, under namn af stambanor, gifver nya oberäkneliga krafter åt mellersta och södra Sverige. Ingen bildningsanstalt af verkligt gagn röner från Norrland motstånd, ehuru de aldra flesta och dyrbaraste äro förlagde så långt ifrån Norrlands landamären, att dess ungdom, om den deraf skall kunna begagna sig, betungas med vida högre kostnader, än hvarje annan landsorts. Hvarje af de mellersta och södra hufvuddelarne af vårt land åtnjuter äfven fördelarne af närmare belägna öfverdomstolar. Det gifves, med ett ord, ingen gren af samhällsutvecklingens vilkor, som Norrland icke villigt understödjer och befrämjar, ehuru det sjelft icke kan deraf hemta samma fördelar, som det mellersta och södra Sverige. Norrland, om dermed må förstås de sex nord-

ligaste länen, eger likväl en folkmängd af nära 700,000 menniskor, eller omkring en femtedel af hela rikets, och bidrager i samma mån till Statens betydligaste, af konsumtionen beroende inkomster, lika som det i sina skogs- och bergsbruks-produkter lemnar högst betydliga bidrag til Sveriges export samt fraktförtjenst.

Det kan således icke vara annat än med fullkomlig rättvisa och billighet förenligt, att Statsmagterna, som förfoga öfver landets tillgångar och till de lyckligare belägna orternas fromma disponera de ojemförligt betydligaste beloppen af Statens inkomster, i sådana alltid färre frågor, som omedelbart afse Norrlands väl, ådagalägga en i någon mån utjemnande liberalitet. Då 25 millioner under hvarje statsregleringsperiod utgå till stambanors byggande inom mellersta och södra Sverige, och då flere millioner dessutom komma samma landsdelar till godo såsom understöd för bibanor, väg- och kanalanläggningar, hamnbyggnader m. m., samt derförutan de betydligaste anslagen för Statens mångfaldiga anstalter och inrättningar i första rummet komma dessa landsdelar till godo och der förbrukas, synas några millioner för de Norrländska orternas vigtigaste angelägenheter ur rättvisans och billighetens synpunkter kunna och böra medgifvas; vare detta sagdt utan all missundsamhet eller ens den aflägsnaste mening att vilja förringa eller nedsätta värdet af de södra orternas anspråk och behof.

Väl vetande, att hvad som gagnar någon del af fäderneslandet också främjar det helas välstånd och lycka, är det icke heller min afsigt att med det ofvan sagda framställa något anspråk på jemlik fördelning af Statens tillgångar emellan alla dess olika landsdelar, hvilket visserligen vore en oklok statshushållning; men jag har så mycket heldre trott mig kunna och böra antyda den skiljaktighet, hvilken nu eger och måste ega rum emellan anslagens belopp till olika delar af landet, som derigenom kunde på förhand tillbakavisas den anmärkning (hvilken eljest låge nära till hands), att Norrland borde hänvisas till skälig anpart i ett för hela riket anvisadt anslag för afdikning af vattensjuka och alltid mer eller mindre frostledande trakter. En sådan anmärkning vore desto mindre rättvis, som behofvet af klimatets förbättring är för hela Norrland långt mera framstående, ja, ett bland dess aldra vigtigaste, då deremot andra landskap hafva andra behof och med sina utdikningsunderstöd förnämligast afse partiela jordvinningar, af hvilka i första hand en eller annan jordegare ensam hemtar fördel.

I de sex Norrländska landshöfdingarnes här ofvan omförmälda framställning äro dessa förhållanden närmare utredda; och Kongl. Maj:t har jemväl till principen godkänt förslaget om anvisande af särskilda medel att såsom anslag utgå till de Norrländska länen för ifrågavarande behof, ehuru Kongl. Maj:t funnit sig till en början böra inskränka anslagets belopp till en sjettedel af hvad som blifvit begärdt. Med fullt erkännande af de svårigheter, som för regeringen måste möta att på en gång se Statens alla behof till godo och iakttaga den måtta i sina anslagsfordringar, som folkets anspråk på sparsam hushållning med Statens medel kräfver, kan

jag likaväl icke underlåta att här finna sparsamheten för vida sträckt. Ändamålet, som sökes, är allt för betydelsefullt; den del af riket, hvars snart sagt vigtigaste angelägenhet är i fråga, alltför omfattande och för fäderneslandets styrka och förkofran dyrbar, för att öfverdrifven sparsamhet här vore på sin plats — jemförelse emellan anslagen till öfriga landsdelar beräknad.

Landshöfdingarnes framställning afsåg ett årligt statsanslag af 50,000 R:dr till hvartdera länet.

Det faller lätt i ögonen, att då de för handen varande behofven inom ett enda län uppgå till så betydlig summa, ett årligt anslag för alla sex länen af 50,000 R:dr, såsom Kongl. Maj:t äskat, ingalunda kan vara tillfredsställande eller emot det vigtiga ändamålet svarande; och tillåter jag mig alltså vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer måtte för myrutdikningar och sjösänkningar i Wester-Norrlands län årligen anslå 50,000 R:dr R:mt.

Anhållande om remiss till vederbörligt Utskott, hemställer jag att Utskottet måtte infordra alla till ärendet hörande handlingar.

Stockholm den 29 November 1862.

P. O. Hörnfeldt,
från Wester-Norrlands län.

Uti föregående memorial instämmer:

Per Östman,
från Wester-Norrlands län.

N:o 300.

Af **J. Smedberg** *och andre Riksdagsmän* från Elfsborgs län, *om statsanslag för upprensning af Etra-elfven och beredande af båtled från sjön Åsunden till hafvet.*

Sedan med statsbidrag till belopp af 3,000 R:dr R:mt och sammanskjutne enskilda medel, verkställts undersökning för Etra-elfvens upprensning och beredande af båtled, från sjön Åsunden till hafvet, eller mellan städerna Ulricehamn och Falkenberg, och i sådant afseende utaf Herr Majoren A. Remmer upprättats kostnadsförslag, uppgående till en summa af 1,450,000 R:dr, blef vid sistförflutne riksdag,

liksom inom Högvördiga Preste-Ståndet, af mig, Smedberg, i förening med tvänne andre Riksdagsfullmägtige från Elfsborgs län, samt Riksdagsfullmägtigen Anders Gudmundsson från Hallands län, väckt motion derom, att Rikets Höglofliga Ständer, för utförande af arbetena å ifrågavarande kommunikationsled, i enlighet med berörda förslag, måtte bevilja ett statsanslag, utan återbetalningsskyldighet, af 960,000 R:dr R:mt, att utbetalas till det bolag, som för nämnda ändamål kunde bildas; och fastän då på den grund, att vederbörande embetsmyndigheter icke uti frågan afgifvit yttranden, Stats-Utskottet ansåg sig icke kunna tillstyrka och Rikets Ständer icke kunde lemna bifall till det begärda statsanslaget, tror jag mig desto heldre ega skäl, att härom ånyo vördsamt göra framställning, som uti Stats-Utskottets, af Rikets Ständer gillade, utlåtande under N:o 120 förklarats, att, efter inhemtad närmare kännedom om de uti motionerna anförda förhållanden samt de upplysningar, som uti Utskottet tillhandakomne handlingar innefattades, Utskottet funnit sig böra instämma i den af motionärerne uttryckta åsigten om behofvet för södra delen af Elfsborgs län och Hallands nordöstliga trakter af den ifrågakomna kommunikationens öppnande, samt den fördelaktiga inverkan, som detta företags utförande, utan tvifvel skulle komma att utöfva på desse och angränsande orters ekonomiska ställning, och industriela utveckling, hvarför Utskottet jemväl ansett företaget vara förtjent att från det allmännas sida understödjas.

I hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad uti de vid förra riksdagen uti ämnet väckta motioner blifvit yttradt, torde det tillåtas mig äfven nu anföra: att södra delen af Elfsborgs län och den derintill belägna östra delen af Halland, i afseende å förbättrande af redan befintliga eller öppnande af nya kommunikationer för lättare afsättning af dessa orters naturprodukter och industrialster fått stå tillbaka för andra delar af riket och mindre kommit i åtnjutande af något statsbidrag eller understöd från det allmänna, oaktadt väl giltiga anspråk derpå torde kunna förefinnas, helst genom i sednare tider förorsakadt hinder eller rubbning uti de förhållanden, som föranledt eller väsendtligen bidragit till så stor utveckling af den väl kända husslöjd, som uti ifrågavarande del af Westergötland från ålder utgjort innevånarnes näringsfång och förändrade omständigheter gjort att uppmärksamheten mera fästats vid förbättring af jordbruket och boskapsskötsel, äfvensom skogshushållning, att såsom lämpligaste medel att tillfredsställa det i sammanhang härmed allt mera insedda stora behofvet af lättare kommunikationer, så att dessa orter kunde komma uti närmare beröring och samverkan med både öfriga delen af riket och andra länder, ansetts Etra-elfvens beredande till båtled från Vesterhafvet till sjön Åsunden och genom denna till Ulricehamn, hvarifrån, antingen medelst fortsatt båtled eller en mindre kostsam jernväg till vestra stambanan, kunde bildas en fullständig kommunikation mellan norra och vestra delarne af riket; att folkmängden inom Kinds och Redvägs härader, jemte städerna Ulricehamn och Falkenberg, samt Åhrstads och Faurås härader, hvilka orter närmast omgifva Etra-ån, utgör öfver 70,000 menni-

skor och att hemmantalet inom nämnda härader uppgår till sammanlagde 15,000 mantal; att likväl icke blott dessa fyra härader skulle komma att af företaget eller föreslagna båtleder hemta nytta, utan äfven Marks och Ahs härader samt vestra delen af Jönköpings län, hvarest flera jernverk och skogstrakter äro belägna, hvilka för närvarande måste helt och hållet på hjuldon till aflägse export-ort föra sina produkter; att båtled uti Etra-elfven måste föranleda anbringande af flottleder uti närliggande vattendrag, såsom från sjöarne Fegen och Kalfsjön, Tranemosjön, Sämsjön och Dahltorpssjön; att hemmanen inom de socknar, som äro belägna utmed Småländska gränsen, hafva en högst betydlig jord-areal och, t. ex. uti Tranemo pastorat, som innehåller 100,000 tunnland jord, fördelad på 72 mantal, finnas således i medeltal ungefärligen 1,400 tunnland för hvarje mantal, af hvilken jord-areal större delen är skogsmark, otjenlig till annan odling än skog, som i dessa trakter har en särdeles hastig återvext; och skulle härifrån genom ifrågavarande kommunikationsled, ej allenast vissa delar af Westergötland och Halland förses med behöfliga skogsprodukter, utan deraf betydliga qvantiteter kunna exporteras, hvaremot, om skogarne, såsom hittills, i brist af kommunikationsmedel, förblifva uti mycket ringa värde, de gifvas till spillo åt svedjandet och en för det allmänna och kommande generationer skadlig förstörelse; att äfven boskapsskötsel är af stor vigt och kunde blifva af mycket större betydenhet för dessa orter, hvarest vidsträckta och goda beten beredt tillfälle för uppfödande af vacker boskap samt produktionen af ost och smör nog skulle ansenligt ökas, om icke sådant motverkades genom långväga och svår transport, som vid varuafsättningen lemnar föga behållning; att redan för närvarande Redvägs härad och Gällstads pastorat af Kinds härad samt Åhrstads och Faurås härader producera spannmål utöfver eget behof, och att säkerligen, om föreslagna båtled komme till utförande, sädesproduktionen uti närliggande trakter skulle betydligt utvidgas, helst genom vattenaftappning kunde erhållas flere tusen tunnland mark, som vore tjenlig till odling, samt i öfrigt dertill då komme att användas många fält och lägenheter, som under nuvarande förhållanden förblifva obegagnade. Må man sålunda vara förvissad derom, att Etra-elfvens beredande till båtled, hvarigenom man kunde tillgodogöra sig de naturprodukter, som i rikt mått finnas att tillgå uti dessa orter, skulle för deras utveckling i ekonomiskt och industrielt hänseende hafva de mest fördelaktiga följder. Och torde derföre icke böra bestridas, att den kostnad af ofvan uppgifna summa, hvarigenom bereddes en kommunikationsled af 13¾dels mil från hafvet inåt landet vore väl använd och nog skulle åstadkomma mångdubbelt mera allmänt gagn med afseende å jordbruk, boskapsskötsel och skogshushållning, samt större, lifligare rörelse uti jemväl andra näringsgrenar än genom en million Riksdaler, nedlagd å Statens jernvägar, i allmänhet framkallas, vid sådant förhållande, och då Rikets Höglofliga Ständer redan förut lemnat och väl fortfarande komma att meddela mycket betydliga anslag eller bidrag för upphjelpande af kommunikationsanstalterna inom riket, samt med billighet och rättvisa torde öfverensstämma, att

häraf, så vidt möjligt är, någon särskild del af landet icke blifver i saknad, utan, lika med andra orter, må komma i åtnjutande af medel för utveckling och välstånd, eller genom undanrödjande af hindren för varu-utbyte, sättas i tillfälle att afyttra produkter och anskaffa förnödenheter, har jag ansett mig icke böra underlåta, att förnya min ofvanberörda vördsamma motion,

om beviljande af statsanslag till belopp af 960,000 R:dr R:mt för omnämnda ändamål.

Utbedjande jag mig att till Höglofliga Stats-Utskottet, till hvilket denna min motion torde blifva remitterad, de, med afseende å hvad densamma innefattar, erforderliga handlingar få aflemnas, när de af mig från vederbörande erhållits.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Smedberg,
från Elfsborgs län.

Häri förena sig:

E. Andersson, från Elfsborgs län. *O. Thorell,* från Elfsborgs län *Anders Gudmundsson,* från Hallands län.

N:o 301.

Af **J. Smedberg** från Elfsborgs län, *om pension å allmänna indragningsstaten åt aflidne Justitie-rådet Roys efterlemnade enka, fru Ulla Roy.*

Då jag nu går att för Hedervärda Ståndet omnämna att förre Justitie-rådet John Roy sedan sista riksmötet slutat sina dagar, vågar jag taga för gifvet att denna mans namn icke är obekant för någon ledamot vid detta riksmöte, likasom jag är öfvertygad att detta namn hos flertalet inom detta Stånd skall framkalla kära minnen från 1853 och 1854 årens riksmöte, då han såsom Sekreterare hos Ståndet genom sin redbarhet, karaktersfasthet, duglighet och humanitet lyckades att icke allenast till Ståndets och det allmännas gagn och belåtenhet fullgöra sitt berörda ansvarsfulla kall, utan äfven att derunder tillvinna sig och bibehålla Stånds-ledamöternas aktning, tillgifvenhet och kärlek. Sjelf genomträngd af dessa känslor, är

det för mig en kär pligt att erinra Hedervärda Bonde-Ståndet om det allmännas förbindelse till denne man. Justitie-Rådet Roy hade innan han emottog uppdraget att vid omnämnda riksmöte vara Bonde-Ståndets Sekreterare, under loppet af många år utöfvat en för honom lika mycket hedrande, som för det allmänna gagnelig verksamhet såsom domare på landet, och i Juni 1855 kallades han att bekläda ett Justitieråds-embete, som han innehade till hösten 1858, då han, i följd af iråkad sjuklighet, måste söka entledigande från sagda embete. Han öfvervann sedermera aldrig berörda sjuklighet, som den 17 Februari 1861 drog honom i grafven. Vid sitt afskedstagande hade Justitie-rådet Roy i mera än 35 år varit i oafbruten verksamhet i Statens tjenst, men endast under hälften af denna tid, eller sedan 1840, då han utnämndes till domare i Kinds och Redvägs häraders domsaga, hade han åtnjutit en för betäckande af egne och familjens lefnadsomkostnader fullt tillräcklig lön, hvaremot tjenstgöringen under första hälften af hans tjenstemannabana varit snart sagdt lönlös och ådragit honom en skuldsättning, som orsakade att han, oaktadt indraget lefnadssätt, icke lyckats åt sin efterlefvande maka bereda ekonomiskt oberoende eller ens någon tillgång. Vid Justitie-rådet Roys död var boets ställning sådan, att sterbhusdelegarne sågo sig nödsakade att till borgenärernas förnöjande afträda alla boets tillgångar, och hans enka har följaktligen icke annat att lefva af, än de pensioner, som mannen under sin lifstid hoptjenat, men hvilka för henne äro desto mindre tillräckliga, som två nära anhöriga, de der alldeles sakna förmågan att sig sjelfva underhålla, jemväl måste af henne i någon mån understödjas.

I stöd af hvad jag nu anfört och med särskild hemtad anledning af det förhållande, att den ort jag tillhör under många år i Justitie-rådet Roy egt en nitisk och afhållen domare, vågar jag, såsom en gärd åt den aflidnes minne, föreslå:

att Justitie-rådet Roys enka, Ulla Roy, må af statsmedel tilläggas en ytterligare årlig pension af Åtta Hundra Riksdaler.

Att denna min motion må blifva remitterad till Höglofliga Stats-Utskottet, anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Smedberg,
från Elfsborgs län.

N:o 302

N:o 302.

Af **Paul Andersson** från Jemtlands län, *att, med upphäfvande af Kongl. Förordningen den 7 Mars 1855, 2 § i 1 kap. Missgernings-Balken måtte återfå sin ursprungliga lydelse.*

Under sista riksdag begagnade jag min grundlagsenliga rätt att väcka motion om den s. k. Sakramentallagens afskaffande, och motionen blef ock till Lag-Utskottets behandling remitterad, men sedan har man förgäfves sökt spår efter densamma. Jag tillåter mig derföre att nu till lif återkalla sagda motion, och det af så mycket större skäl, som Sakramentallagen, enligt min tanke, står i strid med den sedermera utfärdade Kongl. Förordningen, angående främmande trosbekännare och deras religions-utöfning, af den 30 Oktober 1860. Motionen är af följande lydelse:

Vid sidan af de steg till en friare samhälls-utveckling och sann humanitet, som på de sednaste riksdagarne blifvit tagna, finner man ett och annat beslut i lagstiftningsväg, som innebär ett bestämdt tillbakaskridande och kastar en mörk skugga öfver våra förhållanden. Bland dessa märker man i främsta rummet den s. k. Sakramentallagen, som vid slutet af 1853 och 1854 årens riksdag blef i en tvär vändning antagen af Rikets Ständer och sedermera erhöll Kongl. Maj:ts sanktion. Genom densamma stadgades följande tillägg till Missgernings-Balkens 2 § 1 kap.

"Den, som utan att vara prest, i annat fall än särskildt medgifvet är, förvaltar sakramenten och, efter varning, dermed ej afstår, böte trehundra Daler, och vare hvar och en, som genom sådan person den Heliga Nattvarden anammar, der han ej heller genom varning låter sig rätta, förfallen att böta femtio Daler. Gör han eljest gäckeri med sakramenten eller med Gudstjensten och Guds ord, vare lag som sist stadgadt är".

Jag vill nu icke upprepa allt, som ur religionens, klokhetens och rättvisans synpunkt blifvit anmärkt emot denna lag, hvilken såsom tillkommen i en tid, då samvetsfriheten och religiös fördragsamhet utgöra dagens lösen i alla civiliserade länder, i sanning måste betraktas såsom ett verkligt missfoster. Jag vill blott erinra derom, att det är representationen ovärdigt, att såsom gäckeri med Guds ord och sakramenten stämpla hvad som härflyter ur raka motsatser mot gäckeriet, nemligen ur en bestämd *religiös öfvertygelse*, till följd af hvilken personer anse det så-

som en synd att mottaga sakramenten af någon annan än den, som, enligt deras tanke, lär en rätt lära. Jag vill blott ytterligare i korthet erinra derom, att ett sådant lagbud, som fördömer och bestraffar ett, med verklig andakt och religiöst sinne, skedt anammande af Nattvarden såsom ett gäckeri mot Guds ord, det är stridande icke blott mot Guds ord — hvilket väl i det hela borde vara tillräckligt, utan tillika mot hela den Lutherska kyrkans lärobegrepp, ty det utgör just kärnan i hela protestantismen, att den sätter sig emot det hierarkiska godtycket och det presterliga samvetsmonopoliet och vill låta den enskildes samvete vara oqvaldt. Men detta stadgande strider derjemte mot den första regeln för all lagstiftning, d. v. s. det, att lagen skall uppfylla sitt ändamål och verkligen medföra någon nytta för samhället. Hvad sunda förnuftet redan på förhand i detta hänseende kunde förutse, det har erfarenheten på det mest ojäfaktiga sätt bekräftat. Det har visat sig, att om ändamålet med detta lagstadgande varit, att med den kyrkliga samfundskroppen införlifva affallna medlemmar eller åtminstone att genom injagad skräck förebygga återupprepandet af det, som lagen betecknar såsom ett oskick och ett gäckeri. — Så har detta på intet vis blifvit uppnådt, och det lärer väl aldrig heller på den vägen komma att uppnås.

Följderna af Sakramentallagen hafva, enligt flera exempel, såväl i min hembygd, som annorstädes, endast visat sig vara sådana, att de svaga och ömtåliga sinnen, som af samvetsbetänkligheter känt sig hindrade att gå till det statspresterliga Nattvardsbordet, antingen helt och hållet afhållit sig från sakramenterna, eller också, följande sin religiösa öfvertygelse och låtande den gälla framför allt, begått hvad denna lag stämplar såsom ett brott, underkastat sig det dermed förbundna straff och räknat sig sjelfva såsom *martyrer*. Det är på det sättet man stegrar fanatism; det är den rätta vägen att underblåsa söndringar och göra dem ohjelpliga.

För att verkligen stilla oroliga sinnen fordras medel af en helt annan natur, och det ligger i främsta rummet vigt derpå, att ordets vigde tjenare förmå att genom lära och lefverne förvärfva sig aktning och förtroende i stället att genom vädjande till förföljelser och verldsliga straffdomar endast framkalla hat och förbittring.

Med stöd af dessa grunder vågar jag föreslå:

att Rikets Ständer för sin del besluta, att det här omförmälda lagstadgande måtte upphäfvas och § 2 kap. 1 Missgernings-Balken återfå sin förut varande lydelse.

Om remiss af denna min motion till Höglofliga Lag-Utskottet anhåller jag vördsammeligen.

Stockholm den 29 November 1862.

Paul Andersson,
från Jemtland.

N:o 303.

Af **Paul Andersson** från Jemtlands län, *att landstingen måtte berättigas att meddela särskilda föreskrifter, lämpade för hvarje landsort, i frågor om egors fredande emot skada af annans hemdjur, samt om stängselskyldighet.*

Under de fem års tid, som nu snart tilländagått sedan Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af den 21 December 1857, angående egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet, utkom, har erfarenheten snart sagdt öfver hela landet ådagalagt olämpligheten af nämnde författning; och den åsigt har mer och mer stadgats, att en stängsel-lag, gällande för hela riket, är en orimlighet, enär lokala förhållanden, mycket olika inom de särskilda provinserna, härför lägga oöfvervinnerliga hinder i vägen.

Här är ej stället att framställa en historik öfver den mängd förvecklingar, tvister och rättegångar, som framkallats och ännu dagligen uppstå genom ifrågavarande författning, hvars olika tolkning dessutom jemväl ofta förorsakat dem, hvars rätt det gällde, oräkneligt obehag och dryga kostnader. De brister och olägenheter, som vidlåda denna författning, äro lika allmänt kända som erkända. Och jag tror mig derföre ej endast uttala mina egna, utan mångas, ja, de flestas mening och öfvertygelse, då jag nu ödmjukligen går att väcka följande motion:

att Rikets Ständer måtte besluta, att det skall öfverlemnas till blifvande landsting inom hvarje särskildt län att, i fråga om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om åliggande stängselskyldighet, ensamt reglementera och uppställa de speciela föreskrifter och stadganden, som för hvarje landsort befinnas mest ändamålsenliga; — att med anledning häraf, förberörda Kongl. Förordning af den 21 December 1857 från och med den 1 paragrafen till och med den 20 paragrafen, upphörer till all kraft och verkan så snart landstinget för något län derom fattat beslut och i nämnda §§:s ställe uppsatt och fastställt nya stadganden, de der dock ej må stå i strid med de följande sexton paragraferna i Förordningen, hvilka fortfarande skola för hela riket ega gällande kraft.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott får jag ödmjukligen anhålla.

Stockholm den 29 November 1862.

Paul Andersson,
från Jemtlands län.

N:o 304.

Af **Paul Andersson** från Jemtlands län, *om anslag till upprättande af ett stuteri i Jemtlands län för uppdragande af arbetshästar.*

Då det med hvarje år och i mån af landtbrukets framåtskridande blifvit ett behof att framskaffa passande *arbetshästar*, men tillgången på sådana inom landet icke står i förhållande till den ständigt ökade efterfrågan, har man på sednare åren nödgats införskrifva arbetshästar från utrikes ort. Härigenom hafva stora summor gått ur landet för en vara, som i godhet står vida efter hvad vi förut ega af detta slag. Hit hafva importerats en mängd Percheron, Clevelands, Clydesdales m. fl., ehuru inom Jemtland finnes en arbetshäst, som, åtminstone för våra förhållanden, är bättre än någon af de dyrköpta utländska racerna — jag menar de ståtliga "Bryggarehästarne", som vi dagligen se på Stockholms gator. Jemtlandshästen förenar styrka med snabbhet och härdighet, som gör honom användbar till alla de olika bruk, hvartill vi behöfva vår arbetshäst. Han är en utmärkt ploghäst, ty, jemte styrka och härdighet, eger han den storlek och "tyngd i sadlen", som för arbetshästen erfordras; han har ett fromt och sedigt lynne och öfveranstränger derföre icke sina krafter, eller faller i sken för ett ovanligt ljud eller dylikt; han är en utmärkt god trafvare och egnar sig derföre lika väl för skjutskärran, hvartill jordbrukaren tyvärr äfven måste använda sin arbetshäst, som för ridbudet eller kappsläden; han bibehåller godt hull på en föga kostbar höutfodring, och är genom sin grofva hud och tjocka hårbeklädning härdig både emot yttre och inre sjukdomar och torde knappast af någon häst-race öfverträffas i förmåga att slita ondt. Ehuru detta utmärkta djur väl förtjenar att taga vara på, arbetas likväl årligen på dess utrotning eller förvandling till rid- och lyx-hästar, och om icke en mängd föl af denna race årligen anlades och uppföddes i Jemtland, så skulle den s. k. Jemtlandshästen numera vara ganska sällsynt.

Sverige har sedan lång tid tillbaka gjort stora uppoffringar för anskaffandet af kavalleri- och lyx-hästar och använder ännu stora summor för detta ändamål — vid sista riksdag anslogos dertill 50,000 R:dr — samt underhåller derjemte 3:ne kostsamma stuterier. Dessa åtgärder äro ännu visserligen af behofvet påkallade, så vida landets behof af sådana hästar äfven skall kunna fyllas utan import från

utrikes ort; men billigheten fordrar att något göres för anskaffandet af det djur, som utgör jordbrukets vigtigaste drifkraft, — *arbetshästen.*

Det är ett anmärkningsvärdt förhållande, att, ehuru vårt land utgöres af nära 90 millioner tunnland, mestadels backig och ojemn jord, och vi nästan uteslutande, åtminstone vintertiden, använda hästen till transportkraft — till hemkörslor, foror, postforsling och till den för jordbruket så betungande gästgifvareskjutsen, här likväl icke vidtagits några åtgärder för uppdragandet af en god arbetshäst, oaktadt detta djur är ett bland de behöfligaste för vårt land och vårt landtbruk. Deremot har frågan om anskaffandet af bättre nötboskap och bättre får vunnit allmänt bifall, ty Staten har uppsatt flera både stamholländerier och schäferier för detta ändamål.

Då vi emellertid redan ega en passande arbetshäst inom landet, nemligen i Jemtland, men dess uppdragning efter rationela grunder och i tillräcklig mängd äro de åtgärder, som nu hufvudsakligast af behofvet påkallas, får jag härmed vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer måtte, i enlighet med bifogade kostnadsförslag till upprättande af ett stuteri i Jemtland för uppdragandet af arbetshästar, anslå *dels* för en gång 78,000 R:dr och *dels* årligen i fem års tid 7,500 R:dr Riksmynt.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott får jag anhålla.

Stockholm den 29 November 1862.

Paul Andersson,
från Jemtlands län.

N:o 305.

Af **Paul Andersson** från Jemtlands län, *om anslag till inrättande af 5 nya Länsmanstjenster inom Jemtlands län.*

Sedan till min kännedom kommit, att Konungens Befallningshafvande i Jemtlands län under den 9 sistlidne Augusti uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t gjort hemställan om en ny fördelning af i länet befintliga länsmans-distrikter, deraf för närvarande några omfatta en ytvidd af mer än 60, ja, 80 qvadratmil, sålunda

att fem nya distrikter skulle derstädes inrättas, så har jag, som eger nogsam kännedom om behofvet häraf, såvida, med en allt mer tillvexande folkmängd och ökad beröring med grannriket Norrige samt angränsande provinser, ordningen, som sig bör, må kunna framgent upprätthållas och de till förvaltningen hörande mångfaldiga bestyr med erforderlig skyndsamhet i första hand utföras, — förväntat att nådig Proposition i ämnet skulle till Rikets Ständer blifva aflåten. Men då denna min förhoppning hitintills ej gått i fullbordan, anser jag mig, enär saken i sjelfva verket är af största vigt för länet, skyldig att genom särskild motion hålla frågan öppen, och föranlåtes fördenskull under åberopande af bilagde afskrift af Konungens Befallningshafvandes förbemälda underdåniga skrifvelse, som innehåller en fullständig utredning i ämnet, vördsammast föreslå:

att Rikets Ständer, till inrättande af fem stycken nya länsmanstjenster inom Jemtlands län, med en lön af 850 R:dr Riksmynt för hvardera, ville anslå en årlig summa af 4,250 Riksdaler Riksmynt.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukligen.

Stockholm den 29 November 1862.

Paul Andersson,
från Jemtlands län.

N:o 306.

Af **Jonas Andersson** från Östergötlands län, *att elementar-läroverkens 2:ne lägsta klasser må från nämnde läroverk skiljas och förläggas till folkskolan m. m.*

Vid flera tillfällen har, såväl från elementar-läroverkets som folkskolans synpunkt, angelägenheten af en närmare förening mellan båda dessa slag af läroanstalter blifvit framställd, och den fordran uppställts att folkskolan skulle göra åtminstone den lägsta af elementar-läroverkets klasser öfverflödig. Då uti första klassen af en elementarskola intet ämne förekommer, som ej läses i folkskolan, finnes i sjelfva verket ej något hinder för indragandet af denna klass, enär samma kunskapsmått, som der läres, står att inhemta i folkskolan. Dessa båda slags skolafdelningar äro i verkligheten endast särskilda skolor för särskilda folkklasser, — en an-

ordning, som visserligen kan förefalla ståndsfördomarne behaglig, men som svårligen i våra dagar låter försvara sig. Oberäknadt den onödigtvis ökade kostnad, som tillskyndas det allmänna, är påtagligt att så väl folkskolan, som elementarläroverket från undervisningens synpunkt derigenom lider. Vore *alla* folkklasser lika hänvisade till folkskolan för den första barna-undervisningen och den förmögnare klassen derigenom finge mera direkt anledning att intressera sig för folkskolan, skulle detta utan tvifvel i hög grad och i flera hänseenden verka välgörande på folkskolan och kraftigt bidraga till dennas lyftande. Vore elementar-skolan åter befriad från den lägsta klassen, skulle hon i och med detsamma, utan tillökning i lärarepersonal eller någon ökad kostnad, genast stiga till ett läroverk af högre grad.

Jag skulle likväl föreställa mig, att icke blott första, utan äfven andra klassen af elementar-läroverket kunde på detta sätt indragas och förläggas till folkskolan. Visserligen förekommer i andra klassen ett läroämne, nemligen tyska språket, som icke tillhör folkskolans lärokurs, men hvilket säkerligen utan synnerlig fara bör kunna uppskjutas till tredje klassen. Fördelarne häraf äro särdeles synbara, då t. ex. ett treklassigt läroverk derigenom, utan någon kostnad, genast kunde komma att meddela undervisning till lika omfång med ett nuvarande femklassigt, så mycket önskvärdare, som man ser, huru det ena treklassiga läroverket efter det andra sträfvar att blifva femklassigt, under det att folkskolan i en ännu högre grad, än genom blott första klassens uteslutande, skulle vinna de fördelar, som förut antydts.

Det visar sig sålunda, att genom den ifrågavarande i sig sjelf obetydliga åtgärden skulle vinnas icke obetydliga fördelar: i ekonomiskt hänseende en ansenlig besparing för det allmänna, i afskaffande af den orättvisan att den högre folkklassens barn skola undervisas i särskilda skolor på allmän bekostnad, på samma gång kommunerna äro ålagda att för alla sina barn tillhandahålla undervisning till samma, ja, högre omfång; folkskolans förvandlande ifrån en skola för blott en viss folkklass till hvad densamma bör vara, och i andra länder ofta kallas, nemligen en *primär-skola*, der i allmänhet den första undervisningen meddelas åt alla; ett icke oväsendtligt steg taget till sammansmältandet af olika folkklasser; både folkskolans och elementar-skolans höjande såsom undervisningsanstalter, utan några uppoffringar från det allmännas sida.

På grund häraf får jag vördsamt föreslå:

att elementar-läroverkets tvänne lägsta klasser må afskiljas och förläggas till folkskolan, under det tyskan borttages såsom läroämne i andra klassen och således uppflyttas till den tredje, samt att i följd häraf de elementar-läroverk, som för närvarande bestå blott af t. ex. tre klasser, må i afseende på undervisningen uppflyttas tvänne klasser, så att desamma äfven hädanefter må komma att bestå af tre klasser, nemligen tredje, fjerde och femte klasserna.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.
Stockholm den 29 November 1862.

J. Andersson,
från Östergötland.

N:o 307.

Af **Jonas Andersson** från Östergötlands län, *om anslag till ytterligare 2:ne lärarelöner vid Wadstena treklassiga elementarläroverk m. m.*

Då obestridligt är, att det medborgerliga samhällets varande och blifvande välbefinnade bäst befordras genom en god uppfostran och ett tillräckligt antal ändamålsenliga läroanstalter, der det uppvexande slägtet lemnas tillfälle att inhemta erforderliga kunskaper, för att kunna värdigt fylla sin uppgift, såsom goda kristna och nyttiga samhällsmedlemmar, så torde knappast någon fråga vara mera berättigad att påkalla Statsmagternas uppmärksamhet och behjertande, än den om allmänna skolor och läroanstalter inom landet. Ett mera allmänt intresse för ett bättre ordnande af våra undervisningsanstalter har också låtit förnimma sig i samma mån, som vigten och värdet af kunskap och sann bildning hunnit blifva rätt insedt, och det kan icke heller nekas att, isynnerhet på sednare tiden, mycket blifvit gjordt för det stora ändamålet; men att mycket ännu återstår att göra i detta afseende, derom vittna de många vid hvarje riksdag återkommande fordringarne från rikets alla delar på Statens ytterligare medverkan till undervisningsanstalternas utvidgning och förbättrade skick. Då Statens tillgångar emellertid icke medgifva detta behofs fyllande på en gång, men anspråken på företräde att blifva ihågkomna, framställas nästan samtidigt från alla håll, så är det med en viss betänksamhet äfven jag går att öka antalet af dem, som i samma afseende påkalla Statens mellankomst. De skäl, hvilka härvidlag tala till fördel för denna angelägenhet, hoppas jag dock skola rättfärdiga min framställning i ämnet.

Då nu mera behofvet af en fullständigare kunskap och en mera fulländad bildning icke inskränker sig blott till städernas befolkning, utan jemväl sträcker sig till landtbefolkningens uppvexande slägte, och så länge våra folkskolor icke förmå att bibringa ungdomen ens det kunskapsmått, som erfordras för att kunna reda sig

uti

uti våra enklaste nya kommunalförhållanden och än mindre kunna meddela behöflig elementarbildning för det praktiska lifvets yrken i hela deras omfång, så följer deraf att icke ensamt städernas folknumerär får utgöra rätta gradmätaren på behöfligheten af elementarläroverk. Men det är icke antalet, utan beskaffenheten af dessa undervisningsanstalter, som bestämmer i hvad mån undervisningen enligt tidens fordringar nöjaktigt kan meddelas.

Det i Wadstena stad befintliga treklassiga läroverk är nu det enda ställe, der hela den nordvestra delen af Östergötlands befolkning har tillfälle att låta sina barn inhemta något mera i kunskapsväg, än som i folkskolorne kan meddelas; och, med högst få undantag, slutas också lärokursen med det ofulländade mått af kunskap, som ett treklassigt läroverk förmår att bibringa, en lärokurs så mycket mindre tillfyllestgörande, som knappast något ämne i dylika läroverk kan sägas blifva fullständigt eller helt afslutadt, och sålunda i ganska ringa mån användbart i det praktiska lifvet. Wadstena och Skenninge städer samt Motala köping och omkringliggande landsbygd, som sakna annat eller fullständigare läroverk, än det i Wadstena omförmälda, och der befolkningen uppgår till 46 à 47,000 personer, synas sålunda vara mindre väl lottade i detta afseende; och på samma gång som rätt och billighet härvid påkalla vederbörligt afseende, torde det äfven vara lika mycket förenligt med det allmänna som det enskilda intresset, att den förevarande bristen med snaraste blir afhjelpt.

Af nu antydda skäl och till följd af en från ofvanberörde befolkning enstämmigt uttalad önskan, får jag, för den händelse ett af mig denna dag ingifvet förslag om de nu varande 2:ne nedersta klassernas i elementarskolorna skiljande derifrån och förläggande till folkskolorna icke skulle vinna Rikets Ständers bifall, hos Rikets nu församlade Ständer vördsamt anhålla och föreslå:

det anslag till ytterligare två lärarelöner måtte beviljas åt Wadstena treklassiga elementarläroverk, för att sätta detsamma i stånd att fullgöra ett femklassigt läropensum.

Om remiss häraf till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Andersson,
från Östergötlands län.

N:o 308.

Af **Jonas Andersson** från Östergötlands län, *att hela personliga skyddsafgiften måtte anslås åt församlingarne till folkskolornas reorganisation och vidare utveckling m. m.*

För fosterlandsvännen är det i hög grad tillfredsställande att förnimma det vaknade intresse för folkskolan, som vid innevarande riksdag uppenbarat sig uti åtskilliga motioner, alla åsyftande att, genom anslående af tillräckliga medel, sätta folkskolan i tillfälle att kunna uppfylla de anspråk, som man med skäl har och bör hafva på densamma.

Det kan på grund häraf synas öfverflödigt, att än ytterligare göra några framställningar i detta ämne; men då hvarje bidrag, om än aldrig så ringa, för lösningen af en så vigtig fråga, som folkskolefrågan är, icke bör undanhållas, har jag med anledning af den erfarenhet, som vunnits, under det jag i en följd af år med lifligt intresse följt folkskolans utveckling, ansett mig böra framställa följande:

Utaf alla de medel, som försökts för att föra folkskolan framåt mot sitt mål, har intet visat sig så kraftigt, då det systematiskt genomförts, såsom t. ex. uti Danmark, England, Skottland, Förenta Staterna och vårt brödrarike Norrige, som *folkskolans klassifikation*, d. v. s. skolbarnens fördelande uti vissa klasser efter olika utveckling och hvarje klass' undervisning under lärarens omedelbara ledning utan biträde af s. k. monitörer. Nästan öfverallt, hvarest klassifikation eger rum, har man indelat skolan uti *trenne* klasser, hvilka, der barnantalet är stort, ytterligare fördelas uti särskilda afdelningar, också efter barnens olika utveckling, så att läraren eller lärarinnan icke blifvit, som man plägar säga, öfverhopad. Uti städer och tätt bebyggda ställen å landet såsom stora bruk och fabriker, är det af stor fördel för undervisningen, att alla klasserna hållas tillsamman uti samma lokal; men å landet, synnnerligen uti vidsträcktare församlingar, och der det skulle möta stora hinder, om icke vara rakt omöjligt, att besöka skolan, der blir det åter af stor vigt att första klassen, ja till och med andra klassen, förläggas på lämpliga ställen rundtomkring uti församlingen och blott den tredje klassen blir central.

Då med en sådan organisations genomförande äro förknippade kännbara uppoffringar af kommunerne, bör Staten till socknarne afstå den återstående hälften af personliga skyddsafgiften, på samma vilkor och på samma sätt, som Staten lemnat den första hälften.

Ett annat utomordentligt vigtigt medel för att höja folkskolan är fruntimrens användande vid undervisningen uti första klassen, till och med vissa afdelningar utaf den andra. Dessa qvinnor behöfva icke hafva tagit någon seminarii-examen, utan endast vara bildade vid någon väl organiserad och skött folkskola, der de också mycket väl kunna inhemta den erforderliga theoretiska bildningen. Till följd deraf, att dessa qvinnors lärokurs är mindre kostsam än för dem, som genomgått seminarium, åtnöjas de med ett lägre arfvode, hvarigenom det för församlingen blir möjligt att löna den högsta läraren (den egentlige folkskolelärarens) så, att man dertill kan räkna en pedagogiskt bildad person, som ej blott eger kunskaper och färdigheter att undervisa uti skolans högsta klass, utan äfven att ordna och leda hela socknens folkskola, hvarigenom den ensamt kan vinna enhet och ett organiskt sammanhang mellan de särskilda delarne. Men såvida det skall blifva möjligt för lärare att förvärfva erforderlig bildning för sitt i högsta måtto vigtiga kall, blir det nödvändigt att härtill inrätta lämpliga seminarier; ty att de nuvarande folkskolelärare-seminarierna, såsom de i allmänhet äro inrättade, icke kunna uppfylla sådana fordringar är klart för hvar och en, som tagit någon kännedom om dessa inrättningar. Dessutom äro de alltför många, i det att åtskilliga äro besökta af ett inskränkt antal elever, och isynnerhet blir detta fallet framdeles, om till de lägre klassernas undervisning begagnas personer, som icke behöfva hafva tagit seminarii-examen, utan blott sjelfva öfverläraren. Trenne seminarier för hela riket, ett för södra delen, ett för den mellersta och ett för den norra, uppfylla utan tvifvel behofvet, hvadan alltså det nuvarande anslaget af 45,000 R:dr till folkskolelärare-seminarierna utan tvifvel är tillräckligt, då hvart och ett finge 15,000 R:dr R:mt, hvarmed icke så litet bör kunna uträttas, om det ordnas på bästa sätt.

Men skolan må vara aldrig så väl ordnad och läraren må vara huru skicklig som helst, så skall han dock ganska föga kunna uträtta, om skolan saknar nödig materiel. Att sådan saknas i största delen af våra folkskolor, derom kan hvar och en öfvertyga sig, genom att träda inom en skolas tröskel. Men då dels lämplig skolmateriel saknas i vårt land, dels, om den finnes, är så dyr att den i de flesta fall af den enskilde icke kan anskaffas, anser jag det vara nödvändigt, att Staten går i författning om anskaffande af lämplig skolmateriel, hvilken den ettdera kostnadsfritt håller folkskolorna tillhanda eller ock, ifall detta icke skulle anses lämpligt, försäljer åt dem för ett lågt pris.

Skall läraren kunna fullgöra sitt kall med fröjd, och icke med suckan, skall han kunna lefva i detsamma, så måste han hafva tillräckligt att anspråkslöst lefva på, att han ettdera icke måtte lida brist eller också, hvilket oftast är fallet, kasta sig på biförtjenster till stor mehn för hans kall. Hans lön bör derföre, utom fria husrum och vedbrand, samt uthus, äfvensom sommarbete och vinterfoder åt en ko, eller deremot svarande 8 tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn, tillika med jordland, bestå af minst 4 tunnor spanmål, hälften råg och hälften i de

eller de sädesslag, hvaruti kronotionden i orten utgår, för hvarje månad läraren håller skola. Spanmålen beräknas för minst 8 månaders läsning och levereras ettdera in natura, om församlingen så har beslutit, eller ock löses den efter årets markegång.

För att kontrollera huru de skänkta medlen användas och den anskaffade materielen begagnas, samt för att gå tillhanda vid folkskolors inrättande och omändring, utser Kongl. Maj:t folkskole-inspektörer, kända för nit, sakkännedom och lärareförmåga. Dessa måste uteslutande egna sin tid och sina krafter åt sitt i högsta måtto vigtiga kall, så att de under samma tid de bekläda embetet icke innehafva någon annan syssla eller befattning, som lägger hinder i vägen för utöfvande af deras kall. Hvarje år skall inspektören till Kongl. Maj:t afgifva berättelse om folkskolornas verksamhet uti distriktet under föregående året, och deruti upptaga de orsaker, som hindrat undervisningens gång, samt föreslå medel till häfvande af dessa samt till skolans förbättring.

Dels för att ordna inspektörernes verksamhet efter en bestämd plan och dels för att handlägga om de mål, som till folkskolan höra, tillsätter Kongl. Maj:t öfverinspektör, som ock åligger att resa omkring till folkskolorna, för att tillse huru inspektörerna fullgöra sina åligganden.

Till följd af hvad jag här ofvan haft äran anföra, får jag vördsamt föreslå:

1:o att hela skyddsafgiften anslås åt församlingarne på samma sätt och under samma vilkor, som förut egt rum, till folkskolornas reorganisation samt vidare utveckling;

2:o att de nuvarande 13 folkskolelärare-seminarierna indragas och i dess ställe inrättas trenne, så beskaffade, att de kunna bibringa en folkskolelärare all för hans kall erforderlig bildning, hvartill bibehålles det nuvarande anslaget 45,000 R:dr;

3:o till stipendier åt elever vid folkskolelärare-seminarierna 30,000 R:dr;

4:o till anskaffande af materiel åt folkskolorna 50,000 R:dr; och

5:o till lön och resekostnadsersättning åt öfver-inspektören och folkskole-inspektörerne 50,000 R:dr.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Andersson,
från Östergötlands län.

N:o 309.

Af **Anders August Anderson** från Östergötlands län, *derom att två nya lärarelöner måtte anslås till Wadstena elementarläroverk.*

Under en tid då föräldrarne, äfven å landsbygden visa det berömvärdaste nit för sina barns uppfostran, är det af största vigt för Staten och det allmänna att bereda utvägar till bibringande af det uppvexande slägtets förkofran i bildning och kunskap.

Man spårar jemväl i de tvänne sednare riksdagarnes resultater en särdeles benägenhet å båda Statsmagternes sida att afhjelpa de brister, som härutinnan förefunnits.

Det är dock gifvet att ett så storartadt företag icke på en gång kan nå sin fullbordan, ty dels skulle tillgångar härtill brista, dels saknaden af tillräckligt bildade lärarekrafter förspörjas. Men att båda dessa hinder böra och kunna undanrödjas, det visar sig af erfarenheten.

Den ort jag tillhör kan visserligen icke klaga öfver brist på läroanstalter; men det har redan visat sig att de nu aflägset befintliga äro mer än vanligt öfverhopade af lärjungar, ty inom samma ort råder den lifligaste täflan att tillgodogöra barnen den undervisning, som tidens kraf fordrar.

Sedan numera Skenninge skola, trots mine och länskamraternes rättvisa påyrkande om samma skolas bibehållande uti dess fordna skick, ändock blifvit till enklassig pedagogi nedsatt, och det i Linköping varande fullständiga elementarläroverk, churu aflägse från Wadstena dock i högre grad öfverhopats af skolungdom; har behofvet att utvidga Wadstena skola, från tre- till femklassig, framträdt i öppen dag. — Det är icke allenast städerna Wadstena och Skenninge samt Motala köping — utan fastmera den tätbefolkade landsbygden deromkring, med sina 45,000 invånare, som närmast känna behofvet af en sådan läroanstalts utvidgning, isynnerhet som den på stadens bekostnad underhållna skollokal, lemnar utrymme för en sådan tillökning i läroklassernas antal.

I anledning häraf, och då den tid icke torde vara aflägsen, då man skall få skolstadgan sålunda förändrad, att första och andra klassernes kunskapsmått blifva barnen bibringade i de fasta folkskolorna, hvarigenom en femklassig läroanstalt skulle fylla sitt ändamål, på samma gång det öfverflödiga lärareantalet vid de fullständiga

läroverken lemnade tillfälle att få behöfligt antal skicklige lärare till öfrige skolor; tager jag mig friheten föreslå:

att Rikets Höglofliga Ständer ville anslå två nya lararelöner för Wadstena skola, som dymedelst kunde förvandlas från tre- till femklassig läroanstalt.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

A. A. Anderson,
från Östergötlands län.

N:o 310.

Af **Gustaf Johansson** från Kronobergs län, *om åtskilliga ändringar i nu gällande tulltaxa, åsyftande den inhemska näringsflitens upphjelpande.*

En allmän klagan förmärkes inom vårt fädernesland öfver vår financiela ställning; år efter år upptagas nya lån, det ena större än det andra, utan att dessa massor af inströmmande penningar hvarken kunna fylla våra behof eller öka Riksbankens metalliska kassa. Att orsaken härtill egentligen bör sökas i en exporten betydligt öfverstigande import af till stor del öfverflödiga lyxartiklar är ett påstående, som väl blifvit från en viss sida motsagdt, men ännu aldrig tillfredställande vederlagdt. Tvärtom har man riksdag efter riksdag fortgått på den beträdda banan att genom tullnedsättningar snarare befrämja än i någon mån hejda detta missförhållande, som sannolikt skall i sinom tid bringa vår handelsvåg i en så sned ställning att måhända en riksbankrutt blir oundviklig.

Man tröstar sig visserligen dermed att Statsverkets affärer synas vara särdeles goda. Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof visar nemligen goda öfverskott af tillgångar. Det måste således stå väl till. Men man synes alldeles förbise hvarifrån dessa öfverskott kommit; icke äro de ett bevis på stigande välstånd, utan snarare på stigande elände, enär det just är genom en tilltagande bränvinsproduktion och konsumtion som detta öfverskott uppkommit, från 6 à 700,000 R:dr Banko som bränvinstillverknings-afgiften före 1854 årligen utgjorde har den genom förändrad lagstiftning i detta afseende och genom förökad

tillverkning stigit derhän, att medelbeloppet deraf utgjorde under perioden 1858—1860 årligen 6,366,099, och år 1861 8,462,911 R:dr samt antages under innevarande år kunna med säkerhet uppskattas till 8,700,000 R:dr. Vore detta en säkert påräknelig inkomst för framtiden, så kunde, ehuru sorgligt det än är att fäderneslandets bränvinsupande befolkning frivilligt betalar en sådan skatt, hvilket illa vittnar om nykterhetens tilltagande, dock någon förhoppning härå grundas, att de många uppkomna statsutgifterne skulle genom denna inkomst kunna i någon mån betäckas; men ingen inkomstgren kan väl vara opålitligare än denna; ett enda missvextår kan göra denna beräknade bränvinstillverkning och med detsamma dessa åtta millioner i stastinkomst om intet.

Statsbehofven äro dock gifna och måste fyllas äfven under och efter missvextår; hvar skola då dessa 8,000,000, R:dr tagas? att påbjuda en bevillning fem gånger större än den närvarande, torde särdeles efter ett missvextår falla sig olägligare än vid första påseendet synes.

Såväl för att i någon mån hejda den öfverhandtagande importen af utländska lyxartiklar, hvilka så hårt trycka på vår handelsvåg, som ock att efter mitt förmenande inkomma på en rigtigare stråt i beskattningsväg, är det jag härmed vågar fästa Rikets Ständers uppmärksamhet på nödvändigheten att icke längre fortgå på den beträdda frihandelsbanan, eller att åtminstone, om landet fortfarande skall öfversvämmas med sådant utländskt gods, som, om än icke billigare, åtminstone varaktigare och bättre kan tillverkas i landet, en billig och skälig tull måtte åsättas detsamma, så att åtminstone Statsverket deraf kunde hafva någon inkomst.

Det är mig icke alldeles obekant att skarpa strider förts och ännu föras derom, huruvida direkta eller indirekta skatter äro mest principenliga. För egen del tror jag att frivilliga skatter äro de bästa, lättast inkasserade och verka minsta missnöjet hos de skattgifvande; de åtta millioner bränvinstillverknings-afgifter och dertill ett par millioner utskänknings-afgift äro derpå ett slående bevis. Skulle dessa tio millioner såsom direkt bevillning påförts Sveriges bränvinsupande befolkning, hvilka väl till största antalet utgöras af mindre bemedlade eller fattiga arbetare, så skulle ett jemmerop höjt sig från landets ena ända till den andra; nu deremot betalas denna skatt utan knot eller klagan.

Många andra länder hafva gillat denna princip för beredande af Statsinkomster och icke minst vårt brödraland Norrige, der icke blott öfverflöds- utan äfven nödvändighetsvaror äro belagda med importtull, äfven hos oss är i vissa fall denna princip ganska skarpt tillämpad, ehuru alldeles förkastad i andra fall; så t. ex. hur mycket man än talar om att med tullfrihet hjelpa den fattigare klassen, har man på en nödvändighetsvara, som ingen fattig kan undvara och icke kan tillverkas i landet, nemligen koksalt, behållit en importtull af omkring 10 procent och på kaffe, som måste importeras, emedan det blifvit en nödvändighetsvara, en tull af närmare

20 procent, under det man låter öfverflödsvaror eller sådant, som egentligen begagnas af förnämt och rikt folk, införas tullfritt.

Jag vill icke framkomma med något förslag om skyddstullar, ty jag vet hur förhatligt sjelfva detta ord är för närvarande, ehuru jag icke förnekar det hopp jag hyser att andra åsigter möjligen komma att göra sig gällande på andra tider, och det nu förhatliga ordet kan måhända åter tagas till nåder igen. Andra länders tull-lagstiftning gifver stöd åt detta hopp; men betrakta blott tull-lagstiftningen hos oss för en enda artikel, nemligen *Ättika*, hvarom vid sista riksmöte fördes så heta och hårda strider; importen af denna artikel har sedan år 1850 stigit från 7,957 till 90,454 kannor således nära tolf gånger mera än för 10 år sedan och likväl lärer ingen vilja eller kunna bestrida att ju denna artikel mycket väl kan tillverkas inom landet, ej allenast för eget behof utan äfven till export, om icke tull-lagstiftningen alldeles förlamat företagsamheten i denna rigtning. Ville man ock icke uppmuntra den inhemska näringsfliten i detta fall, så kunde man åtminstone genom en lämpligare tullsatts derå bereda Statsverket en bättre inkomst.

Samma förhållande förefinnes vid en mängd andra artiklar, t. ex. i fråga om malen säd eller mjöl; våra qvarnverk tryckas af en hård, ofta odräglig grundskatt och numera äfven af en bevillning, och på samma gång tillåtes tullfri införsel af mjöl; i stället för skydd åt den inhemska har man genom grundskatten, bevillningen och tullfriheten skaffat skydd åt den utländska mjölfabrikationen. Och det är nära omöjligt för den Svenska qvarnegaren att häri täfla med utländningen; antingen borde man göra den inhemska mjölfabrikationen skattfri, då den utländska är tullfri, eller borde man pålägga den utländska en tull, som åtminstone motsvarade de inhemska qvarnarnas skatt.

Enligt Kongl. Kommers-kollegii sist utkomna berättelse om Sveriges utrikes handel och sjöfart har Sverige under år 1860 importerat blott Jordbruks- och ladugårdsprodukter för ett belopp, som, efter ganska låg beräkning, uppgår till närmare $5\frac{1}{2}$ millioner Riksdaler. Jag vill icke påstå att detta varit öfverflöds-artiklar, tvärtom medgifver jag att största delen deraf varit verkliga nödvändighetsvaror; men deremot vågar jag bestämdt påstå att om tull-lagstiftningen något mer omhuldat den inhemska företagsamheten, så skulle mycket af denna import varit besparadt, t. ex. artiklarna ost och smör, och tillika vågar jag påstå, att en skälig och måttlig tull skulle gifva oss en god och välbehöflig statsinkomst.

Jag vill icke trötta hvarken Hedervärda Ståndet eller Höglofliga Utskottet med granskning af alla de missförhållanden jag tyckt mig finna i nu gällande Tulltaxa eller med anförande af flera motiver för mina önskningar, att tull-lagstiftningen måtte inkomma på en för landet gagneligare stråt än under sistförflutna riksdagar; jag vill blott till slut sammanfatta mina yrkanden deri:

att, Bevillnings-Utskottet vid tulltaxans uppgörande måtte tillse, såväl att

den

den inhemska näringsfliten och företagsamheten icke må blifva undertryckt eller förlamad, som ock att statsverket på denna väg måtte erhålla en skälig och behöflig inkomst till förekommande af alltför ohejdad skuldsättning.

Att såväl denna motion som ett härvid fogadt förslag till ändring af åtskilliga tullsatser måtte blifva till Bevillnings-Utskottet remitteradt anhålles vördsammast.

Stockholm den 28 November 1862.

G. Johansson,
från Kronobergs län.

Förslag till ändringar i Införseltullen.

	R:dr	ö.
Apelsiner, pr ℔	—	10
Bensvart, Benkol eller Bister pr Ctr	2	—
Bijouterivaror, pr ℔	2	—
Bildhuggarearbeten, pr ℔	—	40
Bomull, pr ℔	—	2
Broderade arbeten, alngods med tillägg af 40 proc. till tygets tull. Fullfärdiga med 70 proc.		
dito med guld eller silfver med 150 proc. förhöjning.		
Bränvin och sprit, pr ℔, alkohol	—	65
Bönor, alla slag, pr ℔	—	2
Citroner d:o	—	12
Fikon d:o	—	10
Fläsk, pr Ctr	3	—
Frukter och bär, friska, pr Ctr	—	60
d:o inlagde i bränvin och ättika, pr ℔	—	30

	R:dr	ö.
Frukter och bär, torra, pr ℔ .	—	80
Fyrverkeriarbeten, pr ℔	1	—
Färglådor, pr ℔	—	50
Rullgardiner d:o	—	50
Glas, andra slag, pr ℔	—	30
Glasvaror med flätning, pr ℔ . .	—	30
Grönsaker, torkade d:o . .	—	10
d:o inlagde med bränvin och ättika, pr ℔	—	40
Gulddragarearbeten, oäkta, pr ort	—	3
d:o kantiljer och paljetter, äkta och halfäkta, pr ort	—	10
Fransar, galoner etc., äkta och halfäkta, pr ort	—	20
oäkta, d:o	—	12
Gummi, alla slag, pr ℔	—	2
Handskar, alla slag, d:o	3	50
Hattar af halm eller strå, pr st.	2	—
Hampa, ohäcklad och häcklad, pr Ctr	3	—

	R:dr	ö.
Hattar af siden etc., pr st. . . .	5	—
d:o af ull, hår, felb, d:o . . .	2	—
andra slag d:o . . .	1	—
Hattfoder och Hattkullar, pr ℔ .	2	—
Hudar och Skinn, våtsaltade och andra slag, pr ℔	—	4
Pelsverk, hopsydda, förtullas som pelsverk, med tillägg af 75 proc.		
Humle, pr Ctr	7	50
Hår och Tagelarbeten, pr ℔ . .	5	—
Hängslen af siden och halfsiden, pr ℔	3	—
d:o, andra slag, pr ℔	1	—
Ingefära, pr ℔	—	10
d:o syltad, d:o	—	50
Ister, alla slag, pr ℔	—	5
Kakao pr ℔	—	15
Kapris, d:o	—	40
Karkaser och Karkasband, pr ℔	—	60
Kastanjer, pr ℔	—	10
Kaviar, d:o	1	—
Kimrök, d:o	—	10
Kli, alla slag, pr Ctr	—	75
Kläder med 75 proc. förhöjning i tygets tull.		
d:o med guld- och silfverbroderier, galoner och fransar, med 150 proc. tillägg.		
Koeffyrer pr st.	4	—
Konfityrer, pr ℔	—	80
Konserver, d:o	—	70
Koraller, arbetade, pr ℔	2	—
Korgar och Korgmakarearbeten af oskalade qvistar och spån, pr ℔	—	5
af skalade men oklufne qvistar, pr ℔	—	30
af klufvet vide etc., pr ℔ . . .	1	15
Kreatur, Hästar, pr st.	12	—

	R:dr	ö.
Oxar, pr st.	3	—
Kor och Ungboskap, pr st. . .	1	50
Kalfvar, pr st.	—	75
Svin, pr st.	—	75
Andra fyrfotade djur, pr st. . .	—	50
Käppar, alla slag, pr ℔	2	—
Kött, saltadt, pr Ctr	1	25
d:o, alla andra slag, pr Ctr . . .	3	—
Lakerade arbeten, ej specificerade, pr ℔	1	20
Leksaker, pr ℔	2	—
Lin, häckladt och ohäckladt, pr Ctr	3	—
Likör, pr kanna	4	—
Luktvatten, alla slag, pr ℔ . . .	1	—
Masker, pr st.	—	25
Oliver, pr ℔	—	20
Ost, pr Ctr	3	—
Papperstapeter och Border, pr ℔	—	50
Paraplyer och Parasoller af siden och halfsiden, pr st.	2	—
andra slag, pr st.	—	75
Foderaler, som väfnader, med tillägg af 25 proc.		
Perlor, oäkta, Glas-, pr ℔ . .	—	50
andra slag, pr ℔	3	—
Plymer, alla slag, pr ℔	20	—
Pomeranser, pr ℔	—	8
Portföljer, Börsar, Väskor af hel- och halfsiden, pr ℔	3	—
andra slag, pr ℔	—	75
Potatismjöl, pr Ctr	3	—
Ris, skalad, d:o	2	—
oskalad eller Paddy, pr Ctr . . .	1	—
Sadelmakarearbeten med förgyllda, försilfrade, pläterade beslag, pr ℔	—	80
andra slag, pr ℔	—	60
Silfver, arbetadt, pr ort	—	10

	R:dr	ö.		:dr	ö.
Smör, pr Ctr	3	—	Tobak, Cigarrer, pr ℔	2	—
Spanmål, omalen:			Tvål, parfymerad, d:o	—	60
Bohvete, pr kubikfot . . .	—	8	Ull, alla slag, d:o	—	5
Hvete, d:o . . .	—	15	Ur, fick-, med guldboett, pr st.	5	—
Råg, d:o . . .	—	8	andra slag, pr st.	2	—
Hafre, d:o . . .	—	5	Skeppskronometrar, pr st. . . .	30	—
Korn och Malt, d:o . . .	—	8	Vägg- och Studsare i foder af		
Vicker, d:o . . .	—	8	brons, alabaster, porslin, pr ℔	1	—
Ärter, d:o . . .	—	10	af träd, andra slag, pr ℔ . . .	—	50
Spanmål, malen:			lösa Urverk, pr ℔	4	—
Mjöl af hvete, pr Ctr	—	60	Vagnar och Åkdon, tvåhjuliga,		
Mjöl och Gryn, andra slag, pr Ctr	—	30	droskor, trillor, slädor, pr st.	50	—
Speglar och Lampetter, pr ℔ . .	—	40	öfriga slag, pr st.	130	—
Spetsar, Uddar, Blonder, af silke			Vanilj, pr ℔	7	—
och linne, pr ℔	—	10	Vax, oblekt, d:o	—	5
andra slag, d:o	—	3	blekt och färgadt, d:o	—	15
Spännhalsdukar af hel- och half-			Vin, alla slag, på fastager, pr ℔	—	16
siden pr ℔	6	—	på buteljer, pr kanna	2	50
af andra tyger, pr ℔	2	—	Vindrufvor, pr ℔	—	30
af läder, pr ℔	—	80	Visitkort, d:o	—	50
Talg, pr Ctr	2	50	Ägg, d:o	—	5
Tjära, pr tunna	1	50	Ättika, alla slag, pr ℔	—	12
Tjärbärma, Vraktjära, pr tunna	—	75			

Visserligen finnas flera artiklar än dem jag här uppräknat, som tillhöra den egentliga lyxen och öfverflödet, och alltså borde med högre tullar beläggas, men inom Utskottet finnas så många sakkunnige män, att, då jag nu antydt den väg man borde gå, för att, efter mitt förmenande, rädda landet från ett oundvikligt förderf, så hoppas jag att Bevillnings-Utskottet icke lärer underlåta att besluta hvad som vidare bör tilläggas, för att vinna det åsyftade målet.

Stockholm den 28 November 1862.

G. Johansson,
från Kronobergs län.

N:o 311.

Af **Gustaf Johansson** från Kronobergs län, *om skärpning af ansvaret för oloflig in- eller utförsel af varor andra resan.*

Som den nu gällande ansvarspåföljden för oloflig in- och utförsel af varor icke är tillräcklig för att motverka lurendrejeri, emedan kändt är att detta nesliga yrke bedrifves i ganska stor skala, i synnerhet med utländska spirituosa, och på det att detta slags brott måtte kunna hämmas, så anser jag att lagstiftaren icke bör underlåta att bränmärka dem, som äro så nedriga att bestjäla Staten. Hvarföre skall denna tjufven skonas mer än andra? Har han icke begått en stöld, när han stulit ifrån Staten, likaväl som om han bestulit en enskild person? Jag anser detta vara fullt ut lika straffvärdt. Fördenskull, och på det att straffbestämmelsen för detta brott måtte ställas i närmare likhet med våra öfriga kriminallagar, så yrkar jag:

att den som andra gången beträdes med oloflig in- eller utförsel af varor, öfverstigande 5 Riksdalers tullvärde, skall stånda tjufsrätt.

Jag anhåller om remiss till vederbörligt Utskott.

Stockholm den 29 November 1862.

G. Johansson,
från Kronobergs län.

N:o 312.

Af **Gustaf Johansson** från Kronobergs län, *om inskränkning af beväringsmanskapets vapenöfningar till endast ett år samt om nedsättning af den summa, hvarmed beväringsskyldig kan befria sig från sådan exercis.*

Under hela den tid jag deltagit i de allmänna ärendenas behandling har, mig veterligen, intet Rikets Ständers beslut mottagits med så mycken och allmän missbelåtenhet, som det om beväringsmanskapets vapenöfning i tvänne år. Flera år hafva nu förflutit sedan detta beslut fattades och, af Kongl. Maj:t gillad, kungjordes och ännu är missnöjet lika stort, om icke större, och säkert finnas icke många riksdagsmän inom Hedervärda Bonde-Ståndet, som icke af sina kommittenter erhållit uppmaningar att göra allt hvad göras kan, för att få påbudet om tvåårig vapenöfning återtaget. Fåfängt söker en riksdagsman urskulda sig dermed, att Bonde-Ståndet är oskyldigt i frågan, enär stadgandet tillkommit genom de tre andra Ståndens beslut. Missnöjet i landet minskas icke, snarare ökas genom detta urskuldande.

Det är af sådan anledning jag ännu en gång nödgas framdraga denna sak till Rikets Ständers pröfning och behjertande. Utan att tilltro mig afgörandet af hvarken huru mycket krigsfolk vårt land skulle behöfva, för att uppträda med kraft emot våra grannar, i fall omständigheterna föranledde dem att anfalla vår sjelfständighet, eller huru lång och mångsidig öfning vårt lands manliga ungdom skulle behöfva för att kunna approberas såsom dugliga försvarare af denna sjelfständighet, vågar jag dock åtminstone hoppas, att med ett års öfning så mycken skicklighet i vapnens handtering skulle vinnas, att det ändå ytterligare nödvändiga skulle vid farans annalkande snart nog kunna inhemtas, helst det väl icke rimligen kan antagas, att, med våra dagars kommunikationsanstalter, ett krig skulle så plötsligt och oförutsedt komma öfver oss, att icke de fjorton dagar, som nu användas till andra årets vapenöfning, kunde, innan krigsfacklan lågade, återstå för inhemtande af det felande i vapnens handtering.

Vårt land, med sina små och inskränkta resurser och sitt stora behof af industriel utveckling samt dertill erforderliga arbetskrafter, borde dock en gång öfvergifva tanken på att vara en ständigt rustad militärstat. Våra tillgångar offras till betydlig del på militärväsende och till en annan betydlig del på utländska lyxartik-

lar och vi öka vid hvarje riksdag våra utländska skulder med millioner i häpnadsväckande grad, utan att något återhåll i någon riktning förmärkes. Kanske misstager jag mig då jag i denna hejdlösa skuldsättning tycker mig förmärka den farligaste fiende för vår sjelfständighet, en fiende, mot hvilken hvarje både medborgare och medborgarinna behöfde öfvas i vapnens bruk. — Är denna åsigt ett misstag, så utgår åtminstone detta misstag från ett hjerta, som klappar för fäderneslandets väl.

Vid sisthållna riksmöte uppgafs i en reservation vid betänkandet om beväringens vapenöfningar, att Sveriges försvarsväsende årligen kostar en summa af 22,352,152 R:dr. Denna uppgift, churu framlagd inför Rikets Ständer, blef, mig veterligen, aldrig vederlagd och måste väl för rigtig antagas. Om det kan vara väl beräknadt, att låta ett land i Sveriges belägenhet tryckas af en sådan utgift för sitt försvarsväsende och det midt i djupaste fredslugn, lemnar jag åt dem att bedöma, som förstå denna sak bättre än jag.

Hvad jag deremot tror mig kunna bedöma, är att vårt fädernesland nu under fredens och lugnets tid behöfver tillvarataga och för sin industriela utveckling och förkofran använda både sina penningar och arbetskrafter, så att det eger förmåga att bära krigets bördor, i händelse de en gång påläggas, och således, så vidt ske kan, äfven bättre använda den tid, som för närvarande medtages till beväringsmanskapets marscher och vapenöfningar.

Jag vågar dock icke sträcka mina yrkanden ända derhän, att beväringsmanskapets vapenöfningar skulle inskränkas till hvad de voro före 1856, emedan jag om en sådan förändring icke under nuvarande förhållanden hyser ringaste hopp. Deremot torde åtminstone indragande af tvänne onyttiga marscher till och från vapenöfningsstället kunna påyrkas såsom verkställbart och redan detta vore en icke obetydlig besparing af både tid och penningar.

Beväringsmanskapet beräknades vid sista riksmöte till 23,000 man. Antagas nu i medeltal blott 4 marschdagar fram och åter samt 2 in- och utryckningsdagar för hvarje beväringsyngling, så uppkommer deraf 138,000 för både vapenöfningen och hemarbetet förspillda dagsverken, hvilka kunnat besparas om vapenöfningarne blifvit fullgjorda på ett år och med en resa fram och åter.

Af denna anledning och då jag antager att en fortsatt vapenöfning medan ynglingen är i gång dermed skall vida bättre uppfylla sitt ändamål, än en afbruten och följande året återupprepad, samt då Statsverkets utgifter för manskapets marschkostnader skulle betydligt kunna härigenom förminskas, vågar jag, då mera icke för närvarande lärer vara att hoppas, vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer ville för sin del besluta, det beväringsmanskapets vapenöfningar böra inskränkas till blott ett års möte och detta icke utsträckas utöfver de nu föreskrifne 26 vapenöfningsdagarne;

samt i sammanhang dermed:

att friköpningspriset från deltagande i vapenöfning måtte nedsättas från 100 till 60 R:dr.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Gustaf Johansson,
från Kronobergs län.

N:o 313.

Af **Anders Pehrsson** från Christianstads län, *om nedsättning i det bränneri-kontrollörer enligt nu gällande Förordning om bränvinstillverkning bestådda arfvode.*

I Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om bränvinstillverkning den 26 Oktober 1860, § 28, stadgas: "att kontrollör, som antages särskildt för hvarje termin, hvarunder bränvinstillverkning är tillåten, erhåller under tiden af Staten arfvode med minst Fyra R:dr och högst Åtta R:dr om dagen, och af bränvinstillverkaren, utan ersättning, kost och eget, möbleradt, eldadt och städadt boningsrum å det ställe, der bränvinstillverkningen eller distilleringen utöfvas.

Att det sålunda utgående alternativa arfvodet, som i de flesta fall bestämmes till högsta beloppet, är alltför rundeligen tilltaget, bevisas bäst deraf, att under hvarje år, åtminstone i min hemort, ett mångdubbelt antal kontrollörer, emot brännerierna antal, sig anmäla, och att till och med tjenstemän af ganska hög värdighet icke akta för rof att en slik befattning emottaga. Jemför man det arfvode en sådan kontrollör, jemte fritt vivre, åtnjuter med hvad som bestås Svenska folkets Representanter, hvaraf flere ej lära hafva mer än 4 à 5 R:dr om dagen, ehuru de måste dermed underhålla sig i hufvudstaden, så företer sig en ganska märkbar skilnad, hvars rättvisa ingen lärer vilja åtaga sig att försvara. Det lärer ej eller kunna bestridas, att riksdagsmannakallet är minst lika så vigtigt samt fordrar lika stor sjelfständighet och redbarhet, som en kontrollörs befattning, och likväl lärer ingen riksdagsman, äfven af de bäst aflönade, hafva ett så högt dagarfvode som kontrollören, om man tager i beräkning lefnadskostnaderna, som ej kunna undvaras.

Jag anser det hvarken orättvist eller obilligt att ifrågavarande arfvode något,

ja till och med ganska betydligt nedsättes, dels derföre att Statens ofta nog hårdt anlitade tillgångar må något kunna sparas, dels derföre att dessa tjenstemän, som icke behöfva genomgått större lärokurs än att kunna korrekt skrifva och räkna, kunna och rätteligen böra utgöras af lägre och mindre väl lönade tjenstemän samt sådane jordbrukare, utan afseende på stånd, som ega dertill erforderliga kunskaper, och dels derföre att de högre embetsmännen, som är svårt nog för mängden af bränneriegare att nöjaktigt inlogera, måtte afstå ifrån en täflan om så beskaffad tjenstebefattning, som kan vara af nöden för den underordnade, men ingalunda med den högt uppsattes värdighet förenlig.

Jag får alltså vördsamligen föreslå följande förändring i ofvannämnda 28 §,

att kontrollör, som antages särskildt för hvarje termin, hvarunder bränvinstillverkning är tillåten, erhåller under tiden af Staten arfvode med minst Tre R:dr och högst Fem R:dr om dagen, och af bränvinstillverkaren, utan ersättning, kost och eget, möbleradt, eldadt och städadt boningsrum å det ställe, der bränvinstillverkningen eller distilleringen utöfvas.

Om remiss härå till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Anders Pehrsson,
från Christianstads län.

I ofvanstående motion förenar sig:

Jöns Andersson,
från Malmöhus län.

N:o 314.

Af **Erik Hansson** från Gefleborgs län, *om tillägg till 15 § i Kongl. Förordningen den 7 December 1860, i fråga om rättighet för bolag äfven å landet att utan föregående auktion bedrifva handel i minut med bränvin.*

Då rättigheten till minuthandel med eller utskänkning af bränvin på landet å auktion utbjudes, händer det icke sällan, att en mindre ordentlig och för rättighetens utöfvande

utöfvande mindre tjenlig person stannar för högsta anbudet, och att detta anbud jemväl varder godkändt.

På sådant sätt blir bränvinsförsäljningen ofta öfverlemnad till sådana personer, som hvarken kunna eller vilja ordentligt sköta den rättighet de tillvunnit sig. För att i möjligaste måtto kunna betäcka det ofta obetänksamt höga anbudet, nödgas de äfven att bittida och sent, i större och mindre qvantiteter, till kända och okända, till ett oskäligt högt pris föryttra sin vara. Dessa olägenheter skulle kunna undvikas, om bränvinsförsäljnings-rättigheten finge i socken, lika som det hittills finnes stadgadt för stad, *utan auktion*, af kommunalnämnden upplåtas till bolag. Man hade uti ett sådant bolag en bättre garanti för rörelsens ordentliga utöfning, än då, såsom nu är fallet, denna rörelse bedrifves på en eller flera enskildas händer. Ett stadgande, som ansetts behöfligt och befunnits nyttigt för stad, skall väl också ostridigt och på samma grunder vara välgörande för socken, helst som en mängd socknar finnas, hvilka äro folkrikare än Rikets flesta städer. För vinnande af behöflig likhet härutinnan, stad och land emellan, får jag alltså föreslå ett tillägg vid slutet af 15 § uti Kongl. Förordningen den 7 December 1860, lydande ungefärligen sålunda:

"Bildar sig i socken bolag för öfvertagande af all den minuthandel med eller all den utskänkning af bränvin, eller af beggedera, hvilken eljest skolat, enligt förestående moment, på auktion detstädes utbjudas, må kommunalnämnden, sedan socknemännen i kommunalstämma hörde blifvit, härom med bolaget, utan föregången auktion, sluta aftal för den af vår Befallningshafvande bestämda tid. Härvid får dock afgiften ej bestämmas lägre, än sammanlagda beloppet skolat, enligt § 17, minst utgöra, i fall försäljningsrättigheterna varit åt särskilda personer upplåtna."

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Eric Hansson,
från Gefleborgs län.

N:o 315.

Af **Josef Oscar Almqvist** från Norrbottens län, *om anslag för myrutdikningar och vattenaftappningar inom nämnda län.*

Uti Sin till Rikets Ständer afgifna nådiga Proposition angående statsverkets tillstånd och behof, har Kongl. Maj:t i pag 53 N:o 1 föreslagit "till en särskild fond att, efter Kongl. Maj:ts nådiga godtfinnande, användas såsom anslag, utan återbetalnings-skyldighet för understödjande af myrutdikningar och vattenaftappningar inom Norrbottens, Westerbottens, Westernorrlands, Jemtlands, Gefleborgs och stora Kopparbergs län, 50,000 R:dr årligen, eller för ifrågavarande tre år, tillsammans 150,000."

Att denna fond är högst otillräcklig synes deraf, att länsstyrelserne inom ifrågavarande län föreslagit 50,000 R:dr årligen till hvartdera länet, hvilken summa styrelsen för Väg- och Vattenbyggnader ansett böra till hälften nedsättas.

Granskar man Landshöfdinge-embetets i Norrbottens län sista femårsberätelse, skall man finna, att detta län ensamt innefattar 21,367,955 tunnland, deraf (se pag 5) allenast 58,645 tunnland äro odlade. Om man från återstoden, 21,309,310 tunnland, afräknar naturliga ängarnes vidd, måste dock ofantliga sträckor finnas, hvilka innehålla många och vidsträckta myrtrakter, som väsendtligt bidraga till frost och köld; och alldenstund många af dessa äro af det omfång, att de enskilde icke förmå bekosta deras utdikning, särdeles då kärren äro af den beskaffenhet, att icke vara tjenlige till åkerodling, så får jag, i likhet med Konungens Befallningshafvande, vördsamt föreslå:

att en summa af 50,000 R:dr årligen måtte under nästa statsregleringsperiod anvisas till verkställande af myrutdikningar och vattenaftappningar inom Norrbottens län.

Stockholm den 29 November 1862.

J. O. Almqvist,
från Norrbottens län.

Häruti instämmer:

Herman Öbom.

N:o 316.

Af **Olaus Svebilius** från Gotland, *om ändring i Kongl. Kungörelsen den 15 Juli 1859 angående laga skiftens verkställande på Gotland.*

Uti Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse den 15 Juli 1859 punkten c) är föreskrifvet, "att när minst två tredjedelar af ett skifteslags delegare, efter jordetalet räknadt, förena sig om att låta skogsmarken antingen hel och hållen eller till viss del vara oskiftad, i hvilket fall den bör för ett skifte beräknas, sådant må vara tillåtet, dock med vilkor som 12 kap. 1 § 5 mom. Skiftes-stadgan innehåller.

Häremot kunde just icke mycket vara att anmärka, såvida vid tillämpningen af denna föreskrift endast den egentliga skogsmarken ifrågakomme; men vid nästan hvart enda skifte på Gotland förekomma ibland de inegor, som i skiftet skola ingå, mindre mellan inegorna spridda marker, som äro med skog bevuxna. Dessa marker äro egentligen afsedda till beten åt kreaturen, hvarå likväl jordegaren låter skogen uppvexa, emedan jorden å dessa ställen är djupare och af bättre beskaffenhet samt skogsvexten i följd deraf frodigare och tjenligare till byggnadsvirke än å de egentliga skogarne eller s. k. hedarne, der ringare mullbetäckning på kalkklippan saknar kraft att nära större och gröfre skog, hvilken vanligtvis å sistnämnda ställen är kortvext. Genom egen erfarenhet har jag mig bekant, att vid tillämpning af högstberörda kungörelse de här omnämnda, mellan inegorna belägna, skogbevexta betesmarker blifva, på jordegarens derom framställda yrkanden och öfverenskommelse, ifrån delningen uteslutna såsom för delegarne, till följd af den bättre skogvexten, af större värde. Men man kan lätt föreställa sig hvilket menligt inflytande dessa undantag skola utöfva på ett i öfriga egorna verkstäldt skifte. Icke allenast gränsorna för blifvande inegoskiften få derigenom en i högsta grad oregelbunden form, utan dessa skiften afskära helt och hållet de mellanliggande beteshagarna, som icke sällan tillhöra andra delegare i skifteslaget, hvarigenom det blifver omöjligt att genom odlingar eller inhägnader gifva skiftena en för brukning och afhägnad tjenlig form och de verkställda skiftena, som äro afsedda för beredande af egornas sammandragning och deraf följande lättnad i häfden, åstadkomma derigenom just motsatsen af hvad dermed åsyftas. På grund häraf och till förekommande af dessa olägenheter får jag föreslå:

att sådana skogbevuxna betesmarker, som äro dugliga till odling, och belägna mellan inegorna samt ligga till hinder för ett reguliert, redigt och be-

qvämt skifte, icke måtte, med tillämpning af punkten c) i Kongl. Kungörelsen den 15 Juli 1859, uteslutas från delning och att en rättelse i berörda Kongl. Kungörelse för sådant ändamål måtte vidtagas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Olaus Svebilius,
från Gotland.

N:o 317.

Af **Olof Nilsson** från Westerbottens län, *om statsanslag för åtgärder till förekommande af Umeå elfs utskärningar vid Ytterhiske i Ume socken.*

Redan från äldre tider har Umeå elf under sitt lopp åstadkommit utskärningar å flere af de ställen af stränderna, der jordmånen varit mera lös. Utskärningarne hafva dock på intet ställe varit så stora, och de derigenom uppkommande förluster för de invid stränderne boende jordegarne så hårdt drabbande, som för Ytterhiske byamän.

Elfven har nemligen vid Ytterhiske by, belägen å norra stranden af densamma och vester om Umeå stad, bortskurit en betydlig del af byns odalåker samt nedfört den nedrasande jorden ned åt Umeå fjord, hvarigenom, förutom den förlust, som drabbat jordegarne, segelleden till Umeå stad årligen uppgrundas, och kan man ej på något sätt beräkna, hvilka följder så väl för ifrågavarande stad, som för Ytterhiske by kunna uppstå af elfvens årligen tilltagande förödelser, om ej kraftiga åtgärder vidtagas för desammas förekommande.

Genom hållne undersökningar så väl af Distrikt-chefen i Norra Väg- och Vattenbyggnads-distriktet, Herr Majoren och Riddaren C. Adelsköld, som af Häradssynerätten, har blifvit utrönt, att bästa och billigaste sättet till förekommande af dessa elfvens skärningar vore genom en öfver 2:ne från motsatta stranden utskjutande mindre uddar upptagen kanal samt inlösande och raserande af en invid den ena af dessa uddar varande laxfiskebyggnad, hvarigenom strömfårans yta blefve mer än dub-

belt så bred som den nu är och vattnets hastighet följaktligen mycket mindre.

Enligt uppgjordt kostnadsförslag skulle ifrågavarande arbete uppgå till en kostnad af 23,856 R:dr och då Umeå härad ej mäktar af egna medel åstadkomma dessa kostnader samt Ytterhiske by ännu mindre eger tillgångar, så vågar jag vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer behagade anvisa ett anslag, utan återbetalningsskyldighet, af 23,856 R:dr R:mt för vidtagande af de nödiga befunne åtgärder till förekommande af Umeå elfs utskärningar vid Ytterhiske i Umeå socken af Westerbottens län.

Handlingar, som styrka de förhållanden, jag här ofvan haft äran anföra, jemte karta öfver en del af Umeå elf skola inlemnas till vederbörligt Utskott.

Och som andra orter, dels för kanaler, dels för åars upprensning, tid efter annan blifvit hugnade med anslag, så hoppas man, att Rikets Ständer behjerta de svåra förhållanden, som äro för handen, för denna ofta af missgynnande skördar hemsökta ort.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Olof Nilsson,
från Westerbottens län.

N:o 318.

Af **J. G. Dahlgren** från Calmar län, *att prest, som vissa år förvaltat pastorat, må berättigas sådant söka utan föregående pastoralexamen.*

Då det synes vara rättvist och billigt att den prestman, åt hvilken det varit anförtrodt, att förestå kyrkoherde-embete eller omhandhafva pastoralvård, jemväl bör vara berättigad att söka pastorat, utan att derföre behöfva aflägga särskild examen, så får jag vördsamt hemställa:

"att den prestman, som under vissa år, t. ex. 5, förestått pastors-embete, må vara berättigad söka pastorat, änskönt han icke aflagt den så kallade pastoralexamen."

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsammast.

Stockholm den 29 November 1862.

J. G. Dahlgren,
från Calmar län.

N:o 319.

Af **J. G. Dahlgren** från Calmar län, *om åtgärder till förekommande af utländska lotterikollektörers och assuransbolags affärsverksamhet i riket.*

Utan tvifvel är det allmänt bekant, hurusom en mängd personer i utlandet, isynnerhet i Tyskland, hvilka utgifva sig för lotterikollektörer, oaflåtligt i vårt land kringsprida falska lotteriprospekter ~~och falska lottsedlar~~ och derigenom tillnarra sig ganska betydliga penningebelopp årligen från spellystna och lättrogna personer. Men på vissa orter har spellustan gått vida längre, än på andra, och det är, af helt naturliga skäl, isynnerhet personer med ringa tillgångar, som blifva offer för dessa utländska bedragare. Mången torde anse, att denna sak icke står att hjelpa och att den i och för sig icke har den betydenhet, att Statsmagternas uppmärksamhet för densamma borde påkallas. Det förra inkastet anser jag mig tyvärr icke kunna med full tillförsigt besvara; men hvad det sednare beträffar, och då redan af den omständigheten, att massor af fullt frankerade bref med dylika prospekter och lottsedlar alltjemt utspridas i hela landet, är alldeles klart, att rörelsen måste vara ganska lönande, torde ej kunna förnekas, att det vore önskvärdt, om dessa bedrägeriers framgång kunde i någon mån hejdas; och är detta önskvärdt, så förtjenar saken också att af Statsmagterna behjertas och öfvervägas. Det skulle icke vara svårt att ur egen erfarenhet omnämna en mängd personer, som, sig till verklig skada, lemnat sitt förtroende och sina sparpenningar till dessa utländska bedragare; samt huru flere af dem, då de af de offentliggjorda vinstlistorna trott sig hafva erhållit någon betydligare vinst, som skulle försätta dem i en oberoende lefnadsställ-

ning, efter att förgäfves någon tid hafva inväntat dennas ankomst, sjelfva med dryga kostnader begifvit sig till utlandet, och först der blifvit förvissade, att alltsammans varit ett skändligt bedrägeri.

Jag har redan nämnt, att jag icke anser mig ega nog erfarenhet att angifva sättet, huru dessa bedröfliga missförhållanden lämpligast borde afhjelpas. Endast förslagsvis skulle jag vilja hemställa att, såvida dessa utländska lotterispel icke kunna alldeles förbjudas, en eller flera för soliditet och redbarhet kände, inom landet boende Svenske män erhölle uteslutande rätt att i vårt land kringsända utländska lotteriprospekter och försälja utländska lotterisedlar, hvilka män då äfven borde vara ansvarige för att allmänheten blefvo med fullkomlig redbarhet behandlad; eller ock att åt en person uppdrogs, att noggrannt följa lotteriväsendet utomlands och för den Svenska allmänheten gifva tillkänna, hvilka Kollectörsfirmor vore att anse såsom redbara och solida, hvilka lotterier erbjöde de bästa fördelarne för de spelande o. s. v. Men om jag sjelf icke i detta hänseende lyckas föreslå ett fullt verkande medel emot det ifrågavarande missförhållandet, torde härtill erforderlig förmåga nog stå att finna inom vederbörande Utskott eller ock inom Kongl. Maj:ts regering; och önskar jag derföre, att saken af dem måtte väl behjertas och föranleda till verksamma åtgärder.

Likaledes är bekant, huru åtskilliga utländska försäkringsbolag, som äro fullkomligt insolventa, här i vårt land länge meddelat och fortfarande meddela hvarjehanda försäkringar. Att äfven dessa bedrägerier måtte hämmas, utgör min och fleras lifliga önskan.

På grund af hvad nu i största korthet och högst ofullständigt är anfördt, får jag föreslå:

att Rikets Ständer måtte ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan om vidtagande af sådane åtgärder, som kunna verka till hämmande af utländska lotterikollektörers och utländska assuransbolags bedrägliga affärsverksamhet uti Sverige.

Om remiss till behörigt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. G. Dahlgren,
från Calmar län.

N:o 320.

Af **C. J. Johansson** från Östergötlands län, *om anslag till fullbordande af Kinda båtled medelst kanalisering af Stångån från sjön Rengen till Linköpings hamn.*

Långt innan Göta kanal påbörjades, hade fråga uppstått att från norra ändan af sjön Rengen, ungefär 1½ mil från Linköping, anlägga en kanal till Roxen och vidare till Östersjön samt, i sammanhang dermed, öppna en båtled genom de med hvarandra sammanhängande sjöarne Jernlunden, Åsunden, Erlången, Juttern och Krön, hvilka sträcka sig från Rengen till trakten af Wimmerby. Den del af denna kanalsträckning, som skulle sammanbinda Roxen med Östersjön, har genom Göta kanals anläggning redan i 30 år varit trafikerad. Den öfriga sträckningen är deremot ännu ofullbordad, ehuru mera än ett sekel förflutit, hvarunder, med större och mindre mellantider, denna fråga blifvit bearbetad. Sålunda bildade sig redan år 1801 ett af Kongl. Maj:t den 2 Juni nämnde år oktrojeradt bolag för ifrågavarande kanalarbetes utförande. Genom detta bolags försorg blefvo ock 2:ne slussar af trä anlagda, den ena emellan sjöarne Jernlunden och öfre Rengen, den andra emellan sjöarne öfre och nedre Rengen. Arbetet förfelades dock samt afstadnade i brist på penningar och nödig erfarenhet i kanalbyggnadskonsten. Sedan derefter Göta kanal börjat anläggas, lät Grefve von Platen på 1820-talet verkställa en fullständig undersökning och plan för byggande af den ifrågavarande kanalsträckningen, hvilken fått benämningen *Kinda kanal.* Att Grefve von Platen ansåg denna kanal, i fall den komme till utförande, blifva af utomordentlig vigt icke blott för den vidsträckta ort, kanal- och båtleden skulle genomlöpa, utan ock för Göta kanal, är allmänt kändt. Det stora gagnet af denna kommunikationsled är ock lätt att inse, om man besinnar, att densamma genom Stångån skulle utmynna i sjön Roxen och sålunda blifva en bikanal till Göta kanal samt, i förening med ofvannämnda sjöar, utgöra en sträcka af omkring 10 mils längd, eller mera än hela Östgöta-linien af Göta kanal. Men Grefve von Platen gick bort, innan han fick se Göta kanal fullbordad, och de närmast efter hans död följande åren voro icke gynnsamma för utvidgning af hans storverk. Först på 1850-talet kom frågan om utförandet af Kinda kanal- och båtled ånyo med allvar å bane och det med den framgång, att en icke obetydlig del deraf, omkring 5 mil, eller båtleden genom sjöarne Åsunden, Jernlunden samt öfre och nedre Rengen, sedan hösten 1861 varit öppnad för allmänna trafiken. Sedan

Rikets

Rikets Ständer vid 1854 års riksdag beviljat strandegarne kring nämnda sjöar ett lån, stort 160,000 R:dr B:ko eller 240,000 R:dr R:mt, för nämnda sjöars sänkning, med skyldighet att, enligt en af Friherre De Geer uppgjord plan, utföra arbetet *så*, att en oafbruten båtled genom och mellan dessa sjöar tillvägabragtes, blef detta, i förhållande till strandegarnes tillgångar, högst betydliga arbete, år 1855 påbörjadt, och, efter sju års arbete, med en kostnad af omkring 520,000 R:dr (deraf Staten såsom lån anvisat tillhopa 390,000 R:dr), sistlidet år så fullbordadt att, såsom nyss är nämndt, båtleden då kunde öppnas för allmänna trafiken. Den redan vunna erfarenheten om denna trafik har ådagalagt det oafvisliga behofvet af arbetets fortsättande från sjön Rengen till Roxen. Det är nemligen först sedan detta arbete blifvit fullbordadt, som den nu öppnade båtleden, på hvilken redan en mindre ångbåt med stor fördel under innevarande år gjort reguliera turer, kan erhålla sin egentliga vigt och betydelse för denna vidsträckta och på kommunikationer vanlottade ort. Man måste nemligen besinna, att de tunga varor, förnämligast bestående af skogsprodukter, spanmål och viktualier, som orten har att afsätta, äfven om de sjöledes ankomma till sjön Rengens norra strand, icke kunna utan allt för stora omlastnings- och transportkostnader derifrån landvägen forslas till närmaste afsättningsort, Linköping.

Behofvet af detta arbetes snara utförande har ock alltmera börjat inses, ej mindre inom sjelfva orten än äfven af vederbörande myndigheter. Till följd deraf hafva ock noggranna undersökningar och kostnadsförslager blifvit uppgjorda, utvisande att lämpligaste sättet att vinna det åsyftade målet vore att, med begagnande af Stångåns vatten från Rengen till Roxen, förbi vattenfallen i nämnda å anlägga slussar samt i öfrigt upprensa och göra ån segelbar. Kostnaden härför har blifvit beräknad till 1,313,000 R:dr R:mt.

Sedan Konungens Befallningshafvande i Östergötlands län, med öfverlemnande af det uppgjorda förslaget, uti underdånig skrifvelse af den 15 sistlidne Augusti hos Kongl. Maj:t förordat en af Kinda båtleds bolags direktion gjord anhållan, att Kongl. Maj:t måtte täckas hos Rikets Höglofliga Ständer utverka nödigt anslag för arbetets utförande, behagade Kongl. Maj:t kort derefter anbefalla Styrelsen för allmänna Väg- och Vattenbyggnader att, vid upprättandet af Styrelsens generalförslag öfver de allmänna väg- och vattenbyggnads-arbeten, till hvilkas utförande statsunderstöd erfordras, taga den ifrågavarande anläggningen under öfvervägande; och har Styrelsen uti berörda generalförslag tillkännagifvit, att Styrelsen delade "sökandenas åsigt om vigten af att den inuti landet redan bildade farleden blir utsträckt såsom oafbruten "vattenväg till Linköping, och således sättes i förening med hafvet genom Göta kanal." Styrelsen yttrar vidare: "Den del af Östergötland, hvarest Kinda båtled fram"går, är dessutom, till följd af läge och naturförhållanden, mindre lämplig för jern"vägsanläggning. Visserligen är en värdefull förbättring i ortens kommunikations-

"anstalter åvägabringad genom den förutnämnda redan verkställda vattenleden; men "för att åstadkomma fullständig lättnad i transporterna, bör densamma likväl först "och främst förenas med sjön Roxen, och den kan sedermera i framtiden utsträckas "i söder till Wimmerby. Enligt Styrelsens underdåniga åsigt bör den nu ifrågava- "rande *norra* utsträckningen, eller förbindelsen mellan sjöarne Rengen och Roxen, "företrädesvis anläggas; och enär Kinda båtleds- och sjösänkningsbolag, hvilket före "detta erhållit Eders Kongl. Maj:ts nådiga stadfästelse, nu ställt sig i spetsen för ut- "förandet samt begärt att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Östergötlands län "skulle inför Eders Kongl. Maj:t göra underdånig framställning att, för så vidt icke "Statens stambana erhåller sådan sträckning att densamma kommer att beröra den "nuvarande Kinda båtled, Eders Kongl. Maj:t måtte nådigst till Rikets nu samman- "trädande Ständer aflåta Proposition om nödiga medels anvisande till båtleds anlägg- "ning mellan norra ändan af sjön Rengen och Linköpings hamn; så, och då detta "bolag borde öfvertaga arbetets utförande, har Styrelsen, fastän aktieteckningslista icke "blifvit ansökningshandlingarne bifogad, ansett sig kunna antaga att, om bidrag var- "der vid instundande riksmöte till anläggningen afsatt, densamma skall under stats- "regleringsperioden varda påbörjad; och får Styrelsen derför, samt emedan ortens menighet samfäldt deltagit i Kinda båtleds verkställande, i underdånighet" (bland *första* klassens arbeten) "anteckna $\frac{2}{3}$:delar af den till utsträckningen beräknade sum- "man, eller 875,300 R:dr."

För att vidare ådagalägga vigten af ifrågavarande arbete, torde här böra återgifvas följande omdöme af Herr Friherre De Geer, som uppgjorde första förslaget till arbetets utförande. Efter att hafva uppgifvit kostnaden för anläggningen, yttrar han: "Detta är visserligen en stor summa, men jemföres den med hvad en jernväg af "samma längd skulle kosta, så uppgår den icke till en tredjedel deraf. I afseende "på nyttan för orten, som i allmänhet har tunga och skrymmande varor att afsätta, "synes kanal-leden, som sätter hvarje punkt af de vidt utgrenade sjöarnes stränder i "direkt beröring med afsättningsort, böra föredragas framför en jernväg, som skulle "beröra jemförelsevis få punkter, och å hvilken transportkostnaden skulle blifva be- "tydligt större än å kanal-leden."

Likaså har Jernvägs-kommittéen, i fråga om östra stambanans rigtning, uti icke ringa mån grundat sin åsigt om dess läge på den förutsättningen, att Kinda kanal skulle komma till utförande. Efter att hafva anfört några andra skäl *mot* stambanans förläggande *öster* om sjön Sommen, yttrar Kommittéen i sitt betänkande, pag. 79:

"Kommittéen har dessutom, i afseende på denna fråga tagit i betraktande, att "förslag redan är uppgjordt till en för jemförelsevis ringa kostnad, i förening med "pågående sjösänknings-arbeten, utförbar sammanhängande vattenkommunikation från "Linköping genom sjöarne Rengen, Jernlunden, Åsunden, Juttern och Krön ända till "Wimmerby, äfvensom från Åsunden till Östersjön vid Gamleby, medelst hvilken se-

"gelled midten af landet emellan östra stambanan och Östersjön kan erhålla en *lika* "*behöflig*, som för denna orts produkter af hufvudsakligast trävaror *beqväm* och *billig* "kommunikation med slättlandet, Göta kanal och äfven hafvet."

samt pag. 121:

"Då dessutom fråga är om den så kallade Kinda kanals bringande till verk-"ställighet, och Wimmerby samt trakten deromkring, med en *jemförelsevis ringa* "*kostnad*, derigenom kan erhålla en särdeles *billig* kommunikation till Göta kanal, "samt möjligen äfven genom Gamlebyviken till Östersjön, så minskas äfven behofvet "af en jernväg från denna trakt till Westervik."

Vidare har Herr Öfversten, Friherre Ericson, i anledning af den nu i år verkställda undersökningen om jernvägens förläggande öster om sjön Sommen, yttrat:

"Den genom enskilda bidrag bekostade, nu utförda undersökningen har haft "det goda med sig, att den vigtiga frågan om östra stambanans rätta läge blifvit "närmare utredd, och, hvad som i en nära framtid för sydöstra Östergötland och "norra delen af Calmar län är af synnerlig vigt, frågan om en kanal-anläggning "mellan Linköping och sjön Rengen, med utsträckning genom sjöarne Jernlunden, "Åsunden, Juttern och Krön till inemot Wimmerby, måste genom jernvägsfrågans "utredning framträda med ökadt intresse; ty den redan vidgjorda och icke obetydligt "påkostade kommunikationsleden längs sistnämnda sjöar, bör på ett eller annat sätt "få sin utsträckning till Linköping, der på samma gång segelleden på Roxen och "Göta kanal samt en station på östra stambanan, sedan denna kommit till stånd, an-"träffas. De orter, som öster om Sommen kunnat vänta sig fördelar af östra stam-"banans anläggning i denna rigtning, böra, med afseende å dessa bygders tunga pro-"dukter, vara mera betjenta med en ändamålsenlig kanalisering af ofvannämnde vat-"tendrag fram till Linköping, än med jernväg, som endast delvis kommer dem "till godo."

Af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof finner man ock, att Kongl. Maj:t ansett anläggningen af Kinda kanal vara af synnerlig vigt, enär utaf den mängd arbeten, som förordas i Väg- och Vattenbyggnads-styrelsens ofvan omförmälda general-förslag, endast 2:ne kanal-anläggningar blifvit af Kongl. Maj:t föreslagna att erhålla stats-understöd, nemligen segelleden från Hattefura hamn vid Wenern till sjön Stora Lee i Elfsborgs län samt den ofvannämnda Kinda-kanalen, eller sammanbindningen af Kinda båtled med sjön Roxen.

Det statsbidrag Kongl. Maj:t behagat föreslå Rikets Ständer för dessa båda arbeten är dock så ringa, åtminstone hvad angår anläggningen af Kinda kanal, att all tanke på detta arbetes utförande måste öfvergifvas, derest icke Rikets Ständer skulle behaga på ett mera verksamt sätt understödja detsamma. Kongl. Maj:t har nemligen, på sätt den nådiga Propositionen (pag. 53) innehåller, endast alternativt föreslagit att, derest icke vederbörande inom 1863 års utgång i behörig ordning afslutat kontrakt om utförande af arbetet för segelleden emellan Hattefura och sjön Stora Lee,

den för detta arbete under denna statsregleringsperiod afsedda lånesumma af 450,000 R:dr skulle få användas *såsom lån* för utförande af Kinda kanal, derför arbetskostnaden syntes påkalla statsbidragets fördelande på 2:ne statsregleringsperioder.

Granskar man närmare innehållet af Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga Proposition, så kan man dervid icke undgå att finna, att de på Sjette Hufvudtiteln föreslagna statsbidrag till produktiva arbeten äro ytterst knappt tilltagna. Väl är det lätt att inse att, då Staten i så många andra rigtningar tarfvar stora anslagssummor, tillgångarne måste blifva hårdt anlitade; men då man af ifrågavarande nådiga Proposition derjemte inhemtar, att Rikets Ständers Bank eger ett behållet öfverskott af icke mindre än 6 millioner R:dr, hvilket icke tagits i beräkning för de uti den nådiga Propositionen föreslagna statsutgifter, torde man kunna hysa den säkra förhoppning, att tillgångar skola kunna beredas äfven för andra produktiva arbeten, än anläggningen af Statens jernvägar, hvilka, enligt hvad föregående Rikets Ständer antagit, förnämligast böra byggas med upplånta medel, så att icke ensamt samtiden får vidkännas kostnaden för deras utförande. Jag vågar ock föreställa mig att, så vida jernvägarne skola erhålla tillräcklig trafik, måste landet samtidigt upparbetas äfven i andra orter än dem, der jernvägarne blifva förlagde. Ty ett ensidigt bearbetande af *endast* jernvägar genom de delar af landet, som dermed kunna gynnas, kan icke annat än blifva skadligt för sådane af naturen mindre väl lottade trakter, som icke ega tillräckliga medel att sjelfva utföra stora kommunikations-anläggningar, men som med bidrag af Staten kunna tillvägabringa nödiga förbättringar i de af naturen anvisade farlederna.

Då jag, på sätt nyss blifvit antydt, hyser den förhoppning, att Rikets Ständer icke uteslutande skola använda de för handen varande tillgångarne att dermed bygga jernvägar, utan ock komma att reservera några betydligare belopp för åstadkommande af andra kommunikationer i det inre af landet, bör jag derjemte fästa uppmärksamhet derpå att, enligt hvad under en längre tid varit vanligt, Rikets Ständer för understöd till väganläggningar och kanaler plägat bevilja minst ⅔:delar af arbetskostnaden att utgå, icke, såsom i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i förevarande fall är föreslaget, i form af *lån*, utan såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, emot det att de bolag eller myndigheter, som åtaga sig arbetets utförande, förbinda sig bekosta återstoden. Det är ock endast på *sådant* sätt det kan blifva möjligt att för dylika arbeten bilda bolag, enär erfarenheten visat, att aktie-egarne, i anseende till arbetenas dyrhet och den långa arbetstiden, icke kunna på flera år påräkna någon ränta på sina i sådana företag nedlagda penningar.

Väl har sedan någon tid en inbjudning blifvit utfärdad för aktieteckning till fullbordande af nu ifrågavarande arbete; men denna inbjudning, som med välvilja omfattats så väl inom som utom Östergötland, har utgått från den förutsättningen, att ett betydligare statsanslag utan återbetalningsskyldighet skulle af Rikets Höglofliga Ständer anvisas. Väg- och Vattenbyggnads-styrelsens ofvanberörda förslag har ock

gifvit anledning till den förhoppning, att arbetet skulle, såsom högst gagneligt, vinna ett sådant understöd. Likaså har frågan af Göta kanal-direktion ansetts af den vigt, att bemälda direktion lärer vara betänkt på att kalla bolaget till extra stämma för att höras öfver gjord framställning, att äfven Göta kanal-bolag måtte för något betydligare belopp deltaga i aktieteckningen för Kinda kanals fullbordande, så framt statsanslag för ändamålet kan varda beviljadt.

Jag hyser sålunda intet tvifvel derom, att, derest Rikets Ständer täcktes anvisa ⅔:delar af den för detta arbete erforderliga summa att utgå såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, den återstående tredjedelen, churu uppgående till det betydliga beloppet af omkring 440,000 R:dr, skulle kunna genom aktieteckning erhållas. Jag torde icke heller sakna skäl till den förhoppning, att Rikets Ständer skola bevilja de erforderliga medlen, då jag vet, att Stats-Utskottet vid 1856—1858 års riksdag, i anledning af då väckt fråga om anslag för båtledens utsträckning från sjön Åsunden genom sjöarne Erlången, Juttern och Krön till Wimmerby-trakten, gifvit förslaget sitt varma förord och hos kommande Ständer rekommenderat detsamma till erhållande af nödigt understöd vid utförandet. I Stats-Utskottets den 10 November 1857 afgifna betänkande N:o 158, pag. 46, förekommer nemligen följande yttrande:

"Med begagnande af de flera nära hvarandra liggande och nästan sammanhän-"gande samt hufvudsakligen i samma rigtning sig sträckande sjöar, hvilka söder om "den midt i Östergötland belägna sjön Roxen genomskära denna provins och en del "af norra Småland, synes visserligen en både naturlig och ändamålsenlig kommuni-"kationsled genom och mellan nyssnämnda landsorter böra åstadkommas, och Stats-"Utskottet tror sig kunna antaga, att denna kommunikationsled inom en föga aflägsen framtid skall vara både öppnad och allmänt begagnad för transporterandet af "samma orters naturprodukter. Utskottet tager alltså för gifvet, att Rikets Ständer, "som under sednaste riksdag beviljade ett ingalunda obetydligt bidrag af allmänna "medel för att, jemte den sedermera påbörjade sänkningen af några bland ofvan "uppräknade sjöar, bereda en båtled mellan dem, framdeles icke skola vägra att "med ytterligare statsbidrag understödja samma kommunikations utsträckning till "dess nu uppgifna ändpunkter."

Det torde icke behöfva erinras, att ett arbete af den betydenhet, som det ifrågavarande, måste, för att icke alltför mycket fördyras, bedrifvas med mycken kraft, så att arbetstiden i möjligaste mån förkortas, helst kanalen först då den blir fullbordad kan begagnas och lemna någon inkomst. Till följd häraf vore det ock nödigt att det anslag, som beviljas, finge utgå, i mån af arbetets fortgång, helt och hållet under den instundande statsregleringsperioden.

På alla de skäl, jag nu haft äran anföra, vågar jag hos Rikets Höglofliga Ständer vördsamt föreslå:

att ett anslag utan återbetalningsskyldighet, stort 875,300 Riksdaler Riksmynt, motsvarande ⅔:delar af den beräknade kostnaden, måtte varda bevil-

jadt att successive under instundande statsregleringsperiod utgå till fullbordande af Kinda båtled medelst kanalisering af Stångån från sjön Rengen till Linköpings hamn, under vilkor att ett bolag varder bildadt, som förbinder sig att, emot åtnjutande af detta understöd, i enlighet med det kontrakt, som derom kan varda afslutadt, behörigen fullborda arbetet.

Jemte det jag anhåller, att denna min motion varder till Stats-Utskottet remitterad, får jag framställa den önskan, att Utskottet behagade infordra de uppgjorda planerna och kostnadsförslagen samt öfriga till saken hörande handlingar.

Stockholm den 29 November 1862.

Carl Johan Johansson,
från Östergötlands län.

Såsom Fullmägtige från Östergötland instämma i förestående motion:

C. J. L. Lönnberg. *J. Andersson.* *Nils Jaensson.*
S. Bergström. *Johan Johansson.* *C. A. Larsson.*
A. A. Andersson.

N:o 321.

Af **Olof Pehrsson** från Gefleborgs län, *om ändring i åtskilliga lagens rum, i fråga om sättet för stämnings delgifvande.*

Uti nådigt Svar den 21 nästlidne Oktober har Kongl. Maj:t förklarat sig icke kunna lemna bifall till det af Rikets Ständer uti underdånig skrifvelse den 15 Oktober 1860 framställda förslag om utfärdande af en författning, hvarigenom, med upphäfvande af sista punkten i 7 § af 11 kap. Rättegångs-balken, skulle förordnas, att samma punkt erhölle följande lydelse: "Har man med stämning sökt någon i hans hemvist å två särskilda dagar, men ej funnit honom, då må man, der han äfven tredje dagen borta är, stämningen för hans husfolk uppläsa och densamma å husdörren fästa: finnes ej husfolk, varde ändå stämningen å dörren fästad."

Såsom skäl för berörda sanktionsvägran har blifvit anfördt, hurusom för den händelse, till förmån för käranden och till vårdande af hans rätt och säkerhet, ett stadgande om stämnings kungörande af sådant innehåll, som det ifrågavarande, skulle såsom lag antagas, rättvisa och billighet fordrade, att på samma gång till svaran-

dens förmån och för bibehållande af hans rätt bestämmelser meddelades i den syftning, som lagkommittéen och lagberedningen, från hvilkas förslag till Rättegångsbalk förenämnda stadgande vore hemtadt, tillika i 16 kap. 9 och 12 §§ samma förslag intagit om delgifvande af dom och beräknande af tid för sökande af ändring deri, i de fall att stämningen blifvit på ofvanberörda sätt kungjord, samt att olämpligt syntes vara att såsom lag antaga det gjorda förslaget, utan att tillika, i öfverensstämmelse dermed, ändring skedde i nu gällande föreskrift i 2 kap. 3 § Utsöknings-balken om det fall, då Konungens Befallningshafvande kan låta fästa skriftlig kungörelse på dens dörr, som sökes. Enär vigten af omförmälda skäl icke torde kunna förnekas, men att döma efter de klagomål, som öfver det med gällande lagstiftning uti anmärkta afseende förenliga rättslöshetstillstånd ofta förspörjas, den ifrågasatta lagförändringen icke kan utan befrämjande af samma tillstånd uppskjutas, anser jag mig böra härmed föreslå:

dels att sista momentet i 7 § af 11 kap. Rättegångs-balken ändras till den af Rikets sednast församlade Ständer godkända lydelse, dels ock ej mindre att såsom tillägg till 12 kap. samma Balk införas stadganden, till erforderliga delar motsvarande innehållet af 9 och 12 §§ i 16 kap. af lagkommittéens och lagberedningens förslag till Rättegångs-balk, förra delen, än ock att 2 kap. 3 § Utsöknings-balken måtte, i öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit föreslaget, förändras.

Om remiss till Lag-Utskottet af denna min motion anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Ol. Pehrsson,
från Gefleborgs län.

N:o 322.

Af **Pehr Ösmtan** från Wester-Norrlands län, *om anslag för anläggning af ny väg emellan Fjäls lastageplats och Nordanå bro i Wester-Norrlands län.*

Under sednaste tvänne statsregleringar hafva millioner, hvilka snart nog kunna räkna i hundratal, blifvit använda till förbättrande af kommunikationerna i meller-

sta och södra Sverige, ehuru redan natur och konst gjort så mycket för dessa trakter af samma fosterland, hvilka hafva den lyckan att ligga närmare till hands och derföre deras behofver blifva mera uppmärksammade. Norrland har för sin del, lika med det öfriga Sverige, burit de härigenom ökade skattebördor, hvilka inom få år blifva ganska betungande, men under det mellersta och södra delarna af landet just genom dessa lättade förbindelser blifva i stånd att draga större tunga, endast ökas svårigheterna för Norrland, ty det land eller den provins, som nu icke håller jemna steg med civilisationens raska framåtskridande går härigenom i sjelfva verket tillbaka. Medan man i det nedra Sverige på många ställen odlar stenbackar och föga vinstgifvande jord, ligga, isynnerhet i det öfre Norrland, ofantliga sträckor af den bördigaste jord orörda. Så är äfven förhållandet i Mjellåns floddal, som, med folkmängd af omkring 3,000 personer, på en sträcka af flera qvadratmil helt och hållet saknar landsvägar. Redan tvänne riksdagar förut har jag föreslagit statsbidrag till två tredjedelar för anläggning af landsväg mellan Fjäls lastageplats och Nordanå bro, gående genom Hässjö, Ljustorps och Wiksjö socknar af Wester-Norrlands län; och med hvarje år blir denna för ortens utveckling alltmera af nöden, hvarföre jag äfven nu förnyar densamma. Hänvisande till mina föregående motioner i ämnet, hvilka, jemte tillhörande handlingar samt uppgjorda kartor och kostnadsförslag, skola i behörig tid inlemnas till Höglofliga Stats-Utskottet, vill jag blott här upprepa, att den föreslagna vägsträckningen uppgår till 2 mil 664 fot, med anläggningskostnad af 43,519 R:dr 85 öre R:mt.

Jag föreslår:

att Rikets Ständer måtte, för anläggning af ny väg mellan Fjäls lastageplats i Hässjö och Nordanå bro i Wiksjö socken af Wester-Norrlands län, bevilja två tredjedelar af det i kostnadsförslaget upptagna belopp, med jemnad summa af 28,880 R:dr R:mt, att utgå under tvänne år med en tredjedel för hvarje, mot det att kommunen bidrager med återstående tredjedelen.

Stockholm den 29 November 1862.

Pehr Östman,
från Wester-Norrlands län.

N:o 323.

N:o 323.

Af **Pehr Östman** från Wester-Norrlands län, *om anslag till lön åt en lektor i främmande lefvande språk vid Hernösands högre elementarläroverk.*

För afhjelpande af en inom Hernösands högre elementar-läroverk befintlig olägenhet, är det som jag vågar påkalla Höglofliga Rikets Ständers uppmärksamhet.

Den första särskilde lärare i främmande lefvande språk, som enligt då gällande författningar vid detta läroverk varit anställd, afgick efter sökt och erhållet afsked från tjensten vid läseåret 1854—1855, och dennes efterträdare erhölls först efter cirka 8 månaders ledighet i Maj 1855. Efter att något öfver 2 år hafva innehaft tjensten begärde och erhöll han i Augusti 1857 afsked från densamma, och nu kunde först efter hela 2 år eller i Juli 1859 en ny ordinarie innehafvare af tjensten erhållas, hvilken då utnämndes till adjunkt vid läroverket med undervisnings-skyldighet i främmande lefvande språk. Men åter efter ett år eller i Augusti 1860 har den sistnämnde sökt och erhållit befordran till Lektor vid Umeå läroverk, hvarefter en efterträdare erhölls i Januari 1861, men hvilken åter efter ett år eller sistlidne Januari månad lemnade tjensten, dock icke såsom den förre till följd af erhållen befordran, utan endast genom erhållen transport till enahanda läraretjenst vid Östersunds läroverk, hvarest dock lektor i samma ämne finnes. Och har denna tjenst sedermera 2:ne gånger varit ledig till ansökning, utan att någon sökande sig dertill anmält. Att nu under den korta tidrymden af vid pass 8 år, hvarunder ofvanberörda tilldragelse egt rum, denna vigtiga och vid detta läroverk i sitt slag enda tjenst ej blott 3 gånger ombytt innehafvare, utan under nära hälften af samma tid stått alldeles otillsatt och måste af vikarie skötas, är något som i sig sjelft tillräckligt vittnar om att det eller de läroämnen, som af denna tjensts innehafvare skola uppehållas, måste åtminstone lida af de täta ombyten och deraf följande osäkerheten i afseende på undervisningens jemna fortgång eller ännu värre visar sig förhållandet, då i betraktande tages, hvad erfarenheten under denna tid ådagalagt, att svårigheten att erhålla dessa mestadels för hvarje termin ombytta vikarierna, varit till den grad stor, att läroverks-styrelsen ofta måste taga den först kommande, utan att om hans erforderliga duglighet för tjenstens hjelpliga skötande ega på förhand andra vitsord än hans egen uppgift.

Att nu antydda missförhållande skall komma att afhjelpas, om adjunktsbefattningen i främmande lefvande språk ånyo kunde blifva med ordinarie tjensteman tillsatt, är ingen skälig anledning att hoppas, ty en blifvande innehafvare skulle utan tvifvel begagna första lägliga tillfälle att söka en annan tjenst, om ej lektorat, åtminstone adjunktstjenst vid läroverk, der Lektor finnes i samma ämne, och detta säkerligen af ingen annan anledning, än den som de näst föregående innehafvarne af tjensten icke otydligt låtit förmärka eller att tjensten är alltför mödosam och ansträngande i förhållande till den lägre aflöningsrätt, som är dess innehafvare tillerkänd, helst, så länge icke lektor finnes i läroämnet, adjunkten skall, såväl i afseende på det hufvudsakliga af kompetens-profvet, som i allt hvad till undervisningen hörer, fullgöra en Lektors åliggande. Ja, hvad antalet undervisningstimmar angår, långt mera. Man kan icke heller för sig dölja, att en sådan åsigt ej blott är grundad på erfarenheten vid detta läroverk, utan vinner fullt stöd vid betraktandet af de fordringar på undervisning i de tre främmande lefvande språken, som nu gällande nådiga läroverksstadga uppställer för ett högre fullständigt läroverk, och hvilka fordringar, om man sammanräknar lästimmarne med skyldigheten att hvarje vecka rätta de 5 öfversta klassernas skriftliga öfningar, synes nödvändigt förutsätta läroämnets fördelning på två lärare. Då nu lärare med den högre bildning, som tarfvas för undervisningen i de högre klasserna, icke lära erhållas, så framt ej Lektorslöneförmåner dem erbjudas, men då tillika, om en lektor i läroämnet anställes, och adjunktens undervisnings-skyldighet derigenom kan återbringas inom dess naturliga gränser, ingen svårighet lärer blifva att finna sökande till adjunktstjensten, så följer deraf naturligen att, om en dylik lektorstjensts inrättande vid Hernösands läroverk är af den stora vigt, att, utan bifall dertill, det ofvan antydda skadliga tillståndet komme att fortfara, den nödiga undervisningen i främmande lefvande språk vid läroverket skulle komma att för framtiden på ett betänkligt sätt äfventyras.

På grund häraf vågar jag vördsamt föreslå:

det måtte Rikets Ständer, med bibehållandet af läroverkets ordinarie lärarepersonal, anslå lön för en lektor i främmande lefvande språk vid Hernösands högre elementar-läroverk, med samma löneförmåner som en lektor i samma läroämnen vid andra högre elementar-läroverk tillerkännes, med undervisnings-skyldighet uti främmande lefvande språk, på sätt gällande skolstadga föreskrifver.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamligen.

Stockholm den 29 November 1862.

P. Östman,
från Wester-Norrlands län.

N:o 324.

Af **P. Östman** från Wester-Norrlands län, *att båtsmans-rotehållare må befrias från skyldigheten att anskaffa och underhålla de s. k. småpersedlarne.*

Riksdag efter riksdag har frågan om Kronans öfvertagande af de så kallade småpersedlarna eller kappsäcks, skjortors, strumpors och skors anskaffande och underhållande af de båtsmanshållsskyldige förevarit; och än i dag i mitt kommittentskap klagas öfver detta onus, emedan deras hemman äro så betungade med grundskatters utgörande, att de derigenom hafva en alltför stor tunga på sig lagd. I öfrigt hafva vissa orter rönt önskad framgång härutinnan, hvilket sednast tillkom provinsen Blekinge; men i det hela befinnes detta underhållande ännu oafgjordt. De skäl, som anförts för detta Statens öfvertagande af nämnda småpersedlar, äro på ett så öfvertygande sätt framställda och så ofta upprepade, att ett vidare ordande derom med rätta kan synas öfverflödigt.

Det kan vara nog att erinra, att, om Kronan försedde båtsmännen med dessa persedlar, sedan hon redan åtagit sig förskaffandet af den egentliga beklädnaden, skall en mängd tvister de båtsmansskyldige och båtsmännen samt deras befäl emellan upphöra, mången olägenhet och besvär förekommas samt en nödig enhet i hela båtsmansbeklädnaden vinnas. Af dessa orsaker får jag vördsamt föreslå:

att båtsmans-rotehållarne må befrias ifrån skyldigheten att anskaffa och underhålla de så kallade småpersedlarna.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

P. Östman,
från Wester-Norrlands län.

Häruti instämma:

Per Tjernlund,
från Wester-Norrlands län.

J. O. Sundgren,
från Stockholms län.

N:o 325.

Af **Olof Lagergren** från Gotlands län, *att, med ändring af 26 Kap. 2 § Byggninga-balken, prestgårdsinnehafvare må tillförbindas att sjelfve underhålla de s. k. laga husen.*

Frågan om byggnadsskyldighet vid prestgård är ännu alltjemt ett ständigt tvisteämne mellan församlingarne och deras lärare, ofta ledande till en osämja, som är högst beklaglig. Man hoppades på den blifvande löneregleringen, att äfven byggnadsskyldigheten då skulle blifva bestämd, men så vidt jag har funnit, finnes icke ett ord, som rörer prestgårdsbyggnad; hvarföre jag föranlåtes äfven vid denna riksdag ånyo fästa Rikets Ständers uppmärksamhet härvid, för att få detta tvistefrö till en slutlig lösning. Alltså vill jag härmed föreslå att 26 Kapitlet 2 § Byggningabalken må erhålla följande lydelse:

prestgård skole ock alle bygga efter gårdatalet, men sätes- och ladugårdar, så ock afhysta rå- och rörshemman vare der frie före. I prestgård skall vara stufva med två kamrar, kök, brygghus med bakugn, bod med dubbel botten och loft, visthus, lada med tak och loge, fähus och stall, alla till den storlek, som särskildt derom stadgadt är; dessa hus och ej flera ega socknemännen med tak och innanredet kyrkoherden färdiga antvarda, och vare han sedan skyldig att hålla dem vid magt med egen kostnad, och ansvare han eller hans arfvingar, att de i godt skick till efterträdaren öfverlemnas, och må virke å prestbolets egor tagas, om der tillräcklig skog är.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Olof Lagergren,
från Gotlands län.

N:o 326.

Af **Olof Lagergren** från Gotlands län, *att de inom Gotland indelta tvänne båtsmanskompanier måtte indragas mot årlig vakansafgift till Staten.*

De stora förändringar, som måste blifva en följd af de sista årens erfarenheter i afseende på sjöförsvaret och hvad dermed står i sammanhang, gifva vid handen, att äfven manskapet för detta vapen kommer att ordnas och uppsättas på annat sätt, än som nu eger rum, så att ett vid sjötjenst, manövrering och exercis mera öfvadt manskap må erhållas. — För vinnande af detta ändamål synes mig ingenting vara lämpligare, än att båtsmanshållen så småningom varda indragna och att rotehållarne, i stället för de nu utgående natura-prestationerna, till båtsmäns underhåll och aflöning berättigades antingen till Staten på en gång erlägga en viss summa, motsvarande detta onus kapitaliseradt, eller ock en årlig s. k. vakansafgift.

En så beskaffad förändring af båtsmanshållet skulle för den provins, jag representerar, vara högst välkommen och jag vågar tro, att den äfven vore billig, om dymedelst någon liten lindring kunde vinnas i de derförutan tryckande bördor, som i och för öns försvar mer än tungt hvila på dess bebyggare. — Att Gotland för sitt försvar gör stora uppoffringar, större än någon annan af Sveriges provinser, torde vara öfverflödigt att nu utförligare framhålla, då det är en känd sak, att en hvar af dess manliga befolkning är underkastad värnepligt alltifrån det 18:de till och med 50:de året, derunder dem åligger en årlig exercis af 8 dagar i 12 års tid eller ifrån 18:de året till 30 års ålder.

Af denna anledning föranlåtes jag, dertill jemväl uppfordrad af hemmavarande kommittenter, vördsammast föreslå, att Rikets Höglofliga Ständer ville besluta:

att de inom Gotland för närvarande indelta tvänne båtsmanskompanier indragas, emot det att rotehållarne derstädes till Staten årligen erlägga en vakansafgift, motsvarande det skäliga belopp, i ett för allt, hvartill underhållet af nämnde 2:ne kompanier uppgår samt fördelade på samtlige roteringsskyldige, i den mån bidrag på en hvar ankommer.

Jag anhåller om remiss af denna min motion till Utskott, som vederbör.

Stockholm den 29 November 1862.

Olof Lagergren,
från Gotlands län.

N:o 327.

Af **Per Nilsson** från Christianstads län, *om förändrade grunder för kronobrefbäringens utgörande.*

Bland servituter, som ganska hårdt trycka jordbrukaren är äfven den så kallade kronobrefbäringen, eller skyldigheten att fortskaffa presterskapets, kronobetjeningens m. fl:s bref i i tjensteärenden.

Olägenheterne för den enskilde hemmansegaren af en sådan kronopost-inrättning äro hvarken få eller obetydliga. Flyttar en kronobetjent i närheten, genast blir mitt hemman anslaget till kronobrefbäring och jag måste nu två, tre eller ändå flere gånger i veckan, ofta åt många olika håll, hvardera på $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ mils eller ändå längre afstånd, — allt i förhållande till ortens tätare eller glesare befolkning — fortställa vederbörandes bref, vore mina egna göromål vid jordbruket än så trängande. Försummar jag att i behörig tid bära brefven vidare, blir jag tingförd, måste plikta och betala rättegångskostnader; likaledes om genom en opålitlig eller slarfaktig tjenares oärlighet eller försumlighet något bref skulle förkomma. Har detta innehållit penningar, ökas min förlust med dessas belopp. Från sagde onus, likasom från åtskilliga andra, äro säterier och ladugårdar samt rå- och rörshemman helt och hållet befriade, hvaremot det allmänna frälset endast till hälften mot krono och skatte deri deltager. Visserligen har genom Kongl. Maj:ts nådiga Cirkulär den 30 November 1849 blifvit förordnadt, att ersättning för kronobrefbärings-besväret bör af samtlige brefbäringsskyldige hemman inom häradet utgöras. Men denna ersättning bestämmes vanligen så lågt, att den ej på långt när kan anses som godtgörelse; dessutom gifvas ju vissa tider under vår och höst, då jag knappt till något pris vill undvara något af mina dagsverken.

Då nu i vår tid allmänna posterna i flera olika rigtningar genomkorsa landet, så, och med anledning af det ofvansagda, vågar jag vördsamt hemställa:

1:o Att så kallade kronobref må, så vidt möjligt är, med allmänna posterna fortskaffas, eller, då detta ej kan ske,

2:o Att säterier-, rå- och rörshemman samt allmänt frälse må *lika* med krono- och skattehemman taga del såväl i brefbäringsskyldigheten, som den derför utgående afgift.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.
Stockholm den 29 November 1862.

Pehr Nilsson,
från Christianstads län.

N:o 328.

Af **Nils Peterson** från Calmar län, *om tillägg till eller förklaring af Kongl. Förordningen den 9 November 1844, i fråga om vilkoren för beviljande af inteckning af alla slags afhandlingar om nyttjande rätt till fast egendom å landet.*

Då det visat sig att domare på landet tillämpat lagstadgandet uti Kongl. Förordningen af den 9 November 1844, på det sätt, att afhandling å besittning eller nyttjanderätt till hus och jord å landet, som på viss tid eller lifstid upplåten är, ehuru icke till Häradsrätt inlemnad till inteckning eller förnyelse inom tio år, och eganderätten till hemman, hvarifrån upplåtelsen skett, öfvergått till annan person, ändå blifvit intagen uti intecknings-protokollet, den nye egaren ohörd; så har häraf blifvit en följd, att den nye hemmansegaren, som tror sitt hemman vara gravationsfritt, eller åtminstone ej behäftadt med andra inteckningar, än som funnits intagne i gravationsbevis då han köpte hemmanet, och hvilken således tror sig kunna fritt detsamma disponera, vid genomseendet af ett nyare gravationsbevis finner handlingar deri intagna, som för honom äro alldeles okända. Väl kunna nu dessa genom anställd rättegång frånkännas laga kraft och verkan; men är nu hemmansegaren i behof af ett penningelån, lånet beror på inteckning i förut gravationsfritt hemman, så kan ju lätt hända, att innan han blifver qvitt sina okända inteckningshafvare, går lånet honom ur händerna, och följden kan då blifva hans ruin. Det händer äfven, att upplåtelser ske af egare till en mindre del uti ett hemman eller en by af samma namn, och då ej afhandlingen visar från hvilken del upplåtelsen skett, blifver denna intagen såsom graverande hela byn under samma namn. Vill man nu vara förvissad om, att ej någon obehörig inteckning graverar ens hemman, ser jag, under nuvarande förhållande, icke någon annan utväg, än att man måste vid hvarje ting utlösa gravationsbevis; men som detta ej torde vara lämpligt, jemte det

jag anser ofvanberörda Kongl. Förordning lemna domare alltför stort rådrum att efter eget godtfinnande uti inteckningsprotokollerne intaga hvilka handlingar som helst; så och till förekommande af de olägenheter, som här ofvan blifvit anförda, får jag härmed vördsamligen föreslå:

då inteckning sökes på ej mindre lifstidsstädja och undantagsaftal, än ock all annan afhandling om nyttjanderätt till fast egendom å landet, som på viss tid eller lifstid upplåten är, tillämpas enahanda grunder, som i lag föreskrifna äro, angående inteckning af skuldebref, så att inteckning ej må beviljas, med mindre hemmansegarens åtkomsthandlingar dervid företes, samt denne antingen i afhandlingen inteckning medgifvit, eller ock blifvit i saken hörd.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Nils Petersson,
från Calmar län.

N:o 329.

Af **H. Öbom** från Norrbottens län, *om anslag åt en provincialläkare inom Neder-Luleå socken.*

För närvarande utgöra Piteå och Neder-Luleå socknar i Norrbottens län ett provincialläkare-distrikt med station för läkaren i Piteå. — En läkare för båda dessa socknar, af hvilka Piteå med Elfsby kapellförsamling har en folkmängd af omkring 11,800 och Neder-Luleå något öfver 8,000, är dock alldeles otillräcklig. — Dessa socknars vidsträckta yta, utgörande för Piteå 41 qvadratmil och för Neder-Luleå 10 qvadratmil, gör det nära nog omöjligt för en läkare, att ombesörja sjukvården i dessa båda socknar. — Mången gång är det i sådana vidsträckta distrikter omöjligt att kunna anskaffa läkare, förrän all hjelp är för sen, om ock läkaren vore oförhindrad att vid kallelse genast begifva sig till den sjuke.

Till följd häraf får jag vördsammast föreslå:

att Rikets Ständer ville bevilja ett anslag af 1,500 R:dr R:mt åt en provincialläkare

vincialläkare i Neder-Luleå socken, med skyldighet att hafva station i den i ungefär midten af socknen belägna Luleå stad.

Såsom ytterligare skäl för bifall härtill får jag framställa, att Luleå är kanske den enda residensstad, hvarest provincialläkare-station icke finnes, och hvilket i högsta måtto är olämpligt, ty mången gång har Konungens Befallningshafvande i ett län af behof, att genast kunna gifva en Provincialläkare ordres, hvilka icke utan olägenhet kunna tåla uppskof, för att per posto meddelas läkaren.

Uti Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Rikets Ständers Stats-Utskott begäres visserligen 2,000 R:dr R:mt såsom tjenstgöringspenningar åt 4 Provincialläkare, hvilka af praktik endast kunna påräkna en obetydligare inkomst; men då denna summa är alltför ringa och skulle ensamt behöfvas för Norrbotten, hvarest inkomsten af praktiken är ringare i anseende dertill, att befolkningen i allmänhet icke är välmående, så får jag ödmjukt föreslå:

att berörda af Kongl. Maj:t begärda anslag måtte af Rikets Ständer höjas till 5,000 R:dr R:mt.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.

Stockholm den 29 November 1862.

Herman Öbom,
från Norrbottens län.

N:o 330.

Af **Herman Öbom** från Norrbottens län, *att de medel, som inflyta under benämning af stubböresafgift inom Norrbottens län, måtte efter nödiga afdrag anslås till befordrande af länets odling samt förvaltas af Landstinget.*

Sedan jordbruket under de sista åren gjort märkbara framsteg i Norrbotten och utflyttningarne ifrån de stora byarne till förut obebodda trakter försiggått och årligen fortgå, liksom ock betydliga inflyttningar ega rum ifrån landets södra och mellersta provinser, så har bristen på kommunikationsleder, särdeles af landsvägar, blifvit icke allenast den måhända största besvärlighet hvaremot nybyggaren har att kämpa,

utan den utgör det största hindret för provinsens skyndsamma bebyggande och odlande.

För att inse detta, torde blott behöfva ihågkommas att uti Norrbotten, som har en areal af omkring 900 qvadratmil, och är bebodd af jordbrukande befolkning på 15—20 mils afstånd ifrån hafskusten, finnes egentligen icke mer än enda postväg, eller den, som, gående längs hafs-stranden, genomlöper städerna Piteå, Luleå och Haparanda, samt utgör dessa städers föreningsband med det öfriga landet, och på hela denna kuststräcka af omkring 23 mils längd, full af hamnar och lastage-platser, finnas ej mera än 4 vägar hvilka föra inåt landet; — af dessa sednare hafva blott 2:ne en längd af sex mil. — härads-, sido- och kyrkovägar saknas nästan alldeles, och under den vackra årstiden, sedan snön upphört att vara farbar och tills den åter faller, finnes vanligen icke annan möjlighet att komma fram, än att vandra till fots och att på ryggen miltals framsläpa de förnödenheter som skola anskaffas, dervid begagnande de sjöleder, som, ehuru ofta afbrutna af forsar, kunna erbjuda sig.

Att detta förhållande orimligt försvårar nybyggarens redan förut i sig sjelft hårda och mödosamma lott, och afskräcker många ifrån att nedsätta sig som nybyggare torde vara lika lätt insedt, som det är allmänt bekant.

Uti landets andra mer befolkade provinser är det vanligt att när nya vägar fordras, dessa anläggas på socknens eller häradets gemensamma bekostnad efter derom förut fattadt beslut, och då fördelarne vid dessa nya vägars anläggande alltid äro mer eller mindre gemensamma, så träffas lätt nog öfverenskommelse om dylika allmänt nyttiga företags utförande;

Ett annat förhållande eger rum uti Norrbotten der den största delen af befolkningen är bosatt utefter kusten och efter de få större kommunikationsleder som redan finnas, och då de kommunikationsleder som saknas, hufvudsakligen äro de som skulle föra inåt landet, anse dessa kustbyggare sig hafva föga eller ingen fördel deraf. — Derföre mötas alltid dylika förslag om nya vägars anläggning af enhälligt och afgörande motstånd ifrån detta håll. — Det är icke allenast anläggningskostnaden, utan äfven underhålls-skyldigheten af nya väglängder, som fruktas.

Som talande bevis härpå, torde kunna anföras att det endast varit med största svårigbet som allmogen, af fruktan för underhålls-skyldigheten, förmåtts låta utföra de 2:ne nya vägbyggnader hvartill Regering och Ständer beviljade anslag under sistlidne statsregleringsperiod; — Det må ock medgifvas att tungan häraf drabbar den besutne skattebonden särdeles hårdt.

Då man icke med skäl kan vid hvarje riksdag begära anslag för vägars anläggning och underhåll i Norrbotten, så utgör besvarandet af huru denna fråga rätteligen bör ordnas, föremål för denna motion.

Uti mellersta och södra Sverige eges jorden nästan utan undantag af dess innebyggare, enär blott få kronomarker finnas; — De äro ej eller inskränkta i

dispositionen af de produkter och den afkastning jorden lemnar. — Genom tillgodogörandet häraf, äro ock dessa innebyggare uti tillfälle att förkofra sig i välstånd och äfven att sjelfva åstadkomma dessa mindre kostbara men dock så nödvändiga kommunikationer, landsvägar, hvilka tilläfventyrs kunna behöfvas uti det af ålder bebodda landet.

Samma förhållande eger icke rum uti de nordligaste länen, isynnerhet icke i Norrbotten.

Jorden eges der till största delen af Kronan, hvilken icke dess mindre kastar hela tungan af såväl vägars anläggning som underhåll på den lilla proportionen odlad jord, utan att sjelf deltaga i dessa kostnader.

Derigenom att den största jordegaren: Kronan, vägrar att deltaga uti dessa utgifter (annorlunda än genom beviljandet af extra statsanslag) måste tungan häraf falla särdeles svårt på länets innebyggare.

Men icke nog härmed, Kronan anser sig ock som uteslutande egare till jordens produkt *Skogen*, och medgifver blott undantagsvis jordens egare och innehafvare att deröfver disponera, utan erläggandet af en särskild skatt.

För att kunna förstå denna orimlighet bör man veta, att enligt gällande författningar får icke en skattebonde, som ordentligen till Kongl. Maj:t och Kronan erlägger lika höga utskylder som i södra och mellersta Sverige, disponera öfver den jordens produkt *Skogen*, som vexer på hans mark, utan att erlägga stubbören för hvarje träd, han derstädes till afsalu fäller, förr än hans område blifvit behörigen afvittradt ifrån Kronans område, och då Staten öfvertagit omsorgen derom, men låter arbetet framskrida så långsamt, att ännu icke en tjugondedel af länet blifvit afvittradt, så finnes föga utsigt att denna pålaga, som bonden i Norrbotten sedan mans-åldrar fått erlägga utöfver den beskattning, som utgöres i det öfriga landet, skall upphöra under närvarande generation.

Denna stubböres-afgift, utgör icke någon obetydlig skatt, ty den har för sista året uppgått till omkring R:dr 100,000, deraf visst en del influtit för skogs-afverkningar å Kronans mark, men dock utan fråga en obillig beskattning af denna provins, som i stället väl behöfde att ännu omhuldas och understödjas.

Då det icke är min afsigt att inlåta mig i granskning af bestående författningar, inskränker jag mig till att blott fordra rättvisa, och

Enär Kronan, ehuru den största jordegaren i Norrbotten, undandrager sig allt bidrag till vägars underhåll och anläggande,

Enär Norrbottens innebyggare äro hårdare beskattade än innebyggarne i det öfriga landet, så yrkar jag:

Att så länge denna hårdare beskattning utgår, de medel, som inflyta för densamma eller stubböres-afgiften, efter afdrag af erforderligt bidrag till Jägeristatens aflöning, måtte anslås till befordrandet af länets odling och bebyggande, hvilket äfven till en del kan vinnas genom vägars och kommunikationers anläggande, då det sedan må

öfverlemnas till den enskilda företagsamheten att verkställa odlingar, der sådane anses lönande.

För detta ändamål föreslår jag:

att dessa medel måtte öfverlemnas till länets Landsting, för att under iakttagande af de föreskrifter, som i öfrigt äro gällande, användas till nya hemmans och vägars anläggande, samt, der så oundgängligen nödigt pröfvas, äfven till desammas underhåll.

Stockholm den 29 November 1862.

Herman Öbom,
från Norrbottens län.

Häruti instämmer:

Josef Oscar Almqvist,
från Norrbottens län.

N:o 331.

Af **Herman Öbom** från Norrbottens län, *om statsanslag för kanalisering af Luleå elf förbi Hedens och Ede forsar.*

Redan för lång tid tillbaka har man insett behofvet och den stora nyttan af en förbättrad kommunikation efter Luleå elf, emellan det inre landet och kustlandet, hvarom äfven talas i Bil. N:o 5 (pag. 75) till Kongl. Maj:ts till Rikets Ständers Stats-Utskott aflåtna nådiga Proposition. Undersökningar hafva åtskilliga gånger egt rum, rörande denna kommunikation och sednast af Löjtnanten vid Väg-och Vattenbyggnads-korpsen R. Schoug, hvartill kostnaderne frikostigt sammanskjutits af provinsens innevånare, så väl ståndspersoner som bönder. — Luleå elf, måhända den största i riket, har en lugn vattenyta, eller är segelbar 12¾ mil från hafvet inåt landet, likväl med tvänne svåra afbrott, nemligen Hedensforssar, tillsamman något öfver ¾ mil långa och Edeforsen ¼ mil i längd.

Luleå elfs floddal omfattar en areal af omkring 8,393,000 tunnland, eller vid pass två femtedelar af hela länets vidd, och innesluter flere hundra tusen tunnland odlingsbar jord; stora vidder med rika skogstillgångar, till en del Kronans, samt de allmänt kända, snart sagdt outtömliga malmfälten vid Gellivara, Routivara och Kanuk.

Igenom att göra Luleå elf segelbar jemväl förbi omförmälde forsar skulle bosättningar och odlingar å de stora dertill tjenliga fält, som finnas å båda sidor om elfven, i den betydligaste grad påskyndas och underlättas; de stora Kronan tillhöriga skogar, som ligga inom Lappmarksgränsen, lättare och fördelaktigare tillgodogöras; den derstädes befintliga mängd skadad skog, som nu öfverlemnas åt förruttnelse, nyttbargöras vid de jernverk, som utan tvifvel komma att anläggas vid Luleå elfs stora och vattenrika fall; samt den nuvarande svåra och ytterst kostsamma transporten af gods och lifsförnödenheter, ett stort hinder för ortens utveckling och framåtskridande, försvinna. Man kan föreställa sig hvilka svårigheter, som nu möta för bosättning i det inre landet, när transporten dit från kustlandet af en tunna korn uppgår till belopp, hvartill samma tunna korn kan å kustlandet köpas, och då transporten af en tunna salt kostar fyra gånger så mycket, som värdet eller inköpspriset å kustlandet af samma tunna salt.

Bosättningar i det inre landet hafva visserligen hittills egt rum, dock icke med den framgång och på långt när icke till det antal, som skulle hafva skett, om man ej varit i saknad af vägar och kommunikationsanstalter. Om Luleå elf blifver segelbar på ofvanuppgifne längd, eller förbi Hedens och Ede forssar, så äro kommunikationerna med det inre landet dermed dock icke fullbordade, ty det behöfves äfven vägar, som från sidorna lätta trafiken med det på båda sidor om elfven liggande breda landet och hvaribland må nämnas jernväg till Gellivara malmberg, beläget omkring 8 mil från segelledens ändpunkt.

Inom denna del af provinsen, der förut ingen väg finnes, kommer Luleå elf, sedan den blifver oafbrutet farbar, att motsvara hvad allmänna landsvägarne och stambanorna äro för södra Sverige, i det att till denna led komma att utmynna alla de sidovägar som behöfvas för kommunikationen, och sedan stamleden blifver utförd på allmän bekostnad kan det blifva möjligt för den enskilda företagsamheten, att förmå bekosta kompletteringen af kommunikationsleden medelst de nödvändiga sidogrenarne. Det är icke att tänka på och man kan icke begära, att provinsens innevånare, ehuru idoge och arbetsamme, skola bekosta så väl stamleden, som sidokommunikationerna, ty dertill finnas icke tillgångar. — Stamleden bör, så vidt den skall komma till stånd, bekostas af allmänna medel, och sidokommunikationerna må sedan öfverlemnas åt de enskildes omsorg.

Rättvist och billigt synes det äfven vara, att de nordligaste provinserna och deribland Norrbottens län, ensamt utgörande 924 qvadratmil i areal, eller en fjerdedel af hela Sverige, med sina rika naturtillgångar, hvilkas motsvarighet svårligen kunna uppvisas i någon annan provins, äfven må, då sådana naturtillgångar, till följd af felande kommunikationer icke kunna tillgodogöras, komma i åtnjutande af fördelar eller anslag, svarande, åtminstone till någon väsendtlig del, emot dem, hvarmed södra och mellersta Sverige hugnats i afseende å kommunikationsanstalter samt derderstädes anlagda kostbara och beqväma jernvägar, helst det sannolikt torde dröja

ännu något hundratal af år innan Norrbotten får någon jernvägsförbindelse med sö dra orterna, om Norrbotten ens någonsin blir hugnad med sådan förmån.

På sätt förut är nämndt har Löjtnant Schough sistlidne vår och sommar hållit undersökning samt uppgjort plan och kostnadsförslag för kanal med lutande plan förbi så väl Hedens forsar, som Ede-forsen.

Detta byggnadssätt har förut icke varit tillämpadt i Sverige, men man har dock visshet att detta är praktiskt, enär kanalen emellan Osterode och Elbing i Ostpreussen, som är byggd efter samma method, befinnes ändamålsenlig och beqväm att trafikera, och hvarom Löjtnant Schough, som sjelf besett denna kanal, med dess inrättningar och byggnader, sig förvissat.

Enligt det af bemälde Schoug upprättade kostnadsförslag för kanaler af ifrågavarande beskaffenhet förbi Hedens och Ede forsar, erfordras 966,000 R:dr till kanalen förbi Hedens forsar och 312,000 R:dr till kanalen förbi Edeforsen, tillsammans 1,278,500 R:dr, hvarförutan till rörelsemateriel erfordras 221,500 R:dr, eller en sammanlagd summa af 1,500,000 R:dr R:mt.

På nu anförde grunder samt de skäl, som i öfrigt äro åberopade uti de till Kongl. Maj:t ingifne, denna sak rörande handlingar, hvilka nu finnas hos Kongl. Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen, och derifrån de sannolikt komma att remitteras till det Utskott, som kommer att behandla ämnet, får jag vördammast anhålla:

det Rikets Höglofliga Ständer ville besluta, att för Statens räkning anlägga ifrågavarande kanaler, och bedrifva rörelsen derstädes, eller, derest sådant icke kan bifallas, att Rikets Ständer anslå förutnämnda summa 1,500,000 R:dr, eller åtminstone anläggningskostnaden 1,278,500 R:dr utan återbetalningsskyldighet, att öfverlemnas till det bolag, som kan bilda sig, för att utföra kanalbyggnaderna och desamma för framtiden underhålla. Och må i sistnämnda tvänne fall Staten, sedan aktieegarne eller bolaget på det tecknade beloppet njutit 6 procent, taga två tredjedelar utaf den möjligen återstående behållna inkomsten från rörelsen, såsom ränta eller afbetalning å det lemnade kapitalet.

Såsom ytterligare skäl för bifall till hvad nu är begärdt torde få anföras, att nu föreslagna kanaler med lutande planer skola genom deras billiga anläggningskostnad (kanaler med vanliga slussar skulle uppgå till 4 gånger den föreslagna summan) i förhållande till de stora fallhöjderna och kommunikationsledens längd, blifva, efter deras fullbordan, en anvisning till efterföljd inom vårt fädernesland med sina många och stora vattendrag, hvilka dock genom landets stupning på flera ställen äro afbrutna af strömfall.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Herman Öbom,
från Norrbottens län.

Häruti instämmer:

Josef Oscar Almqvist,
från Norrbottens län.

N:o 332.

Af **G. Bjerkander** från Skaraborgs län, *att ek å kronoskattehemman, berustade säterier och stadsjord af kronoskatte natur må tillhöra egaren med samma rätt, som tillkommer egare af frälsehemman.*

Enligt gällande författningar, tillhör ek å frälsegrund egaren, men å skatte, krono- och stadsjord, Kronan; i följd hvaraf egaren af sådana hemman, är underkastad samma ansvar om han fäller eller skadar ett sådant träd å egen jord, som om det skedde å andras egor. Visserligen är genom Kongl. Brefvet den 6 Juli 1833 och Krigs-kollegii Kungörelse den 1 Oktober samma år, rättighet lemnad att genom lösen förvärfva egande- och dispositionsrätt till ekskogen, dock, och ehuru denna lösen i de flesta fall icke är särdeles stor, är dock dermed förenad så många besvär och trakasserier, att den som icke är rigtigt bevandrad i författningarne, finner det vida beqvämare att utan tillstånd taga sitt behof på eget område, äfven med risk att blifva angifven, än att iakttaga de föreskrifna formaliteterna. — Någon gång har det visserligen händt, att den sålunda tilltagsne fått dyrt betala sin lagöfverträdelse, men man kan tryggt påstå att icke en ibland hundrade blir ertappad, och jag vet då icke hvartill det tjenar att bibehålla en lag, som blott frestar till öfverträdelse, och så sällan kan tillämpas. — En orimlighet ligger också deruti att man, sedan ett hemman är köpt och betaldt, samt fastebref erhållet, ändå icke skall vara egare af detsamma, utan nödgas ånyo af Kronan köpa, icke blott hvad som för tillfället å jorden vexer, utan äfven hvad som ännu icke börjat vexa.

Ändamålet med denna lagstiftning, som är att ekskogarne skola bibehållas, så att Kronans behof af skeppsvirke icke skall komma att saknas, skall utan tvifvel bättre vinnas om det endast får bero af hvars och ens egen omtanke att uppfreda detta ädla trädslag; det kommer då att ligga i jordegarens eget intresse att låta ekar uppvexa å sina egor, emedan han vet att de, om de väl vårdas, blifva af stort värde, i stället för att han nu är alldeles ointresserad af ett trädslag hvaraf han blott har en ringa ersättning, om det för Kronans räkning afverkas.

På grund af hvad jag nu anfört, föreslår jag:

att ek å kronoskattehemman, berustade säterier och stadsjord af kronoskattenatur må tillhöra egaren, med samma rätt, som egare af frälsehemman, och att nu gällande författningar i afseende å ekskogen måtte ändras i öfverensstämmelse härmed.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

G. Bjerkander,
från Skaraborgs län.

N:o 333.

Af **G. Bjerkander** från Skaraborgs län, *om statsanslag för upprensning af dn Lidan.*

De betydliga framsteg, åkerbruket under de sista decennierna gjort, och den allmänna håg för dess vidare uppdrifvande, som allt mer och mer blifvit väckt, har ock föranledt, att i alla provinser inom vårt fädernesland uppmärksamheten blifvit fästad vid de stora fördelar, som i främsta rummet den enskilde jordegaren och i andra rummet Staten kan vinna genom utdikning och aftappning af sjöar och sanka trakter och dymedelst beredda tillfällen för odlingsfliten.

Rikets Ständer hafva ock för detta erkända vigtiga ändamål vid hvarje riksdag beviljat medel, som blifvit ställda till Kongl. Maj:ts disposition, att efter förslag af Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen, komma sökande tillhanda, men dessa hafva dock visat sig vara allt för otillräckliga för att bereda framgång åt alla sådana nyttiga arbeten, hvartill ansökningar om understöd ingått.

De större företagen och just derföre af största gagnet för det allmänna, som skulle medtaga allt för stor del af det till Kongl. Maj:t anvisade belopp, hafva derföre måst undanskjutas, på det att, så vidt möjligt varit, spridda delar af landet måtte komma i åtnjutande af någon andel deraf till mindre företag. Emellertid hafva

hafva Ständerne tid efter annan, utom det här ofvan nämnda anslaget, på grund dels af Kongl. Propositioner, dels på enskilde riksdagsmäns motioner, beviljat större och mindre understöd för arbetsföretag i denna rigtning, då behöriga handlingar blifvit presterade; och det är på grund häraf och på anmodan af flera utaf mina kommittenter, som jag sett mig föranlåten att väcka denna motion. Inom Floby, Grolanda och Göla socknar i Skaraborgs län samt Hällesta, Mjelltrunga, Eriksbergs, Broddarp och Öra socknar af Elfsborgs län, finnes en mark af icke mindre än 4,000 tunnlands areal, bestående af sanka och vattendränkta mader, hvarå för närvarande skördas endast magert starrhö, som i allmänhet är svårt att berga; dessa skulle, på grund af verkställd undersökning och upprättadt kostnadsförslag kunna göras torra och odlingsbara genom upprensning af ån Lidan, för en summa af 252,828 R:dr R:mt, hvarigenom förbättringen af hvarje tunnland är uppskattat till 150 R:dr R:mt, som gör på hela arealen 600,000 R:dr R:mt. — Om härifrån afdrages kostnadssumman för markens torrläggning, så återstår en nettovinst af icke mindre än 347,172 R:dr R:mt; men då jordegarne sjelfve, hvilka bekostat undersökningen, som uppgår till 3,149 R:dr 75 öre, icke mägta att bestrida arbetets utförande utan Statens mellankomst, så får jag härmed vördsamt hemställa och föreslå:

att Rikets Ständer måtte bevilja till detta så ändamålsenliga företag, såsom lån på vanliga vilkor, ⅓:del af kostnadssumman, 84,276 R:dr R:mt, samt såsom statsbidrag utan återbetalningsskyldighet en lika summa . . . . . 84,276 „ „

S:ma 168,552 „ „

Och anser jag mig böra såsom skäl, hvarföre jag ifrågasatt hälften af den begärda summan såsom anslag, upplysa: att den ort, som af ifrågavarande arbete skulle draga nytta, är en ibland de i flera hänseenden mest vanlottade i riket, ithy att den, utom förenämnde odugliga mader, till större delen består af en mark, som i anseende till sin steniga beskaffenhet, såsom gränsande till de sorgligt bekanta svältorna, med otrolig ansträngning måste odlas och brukas, för att kunna frambringa några skördar; och då härtill kommer, att arealen till hvarje hemman är ytterst inskränkt, som framdeles genom handlingar skall ådagaläggas; att skattebördorna äro, jemförelsevis mot bättre lottade hemman, tryckande; att fullkomlig brist på skog förefinnes, och slutligen att tillfällen till binäringar saknas, sedan den förr i denna ort betydligt idkade bränvinstillverkningen, genom sednare årens lagstiftning gjorts omöjlig, så tror jag icke att någon med skäl skall kunna påstå att jag skildrat förhållandet med någon öfverdrift.

Slutligen förbehåller jag mig, att framdeles få inkomma till det Utskott, som i första hand skall handlägga frågan, med alla de handlingar som erfordras.

Om remiss häraf till Stats-Utskottet anhålles.
Stockholm den 29 November 1862.

G. Bjerkander,
från Skaraborgs län.

N:o 334.

Af **Olof Olsson** i Olebyn af Wermlands län, *att aflidne extra provincialläkarens i Arvika distrikt, doktor J. F. Bergströms, enka Jeanna Maria Bergström och deras dotter, Jeanna Albertina Euphemia Bergström, måtte beviljas pension å allmänna Indragningsstaten.*

I de öfriga Riks-Stånden hafva så väl vid denna som föregående riksdagar motioner blifvit väckta om pensioners beviljande åt aflidne embets- och tjenstemäns efterlemnade enkor och barn. Dessa motioner hafva likväl merändels afsett sådane familjer, hvilkas bortgångna stöd verkat inom kretsar, der de kunna blifva kända och uppmärksammade af representanterna i nämnda Stånd. Det finnes dock verksamhets-fält, som gifva tillfälle till beröring endast med allmogen, och ehuru uppoffringarne och förtjensterna i denna krets kunna vara lika befogade att vinna erkänsla och vedergällning, hafva de dock föga utsigt att blifva uppmärksammade af representanter uti de tre öfriga Stånden. Det bör således icke kunna anses klandervärdt om äfven från detta Stånd hjelpsamhet förordas, då det gäller en fattig, värnlös och verkligt behöfvande enka med oförsörjd dotter efter en man, som med ospard möda i 24½ år egnade sina kunskaper, sitt nit och sitt arbete åt det ringare folkets sjukvård uti ett stort läkaredistrikt. Inom den ort, som jag har äran representera, lefver nemligen enkan och dottern efter framlidne extra Provincialläkaren i Arvika distrikt, Bataljonsläkaren vid Kongl. Wermlands regemente, medicine Doktorn och kirurgie Magistern Johan Fredrik Bergström, hvars dödliga frånfälle inträffade den 8 Juli 1857 under sådana ekonomiska förhållanden, att bouppteckningen utvisar en behållning af blott 423 R:dr 22 sk. och 7 rst. Banko. Denna enka, Fru Jeanna Maria Bergström, och hennes dotter, Jeanna Albertina Euphemia, född 1839 och boende ogift hos modren, befinna sig nu i fattigdom och värnlöshet, i yttersta behof af något understöd, och då den aflidne fadren och maken, enligt bi-

lagda meritförteckning, var en väl meriterad och skicklig läkare, om hvilken jag dessutom, på grund af tillförlitlig personlig kännedom, kan förklara, att han bland allmogen var allmänt omtyckt och älskad för den beredvillighet, han städse ådagalade att med råd och hjelp utan betalning tillhandagå de fattiga i det vid början af hans tjenstetid ovanligt vidsträckta distriktet, omfattande Fryksdals, Jösse, Nordmarks och Gillbergs härader, så tvekar jag ej att vördsamligen föreslå Rikets Höglofliga Ständer:

att, på de af mig anförda skäl, åt doktor Johan Fredrik Bergströms enka, Jeanna Maria Bergström, född Pihlgren, och dess oförsörjda dotter, Jeanna Albertina Euphemia Bergström, bevilja en årlig pension af 500 R:dr R:mt.

Och anhåller jag om remiss af denna min motion till Stats-Utskottet, till hvilket jag förbehåller mig få inlemna nödiga handlingar.

Stockholm den 29 November 1862.

Olof Olsson,
från Olebyn af Wermlands län.

I denna motion instämma:

Nils Andersson, *P. Ericsson,* *Per Persson,*
Alla från samma län.

N:o 335.

Af **Olof Olsson** i Olebyn af Wermlands län, *om bidrag af allmänna medel till uppförande af ett skolhus i Arvika.*

Arvika köping och orten deromkring hafva af Statsmagterna blifvit hugnade med anslag till lärare i ett lägre elementarläroverk, men stå ännu i saknad af nödigt skolhus jemte bostad åt rektor.

För att kunna åtnjuta fördelarne af läroverket har man dock tills vidare genom förhyrning af enskild lägenhet skaffat plats för dess verksamhet; men behofvet af en egen skolhusbyggnad har städse gjort sig kännbart gällande, och det lilla samhället har derföre också dels dragit försorg om att ritning och kostnadsförslag till en sådan blifvit uppgjord i det skick, att de blifvit af Kongl. Maj:t efter Öfver-

intendents-embetets hörande godkända, dels börjat anskaffande af nödiga medel till dess utförande.

Emellertid står man ännu oförmögen att kunna verkställa uppsåtet att utföra byggnadsföretaget, hindrad af brist i erforderliga kostnadsbeloppet. Vid detta förhållande och då det lilla samhället icke, utan alltför kännbara uppoffringar, kan åstadkomma medel till det för hela orten behöfliga företaget och då Staten förut lemnat en hjelpsam hand åt andra orter för dylika företag, anser jag mig böra vördsamligen föreslå:

att Rikets Ständer måtte till ett skolhus i Arvika med bostad för rektor anslå 10,000 R:dr R:mt, utgörande icke fullt hälften af beräknade kostnaden efter det fastställda kostnadsförslaget, emot erforderlig garanti för arbetets behöriga verkställande i enlighet med den fastställda ritningen och förbindelse för kommunen, att, i händelse nu väckt fråga om anslag till en tredje lärare skulle bifallas och således en större byggnad blifver af nöden, vidkännas alla de ökade utgifter, som deraf kunna blifva en följd.

Och anhåller jag att få till Stats-Utskottet, till hvars behandling denna motion torde remitteras, ingifva nödiga handlingar och ritningar.

Stockholm den 29 November 1862.

Olof Olsson,
från Olebyn af Wermlands län.

N:o 336.

Af **Olof Olsson** i Olebyn af Wermlands län, *om statsanslag till en tredje lärare vid Arvika elementarläroverk.*

Befolkningen i trakten omkring Arvika känner lifligt behofvet af tillfälle till undervisning i närheten af hemmet för ortens söner; men är för närvarande hänvisad till de inskränkta resurserna af ett tvåklassigt läroverk i nämnda köping. Framställningar hafva derföre blifvit gjorda om detta läroverks förseende med en tredje lärare och skolans höjande till ett treklassigt elementarläroverk; men hittills hafva dessa framställningar icke vunnit afseende.

Jag finner mig derföre föranlåten att nu härom hos Rikets Ständer vördsam-

ligen väcka fråga, och får såsom skäl derför anföra, att det distrikt, som skulle komma i åtnjutande af den ifrågavarande fördelen är ganska betydligt, innefattande, om man anser det utsträcka sig till halfva afståndet till närmaste läroverk, hela Jösse härad, större delen af Gillberga och Nordmarks härader samt nordvestra delen af Fryksdals härad med tillsammans omkring 60,000 invånare, deraf endast i Jösse prosteri nära 28,000, och med, förutom en mängd herregårdar och boställen, 3:ne glasbruk samt några och 20 jernbruk;

att afståndet till Carlstads högre elementarläroverk, det närmaste, till hvilket ortens invånare kunna vända sig, utgör 8 mil och således högst kännbart fördyrar och försvårar för ortens ungdom begagnandet af undervisningen i Carlstad, der för öfrigt, enligt biskopens vitsord, är ondt om plats för alla från orterna tillströmmande undervisningssökande;

att tillgången till en fullständigare undervisning vanligen visat sig föranleda dess allmännare anlitande, och att således ett treklassigt läroverk i Arvika antagligen skulle komma att besökas af vida flera lärjungar, än som hittills besökt det tvåklassiga läroverket, helst lärokursens utsträckning helt naturligt föranleder flere att längre qvarstanna, hvarigenom antalet på en gång närvarande ökas;

att den aflägset belägna orten har ett stort behof af att kunna i hemtrakten, utan alltför stora kostnader och omvägar, åt sin ungdom erhålla en undervisning, som omfattar det nödvändigaste för den medborgerliga bildning, som nu i det praktiska lifvet erfordras och som icke kan tillfredsställas eller motsvaras af ett blott tvåklassigt läroverk.

Flera andra skäl äro anförda i de till Kongl. Maj:t ingifna handlingar rörande denna angelägenhet, och åberopar jag dem, under anhållan att till Stats-Utskottet få inkomma med afskrift af dessa handlingar.

På grund af alla dessa skäl och på flerfaldiga uppmaningar från aktade och bildade medborgare i orten, taegr jag mig anledning härmed vördsamligen föreslå:

att Rikets Ständer måtte anslå nödiga medel till en tredje lärare vid Arvika elementarläroverk, i likhet med förhållandet vid andra treklassiga läroverk i riket.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Olof Olsson,
från Olebyn af Wermlands län.

N:o 337.

Af **Erik Andersson** från Elfsborgs län, *att s. k. blankets för tryckning af kattun och moleskinn måtte förklaras till införsel fria.*

Enligt nu gällande tulltaxa äro maskinerier eller delar deraf, ej specificerade, till införsel tullfria. Såsom förtydligande hvad med maskindelar förstås, lemnar tulltaxan dessa upplysningar, att under allmän rubrik äro att hänföra mera invecklade eller af flera olika delar sammansatta maskiner eller jordbruksredskap samt sådana delar deraf, som icke kunna användas, utan att inpassas i ett visst redskap eller maskineri. Oaktadt dessa ganska tydliga föreskrifter, har Kongl. General-tullstyrelsen ej velat tillämpa förklaringen på de till maskiner för kattun och moleskins tryckning alldeles oundgängliga så kallade *Blankets*, eller tjocka tyger af ylle om 70 à 80 alnars längd, utan hvilkas begagnande tryckning på tyger med maskin är alldeles omöjlig. Dessa blankets kunna icke i landet tillverkas, utan införskrifvas hufvudsakligen från England. För hvarje tryckmaskin i Sverige erfordras en två eller flera sådana blankets årligen. Hvarje blanket väger mellan 80 à 120 ℔ och en ganska dryg tull måste derföre af hvarje sådan tryckare årligen erläggas, ehuru tulltaxan ganska klart utvisar, att de borde få tullfritt införas. Om rättelse af dessa missförhållanden, som jag anser hufvudsakligen tillkommit af missförstånd vid tulltaxans tillämpning, får jag ödmjukeligen anhålla, äfvensom

att den förklaring måtte af tulltaxan meddelas, att dessa blankets äro för tryckmaskins behof till införsel fria.

Om remiss till Bevillnings-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

E. Andersson,
från Elfsborgs län.

N:o 338.

Af **Olof Olsson** i Slängserud af Wermlands län, *att de uti 58 § i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse på landet af den 21 Mars detta år omnämnda kommunalutskylder måtte, der församling så anser nödigt, utgöras efter sammanlagda beloppet af bevillning enligt art. 2 i sednast fastställda taxeringslängd.*

Uti Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars detta år finnes uti 58 § föreskrifvet, att kommunalutskylderne skola utgöras i förhållande till särskilda, de skattskyldige påförde fyrktal, hvarvid, i fråga om fast egendom, helt mantal, utan hänseende till dess taxeringsvärde, påföres 100 fyrkar och större eller mindre hemmansdel det fyrktal, som efter denna grund emot dess mantal svarar, allt efter förmedling räknadt. Denna beräkningsgrund förefaller mig dock, till följd af hemmanens olika beskaffenhet, mindre lämplig. Huru ofta inträffar ej att ett fjerdedels hemman är lika godt, om ej bättre, än ett helt hemman och likväl skall, enligt nyssberörda beräkningsgrund, den förstnämnde hemmansdelen endast påföras en fjerdedel af det hela hemmanets fyrktal eller 25 fyrkar, en obillighet desto större, som samma ett fjerdedels hemman utgör jemväl ordinarie ränta m. m. blott till en fjerdedel mot helt hemman. Rätta grunden för kommunalutskyldernas utgörande af fastighet är, enligt mitt förmenande, taxeringsvärdet; eller, med andra ord, likasom i afseende å öfrige beskattningsföremål finnes föreskrifvet, böra, jemväl i fråga om i mantal satt fast egendom, kommunalutskylderne beräknas efter den till Staten erlagda bevillning efter 2:dra artikeln. Efter den uppskattning af fastigheter och inkomster, som numera eger rum och som alltmera närmar sig det rätta, synes denna grund vara den rättvisaste och billigaste.

Jag får derföre vördsamt föreslå den förändring uti ifrågavarande Kongl. Förordning den 21 Mars detta år:

att alla kommunalutskylder skola, derest församlingarne så nödigt anse, beräknas och utgöras efter sammanlagda beloppet af den bevillning, som, enligt art. 2 Bevillnings-stadgan, jemlikt sednast fastställda taxeringslängder, af den skattskyldige till Staten erlägges.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsammast.

Stockholm den 29 November 1862.

O. Olsson,
från Slängserud af Wermlands län.

Häruti förenar sig:

A. Jonsson,
från Wermlands län.

N:o 339.

Af **Olof Olsson** i Slängserud af Wermlands län, *om ändring i åtskilliga delar af gällande fattigvårdsförordning, i ändamål att förhindra den fattigvårdstunga, som härflyter af kommuns skyldighet att bidraga till underhåll af arbetsför persons underhåll.*

Uti nu gällande Fattigvårds-förordning är hufvudsakliga syftet att hvarje fattigvårds-samhälle skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sina fattiga, ett stadgande, som ehuru ädelt, kristligt och godt till sitt syfte, vid tillämpningen visat många svårigheter; och fastän jordbruksförbättringar samt industri-företag af många slag påkalla ett större behof af arbetskraft samt, i följd deraf, med minst 50 procent ökat arbetarens aflöning, så har fattignummern i så hög grad tilltagit, att detta förhållande måste väcka den allvarlige betraktarens förvåning och farhåga. Med hänseende till arbetarens bättre ställning, borde förhållandet vara tvärtom. Orsaken måste derföre sökas i en felaktig eller mindre ändamålsenlig fattigvårdslagstiftning. Den i Fattigvårds-stadgans 1 § hvarje kommun ålagda absoluta skyldighet att vårda och försörja hvarje dess fattighjon och att frisk och arbetsför person hufvudsakligen endast behöfver sörja för sig sjelf, har förvandlat mängden fattiga till pockande och berättigade i stället för ödmjuka almose-tagare. Stadgandet är fullkomligt socialistiskt och antitheser, som häremot förekomma i 1 §:s andra moment, rörande föräldrars och barns skyldigheter inbördes, i 7 §, 1, 2, 3 och 4 momenten, om Fattigvårds-styrelsens målsman och husbonderätt, om ersättning för lemnadt fattigunderstöd till den lättjefulles och liknöjdes hustru och barn, om husbonderättens öfverlåtande på annnan person, om dens behandling, som visar tredska, sjelfsvåld, oordentlighet och sturskhet, kunna genom understöds-sökandens tydning af 1 § helt och hållet neutraliseras derigenom att han öfvergifver samhället, hustru och barn, för att, som det heter, söka arbete på annan ort, men hvarest, derom lemnar han hvar-

ken

ken fattigvårds-styrelsen eller hustrun något besked, utan blifver det den förres lott och åliggande att taga den sednare med barnen i försörjning och vård. Huru kan fattigvårds-styrelsen vid ett sådant förhållande göra bruk af de bestämmelser, som förekomma i ofvan åberopade 7 §?

Dennes pligtförgätenhet emot de sina, emot kommunen, hans lättsinne och liknöjdhet hafva alstrats af hans begrepp om sin egen frihet i handlingen och kommunens positiva skyldighet att försörja hans hustru och barn. Han vandrar derföre ut och låter icke höra af sig vidare under flera år, ja mången blifver borta för alltid, återkommen hem i lyckligaste fall emot vintern, är han merändels mera demoraliserad, försupen och arm än då han bortgick, och skulle en och annan möjligen medföra till hemmet någon besparing, så vet han nog att ställa så att hvarken kommunen eller hustru och barn få något deraf, utan förslösas de medel under fortsatt oordentlig lefnad. Gör sockenstyrelsen försök att sätta honom i arbete och dymedelst bringa honom till ordning, så begifver han sig ånyo på ströftåg, och, kommen utom fattigvårds-distriktet, besväras han hvarken af enskilda personer eller kronobetjeningen med fråga hvarifrån eller hvem han är till person, frejd och lefnadsomständigheter, så vida han ej begår brott emot person eller egendom, då han möjligen blifver antastad och efter bestraffningen hemförpassad till Landshöfdinge-embetet i det län, hvarifrån han utgått, då han får viss förelagd tid, inom hvilken han skall skaffa sig försvar. Detta bekymrar honom föga, ty han kan nu ånyo börja sitt kringströfvande.

Utom dessa olägenheter af vårt fattigvårds-system, sådant det nu förekommer, bidrager äfven dess kommunistiska grundidé till lättsinniga och obetänksamma äktenskapsförbindelser, de der ock i icke ringa mån bidraga till fattignummerns ökning, emedan den smula moraliskt pligtbegrepp, som den mindre bildade hyser för denna förening, snart förlorat sig i föreställningen, att kommunen är ålagd att taga vård om dess afföda.

Principen, att hvar och en har frihet ingå arbets-ackorder, hvarest han kan erhålla de förmånligaste vilkor, är fullkomligt rigtig, ty då det icke är förbjudet jordbrukaren och alla andra verk och inrättningar, att, der dessa förmånligast finna, afyttra sina produkter, så vore det orimligt och inkonseqvent att förneka dagakarlen att till hvem som helst erbjuda effekten af sitt kapital, arbetskraften, för att deraf sjelf draga möjligaste nytta, men, i konseqvens härmed, måste ock skyldigheterna för alla dessa samhällsmedlemmar stå i ett billigt förhållande till deras fri- och rättigheter. Låtom oss se huru dermed förhåller sig.

De förre hafva den positiva skyldigheten att till Staten, kyrkan och kommunen årligen utgöra fastställda skatter, aflöningar, bidrag och onera, vid påföljd att dessa afgälder exekutivt indrifvas af deras egendom, och måste derjemte äfven försörja och vårda de sina. — De sednare skulle äfven hafva samma skyldighet, men ge-

nom nu gällande Fattigvårds-förordnings ofullständighet och lamheten i stadgar för försvarslösa, blifver den så negativ att denne, som har frihet att när som helst bortföra sitt kapital, arbetskraften, gäckar både exekutoren och kommunalstyrelsen, som hvarken finna personen ej eller kunna komma i besittning af hvad han förvärfvar. Han är fri och oåtkomlig, derpå kunna exekutiva magten, fattigvårdsstyrelserna och beväringsmanskapets mönstringsrulla lemna klara bevis. Man måste hysa stora farhågor för ett samhälles framtid och bestånd, der lagarna äro så slappa, att en viss del af dess medlemmar utan risk och påföljd kan undandraga sig medborgerliga förpligtelser och dymedelst göra sig till intressenter uti den idoge, sträfsamme och ordentlige medborgarens egendom.

För att till någon del kunna stäfja detta oskick och i möjligaste måtto göra Fattigvårds-förordningens anda och tendens fruktbärande, fordras sådana bestämmelser deri, att de icke, såsom hittills, så lätt kunna gäckas och kringgås. — Efter orden, "och eger styrelsen rättighet att af hans arbetsförtjenst eller annan hans egendom erhålla ersättning för sålunda uppkomna kostnader" i 7 § 2 mom. borde tilläggas: och skall för sådant ändamål en hvar, som utom det fattigvårds-samhälle, dit han hörer, söker anställning i arbete, vara pligtig att, sedan han hos pastor uttagit så kallad arbetsattest, uppvisa densamma hos ordföranden i fattigvården, hvilken derå skall meddela betyg, i fråga om personen har hustru och barn att försörja, de der således äro beroende af hans arbete, omtanka och flit, eller om han i öfrigt är känd för den stadga, omtanka och ordentlighet, att han kan och vill vårda sitt. Skulle sökanden vara känd för liknöjdhet och oordentlighet, påteckne ordföranden, att eho som antager denne i sitt arbete, vare pligtig att qvarhålla hans halfva arbetsförtjenst samt öfversända densamma till ordföranden i det fattigvårds-samhälle, hvarifrån han utgått, för att användas till hans familjs nödtorftiga underhåll eller, om han ogift är, insättas i sparbank för dennes räkning eller ock öfverlemnas åt honom sjelf, om han visar verkligt behof af medlens nyttiga användande vid hemkomsten. För vinnande af ordning och stadga härutinnan, skall det åligga en hvar, som från annat fattigvårds-samhälle emottager arbetssökande, att inom åtta dagar efter arbetarens anställning till fattigvårds-styrelsen, der arbetet förrättas, lemna förteckning öfver antagne främmande arbetare och skall dess ordförande genom skrifvelse till ordföranden i det fattigvårds-samhälle, hvarifrån arbetaren utgått, underrätta denne om vistelse och anställning. Underlåter den, som arbetaren antagit, att lemna sådan uppgift, vare han förfallen till 10 R:dr R:mt böter till fattigvården, der arbetet skett, samt dessutom pligtig att ersätta halfva arbetsförtjensten till arbetarens fattigvårds-samhälle. Tillika vare han förbunden, vid 5 R:dr R:mt böter, till fattigvården på stället, till arbetaren utfärda betyg öfver det belopp, som blifvit innehållet och öfversändt till arbetarens hembygd.

Ingen vare berättigad, vid 15 R:dr R:mt bot till fattigvården, på arbetsstället i sitt arbete emottaga och använda den person, som ej är försedd med pastors och

fattigvårds-styrelsens ordförandes betyg ifrån hembygden, sådant nu nämndt är, utan skall denne, hvarhelst han uppträder, anmälas hos vederbörande kronobetjening, som åligger att, enligt författningarne, honom till hembygden förpassa.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

O. Olsson,
från Wermlands län.

N:o 340.

Af **Olof Olsson** från Slängserud af Wermlands län, *om fullständigt upphörande af den s. k. gårdfarihandeln.*

Utan att på ringaste sätt vilja förneka eller ens draga i tvifvelsmål alla de fördelar, som onekligen äro förenade med och härflyta af grundsatsen om frihandel, vill det likväl synas för mig såsom skulle det här i riket finnas en handelsrörelse, som ingalunda förtjenar att helsas med namnet nyttig, utan snarare med benämningen skadlig. Denna näring är den så kallade gårdfarihandeln, hvilken, enligt hvad sjelfva namnet tillkännagifver, består deruti, att idkaren af dylik handel reser ifrån gård och till gård för att utmångla sina varor. Om dessa varor utgjordes endast af här i landet tillverkade produkter, skulle mången törhända öfverse med de skadliga följder, som alltid pläga beledsaga ett slikt kringirrande lefnadssätt. Men sådant är förhållandet på långt när icke, enär dessa vandrande handelsmän så godt som alltid medföra stora partier utländskt kram, hvilket de vanligtvis försälja på kredit för att desto lättare kunna locka de enfaldiga, att köpa dessa öfverflödsvaror. Då dessa varor merändels hafva en grann och förledande yta och då en köpare, som får varor på kredit, oftast förglömmer att de en gång skola betalas och att hans inkomster borde förbjuda honom att tillegna sig dem, så blir följden af allt detta, att allmogens drängar och pigor, utsatta såsom de äro för gårdfarihandlandens öfvertalningsförmåga och lockande förespeglingar, förledas till att köpa så mycket af detta kramgods, att hela deras årslön knappt vill förslå att betäcka gälden, hvarefter husbonden blir den, som mest får sitta emellan på denna kommers, alldenstund hans tjenstefolk alltid taga sin tillflykt till hans kassa, då de nödgas

förskaffa sig nödvändiga kläder och skodon. Då alla de med gårdfarihandeln förbundna olägenheter äro allt för väl kända, anser jag mig icke böra vidare orda derom, utan vågar vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer måtte besluta, att all gårdfarihandel hädanefter skall upphöra.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukast.

Stockholm den 29 November 1862.

Olof Olsson,
från Slängserud af Wermlands län.

N:o 341.

Af **Jonas Christophersson** från Wermlands län, *om åtskilliga ändringar i Kongl. Reglementet den 21 Mars detta år för folkskolelärare-seminarierna i riket, i fråga om lämpliga undervisningslokaler för sådana seminarier och lärares derstädes ställande i jemnbredd med lärare vid lägre elementarläroverk m. m.*

Den omvårdnad man ända intill våra dagar i vårt land egnat åt folkskolan och lärdomsskolan har ingalunda alltid varit lika eller grundad på full rättvisa. Tvärtom torde *folkskolan* ofta nog blifvit behandlad såsom Statens stjufbarn, i följd hvaraf det icke vore underligt, om densamma hos oss ej hunnit den utveckling, som i flera af våra grannländer.

Såsom bevis på här framställda åsigt om folkskolans tillbakasättande för elementarläroverken torde med skäl kunna åberopas de nu varande anstalterna för folkskolelärarnes bildning. Bristerna vid dessa afhjelpas ingalunda genom Kongl. Reglementet för folkskolelärare-seminarierna i riket af den 21 Mars 1862.

Enligt § 4 i nämnde Kongl. Reglemente "skola samtlige seminarielärare hädanefter som hittills utses och förordnas af vederbörande Konsistorium." För anställning som lärare vid elementarläroverken äro täflan och prof föreskrifna, hvarigenom vederbörande blifva i tillfälle att bland flera sökande välja den dugligaste. För seminarielärarne föreskrifvas inga prof, ingen täflan och inga andra qvalifikationer än "sann gudsfruktan och hedrande vandel". Dessa äro visserligen oundgängliga egen-

skaper för hvarje lärare, ja för hvarje tjensteman, men tillräckliga äro de visst icke — lika litet för seminarielärarne som för lärarne vare sig i högsta eller lägsta klassen af elementarskolan. Uteslutandet af täflan till och de små lönerna vid dessa platser beröfvar folkskolelärare-seminarierna utsigten att erhålla nitiska och skickliga föreståndare och lärare. Hittills hafva dessa läroanstalter merändels varit betraktade såsom öfvergångsplatser till bättre och förmånligare vid elementarläroverken eller ock såsom bihang till andra befattningar t. ex komministraturer. Att, enligt Ecklesiastikmatrikeln, af nuvarande seminarielärare blott en enda är filosofie magister är visserligen icke något bevis mot dessa lärares duglighet för deras ansvarsfulla kall, men utvisar dock, att detta ingalunda är lockande för större förmågor.

§ 12 stadgar att "ingen får till seminarie-elev antagas, som är behäftad med så beskaffadt lyte, som gör honom till folkskolelärare oskicklig." Detta stadgande är icke nytt, men har sannolikt icke hindrat någon enda lytt och ofärdig yngling, som dertill anmält sig, att blifva seminarie-elev. Bland de vid seminarierna studerande finnes alltid ett antal ynglingar, som äro puckelryggiga, missbildade, halta, lytta och ofärdiga på ett eller annat sätt. Detta förhållande synes härröra af 2:ne temligen allmänna antaganden, det ena nemligen, att sådana personer icke duga till något annat än barnalärare; det andra att den kroppsligen svage vanligen är så mycket rikare andligen begåfvad. Någon vederläggning af dessa satser lärer väl icke behöfvas. Endast det må i förbigående anmärkas, att många göromål både vid jordbruket och handtverkerierna äro för helsan långt mindre påkostande än lararekallet.

§ 18 föreskrifver att "undervisningen bör, så vidt sig göra låter, utgå från och ansluta sig till åskådningen" och § 21 upptager bland läroämnena *naturkunnighet*, deruti inbegripna en utförligare framställning rörande de naturalster, som det med afseende på deras nytta eller skadlighet är vigtigast att känna, hufvudreglorna för helsans bevarande, förklaring af de allmännast brukliga fysikaliska instrumenter och machiner m. m. — Att undervisningen i naturkunnigheten, om den skall medföra någon slags nytta, måste vara åskådlig och praktisk, är obestridligt. För detta ändamål fordras dock nödvändigt undervisningsmateriel, men hvarifrån denna skall fås angifver ej den Kongl. Förordningen. Visserligen torde för ifrågavarande undervisning vid seminarierna kunna påräknas *någon* nytta af de vid elementarläroverken befintliga och, såsom det är att hoppas, med hvarje år sig ökande samlingar; men i alla fall behöfva seminarierna *egen* undervisningsmateriel, bestående i kartor, glober, böcker, "de allmännast brukliga fysikaliska instrumenter och machiner" m. m. — För dessas förvarande äfvensom för undervisningen behöfvas stadigvarande lokaler. Hittills hafva seminarierna — åtminstone det i Carlstad — fått åtnöja sig med förhyrda lokaler, hvilka, stundom mindre lämpliga, derjemte ofta, till stort men för undervisningen, måst ombytas. Att denna ambulatoriska undervisning icke i längden kan bära sig torde vara temligen gifvet.

I anledning af hvad nu blifvit anfördt föreslås:

1:o att Rikets Ständer ville besluta, det måtte på Statens bekostnad lämpliga och stadigvarande undervisningslokaler beredas, (der sådana förut icke finnas,) för folkskolelärare-seminarierna i riket, i förening, så vidt möjligt är, med någon trädgårdstomt vid hvarje, äfvensom derjemte nödig undervisningsmateriel;

2:o att lärarne vid folkskolelärare-seminarierna måtte beviljas alldeles enahanda lönetur med lärarne vid lägre elementarläroverk, ej allenast under tjenstgöring i förstnämnda egenskap, utan äfven vid transport till eller från elementarläroverk;

3:o att, vid inträffande ledighet af lärareplats vid seminarium, densamma måtte kungöras till ansökning och undervisningsprof af sökande till sådan plats aflägga, allt i motsvarighet med hvad som är föreskrifvet för lärare vid elementarläroverk; undervisningsprofvet så lämpadt, att sökandens duglighet för den ifrågavarande lärarebefattningen derigenom må kunna bedömas;

4:o att såsom vilkor för elevs inskrifning vid seminarium måtte föreskrifvas läkarebevis derom att sökanden är frisk och helbregda eller, med andra ord, fri från sådan invärtes sjukdom eller utvärtes lyte, hvarigenom han vore till folkskolelärare opassande; och

5:o att den i § 21 af ifrågavarande Kongl. Reglemente föreskrifna "undervisningen i de hufvudsakliga reglorna för helsans bevarande" måtte utsträckas till undervisning i de vanligast förekommande betsiga sjukdomars och yttre skadors igenkännande samt första och enklaste behandling. Denna kunskap, som gifves efter någon enkel och lättfattlig method, under en kortare lärokurs, och bör bibringas af någon *läkare*, helst den på stället boende provincialläkaren, om han annars är dertill lämplig, är särdeles nödvändig i ett sådant land som vårt, med dess mångenstädes långa afstånd mellan läkarestationerna, som har till följd att allmänheten, vid inträffande svårigheter för läkares anskaffande, ofta tillgriper förvända och skadliga läkemedel och behandlingssätt; samt

6:o att examina vid folkskolelärare-seminarierna måtte på förhand kungöras såsom vid elementarläroverken brukligt och föreskrifvet är.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Jonas Christophersson,
från Wermlands län.

N:o 342.

A/ **Jonas Christophersson** från Wermlands län, *om tillägg till 5 § af 23 Kap. Ärfda-balken, i den syftning att förmyndare må berättigas att för förvaltningen af omyndigs medel räkna sig till godo sjettedelen af den sednares årliga inkomst.*

Kongl. Maj:ts sista nådiga Förordning om vård öfver förmynderskap föreskrifver väl att gode män skola hafva tillsyn å förmynderskap i hvarje ort samt tillägger desse gode män såsom arfvode en för hundrade af den omyndiges räntor eller inkomster, men angående det arfvode, förmyndarne sjelfve böra åtnjuta, är ingenting deri föreskrifvet. Gällande lag är derom mycket obestämd. Det heter nemligen i 23 Kap. 5 § Ärfda-balken, att den, som förmynderskap väl och troligen förestått skall njuta den lön och vedergällning, som rätten pröfvar skälig, utan att han sig annorledes åtnöja låter. Äfven Kongl. Förmyndare-förordningen den 17 Mars 1669 § 40 synes mig i detta fall mindre tydlig. Tillämpningen af lagen i denna fråga är ock högst olika. Blott i min hemort äro olikheterna flera. Så t. ex. tager sig derstädes en del förmyndare arfvode sålunda, att de blott debitera 5 procents ränta å myndlingens medel och sjelfva behålla den sjette procenten såsom arfvode; en del beräkna derutöfver särskildt arfvode för sitt besvär vid hvarje tillfälle; en del underlåta detta. Somliga debitera 6 procents ränta med bevillningsafdrag samt beräkna såsom sitt arfvode dels det innehållna afdragsbeloppet, dels derutöfver ett lika belopp eller 20:de penningen. Andra taga 5 procent af räntan, när denna procent uppgår till större belopp.

Jag tror alltså, att någon bestämmelse i denna fråga bör till allmän nytta vidtagas, samt får härmed vördsamt föreslå:

att förmyndare må ega rätt att, för förvaltningen af myndlings medel, beräkna sig till godo sjettedelen af hans årliga räntor och inkomster.

Ett sådant förslags antagande anser jag så mycket mera nödvändigt, som förmyndare ofta hafva svårighet att erhålla 6 procents ränta å omyndigs medel och derjemte fullgod säkerhet. Det är numera ganska vanligt, att en person, som behöfver pengar, lånar heldre i en allmän inrättning, än han lemnar första inteckningen i sin egendom till enskild person och betalar 6 procents ränta, utan någon amortering, hvarförutan han måste underkasta sig att, när det behagar fordringsegaren återfordra beloppet, då, eller vid anfordran detsamma genast inbetala.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsammast.
Stockholm den 29 November 1862.

Jonas Christophersson,
från Wermlands län.

N:o 343.

Af **S. Bergström** från Östergötlands län, *om förhöjning af lönen för de fem äldste kammarskrifvarne i Kammar-kollegium.*

Hyllande den åsigt att Statens tjenstemän böra aflönas i ett rigtigt förhållande till deras arbete samt med afseende på deras nödvändiga lefnadsbehof, går jag att till Rikets Höglofliga Ständers behjertande öfverlemna hosgående förslag.

Då Kongl. Maj:t i de 2:ne lägsta lönegraderna kan lemna tillstånd till befrielse från föreskriften i Kongl. Maj:ts Cirkulär den 9 November 1860, 3 punkten, der det förbjudes att två eller flera embeten eller tjenster med lön på Rikets stat må förenas, så har för Kammarskrifvarne i Kammar-kollegium, i olikhet med 1:sta gradens tjenstemän i allmänhet, denna utväg till löneförhöjning blifvit stängd, enär Kammar-kollegium, uti skrifvelse till Kongl. Maj:t den 18 Januari 1861, uppgifvit Kammarskrifvarnes tjenstgöring, i motsats till Kanslisternes inom samma verk, vara så beskaffad att någon annan Statens tjenst dermed icke kunde förenas, och Kongl. Maj:t den 19 April samma år gillat detta yttrande.

För att i någon mån lemna ersättning för den missgynnsamma ställning, hvaruti dessa tjenstemän sålunda kommit, har Kammar-kollegium väl, uti skrifvelse af den 15 nästlidne Augusti anhållit att halfva antalet af Kammarskrifvarne måtte tilldelas, efter ålder i tjensten, en årlig lön af 1,600 R:dr, men hos Kongl. Maj:t icke dertill vunnit bifall. Denna begäran, som grundat sig dels på ofvan amärkta förhållande och dels på den omständigheten, att i Kammar-rättens stat finnas upptagne 15 Kammarskrifvare med 2:ne lönegrader, nemligen 7 med 1,600 R:dr och 8 med 1,000 R:dr i årlig lön, synes mig i alla afseenden billig och, för undanrödjandet af det uppkomna missförhållandet emellan likartade och likgradiga tjenstemäns aflöning i

högsta

högsta måtto af behofvet påkallad, helst otillräckligheten i Stockholm af den lägsta lönegraden, eller 1,000 R:dr, af litet hvar torde inses.

Ett ytterligare skäl till förhöjning i Kammar-kollgeii Kammarskrifvares aflöning finnes äfven deruti, att Kammar-rättens stat upptager 14 tjenstemän i 2:dra och 15 i 1:sta graden, då deremot Kammar-kollegii stat endast upptager 4 tjenstemän i 2:dra men 10 i 1:sta graden, hvarigenom lätt inses att större utsigter till befordran förefinnas för Kammar-rättens, än för Kammar-kollegii Kammarskrifvare.

Med anledning häraf får jag till rättvist behjertande föreslå:

att aflöningen för de fem Kammarskrifvare, hvilka äro äldst i tjensten inom Kammar-kollegium måtte varda bestämd till 1,600 R:dr R:mt för hvardera om året.

Om remiss af denna min motion till Stats-Utskottet får jag vördsammast anhålla.

Stockholm den 29 November 1862.

S. Bergström,
från Östergötlands län.

N:o 344.

Af **A. J. Sandstedt** från Jönköpings län, *om förhöjning uti den provincialläkaren i Westra härad af Jönköpings län anslagna lön på stat.*

Det är en oafvislig skyldighet för hvarje individ, som nitälskar för sitt lands bästa, att med varmt intresse omfatta hvarje åtgärd, som vidtages för att så mycket som möjligt främja detta lands fördel.

Innan jag kommer till målet för min nedan antecknade anhållan, vill jag förutskicka några upplysningar, som på frågan torde hafva inflytande.

Kongl. Sundhets-kollegium har, efter erhållen nådig befallning af Kongl. Maj:t att med underdånigt yttrande i saken inkomma, uti skrifvelse den 11 April 1859, föreslagit att till de i samma skrifvelse föreslagna fyratioåtta provincialläkare, som skulle anställas å orter, der tillförene inga provincialläkare funnits, måtte anslås i

årlig lön 1,500 R:dr R:mt till hvardera, äfvensom att de tjugusex provincialläkare, som redan erhållit distrikter, skulle få deras löner förhöjda till samma belopp, så att alla provincialläkare inom riket skulle erhålla lika stora löner, eller hvardera 1,500 R:dr om året. Med samma reglering af lönerna för provincialläkare i hvarje län, skulle dock anstå till dess en allmän reglering af helsovården inom länet försiggått.

I Jönköpings län har en sådan reglering af helsovården numera skett och genom Kongl Maj:ts nådiga Bref den 10 Januari innevarande år, har länet indelats i sex provincialläkare-distrikter, af hvilka ett distrikt omfattar hela Westra härad, med station för läkaren uti köpingen Wrigsta, hvilken köping ligger ungefär midt i distriktet och sex mil från närmaste stad. Detta distrikt, som är elfva mil långt och omkring sex mil bredt, består af 600 hela hemman och har omkring 30,000 innebyggare. Orten är glest bebyggd och af mager beskaffenhet samt folkets ekonomiska ställning derföre i allmänhet icke den bästa.

Tjensten, som medfört lön af Ett Tusen Riksdaler Riksmynt, har sednast innehafts af en Doktor Hæffner, men är nu vakant, sedan Hæffner sökt och beviljats transport till annat ställe.

Då hvar och en, med anledning af hvad som blifvit andraget, utan att derföre behöfva ega någon skarp blick, nu klarligen bör inse att Ett Tusen Riksdaler såsom lön till provincialläkare äro alldeles otillräckliga, särdeles inom ett distrikt, som, med afseende å sin vidsträckta areal och fattiga befolkning, icke eger särdeles många utsigter att bjuda läkaren, på det att han genom praktiken skulle kunna fylla hvad som till ett anständigt uuderhåll kan erfordras, så vågar jag nu, såsom denna orts representant vid innevarande riksmöte, och då tiden under tjenstens ledighet tycks härför vara den rätta, hos Rikets Höglofliga Ständer vördsamt anhålla och föreslå:

att, sedan helsovården inom Jönköpings län numera blifvit fullständigt reglerad, samt på det distriktet måtte erhålla en duglig och till platsen kompetent läkare, Rikets Ständer måtte bevilja, det provincialläkaren i Westra härad af Jönköpings län hädanefter må erhålla Ett Tusen Femhundra Riksdaler Riksmynt såsom årlig lön.

Om remiss häraf till Höglofliga Stats-Utskottet anhålles vördsamt.

Stockholm den 29 November 1862.

A. J. Sandstedt,
från Jönköpings län.

N:o 345.

Af **Daniel Danielsson** från Jönköpings län, *om jordafsöndring från häradshöfdingebostället ett mantal Hvetlanda inom Östra härad af nämnda län för uppförande af bostad åt extra provincialläkaren i samma härad.*

Den, som icke inom 8—10 år besökt det inom Östra härad af Jönköpings län belägna tingsstället Hvetlanda, skulle nu helt säkert finna sig förvånad öfver detta såsom landsortsplats betraktade ställes hastiga uppblomstrande, från en vanlig tingsstad med gästgifvaregård, till en nu ganska betydlig plats, der en i jordbruk och industri ingalunda lågt stående, ganska talrik befolknings hufvudsakligaste afsättning och rörelse finnes koncentrerad, så att platsen, med sina afsäljare och köpare lifligt besökta veckotorgdagar, med verkligt skäl kan betraktas såsom pulsådern för en vidsträckt och framåtstående orts kommerciela och industriela lif.

På ofvannämnde tidrymd hafva också blifvit anlagda en mängd nya och kostsamma byggnader, såsom till apotek och postkontor, hvilka förut saknat fast plats, handelsbodar, fabriker och handtverkerier; men tyvärr hafva, af skäl som jag här vill anföra, de fleste af dessa måst uppföras på en grund, som under närvarande förhållanden längt ifrån betryggar dess egare framtida säkerhet.

Det i Kongl. Handels-ordningen bestämda afståndet från närmaste stad, inom hvilket handelsbod på landet ej får anläggas, nemligen 3 mil, upphör just, räknadt från närmaste stad Eksjö, vid gränsen af Hvetlanda gästgifvaregårds egor, hvarintill möta egorna till häradshöfdingebostället i Östra härad, 1 mantal Hvetlanda Thomasmed Kullagården, i anseende härtill att egarens af gästgifvaregården obenägenhet att upplåta byggnadsplaner, blef att börja med byggnadsplaner till handelslägenheter, postkontor m. m. välvilligt upplåtna af boställsinnehafvaren. Till apoteket hade förut, genom Kongl. Maj:ts Resolution den 6 Februari 1851, en plan af 4 geometriska tunnland blifvit afsöndrad på 50 år. Vidare hafva en mängd andra byggnader blifvit uppförda, emedan mängden af dem, som önskade befolka platsen, dels saknade annan utväg och dels ansåg förmånligt att bo nära apotek, postkontor och handelsbodar.

Så länge nuvarande domhafvanden innehar bostället frukta desse ej att rubbas, men våga ej lita på framtiden, och skulle till sin ekonomiska existens kunna totalt krossas genom en efterträdares anspråk antingen på oskälig planskatt eller yrkande

på bortflyttning; att dessa byggnader utgör de flestas egendom, som då skulle förlora sitt egentliga värde, hvilket i brandförsäkring uppgår till en summa af 51,395 R:dr Riksmynt, enligt bifogadt intyg af ordföranden i socknens Brandstods-kommitté.

Af hosgående af landtmätare upprättad karta och protokoll torde inhemtas, att denna plan är genomskuren af allmänna landsvägen, väl belägen för afsöndring; att marken består af sand och grus, är högst ofruktbar och för bostället af intet eller ringa gagn; att densamma innan den bebyggdes, såsom oduglig, till större delen användts till exercisplats; att hela boställets areal utgör 2,640 refvar 40 stänger qvadratinnehåll, och att den af grus och sand bestående del, som innehafves inom formlig figur, utgöres af 94 refvar 50 stänger qvadratinnehåll, således en ringa del af boställets utmark.

Östra härads innevånare, som af Konung och Ständer erhållit lön för en extra provincialläkare inom orten, äro i en brydsam ställning för plan att uppföra den för nämnde läkare bestämda bostaden, för att få den så nära apoteket som möjligt, och der allmänna rörelsen gör det lämpligt, har allmänna meningen varit att hos domhafvanden söka erhålla plan på nämnda boställes egor, som utan saknad för bostället lämpligast kunde åstadkommas.

På grund af hvad jag här i korthet anfört, får jag hos Rikets Ständer vördsamligen anhålla:

det Rikets Ständer ville besluta samt hos Kongl. Maj:t anhålla, att afsöndring från Häradshöfdinge-bostället 1 mantal Hvetlanda Thomas- med Kullagården inom Östra härad af Jönköpings län, enligt bifogad karta och protokoll af den 19 i denna månad, måtte beviljas.

Om remiss härå till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

D. Danielsson,
från Jönköpings län.

N:o 346.

Af **Erik Andersson** från Westmanlands län, *om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan om utredning af den s. k. landtogsgärdens belopp och nådig Proposition om och, i sådan händelse, på hvilka grunder nämnde skattetitel må från ordinarie räntan uteslutas.*

Redan vid trenne föregående riksdagar har, på sätt Ståndets Protokoll utvisa, föreslagits mantalsräntans och landtogsgärdens upphörande, såsom en skatt, den der aldramest tryckte jordbruket och således försvårade jordens ändamålsenliga odling.

De åsigter, som då blifvit framställda, att det är en uppenbar orättvisa och stridande emot helgden af ingångna fördrag emellan de båda Statsmagterna att låta en ränta, som ursprungligen beviljades för vissa år och vissa ändamål, fortfarande debiteras och utgå såsom en ständig grundskatt, hafva ytterligare blifvit bekräftadt genom de noggranna forskningarna, som i detta afseende anställts, och hvilka jag går att utveckla medelst en historisk redogörelse, fullt förvissad, att, då jag samvetsgrannt anför lagstiftarens egna ord, ingen skall vara i stånd att härutinnan vederlägga mig det aldraringaste. Emellertid, och då detta rättvisa förslag under föregående riksdagar mötts med ett oförtjent motstånd af de båda privilegierade Stånden, är det nu endast landtogsgärdens upphörande, som återigen vågar föreslås. Och jag får derföre tydligen ådagalägga, huru och af hvad skäl denna gärd uppkommit och ehuru den tvärtemot hvad belefvat varit, helt oförmodadt öfvergått till en ständig ränta.

Enligt hvad krönings- och riksdagsbeslutet, dateradt Upsala den 16 Oktober 1617, § 3, tillkännagifver, var det vid denna riksdag, som landtogsgärden aldraförst beviljades. Då det är af vigt att göra så noga reda för uppkomsten af denna ränta, skall jag derföre anföra riksdagsbeslutets egna ord, så lydande:

"På det gränsehusen (d. v. s. på nutidens språk, fästningarne) må blifva i tid och väl provianterade, så ock krigsfolket, som emot fienden brukas, nödtorfteligen uppehållet, och icke för hunger eller nöd skull nödgas att öfvergifva riksens värn, så hafve vi (nemligen Ständerna) samtligen godt funnit och beviljat en ansenlig landtogsgärd, nemligen att hvar 16 fullsätes skatte- och kronobönder, räknades 2 halfva mot en hel och 2 fjerdingstorpare mot en half, utgöra spannmål 24 tunnor, smör 4 pund, kött och fläsk 24 pund, humble 2 pund, oxe 1, får 4 och hö 8

lass. Och vele vi denna landtogsgärd utgöra utan någon afkortning i denna höst och så laga, att Hans Kongl. Maj:t henne rättan tid nu njuta kunne och det som behöfves och vedertarfvas, anlägga och vända. Och vi af Presterskapet hafva lofvat att vela för hvarje 64:de fullsätesbönder, vi hafva i våra gäld, utgöra 16 daler penningar."

Jag frågar eder, mine Ståndskamrater, finnes det en enda bland eder, som nu kan bestrida, att denna gärd eller sammanskott af matvaror för fästningarnes provianterande och krigsfolkets förseende med födoämnen för landtoget eller kriget mot Konung Sigismund i Polen, ju var en bevillning, samtyckt för en gång och för visst ändamål? Att så var förhållandet bekräftas vidare af riksdagsbeslutet, dateradt Stockholm den 26 Juni 1621, § 3, och biafskedet af samma dag, § 4, der orden lyda:

"Till den fjerde och ytterste, på det kriget desto bättre och hederligare må blifva utfört och bördan icke allenast uppå oss ligga, hafve de (Ständerna) lofvat att komma Oss (Konungen) till riksens försvar och hjelp med folk, proviant och penningar efter deras råd och förmåga. Såsom ock nu i höst beviljadt att en landtogsgärd efter samma sätt och storlek, som i fjol om hösten utgick, nemligen att hvarje 16 fullsätes skatte- och kronobönder och 32 fullsätes frälsebönder, räknandes 2 halfva mot en hel och 2 torpare mot en half, utgöra spannmål 24 tunnor, foderkorn 2 tunnor, humble 2 lispund, smör 4 lispund, kött och fläsk 24 lispund, talg 16 marker, oxe 1, får 8, gäss 4, höns 16, ägg 160, hö 8 lass, halm 80 kärfvar, hvilken nu bemälde gärd uti sjelfve persedlarne (vi) vele utgöra. De varde den uti rättan tid, när den påfordradt blifver, till sjösidan, dit de vane äro, utförandes, eller ock några penningar för persedlar utgöra, då äro vi ock dermed tillfreds och gifves för 1 tunna spannmål 9 marker, 1 tunna foderkorn 4½ mark, 1 lispund humble 6 mark, 1 lispund smör 6½ mark, för en oxe 10 daler, 1 får 3 mark, 1 gås 12 öre, 1 höns 3 öre, ett tjog ägg 3 öre, ett lass hö 1 daler, 1 kärfva halm ½ öre."

Äfven nu åtogs landtogsgärden blott för en enda gång. Genom riksdagsbeslutet i Stockholm den 7 Maj 1622, § 2, förklarade Ständerna:

"Vi hafve ock beviljat, med första Gud gifver säden af marken, att utgöra en sådan landtogsgärd, som i fjol och förlidet år hafver varit påbjuden och den föra dit hon förordnad varder."

I biafskedet, dateradt Stockholm den 7 April 1624, § 1 mom. 3, heter det ock:

"Hvad landtogsgärden belangar, om den är efterlåtet och beviljadt, att hon mot hösten, när säden kommer af jorden godvilligen utgöras skall uti penningar eller persedlar, såsom bonden bäst och lägligast faller, och skall det, som uti persedlar levereras, till sin ort, efter Wår härom gjorda ordning föras och flyttas."

Jag vet väl att det är ifrån denna tid, som man ansett landtogsgärden hafva

öfvergått till en ständig ränta, men jag tviflar högligen, att nämnde biafsked tillåter en sådan tolkning. Biafskedet gifver nemligen tydligen vid handen, att det var för krigets skull, som landtogsgärden nu beviljades på obestämd tid, hvilket dock ej är detsamma, som på evinnerlig tid. Ständerna förklarade derföre ock i Stockholms riksdagsbeslut den 24 December 1652, § 3, följande:

"Vi hafve ock hos oss med flit öfverlaggt de medel, som till krigsfolkets underhåll, skeppsflottans utrustning och all annan Riksens defension och tarfvar behöfvas, väl kunnandes afse och döma att till det, och hvad mera behöfvas, inga ringa medel finnas måste; och står enkannerligen i vägen den stora missvext, som nu i fyra år efter hvarandra alle Riksens Ständer och undersåte, så högre som lägre, genom Guds försyn och förordning, hafver tryckt och satt tillbaka och medlen till att hjelpa icke litet betaget. Men efter som detta allt Guds vilja och behag att tillskrifva och Hans Gudomliga godhet och att bedja om förbättring alltså till att göra vår möjlighet, betyga vår tro och villighet och händerna icke sjunka låta, så hafve vi först beviljadt, att vid våra förra utlagor förblifva, som enkannerligen näst gården, salpeters- och byggningahjelpen, så ock presterskapets vanliga taxa, qvartulls-mantalspenningarne."

Äfven nu tillkännagifva således Ständerne, att de, för krigets skull, vill "förblifva vid deras förra utlagor" och deribland landtogsgärden, men icke följer deraf, att denna gärd skulle öfvergå till en skatt af ständig natur. Emellertid dröjde det icke i många år, förrän Kronan, angelägen om inkomster, rent ut förklarade, att hon aldrig ämnade släppa gärden ifrån sig. Det skäl Kronan härför anförde, är så märkvärdigt, att jag anser mig böra ordagrannt anföra detsamma. Genom § 8 af Kongl. Resolutionen den 26 November 1660 förklarade Kongl. Maj:t nemligen följande:

"Det allmogen i underdånighet anhåller, att landtogsgården, som i förtiden till en krigshjelp beviljad är, måtte i krigstider dertill använd blifva och i fredliga tider allmogen, såväl som andra extra ordinarie krigshjelper eftergifvas, så har H. Kongl. Maj:t ej annat svar deruppå gifva, än alldenstund bemälde landtogsgärd uti Kronans böcker är och uti så många år hafver varit uppförd och antecknad för en årlig utlaga, finner Kongl. Maj:t intet skäligt, att allmogen derföre befrias skall, utan vill den eljest uti allt annat, som görligt vara kan med Kongl. gunst och nåd alltid ihågkomma."

I sanning en dräplig argumentation! För det Ständerna, som ensamt ega rätt att åtaga sig bevillningen, först tillåto Kronan att för krigets skull uppbära landtogsgärden för ett år i sender och sedermera hade den oförsigtigheten att medgifva, att denna gärd finge, likaledes som för krigets skull, på obestämd tid af Kronan uppbäras, så förklarade Kongl. Maj:t nu helt enkelt, oaktadt Kronan ej hade något att påbjuda i fråga om Svenska folkets urgamla rätt att sig sjelf beskatta, att gården skulle af allmogen utgöras ej blott i krigstider utan äfven i fredstider. Det är ifrån denna tid, som landtogsgärden utgått såsom en ständig, jorden åliggande

ränta, och det torde derföre vara öfverflödigt att upprākna alla de Kongl. Resolutioner, innehållande afslag å allmogens rättmätiga och billiga begäran att från gärden varda befriad.

Sådant var det våld, hvarmedelst Kronan, som med beskattningen ej hade något att skaffa, ålade oss att fortfarande utgöra en ränta, oaktadt vi till denna utskyld samtyckt endast för krigets skull. Det torde derföre ej vara för tidigt, att denna orättvisa, som är redan tvåhundraårig, omsider varder utplånad och godtgjord. Vi begära icke tillbaka de millioner Riksdaler, hvartill gärden under denna tidsrymd uppgått, vi fordra endast och det oeftergifligen att för framtiden få njuta vår rätt tillgodo.

Det synes också vara hög tid att Bonde-Ståndet och skattejordens egare i allmänhet upphöra med att betala gärden till att fortsätta kriget med Konung Sigesmund och Konungariket Polen, hvartill ofvannämnde gärd egentligen är beviljad.

Vid förra riksdagen, då denna fråga var föremål för behandling inom Stats-Utskottet, vann den inom dess Inkomst-afdelning det afseende, att afdelningen föreslog att Rikets Ständer måtte uti underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda beloppet af ifrågavarande landtogsgärd samt derefter till Rikets Ständer aflåta nådig Proposition om och på hvad vilkor nämnde gärd må från ordinarie ränta uteslutas. Inom Stats-Utskottets plenum segrade dock med knapp pluralitet den mening, som uttalade sig för rent afslag. Med-Stånden biföllo detta afstyrkande utlåtande och frågan blef på detta sätt åter begrafven. Ifrån detta Stånd afgick dock särskild skrifvelse till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan att de åtgärder, Inkoms-afdelningen föreslagit, måtte vidtagas; men, enligt hvad jag i vederbörande Stats-departement hört uppgifvas, har denna billiga begäran icke vunnit nådigt bifall.

Då emellertid frågan, hvars ständiga återkommande antyder att någonting slutligen måste göras för dess lösning, icke kan förlora på en behörig utredning — en begäran, som är så billig, att icke någon borde motsätta sig densamma — och sådan utredning icke kan af enskild motionär vidare än nu skett verkställas, föreslår jag:

att, derest ifrågavarande landtogsgärd, hvars belopp jag icke kan uppgifva, icke nu genast kan upphöra och borde från inkomst-beräkningen uteslutas — en åtgärd som en sträng rättvisa likväl fordrade — Rikets Ständer åtminstone måtte förnya den af Bonde-Ståndet enskildt framställda underdåniga begäran om frågans behöriga utredning och att skrifvelse således från Rikets Ständer aflåta med underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes i nåder låta utreda beloppet af ifrågavarande landtogsgärd samt derefter

efter till Rikets Ständer afläta nådig Proposition om och på hvad vilkor nämnde gärd må från ordinarie räntan uteslutas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

E. Andersson,
från Westmanlands län.

N:o 347.

Af **Eric Andersson** från Westmanlands län, *om fullständigt upphörande af all grundskatt och att Statens inkomster i stället måtte genom bevillning fyllas.*

Uti en tid då förändringar af föråldrade förhållanden vidtagas i alla rigtningar, för att rättvist fördela och mildra de bördor och omsorger, som äro oskiljaktiga från den menskliga tillvaron, torde det vara af vigt att tillse hvar den största nöd och de största bekymmer hopat sig, på det att icke äfven de mest välmenande och goda förbättringar, det vare sig uti industrien eller lagstiftningen, skola blifva endast ofullständiga.

De aldra sinnrikaste uppfinningar, de mest underlättade kommunikationsanstalter skola förgäfves förmå att sätta lif uti industrien och näringsgrenarne, der nöden, snart sagdt, tittar in uti hvar dörr, till följd af tryckande och ojemnt fördelade beskattningar, så förtungande, att de torde kunna benämnas utpressningar.

Det ojemna beskattningssystemet i Sverige är en i långliga tider öfverklagad sak, härflytande från den urgamla despotism, som utan något egentligt system utstakat gränsorna för folkets beskattning efter godtycket och i mån af tillfälliga och vexande behof, de der gemenligen icke kunnat genomskådas utaf allmänheten och den stora mängden.

Denna ojemna beskattning, hvilken gynnar ett *fåtal* på samma gång den undergräfver *den stora öfvervägande mängdens välmåga*, och som undertrycker befolkningen, förhindranden de aldra bästa bemödanden till folkets framåtskridande i bildning och kultur, har öfver sig ett mer eller mindre doldt missnöje, som, öfverkla-

gadt, icke blifvit hördt af många skäl, men synnerligast derför att det svenska beskattningsväsendet är så invecklad, att man förtviflat om möjlighet till en rätt lösning af den magtpåliggande frågan, på samma gång man nödgats ifrågasätta, huruvida uti den svenska beskattningen någonsin förefunnits något egentligt system. Det är jordbruket som, sålunda styfmoderligt behandladt, bragt vårt sköna och i sig sjelft med rik näringskraft och fetma begåfvade land under den förnedrande benämning, som blifvit till ett ordspråk, att "*Sverige är ett fattigt land.*"

I sanning! det är fattigt på mod, kraft och tilltagsenhet att förändra de gamla förhållanden i systemer, lagar och författningar, som rent af bemästra det i sig sjelft så rika land vi bebo; ty icke fattas här bildning och kunskaper att göra sig den moderliga eljest ymnigt gifvande jordens alster sig till godo, då hos svenskarne, i djupet af denna nation, ligger en bildning af högt ursprung, hvilken icke står efter någon enda af de mest bildade nationer i verlden.

Jordbruket kallas med rätta menniskans modernäring; det är ock en näring som är hvarje menniskas oafvisliga tillhörighet, och såsom den naturligaste af alla näringsgrenar, och utan hvilken ingen annan kan ega bestånd, så är det för densamma ett vilkor: att den får vara fri! Att beskatta en näring såsom sådan, torde i allmänhet böra, ur naturrättslig icke mindre än ur statsekonomisk synpunkt, kunna anses som ett fel, och hvad försvunna mörkare tider felat genom åläggande af så kallade *Grundskatter*, *Jordeboksräntor* m. m. på den naturligaste hufvudnäringen i vårt land, bör väl af nuvarande, mera upplysta, friare tider, kunna försonas genom en rättvis återgång till det sanna, det naturliga, att nemligen menniskan, personen, beviljar till det allmänna och till Statens bestånd, efter hvad billigt är på grund af fördrag från folkets delegerade, gällande under vissa kortare tidlängder, men att *näringen* må lemnas fri.

För uppnående af detta mål, torde ifrån Statens sida böra önskas ett efterskänkande af allt hvad grundskatter heter, och låta Statens intrader utgå hufvudsakligast genom bevillning. Ty att söka kapitalisera grundräntan derigenom att egare af kronoskattehemman skola erlägga så stort belopp i penningar, som fordras för att af deras ränta kunna erhålla grundskattebeloppet, vore icke rättvist, då frälsehemmansegare, redan förut skattefria, fortfarande skulle blifva det på de förras bekostnad.

Man säger: att då frälsejorden jemförelsevis är så mycket dyrare än kronoskattejord, så är det billigt att den sednare på ofvannämnda sätt bidrager till grundräntans kapitalisering, och lemnar frälsejorden i samma skattefrihet, som den från uråldriga tider åtnjutit, och således icke gör ingrepp i densammas välförstådda rätt. Men skall då skattejorden, af grundräntan från uråldriga tider utsugen, fortfarande blifva det till frälsejordens fördel? Eller: skall då frälsejorden aldrig återgälda skattejorden den orättmätiga fördel den i uråldriga tider ända intill nu, åtnjutit på densammas bekostnad? Och, Staten är ju den, som uppburit denna skatt af krono-

skatteinnehafvare, på samma gång den låtit frälseinnehafvare varit skattefria, — skulle Staten då icke äfven kunna förändra förhållandena och, genom ett efterskänkande, bereda sig intrader på ett jemnare fördeladt sätt, och sålunda bereda lindring i utgifterna för enskilde, ordning i förvaltningen och allmän belåtenhet genom att inträda på en ny väg för beredande af sina finanser, genom att börja ett verkligt system, grundadt på allmän rätt, hvilket alltid måste vara förenadt med allmän säkerhet?

Den tid uti hvilken vi lefva kan med skäl kallas "*en dyr tid*" icke såsom skulle Guds välsignelse vara mindre eller industrien underlåtit att begagna sig af de stora hjelpmedel, som vetenskaper och konster låtit ställa den till buds, utan den framskridna bildningen har högre fordringar på de materiela hjelpkällorna i stort som smått, förfinade lefnadsvanor, åtföljande en högre odling med förökade lefnadsbehof, och utgifterne stå i förhållande dertill, det vare sig uti den högsta samhällsställning eller den lägsta. Arbetet har följaktligen svingat sig upp till ett välförtjent anseende och erkännande, och på grund af den efterfrågan, som en stigande odling och en ökad folkmängd medför, har arbetet stigit mångdubbelt uti värde emot fordom. Penningen, och alla andra varor, som äro underkastade konkurrens, hafva icke samma pris som förr, och allt bådar att vi inträdt uti en ny tid, som kräfver stora förändringar från Lagstiftningens och Statsförvaltningens sida, om icke dessa styrelser skola befinnas motverkande för landets utveckling och framåtskridande.

För inga kännes denna nya tid mera betungande än för den del af landets befolkning, som besitter jord af kronoskatte natur; deras belägenhet är i sanning beklagansvärd, och det är endast genom handläggande af arbetet i förening med det torftigaste, att icke säga uslaste lefnadssätt för sig sjelfva inom hemmet — grundad på försakelser af det mesta utaf den nyare tidens komfort och beqvämlighet, i förening med en oaflåtlig skuldsättning, som det är en möjlighet för kronoskatteinnehafvare att uppehålla sig och kunna utgöra Kronans tryckande fordringar. Sällan skall man ock finna någon kronoskatteinnehafvare efterlemna något åt hustru och barn, såvida han icke genom gifte eller arf kommit till någon förmögenhet. Kronan är den egentliga egaren af hans jord, och hans erlagda köpeskilling representerar egentligen endast hans besittningsrätt, och de årliga utskylderna hans arrende till denna *Kronan*.

Han är kronans arrendator, men en hårdare och dyrare principal gifves icke, ty den enskilde beräknar välvilligt möjligheten för arrendatorn att kunna lefva och hafva en billig förtjenst och kan dertill gifva mildring då nöd och och omständigheter sådant kräfva, men Kronan har intet förbarmande, den *pressar* ut till sista skärfven. Och huru skulle hon kunna annat göra för uppehållande af det invecklade, och snart sagdt, outredbara förvaltningsmaskineri, som sedan århundraden knappast undergått någon annan förändring än ökadt antal tjenstemän och dertill förhöjda löner.

Det är således af vigt att tillse hvarest bördan af samhällets uppehållande är som mest tryckande, för att med *rättvist* och *billigt* omdöme *kunna behjertas.* Såsom redan nämndt och vidare skall visas, är det för öfrigt en allmän klagan att jordbruket är den industri, och den tungt arbetade jorden det kapital, hvarifrån Staten nästan uteslutande hemtar sina inkomster, och att på jordbrukarens axlar hvilar uteslutande tyngden af de mest oundgängliga vilkoren för samhällets bestånd. Huru orättvist detta är, ligger uppenbart för hvar och en som *vill erkänna* att det bör vara hvarje samhällsmedlem dyrbart att få deltaga i sin mån, efter bästa förmåga, råd och lägenhet, till ett älskadt fosterlands uppehållelse och bestånd, då såsom vilkor för detta bestånd och för den allmänna välmågan, sjelfva *näringen* såsom sådan, lemnas fri.

Att egare af frälsejord icke veta till grundskatt eller jordeboksränta är kändt. Att deremot menigheten å kronoskattehemman, utgörande *största* delen af Sveriges jord, från äldre tider fått sig pålagd både grundskatt, jordbruksränta, roteringsbesväret, m. m. m. m. m. m. såsom krigshjelp, eller till understöd i långvariga krig, med dervid fästadt vilkor, att denna beskattning skulle upphöra med krigets slut, är väl icke så alldeles bekant, ehuru det likväl är historisk sanning. Men hvad som är väl bekant, och en tryckande verklighet, är, att alla dessa kraf på kronoskattejorden ändock blifvit bibehållna emot skattedragarens vilja och medgifvanden och slutligen vunnit auktoritet af häfd.

De aldra vackraste bemödanden från hushållningssällskaper och landtbruksmöten, hvilka i många år med flit, kostnader och ospard omtanke verkat till jordbrukets bästa, hafva dock icke förmått lyfta svenska skattejordbruket och boskapsskötseln ur den medelmåtta och dvärgartade vextlighet i förhållande till andra kultiverade länder, hvaruti det sig så länge befunnit. Det är utan tvifvel att den tunga och tryckande beskattningen, med dess ojemna fördelning samt dyra och otympliga förvaltning, är dertill den hufvudsakliga anledningen. Visserligen gifves många andra anledningar äfven, till grund för detta obestånd, hvaruti den svenska jordbrukaren och synnerligast den hårdast betungade, som är kronoskatteinnehafvaren, sig befinner. Deribland må i förbigående nämnas det uti landtmannalifvet så djupt ingripande landtmäteriet som, öfvermåttan dyrt, dertill lemnar jordbrukaren så godt som utan skydd mot oförrätt och mannamån, då landtmäteriet är lemnadt helt och hållet i händerna och beroende af landtmätarens individualitet, i förening med så kallade gode män, de der kunna vara utan ringaste sakkännedom, vare sig uti agrikultur-kemiskt hänseende, i landtmäteriets grunder, eller skogshushållningen. Då härtill kommer att landtmätaren är lemnad under sina mätningar alldeles utan eftersyn och kontroll af vederbörande embetsverk, hvilket dock iakttages med den mest berömvärda noggrannhet vid mätning för kartor till krigsbruk; och andra instansen för klagomål består af Egodelnings-rätten med dess föga eller intet sakkunniga ledamöter, af i jordbruk föga kunnige yngre eller äldre häradshöfdingar och

gode män med stora traktamenten, reseersättningar och papperslösen, så finner man att en förut betungad kronoskatteinnehafvare, efter ett landtmäteri, hvaraf han hoppats fördel af egornes sammandragande på ett ställe, kan tilläfventyrs få sin egendom nedsatt flere tusende R:dr i värde. Att, detta oaktadt, grundskatt, jordeboksränta, rotering, tionde, m. m. m. m. skall utgå oafkortadt och efter den gamla öreslandsberäkningen — eller rättare, utan någon beräkning från Statens sida — detta blir en ytterligare börda, som gör skatteinnehafvarens ställning ännu mera bekymmersam.

Att den beskattningsgrund, som, oförändrad sedan århundraden, jemte roteringsbördan uteslutande hvilar på jordbruket, så väl som presttionde m. m.: är anledningen till det obestånd, hvaruti skatteklassen i riket sig befinner, torde sålunda böra inses, samt att detta föråldrade och godtyckligt fördelade beskattningssätt måste blifva äfven en nationalekonomisk förjust *i stort*, lärer icke heller vara svårt att inse, samt icke mindre *att förutse* vid en möjligen framtida förestående fara framför Fäderneslandets portar, då nationen äfven med den bästa vilja till motvärn, skall dertill uti farans stund nödgas se nationalfattigdomen öfver sig som en väpnad man. Sådant kan blifva följden af jordbruket utsugande skatter, de der oeftergifligen hafva med sig *alla andra* näringars ringa blomstring eller förfall. Så länge författningarne rörande jordafsöndring och hemmansklyfning tillmäta den *rike* möjligheten att förvärfva jord så mycket han vill, men den fattige eller mindre bemedlade förhindras att förvärfva så litet han kan, blott af fruktan för en rubbning uti det föråldrade och högst orättvist fördelade grundskatte-väsendet, så måste ett svindlande affärs- och spekulations-system utveckla sig till allmän som enskild skada. Det *arbetsföra* folket, som gerna ville besitta en jordtorfva och densamma bruka såsom sjelfständiga och besutna, men icke eger magt köpa i mantal satt jord, förnekas denna dess naturliga rätt, om det ock har samlat en köpeskilling, motsvarande hvad det kunde åstunda, strömmar till städerna och lemnar den förut betungade jordbrukaren med den ytterligare bördan att *stå ensam*, eller emot de drygaste löner skaffa sig folk *till modernäringens* vederbörliga häfdande, den näring, som likväl ytterst är hela landets näring och bestånd.

Den mindre bemedlade ungdomen med bildning och kunskaper sträfvar så långt möjligt är att, till skada för jordbruket, befrias från dess mödosamma värf, emedan besittningen af en i mantal satt mindre gård ger dem ingen möjlighet till utkomst för de tryckande skatterne, och besutenheten på en jordlott i tunnlandtal öfverensstämmande med ett obetydligt och mindre kapital, på hvilket de gerna och med framgång kunde egna sig åt det egentliga arbetet, motverkas och hindras af lagarne. Det mindre naturliga lifvet i städerna beröfvar sålunda modernäringen mycket af dess bästa krafter.

Sålunda eftersökas embetsmannavägarne af de sednare, och de förra, eller det egentliga arbetsfolket, uppsöka och närma sig penningemarknaden och de stora stä-

derna, der stora arbetslöner på kortare tider och särdeles i brådaste andetiden stå dem till buds. Det är naturligt att jordbruket, som sålunda jemte skatterna måste vidkännas de mest förhöjda arbetsvilkor, skall komma i stor förlägenhet, då jemte dessa skatter, arbetslönerne äro förhöjda till mer än dubbla beloppet mot tillförene, så att arbetskraften måste inskränkas till jordbrukets skada. Afkastningen förminskas med arbetskrafterne, och en *stor nationalförlust* blir den närmaste följden, så, att om hvarje tunnland jord lemnar i afkastning blott 2 tunnor mindre än den vanliga medelafkastningen, eller till omkring 20 tunnor mindre per hemman, och hvilket på rikets Sextiofem Tusen mantal gör En million Trehundra Tusen tunnor, så uppkommer en nationalförlust, beräknad efter medelpris, af *Tretton Millioner Riksdaler årligen;* kommer då härtill att dessa Tretton Millioner i svaga år skola erläggas till utländningen för spanmål och viktualier, och man hopsummerar all den förlust, som *alla öfriga näringsgrenar deraf lida* så torde skadan af grundskatten kunna uppskattas till dubbelt belopp af nyssnämnda summa.

En bifogad uppgift öfver ungefärliga beloppet af inkomster och utgifter å *medelstora* skattehemman i medelgoda år, skall ådagalägga kronoskatte-innehafvarens föga afundsvärda ställning. En öfverblick häraf, i förening med en billig tanka på de nuvarande stegrade arbetslönerne, hvilka gemensamt bidraga att göra grundskattens börda för kronoskatte-innehafvaren mera betungande än fordom, kommer den frågan sjelfmant att framstå: Hvarför har grundskatten hittills kunnat utgöras, och hvarföre hafva åtminstone många skattemän kunnat behålla sina hemman, och erlagt den öfverklagade skatten? Vid denna frågas besvarande måste man taga denna den nyare tidens lefnadsbehof i öfvervägande, hvilka uppdrifvit arbetet till den höjd, att då man tillförene aflönade en dräng med värdet af högst 3 tunnor säd, så fordras nu värdet af 11 eller 12 tunnor, och tjenstepigans lön i samma proportion, af hvilket i förening med grundskatten och mångfaldiga andra onera, måste utpressas ur den sedan långliga tider hårdt ansträngda och sugna kronoskatte-jorden, innan någon möjlighet blir att tänka på föda åt dessa arbetare i förening med skatte-innehafvarens, dess hustru och barn.

Denna *förhöjning* sammanräknadt öfver hela landets kronoskatte-hemman, skall säkerligen uppgå till ett vida högre belopp än sjelfva grundskatten, och arbetarens fordringar lära icke nedsättas, hvad de icke komma att stiga. Då grundräntan upphör, så blir detta icke någon egentlig inkomst eller gåfva för nuvarande räntegifvare af kronoskatte-hemman, emedan samma valuta i alla fall måste utgifvas såsom *förhöjda löner* åt nutidens arbetare, och hvilket förhöjda lönebelopp föregående äldre tiders skatteegare fått behålla, och således lättare kunnat uthärda grundskattens afbördande. Det blefve så mycket mindre en gåfva eller inkomst på bekostnad af frälseinnehafvarens rätt, som kronoskatte-jorden sedan förflutna tider ända intill nu nödgats utsugas nära till det yttersta, för att kunna utgöra den tryckande grundskatten. Frälsejorden har deremot sedan förflutna tider sin kraft och friska bör-

dighet till godo och dess innehafvare, fortfarande i sin goda rätt, kan väl icke missunna den förut hårdt tryckta skatteinnehafvaren, ifall Staten efterskänkte grundskatten och ställde skattejords-innehafvaren i samma fördelaktiga ställning, som frälsemännen sjelf.

Huru tryckande grundskatten är, kan äfven ses deraf, att det gifves landsorter med en svagare natur, der hela sträckor fordom bördig odalåker befunnits så utsugen, att den af skattemän blifvit öfvergifven, såsom icke mera lönande att beså. Men skatten måste dock ut, och de återstående bättre delarne af skattehemmanet ytterligare pressas, lemnande intet öfrigt till innehafvarens aldra nödtorftigaste föda. Att i allmänhet någon förtjenst eller ersättning för kronoskatte-innehafvarens och hans hustrus egna *arbete* och *möda* icke är att påräkna, är en beklaglig sanning utan att de få vara nöjda i sitt mer än torftiga lif, om de endast kunna utgöra sina kronoutskylder, samt aflöna och föda tjenstfolket, på samma gång de sålunda nedlägga fruktlöst det dyrbara kapital, som ligger i deras *eget arbete*. Någon ränta på köpeskillingen å skattehemmanet står under sådana förhållanden icke till att erhålla, och man må väl förundra sig öfver, att så tryckande bördor blifvit lagda på en särskild del af Sveriges jordbrukare, och att detta kunnat fortgå utan ändring, visar huru litet man vårdat sig om rikets modernäring, icke besinnande att uti densammas sköte ligger landets hufvudsakliga blomstring och välmåga.

Då vi sålunda sökt att i korthet framställa hvad som i vår tanka utgör anledningen hvarför Sverige är och med rätta kallas "ett fattigt land", i trots af de ofantliga resurser, som inom detta land förefinnas, och hvilka icke kunna tillgodogöras af brist på möjligheten af samlade kapitaler i större eller mindre skala hos en så stor del af landets innevånare, som kronoskatte-innehafvare, de der skola oafåtligen nedlägga snart sagdt hvarje samlad penning uti Kronans skattekista, så hafva vi trott oss böra uppkalla Rikets nu församlade Ständer till kraftfull medverkan dertill, att grundskatten måtte upphöra och densamma efterskänkas kronoskattejords innehafvare, så att skatte- och frälsejord blifva lika nu och för evärdeliga tider, på följande vilkor och grunder:

1:o att grundskatt upphör och Statens inkomster uppfyllas genom bevillning;

2:o bevillningen höjes å "person" i mån af innehafvande fast egendom eller kapital till det belopp Rikets Ständer finna billigt, och hvad som sedan brister i nuvarande grundskattebeloppet fylles genom förändring i Tull-lagstiftningen medelst högre tull å lyxartiklar och utrikes varor till det belopp, Rikets Ständer finna skäligt.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

E. Andersson,
från Westmanlands län.

N:o 348.

Af **Erik Andersson** från Westmanlands län, *om åläggande för Konungens Befallningshafvande, Skogsstyrelsen eller jägeribetjeningen, att hålla närmare tillsyn å efterlefnaden af författningarne, i fråga om vård och återplantering af skog, jemväl å sådant kronohemman, som är åt arrendator upplåtet och hvarest ordentlig trakthuggning finnes införd, m. m..*

Då det visat sig i åtskilliga orter inom riket, särdeles inom Westmanlands län, att åboer, indelningshafvare, arrendatorer å Kronans hemman eller boställen af alla slag deri äfven inräknade Prestboställen, sedan de låtit indela skogarne till trakthuggning, för att åtkomma den högsta möjliga vinst, användt större delen af den i de årliga trakthuggningsparkerna befintliga skog dels till afförsel från desamma till närbelägna egna hemman och gårdar, dels ock understundom till afsalu; Men detta hushållningssätt lärer icke kunna stå väl tillsammans med föreskriften i Kongl. Maj:t nådiga Skogsordning, som innehåller: att åboer på skoglösa boställen skola vara berättigade att, efter behörig anmälan, njuta utsyning af för byggnad m. m. behöfligt virke från annat boställe, der öfverflödig skogstillgång finnes; så, alldenstund det, genom en och annan anställd rättegång, visat sig, att arrendator, som föryttrat eller affört skog från Kronans hemman af för mig okända orsaker, vunnit befrielse från så väl bötes- som ersättningsansvar; vågar jag till Rikets Höglofliga Ständer framställa förslag derom:

att en författning utfärdades, hvaruti stadgades det Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, Kongl. Skogsstyrelsen eller Jägeribetjeningen ålades hålla närmare tillsyn å efterlefnaden af hvad författningarne stadga i afseende på skogens vård och återplantering jemväl å sådana Kronans hemman, som vore åt arrendatorer upplåtne och hvarest ordentlig trakthuggning vore införd. — Att den skog i årliga trakthyggena, som vid dylika kronohemman och boställen icke vore behöflig för arrendatorns eller innehafvarens räkning, eller kunde till hemmanets byggnader, stängsel och vedbrand erfordras, borde antingen utsynas åt annat närbeläget boställe och kronohemman, eller ock på offentlig auktion försäljas samt köpeskillingen derför användas, dels till skogsåterplantering, dels till bildande af en byggnadsfond för hvad beträffar Prestboställenas räkning, dels ock, der öfverskott

öfverskott härutöfver uppstode nämnda öfverskott redovisas till skogsplanteringskassan.

Att den innehafvare eller arrendator, som häremot på något sätt bröte skulle kunna af jägeri- eller kronobetjent åtalas lika som annan skogsåverkare samt vara underkastad det ansvar och den ersättningsskyldighet lag och författningar i thy mål stadga.

Förr än en slik författning utkommer skall man förgäfves vänta att någon skogsåterplantering vid Kronans hemman ifrågasättes, ty alltid finner en egennyttig arrendator någon förevändning till skogens spolierande, utan att efterkommande deraf njuta annan fördel än lättheten att finna rätt på sin boskap i de kala skogsmarkerna, der dåmera knappast skall finnas ett enda fröträd qvar, om den hittills gällande metoden hjelplöst får fortfara.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

E. Andersson,
från Westmanlands län.

N:o 349.

Af **Erik Andersson** från Westmanlands län, *om åtskilliga föreslagna stadganden såsom tillägg till eller förtydligande af lagens föreskrifter i 6 Kap. Byggninga-Balken i fråga om dikning och vattens afledande af egor.*

I samma mån näringarne och jordbruket utvecklat sig, har äfven behofvet af en lämplig och tidsenlig lagstiftning i afseende å dem blifvit kännbarare. 1734 års lag, som utan tvifvel var ett mästerverk för sin tid, innehåller sådana stadganden i afseende på jordbruket, hvilket sedermera utvecklat sig till en då icke anad höjd, att desamma, långt ifrån att, såsom ursprungligen afsedt varit, befordra dess framgång och utgöra en rättvis norm vid bedömande af uppkommande tvister jordbrukare emellan, tvärtom grundlägga sådana tvister i oändlighet och blifva, i an-

seende till deraf härflytande kostnader och tidsförlust, ett verkligt hinder för jordbrukets naturliga framåtskridande.

Denna anmärkning gäller företrädesvis lagstiftningen om dikning och vattenafledning. 6 Kapitlet Byggninga-balken, som afhandlar detta ämne, innehåller nemligen så otillräckliga föreskrifter i nämnda hänseende, att bedömande af dylika frågor kan sägas vara beroende af domarens godtycke. Jag inser visserligen fördelarne af att icke hafva en alltför vidlyftig lagstiftning i ämnet, äfvensom att reglor icke på förhand kunna uppställas, som i hvarje särskildt fall äro fullt ändamålsenliga; men jag hyser icke heller något förtroende till en lagstiftning, sådan som den nuvarande, hvilken icke ens försökt att uppställa några allmänna reglor, enligt hvilka uppkommande tvister skola afgöras, utan helt och hållet lemnat detta i domarens skön, ty han eger att, såsom orden i lagen lyda, lägga parterna emellan "som nyttigt och nödigt pröfvas." En syperb lag, blott man alltid egde domare, som hade nog insigt i landtbruket för att med tillräcklig sakkännedom bedöma dylika frågor, egde nog pligtkänsla att icke missbruka en nästan obegränsad magt, och som tillämpade detta elastiska lagbud med den konseqvens, att man icke ena gången finge utslag, hvilka stodo i uppenbar strid med dem, som en annan gång eller af en annan domare meddelades. Som jag emellertid icke kunnat utfinna någon garanti för dessa vilkors uppfyllande, tror jag samhället bör äfven i detta fall emancipera sig ifrån en paternel rättvisa, som man i Statens barndom väl kunnat uthärda, men hvilken man i ett mera utveckladt samhällsskick icke fördrar. Medborgaren i ett fritt och lagbundet samhälle fordrar nemligen att icke vara slaf under en annans godtycke, att icke underkasta sig något annat välde än lagens, hvilken, på samma gång den bestämmer hvars och ens skyldigheter, lemnar ett värn för dess rättigheter.

Om detta är sannt — och jag hoppas icke någon bestrider det — är det verkligen hög tid att vi uti vår lag införa några allmängiltiga stadganden, hvarefter dikningsskyldigheten bör bedömas, så att hvar och en må veta hvad honom i detta hänseende åligger och sådant icke bero på domarens godtfinnande. För min del har jag tänkt att följande föreskrifter skulle vara ändamålsenliga:

Vill den ofvanliggande jordegaren hafva vattenaflopp öfver den nedanliggandes åker, äng, skog och betesmark, eller med andra ord öfver den sednares in- och afrösningsjord; må det honom icke förnekas. Men bör före dikningens början, den eller de, som önska få leda vattnet öfver andras egor, på egen föranstaltan och bekostnad, låta en agronom eller landtmätare med biträde af tvänne ojäfvige gode män, hålla undersökning på den mark, som lämpligast synes för vattnets aflopp, hvilka tillika derföfver skola upprätta undersöknings- graderings och delningsinstrument, samt kostnadsförslag och profil öfver och på hvad sätt afloppsdiket bör upptagas, och sedermera i all framtid underhållas, af den eller de, som

enligt delningen dertill kunna vara eller blifva skyldige. Visar det sig vid undersökningen, att den eller de, som tvingas att afstå mark för vattnets afledande, äfven deraf kunna draga nytta, böra dessa deltaga i undersökningskostnaden i mån af den nytta, som derigenom åstadkommes, äfvensom ensamme bekosta afloppets upptagande och underhåll, öfver all sin inrösningsmark. Men deremot skall kostnaden för upptagande och underhåll i framtiden, öfver allt hvad afrösningsmark heter, fördelas sålunda, att hvar och en som deraf nytta får, skall deltaga i upptagandet och underhållet af afloppsdiket i samma mån, som den eller de deraf efter areal kan draga nytta. Skulle den omständighet inträffa, att, genom redan skedt laga skifte i byalag, eller, derest sådant hädanefter skall verkställas, en delegare inom skifteslaget kunnat få eller får sitt skifte i det läge, att afloppet för vattnet ensamt deröfver skall upptagas, böra de öfriga delegarne inom byalaget deltaga i kostnaden såväl för undersökningen som för upptagandet och underhållet af diket, efter innehaf och byamål, öfver såväl byalagets in- som afrösningsmark.

Dessutom vågar jag föreslå:

att den agronom eller landtmätare, som kan få sig uppdraget att verkställa den omskrifne undersökningen, med biträde af tvänne ojäfvige gode män, må ega beslutande rätt uti alla här förekommande frågor, och den med deras beslut missnöjde, må ega rätt att, inom 30 dagar från beslutets fattande, hos vederbörlig domstol sina besvär deröfver anföra. Uraktlåtes detta vinner beslutet laga kraft. Efter sedan beslutadt blifvit att dikningen skall verkställas, bör äfven för dess fullbordan af undersökningsmännen viss tid utsättas: skulle det hända att arbetet inom den beslutade tiden icke är färdigt, må den ega rätt, som derigenom lider, låta verkställa detsamma för lega på den försumliges bekostnad.

Likaså när underhållningen försummas.

Som redaktionen i detta förslag dock torde i flera hänseenden vara bristfällig, vill jag icke hålla mycket på sjelfva ordalydelsen, utan öfverlemnar åt vederbörligt Utskott att, med aktgifvande på sjelfva andemeningen, bestämma om redaktionen af föreslagna stadganden. Skulle tiden ej medgifva Utskottet rådrum för utarbetande af ett sådant förslag, tager jag mig friheten hänvisa till Lagberedningens förslag till Byggninga-balk, hvilket uti 7 Kapitlet innehåller väl genomförda föreskrifter, som, äfven om de i ett och annat afseende afvika från hvad jag föreslagit, otvifvelaktigt hafva stort företräde framför vår i ämnet nu gällande lag; viljande jag för sådan händelse åberopa detta Lagberedningens förslag såsom min egen motion.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862. *E. Andersson*,
från Westmanlands län.

N:o 350.

Af **Carl Ifvarsson** från Hallands län, *derom att Rikets Ständers bank måtte öfvertaga all bankrörelse i riket och berättigas till sedelutgifningsrätt utöfver den nu bestämda och till så stort belopp nu varande enskilda banker ega och i den mån sådana banker vid oktrojtids tilländalöpande upphöra m. m..*

Sedan år 1830, då den äldsta af våra sedelutgifvande privatbanker, den Skånska, inrättades, har det enskilda banksystemet blifvit mycket omhuldadt och derföre också vunnit en från början icke anad utsträckning. Under tidens lopp har man dock förmärkt, att enskilde bankerna icke äro på långt när så fördelaktiga för det allmänna, som man hade väntat; och att något måste göras för bankväsendets bättre ordnande hörer man nu från många håll. Allmännaste meningen är, att sedelutgifvande privatbankerna måste indragas, samt Rikets Ständers Bank ordnas så, att denna ensam kan öfvertaga rörelsen, och svårligen lärer det kunna förnekas att denna mening har goda skäl för sig; ty, utom de olägenheter, som äro och måste vara en följd af de mångfaldiga slags utelöpande privatbankssedlarnes oantaglighet i allmänna uppbörden och af mindre kunnige personers förvillande i affärslifvet genom de olika sedelslagen, är det ingalunda billigt eller med allmänt väl öfverensstämmande, att en så stor vinst, som den sedelutgifvande privatbankerna hittills i allmänhet haft, uppgående till 12, 15 à 20 procent, eller derutöfver, beräknad af insatte medlen, uteslutande tillfaller endast dessa få samhällsmedlemmar, som äro delegare uti inrättningarne, isynnerhet som berörde delegare i allmänhet kunna hänföras till den förmögnare klassen, hvilken, sålunda privilegierad, samlar en oskälig vinst på den mindre bemedlades bekostnad, utan att denna sednare deri får den ringaste del. Om deremot Riksbanken ordnas så, att denna ensam kan anskaffa nödiga medel för allmänna rörelsen, så blifva olägenheterna vida mindre, och uti vinsten, som tillfaller Riksbanken, har hvarje skattdragande medborgare att påräkna sin vederbörliga andel, hvilken kommer honom tillgodo genom skattebesparing, i den mån samma vinst, utan olägenhet för Riksbanken, kan användas för allmänna behof.

Huruvida Riksbanken skall kunna öfvertaga hela rikets bankrörelse, eller icke, detta beror naturligtvis på ordnandet och behandlingen af banken. Vill man blott ändamålet, tror jag dock att man också lätt skall finna medlet. Härvidlag tror jag att detta sednare ligger nära till hands; ty vill man endast, gång efter annan, un-

der tiden till dess öfrige sedelutgifvande bankerna upphört, anslå Riksbankens vinst till bankens förstärkande, samt lemna Fullmägtige i banken öppet, att i mån af behof, höja sedelstocken utöfver dess nu tillåtna maximum, med lika stort belopp, som det, hvilket upphörd privatbank begagnat för sin rörelse, så behöfver man ingalunda sakna medel; och detta är äfven en utväg, som för ändamålets vinnande förut varit påtänkt, emedan det i nu gällande Bankoreglemente är stadgadt, att sedelstoeken, i händelse af privatbanks upphörande, får ökas med ett visst belopp, på det filialbank eller låne-kontor skulle kunna upprättas i stället för privatbank. Att det nu för ändamålet afsedda sedelutgifningsbeloppet är för ringa, i den händelse flera, eller alla, sedelutgifvande privatbanker skulle upphöra, emedan man icke utan fara för penningebrist kan våga så pass minska utelöpande sedelbeloppet, anser jag vara klart, och tror derföre att en förändring i Bankoreglementet, af ofvan antydda beskaffenhet, vore erforderlig, samt, då filialbankerna icke synas hafva tillvunnit sig särdeles sympatier bland folket, det böra stadgas, att endast låne-kontor inrättas i stället för hvarje privatbank, som upphör, och att låne-kontoret må omfatta enahanda rörelse, som öfriga låne-kontoren i riket, eller ock som den upphörde privatbanken gjort.

Emot hvad jag yttrat, angående ökad sedelutgifning från Riks-banken, förmodar jag att kanske någon skall invända, det Riks-banken i så fall blifver osäker. Jag får derföre nämna, att jag anser den blifva, minst sagt, lika säker, som alla våra bankinrättningar med dess samtlige utelöpande sedlar nu äro. Medlen komma naturligtvis icke ut i allmänna rörelsen, med mindre säkerhet ställes för dem, och hela samhället ansvarar ju dessutom för Riks-banken. Privat-bankernas sedlar hvila icke på annan grund, än säkerhetshandlingar af enskilde personer och någon del af Riks-bankens sedlar; således icke heller på metallisk valuta. För Riks-banken sjelf kan det ej heller vara farligare, att dess egna sedlar, till större belopp än nu, komma ut i allmänna rörelsen, än att enskilde bankernas sedlar, hvilka böra med Riks-bankens inlösas, äro i omlopp; ty båda delarne trycka lika hårdt på metalliska valutan i Riks-banken.

Med anledning af, hvad här ofvan anfördt blifvit, och då jag är öfvertygad att genom Riks-bankens öfvertagande af rikets bankrörelse i den mån oktrojtiden för privat-bankerna upphöra, skulle medföra både allmän nytta och allmän belåtenhet; får jag härmed vördsamligen föreslå:

1:o att, utom det belopp af 50,000,000 R:dr, som Riks-banken för närvarande eger utlemna i sedlar utöfver dem, som motsvara metalliska valutan i Riks-banken, sedelutgifnings-rättigheten må, i den mån enskilde sedelutgifvande bankerna upphöra, ökas med så stort belopp, som motsvarar det rörelsekapital dessa haft i omlopp, nemligen för så vidt icke för tillfället disponibel bankovinst finnas att tillgå, hvilken i främsta rum-

met bör för ändamålet användas om den finnes och i så fall endast resten fyllas genom sedelutgifning utöfver sagde maximum;

2:o att lånekontor inrättas i hvarje privatbanks ställe så snart någon sådan bank upphör; låne-kontoret omfattande enahanda rörelse, som den upphörde bankinrättningen omfattat; samt

3:o att, i den händelse detta förslag vinner Rikets Ständers bifall, icke allenast Bankoreglementet må derefter ändras, utan ock, — på sätt en ståndsbroder, genom en till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet remitterad motion, redan föreslagit, — underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t aflåtas, med anhållan, att hvarken nya privat-banker med sedelutgifningsrätt må beviljas, eller förnyad oktroj å de nu befintliga hädanefter meddelas.

Om remiss häraf till Höglofliga Banko-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Carl Ifvarsson,
från Hallands län.

N:o 351.

Af **Carl Ifvarsson** från Hallands län, *att Rikets Ständer, med förklarande för sin del, att andra inkomster af församlingar icke böra vid blifvande löneregleringar räknas presterskapet till godo, än sådane, som enligt gammal häfd och grundlagsenligt tillkommen lag förut blifvit till presterskapet utgjorda, måtte anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela nådig förklaring i ämnet och uti densamma särskildt tillkännagifva, att tionde icke bör beräknas af tullmjölqvarnar, åtminstone icke i de förra danska provinserna, Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län, der sådan tionde ej förut blifvit erlagd eller åtagen.*

Med anledning deraf, att stridiga åsigter upppstått i fråga om presterskapets rätt till tionde af qvarntull inom vissa pastorater i Halland, der dylik tionde icke förr än under sednaste åren hvarken varit känd eller ifrågasatt, och med anledning

af den villrådighet, som, till följd af denna omständighet, efter all sannolikhet kommer att uppstå vid blifvande löneregleringar, då å ena sidan troligtvis påyrkas att qvarntionde skall ingå i beräkningen, oaktadt någon sådan icke förut blifvit erlagd, och å den andra skäligen påstås att inga andra löneinkomster böra läggas till grund för den blifvande aflöningen, än sådana, som hittills för ändamålet utgått; så ock för undvikande af framtida trassel och tidsutdrägt i frågan anser jag att densamma bör, så fort som möjligt är, ställas på klar fot.

Att meningen med den förestående regleringen af presterskapets inkomster är att få dessa dels rättvisare än hittills fördelade presterna emellan och dels redigt bestämda, men ingalunda i någon mån förökade, anser jag vara klart; och att meningen med Kongl. Maj:ts nådiga Resolution och Förklaring af den 20 Augusti 1762, angående presterskapets i Sverige och Finland allmänna besvär vid nästföregående riksdag, äfven är sådan, synas mig desto klarare, som det i samma nådiga Resolution med tydliga ord blifvit uttaladt: "att Kongl. Maj:t med nådigt välbehag anser, "hvad presterskapet i underdånighet andragit, angående dess åstundan att, utan någon "förökelse af dess inkomster och rättigheter, allenast få stadgadt och förordnadt, "hvarutinnan och af huru mycket de böra bestå, så att de icke må härledas af åhö-"rarnes godtycke, råd och ämne samt egen goda böjelse, utan grundas i tydlig lag" hvaraf torde följa, att hvarken qvarntionde eller andra förut icke erlagda löneförmåner borde erläggas, utan endast beloppet af hvarje löneslag, som förut till obestämdt belopp utgått, bestämmas till något visst.

Skulle tionde till presterskapet erläggas af qvarnar, som aldrig förut erlagt någon sådan, och i synnerhet om detta skulle ske i en ort, der dylik tionde aldrig varit bekant, vore detta ovilkorligen en tillökning i presterskapets löneinkomster; en tillökning desto obilligare, som presterskapet i allmänhet är tillräckligt aflönadt förut, denna inkomst förutan, och allmogen en gång förut erlagt tionde af samma säd. Att jordbrukarne fingo vidkännas äfven qvarntionden, är nästan påtagligt; ty då qvarnegare, som dessförutan måste betala en fjerdedel af bruttoinkomsten i grundskatt samt erlägga bevillning till Staten, fingo sig en ny beskattning påförd, fordrade de, och måste hafva, förhöjning i qvarntullen, om det skulle bära sig för dem.

Hvad särskildt beträffar presterskapets i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län rättigheter och inkomster, så äro dessa i flera hänseenden olika med dem i öfriga Sverige; ty genom fredsfördragen emellan Sverige och Danmark af den 18 och 26 Februari 1658 samt den 27 Maj 1660, Malmö recess af den 18 September 1662 och presterskapets privilegier af den 16 Oktober 1723, är presterskapet i sagde provinser försäkradt om bibehållande af sina under Danska tiden hafde förmåner, hvilka således rättvisligen bort och böra utgå i enlighet med Konung Kristian IV:s af Danmark stora Recess af den 27 Februari 1643, enär denna Recess var gällande för berörde provinser, då dessa af Danska Kronan afträddes till Sverige. Sistberörde Recess innehåller alls icke, att någon qvarntionde skall till presterskapet

erläggas, utan ordar den 1:sta Boken 45 art. endast om korn- och qvicktionde, med tillägg det skulle bönder och menige allmoge, i Halland och Blekinge och annorstädes, der de ej hafva så rundelig kornsäd, till presten gifva smörtionde, bröd, fisk eller annat, som de af gammal tid gjort hafva. Då nu härtill lägges att 9:de punkten af fredsfördraget den 26 Februari 1658 innehåller, att "alla Ständer, adel "och oadel, andlige och verldslige, borgare och bönder uti de vid dessa traktater "cederade länder och län i Dannemark och Norrige, skola blifva vid deras vanliga "rätt, lag och gamla privilegier och friheter oturberade och obehindrade;" så anser jag att hvarken qvarntionde eller andra nya onera till presterskapet bör kunna påläggas allmogen i dessa län.

Af hvad jag redan anfört förefaller det mig, som skulle det vara tydligt ådagalagdt att presterskapet icke kan ega rätt till löneförhöjning med mindre församlingarne åtagit eller åtaga sig sådant frivilligt; men som det, af härvid bilagda Utslag, synes att Höglofliga Kammar-kollegium, vid pröfning af ett särskildt mål, kommit till helt annat resultat, anser jag uttrycklig förklaring i ämnet vara af högsta behofvet påkallad, helst stridiga åsigter i annat fall och i flera hänseenden säkert skola uppstå och förorsaka uppehåll i löneregleringarne.

Till följd af hvad jag här ofvan anfört, får jag alltså vördsamligen föreslå det Rikets Ständer ville besluta:

att — med förklaring det Rikets Ständer för sin del anse, att, alldenstund löneförhöjning icke åsyftas, hvarken med ofvanåberopade lagrum eller den sist utfärdade nådiga Förordningen om reglering af presterskapets löner, inga andra inkomster af församlingarne böra vid blifvande löneregleringar räknas presterskapet tillgodo, än sådana, som enligt gammal häfd och grundlagsenligt tillkommen lag förut blifvit till presterskapet utgjorde, — Rikets Ständer i underdånighet anhålla det Kongl. Maj:t täcktes meddela nådig förklaring i ämnet, och densamma allmänneligen kungöra låta; äfvensom att i berörde förklaring särskildt måtte tillkännagifvas att tionde icke bör beräknas af tullmjölqvarnar, åtminstone inom de fordom Danska provinserna Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län, der sådan tionde ej förut blifvit erlagd eller åtagen.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Carl Ifvarsson,
från Hallands län.

Häri förenar sig:

And. Gudmundsson,
från samma län.

N:o 352.

N:o 352.

Af **E. J. Rudberg** från Calmar län, *om aflåtande af underdånig skrifvelse, med anhållan att folkskole-inspektör måtte berättigas till ledighet från ordinarie tjenst i och för anställande af inspektionsresa inom distriktet, äfvensom att sådan inspektör måtte förklaras vara sjelfskrifven medlem af domkapitel i alla folkskoleväsendet rörande mål, hvilka han der bör föredraga, m. m.*

Sedan den af mig vid 1856 års riksdag föreslagna, men först på grund af sednaste riksdagsbeslut, under sistförflutna år verkställda åtgärd, att tillsätta särskilda inspektörer öfver folkskolorna i hvarje stift, redan visat sig hafva på det kraftigaste inverkat på folkskoleväsendet, denna högvigtiga samhällsangelägenhet, synes det vara af största vigt att denna institution vid denna riksdag må vinna ytterligare utveckling. Der folkskole-inspektörerna hittills uppträdt, hafva antingen en mängd missbruk, som förut under åratal fortfarit, blifvit med ens rättade, oduglige skollärare afsatte, liknöjda skolstyrelser eggade eller ock hafva de nitiske och duglige skollärarne och skolstyrelserna blifvit uppmuntrade och lifvade; öfverallt hafva goda anvisningar och råd blifvit meddelade i flere olika hänseenden. Men en stor del församlingar hafva egt och ega fortfarande fog till den klagan, att de icke ännu en enda gång erhållit besök af inspektörer; ehuru det är nära halftannat år sedan dessa tjenstemän blifvit förordnade. Orsaken härtill torde ligga deruti, att desse inspektörer jemväl hafva andra embeten eller tjenster, som de måste bestrida; jag tror mig veta åtskilliga inspektörer, som begärt ledighet från sina ordinarie tjenster för att taga kännedom om skolväsendet inom sina inspektionsdistrikt, hafva på dessa ansökningar erhållit afslag; jag kan visserligen icke föreställa mig någon tid, då skolinspektionsbefattningarne blefve öfverflödiga, men att de äro af den aldra största vigt under en tid, då folkskolan står på sin nuvarande ståndpunkt, det kan ej skäligen bestridas. De ordinarie tjenster, skol-inspektörerna innehafva, böra, derest inspektörerna finna ledighet från dem, i större eller mindre mån nödvändigt skötas genom vikarier, åtminstone under närmaste framtid, eller till dess inspektörerna hunnit förskaffa sig en fullständig och säker kännedom om förhållandena inom inspektionsdistriktet; och får jag derföre föreslå Rikets Ständer:

att ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att permission, som

sökes af folkskole-inspektör från hans ordinarie tjenst i och för anställande af inspektionsresor inom hans distrikt, icke måtte honom vägras, äfvensom att medel måtte anvisas till aflöning åt den, som under skolinspektörens tjenstledighet uppehåller hans ordinarie tjenstebefattning.

Derjemte och enär, enligt gällande folkskolestadga, Domkapitlen jemväl ega utöfva tillsyn öfver folkskoleväsendet, och då det synes vara önskvärdt att nödig uppmärksamhet hvad denna tillsyn beträffar, vunnes, föreslår jag,

att folkskole-inspektör må förklaras vara sjelfskrifven medlem af Domkapitlet i alla folkskoleväsendet rörande mål, hvilka han der borde föredraga, äfvensom att Domkapitlet må berättigas att för folkskolemålens behandling adjungera vederbörande folkskole-inspektör, äfvensom att till honom uppdraga inspektionen öfver folkskolelärare-seminariet.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

E. J. Rudberg,
från Calmar län.

N:o 353.

Af **Anders Gudmundsson** från Hallands län, *att en summa af 3,000 R:dr, som utgått till lönefyllnad åt de två äldste agronomerna och uti Kongl. Propositionen om Statsverkets tillstånd och behof föreslagits att disponeras till tre landtbruks-stipendiater och deras resor, måtte uteslutande anvisas till understöd åt tre sådane stipendiater och kostnaden för deras resor bestridas af sjette Hufvudtitelns öfriga odisponerade tillgångar.*

Vårt land eger ännu stora sträckor ouppodlade fält, som genom en ändamålsenlig behandling skulle kunna göras fruktbärande samt lemna tillfälle att föda en mångdubbelt större folkmängd än landets nu varande befolkning. Vid vår gamla åkerjord återstår ock mycket att göra för att uppbringa henne till den bördighet, hvaraf hon med en bättre skötsel och ett omsorgsfullare bruk är i stånd. De under Landtbruks-akademiens inseende anställda agronomerna hafva verkat mycket för

landets odling, och det biträde som af dem härutinnan kan vinnas, är ovärderligt. Önskligt hade det derföre varit att agronomernas antal blifvit ökadt, då bevisligt är att de så mycket äro upptagne, att de oftast alltför kort tid kunnat vara att tillhandagå på de ställen, dit de blifvit reqvirerade. Icke sällan hafva reqvirenterna fått nöja sig med några få dagar i stället för det biträde, som de behöft under lika många veckor, och allmänneligen erkännes att det agronomiska biträde, som kan erhållas inom landet, ej svarar emot behofvet, och som för erhållande i en framtid af flere agronomer, enskilde af Hushållnings-sällskapen aflönade eller i Statens tjenst anställde, ej kan emotses, med mindre än att härtill lämpliga personer utbildas, så måste det blifva en sak af största vigt, att unge män, som genomgått något af våra högre landtbrukslärоverk, finna sin fördel vid att söka anställning såsom agronom-elever eller såsom landtbruks-stipendiater under de äldre landtbruksingeniörerna eller de s. k. agronomerna. Detta kan åter icke emotses, med mindre än att de förre i årliga stipendier erhålla åtminstone så mycket att de, under den tid de såsom elever skola tjenstgöra under agronomerna, kunna finna sin anständiga utkomst; ty se de sig i saknad af denna, så är det klart, att de vända sig åt annat håll och heldre t. ex. mottaga inspektors- och förvaltare-platser, som med mindre möda lemna högre inkomster. För landtbrukets oafbrutna fortgång och för möjligheten att kunna underhålla samt efter hand i mån af behofvet hafva tillfälle att öka agronomernas antal inom landet, är det sålunda ett oundgängligt behof, att till slika magtpåliggande beställningar lämplige unge män må finnas hugade att egna sin tid, sina krafter och sina insigter åt den praktiska tillämpningen och vetenskapliga utöfningen af landets modernäring, för att sedan med råd och upplysningar kunna biträda landets jordbrukare, och får jag derföre vördsammast föreslå:

att den summa af 3,000 R:dr, som utgått till lönefyllnad åt de två äldste agronomerna, och hvilken summa Kongl. Maj:t i dess nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof föreslagit att disponeras till tre landtbruks-stipendiater och deras resor, må uteslutande anvisas till understöd åt tre landtbruks-stipendiater, som under de äldre agronomerna skola erhålla utbildning och undervisning, samt att kostnaden för desse stipendiaters resor hädanefter, som hittills, må bestridas af sjette Hufvudtitelns öfriga odisponerade tillgångar.

Jag föranledes till denna min motion af det ofvan angifna stora behofvet af flere agronomer samt att ämnen till sådane sålunda må få tillfälle att utbildas, och anhåller att denna min framställning må till vederbörligt Utskott varda remitterad.

Stockholm den 29 November 1862.

Anders Gudmundsson,
från Hallands län.

N:o 354.

Af **Anders Gudmundsson** från Hallands län, *om ändring eller förklaring af Kongl. Cirkulärbrefvet den 28 Mars 1858, i fråga om beräkning af tiden för lärares vid elementarläroverken rätt till uppflyttning i högre lönegrad.*

Genom det högsinnade beslut Rikets Ständer vid 1857 års rikdag fattade samt Kongl. Maj:ts stadfästelse derå, som innehålles i nådiga Cirkulärbrefvet den 20 Mars 1858, är lärarekorpsen vid rikets elementarläroverk mer än andra tjenstemän numera aflönad på ett sätt, som öfverensstämmer med rättvisa och billighet, i det hvarje lärare "efter fem års för nit och skicklighet vitsordad tjenstgöring" har fått rätt att inom vissa utstakade gränser uppträda hvart femte år i högre lönetur med 500 R:drs förhöjning för hvarje ny uppflyttning. Härvid har dock blifvit fastställdt, att lärarnes lönetur skulle beräknas "*från och med året efter det, då fullmagten eller konstitutorialet utfärdats.*" Detta stadgande, hvartill man lätt förstår den ganska giltiga anledningen, har dock, hur välbetänkt det i sig sjelf än är, för en och annan lärare genom blotta ordalydelsen åstadkommit en förlust så orimlig och jemföreisevis så obillig, att densamma icke gerna kan vara af Rikets Ständer afsedd, hvarföre det ej heller kan betviflas, att ju Rikets Ständer, då de derpå gjorts uppmärksamma, skola vara benägna att, till ernående af full rättvisa, hos Kongl. Maj:t föreslå en förändring eller blott omredigering af ordalydelsen i denna enda punkt af ofvannämnda cirkulär. Förhållandet är följande:

Om en lärare har fått fullmagt på sin tjenst i slutet af året, så kan han ej billigtvis begära att få räkna lönetur för det året, då han ej tjenstgjort såsom ordinarie lärare från dess början, hvarföre löneturen äfven, såsom i det nådiga Cirkulåret bestämmes, börjar först med nästa nyår. Samma förhållande inträffar äfven, om fullmagten utfärdats i början af året, men ändock efter läseterminens början. Då någon om än ringa tid af året bortgår från hans tjenstgöring, ligger det i sakens natur, att han ej må hafva anspråk på lönetur för det året. Skulle han deremot, såsom lagligen fullmägtigad eller konstituerad lärare, inträdt i sin tjenst vid läseårets början, såsom t. ex. fordom i början af Februari, så borde det väl göra föga till saken, om hans fullmagt är daterad i Januari eller nästföregående December månad. Hans åligganden såsom lärare äro precis desamma och börjas i båda fallen på samma dag; hans lön blir äfven densamma för året, efter som han tjenst-

gjort hela läseåret; men på grund af ordalydelsen i ofvannämnda nådiga Bref, får han väl i sednare fallet, men ej i förra beräkna någon lönetur för det första tjensteåret. Nu hände det stundom fordom, då det icke låg någon vigt vid denna omständighet, att fullmagtens utfärdande af någon tillfällighet fördröjdes några dagar eller veckor, hvarigenom en och annan lärare, som ganska väl kunde blifvit befullmägtigad i December månad, först blef det i början af nya året och härpå fästades då intet afseende, enär det ej förändrade hans lönetur, som nu mera är fallet, och han i alla fall inträdde såsom ordinarie lärare vid läseårets början i Februari månad. Genom ofvannämnda Kongl. Cirkulärbref har deremot inträffat, att en sådan lärare, fastän han ända från läseårets början på samma sätt, som den på gamla året konstituerade läraren, fullgjort allt hvad som med stadgandet i ofvannämnda Kongl. Bref måste vara afsedt, det oaktadt gått miste om hela det årets lönetur, blott emedan hans fullmagt några dagar blifvit fördröjd. Härpå förlorar han då för hvarje gång han uppflyttas i högre lön 500 R:dr R:mt eller inalles, ifall han tjenar qvar, till dess han upphunnit fjerde lönegraden, 1,500 R:dr, en ganska kännbar förlust för en ofta fattig skollärare. Hade händelsevis hans fullmagt utfärdats den 31 December i stället för den 2 Januari, så hade den förlusten ej drabbat honom. Hans tjenstgöring blifver i båda fallen lika under hela året, men lönen ofantligt olika beräknad på grund af någon tillfällighet, som han vanligen ej förvållat. Hvilka orimligheter häraf kunnat uppstå, skall genom några exempel bäst ådagaläggas.

Så väl gamla som nya Kongl. Skolstadgan föreskrifver, att fullmagt å lärare-tjenst må genast utfärdas, då utnämningen vunnit laga kraft. Inom somliga stift, hvaribland Göteborgs, dateras den då, enligt derstädes urgammal praxis, på den dag den utfärdas. Nu utnämndes en lärare den 26 November, men då Konsistorium händelsevis ej hade session sedan de tretio klagotidsdagarne voro förbi, förr än den 2 Januari, så blef hans konstitutorial först då dateradt, så att han, ehuru utnämnd t. ex. 1855, fick räkna lönetur först 1857. En annan lärare utnämndes den 30 November året efter den förre, men råkade så lyckligt ut, att Konsistorium hade session den 31 December, hvarföre hans konstitutorial då utfärdades och daterades, och han började sin lönetur följande dag. Den förre, som var utnämnd ett år och fyra dagar före den sednare, räknade således sin lönetur från samma dag, som den sednare. Härpå har han alltså redan förlorat 500 R:dr, och skola i längden ytterligare 1,000 R:dr R:mt för honom gå förlorade, om han så länge tjenar qvar, blott för det Konsistorii session den gången råkade uppskjutas några dagar, hvilket då ingen fästade sig vid.

Ännu orimligare framstå följderna af dessa ord, om man jemför utnämningar och fullmagter från olika stift. Inom somliga stift, hvaribland må nämnas Lunds, följes ännu och har alltid följts en annan praxis vid fullmagters utfärdande än den ofvannämnda. Då den utfärdas, som naturligtvis enligt nu gällande skol-lag aldrig kunnat ske förr än efter klagotidens slut, dateras den dock, i fall inga klagomål anmälts, på utnäm-

ningsdagen och ej på utskrifningsdagen. Denna skilnad har före den sista lönereglering varit af föga eller ingen betydelse, då inga olika lönegrader funnos, hvarföre aldrig heller någon uppmärksamhet fästats dervid; men numera gör den, att om tvänne lärare utnämnts samtidigt, ja på samma dag, i de olika stiften, om det nemligen skett i December månad, så räknar den ene sin lönetur ett helt år före den andre, och uppbär således inom en följd af femton år 1,500 R:dr större lönebelopp än den andre, oaktadt deras tjenstgöring varit fullkomligt lika, och den ene lika litet förverkat som den andre förtjenat detta företräde. Rigtigheten häraf bestyrkes af de handlingar rörande tvänne lärareplatsers tillsättning inom Lunds stift och en inom Göteborgs, som härmed bifogas. På de två förra äro nemligen utnämnings- och fullmagtsdatum densamma, på den sednare falla de inom olika år, ehuru alla tre lärarne utnämnts i December månad.

Hvar och en inser lätt, att ordalydelsen i det Kongl. Cirkuläret, som föranledt allt detta, och som underdånigst föreslogs af Rikets Ständer, just på yrkande af en medlem inom Högvördiga Preste-Ståndet (Prosten Schram i Wendel), endast afsåg att ingen skulle få beräkna lönetur inom läroverket för något år, då han ej tjenstgjort tvänne fulla läseterminer, men icke att sålunda gynna den ene samt tillbakasätta den andre. Det är sålunda skäl att något ändra dessa ord.

Väl skulle man för framtiden förekomma dessa orimligheter äfven utan ändring af det nämnda uttrycket i det Kongl. Cirkuläret, blott genom noggrannare och allmänt gällande bestämmelser för Konsistorierna, rörande fullmagters utfärdande; men en och annan lärare har härpå redan gjort någon förlust och dessa fingo då ingen rättvisa.

Jag vågar derföre till förekommande af dylikt för framtiden och afhjelpande af de oformligheter, som dessa oftanämnda ord redan åstadkommit, härmed föreslå:

1:o att i stället för orden: "*från och med året efter det, då fullmagt eller konstitutorial utfärdats*", som förekomma i nämnda Cirkulärbref, må ingå: "*från och med det år, då läraren på ordinarie stat tjenstgjort tvänne fulla läseterminer*";

2:o att alldenstund det icke kan vara Staten värdigt att olika aflöna eller behandla tvänne tjenstemän i samma grad, med samma rättigheter och skyldigheter, de lärare vid elementarlävoverk, som kunna visa sig härpå hafva gjort någon förlust, härföre blifva ersatte, hvilket beslut så mycket lättare bör kunna fattas, som de säkert icke äro många; samt

3:o att fullkomlig enhet inom alla rikets stift vid fullmagters utfärdande anbefalles.

Rörande denna sista punkt anser jag, att den praxis, som Lunds Konsistorium i alla tider följt och ännu följer, är den rätta, samt att den ganska väl kan stå tillsammans med ordalydelsen i Kongl. Skolstadgan af 1859, der det heter att "fullmagt må utfärdas genast efter sedan utnämningen vunnit laga kraft". Utfärda

är nemligen ej detsamma som datera. Af Lunds Konsistorium och de, som med detta möjligen hafva lika praxis, iakttages detta så väl som af de öfriga, fastän fullmagten dateras på utnämningsdagen, men ej på utskrifningsdagen, såsom af de öfriga Konsistorierna. Att det förra förfarandet är det rätta, bestyrkes så väl deraf, att man i alla juridiska och civila kollegiala embetsverk så förfar vid utnämningar, som äfven af sjelfva förnuftet, hvilket måste medgifva, att det är utnämningen, som är den gällande handlingen, men ej fullmagtens utfärdande, som blott offentligen tillkännagifver eller "gör veterligt", som orden lyda, hvad som en gång är beslutadt. Utnämningen måste vara att anse såsom ett utslag eller en resolution af Konsistorium, på grund af de täflande ansökningarne, och som får gällande kraft, om den ej öfverklagas. — Men då en underrätt afsagt ett utslag, dateras ju detta på den dag det afkunnats, om än det blir sednare justeradt, när helst det sedan må utskrifvas, före eller sedan det vunnit laga kraft. Samma förhållande måste det böra vara med utnämningen. Jag anser således det förfarande, som, enligt härhos medföljande tvänne utnämnings- och fullmagtshandlingar, praktiseras af Lunds Konsistorium, vara det enda rätta och derföre böra för framtiden anbefallas alla Konsistorierna i riket, hvarom jag härmed föreslår:

att underdånigt förslag må, i sammanhang med de trenne af mig här ofvan föreslagna punkterna, till Kongl. Maj:t framställas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

A. Gudmundsson,
från Hallands län.

N:o 355.

Af **Liss Lars Olsson** från Kopparbergs län, *att § 12 uti Kongl. Förordningen den 7 December 1860 måtte erhålla tillägg i den syftning, att kommunerna sjelfve må höras och besluta om den i sagde författningsrum gästgifvare tillkommande rättighet att utskänka bränvin.*

Ehuru Rikets Ständer tid efter annan på hvarjehanda sätt: dels genom bränvinsbrännings- och dels genom bränvinsförsäljnings lagstiftning, sökt lägga hinder i

vägen för lättheten att åtkomma bränvin och andra spirituösa drycker på landet (om just icke så i städerna), för att såmedelst inskränka förbrukningen deraf, och i dess ställe upplifva och befrämja nykterheten i vårt kära fädernesland; så är det i sanning sorgligt att se och veta detta goda syftemål vara helt och hållet förfelat — åtminstone på de orter, der äldre gästgifverier äro tillfinnandes och försedda med en efter slem vinning och begär, efter, om jag så må säga, blodspenningar, — eftersträfvande gästgifvare, som vill begagna sig af vidsträcktheten i all sin förderfliga verksamhet, som honom tillkommer genom Kongl. Maj:ts nådiga Förordning angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade spirituösa drycker — af den 7 December 1860 — § 12, grundad på Rikets sednast församlade Ständers beslut — och hvilken §, som hvar man vet, har följande ordalydelse: "gästgifveri å landet, för hvilket vid den tid, denna författning blifvit till "efterlefnad gällande, utskänknings-rättighet utöfvas, varde vid rättigheten fortfarande "bibehållet, intill dess densamma upphör genom uppsägning eller förverkas." — Utskänkningsrätts utöfvande, ensamt på grund af denna paragrafs bestämmelse, anser jag vara alltför vidt omfattande lagd uti en enda persons hand, synnerligast då sådant står i uppenbar strid med både socknenämnds och sockne-menigheters på en af erfarenhet väl grundad åsigt, — inom hvilkas områden sådana ohyggliga nästen, nemligen utskänkningsställen, ofta nog alldeles invid kyrkorna, äro tillfinnandes i all sin bedröfliga verksamhet.

Under sådana betraktelser, och med anledning af mina kommittenter mig lemnadt uppdrag, såsom ock på grund af egen öfvertygelse, föranlåtes jag fästa Rikets Ständers synnerliga uppmärksamhet på de till förderf, elände och fattigvårdens betungande ledande förhållanden, som äro förenade med krogliflvet, — samt söka att åtminstone så till vida åstadkomma den ändring uti gästgifvarnes (vid förut anförda ställen) nu ensamne tillkommande rättighet att utöfva bränvins och andra spirituösa dryckers utskänkning; att kommunerna sjelfve å allmän socknestämma måtte deröfver höras, och derom ega beslutande rätt; och jag föranledes så mycket mera till en sådan framställning, då § 11 af ofvanberörda Kongl. Maj:ts nådiga Förordning stadgar, att "Gästgifvare vare ej pligtig att bränvin till utskänkning hålla". — Och vågar jag derföre vördsamt föreslå

att till § 12 må i slutet näst efter ordet "förverkas" tilläggas följande: "dock må kommunerne sjelfve å vederbörligen utlyst socknestämma deröfver höras, och ega beslutande rätt."

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Liss Lars Olsson,
från Stora Kopparbergs län.

Häruti

Häruti förena sig:

Sven Ersson, Anders Andersson,
från samma län.

N:o 356.

Af **Liss Lars Olsson** från Kopparbergs län, *om förhöjning uti det läkaren i Leksands distrikt anvisade löneanslag.*

Sedan läkarevården inom Österdalarne numera blifvit ordnad på sådant sätt att det från länet sedan många år anvisade extra provincialläkare-arfvodet skall användas till aflöning åt en för Nedan Siljans fögderi och Gagnefs socken af Säthers läns fögderi bestämd läkare med station vid Leksands kyrka emot vilkor, enligt Kongl. Brefvet den 18 Oktober 1861, att distriktets invånare tillhandahålla honom kostnadsfri bostad, hafva Leksands socknemän, utan afseende derpå att fögderiets öfrige och Gagnefs socknar undandragit sig att uppfylla detta vilkor, välvilligt åtagit sig att ensamme bekosta läkarebostaden och jemväl sådan upplåtit, och till följd af denna omtänksamma åtgärd har ock nämnda, sedan flere år i brist på sökande obesatte, läkarebeställning numera blifvit till ortens belåtenhet återbesatt. Då likväl hela det aflöningsbelopp, som läkaren i Leksands distrikt åtnjuter, uppgår till endast 1,000 R:dr under det att öfrige provincialläkare i detta län aflönas med 1,500 R:dr och härtill kommer att inkomsten genom praktik hos ortens invånare, hvilka mestadels utgöra obemedlad Dalallmoge, icke kan blifva af någon betydenhet, så är största anledning att befara det nuvarande provincialläkaren, såsom det ock förljudes, snart lemnar orten för att söka en bättre aflönad plats. Förutom att följden deraf måste blifva en för orten vådlig brist på läkarevård, skulle ock under sådant förhållande de kostnader, Leksands socknemän för befrämjande af det åsyftade ändamålet redan användt och äro betänkte på att ytterligare använda på läkarebostadens vidmagthållande, vara fåfängt förspilde. Den del af provinsen, som utgör Nedan Siljans distrikt innefattar 5 socknar, nemligen Leksand, Rättvik, Ohre, Åhl och Gagnef, med en folkmängd öfverstigande 33,000 personer, utbredd på en yta af 31

qvadratmil. Hvilka bekymmersamma följder skulle uppstå, om en så vidsträckt och folkrik bygd komme i saknad af läkare, är lätt att inse då, såsom bekant är, rödsot och flera febrar årligen äro i orten gängse. — Till förekommande af ett sådant sorgligt förhållande och i ändamål att bereda orten utsigt att kunna oafbrutet påräkna en skicklig läkare vid ifrågavarande befattning, föranlåtes jag derföre, i stöd jemväl af närlagde å allmän socknestämma i Leksand gillade memorial, att fästa Rikets Ständers synnerliga uppmärksamhet på angelägenheten deraf att för provincialläkare-befattningen i Leksand anvisas enahanda löneförmåner, som öfrige provincialläkare i länet åtnjuta. Jag tillåter mig derföre vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer behagade för provincialläkare-befattningen i Leksand anvisa löneanslag till lika belopp, som andra provincialläkare redan åtnjuta d. v. s. att bemälde provincialläkarelön må förhöjas från dess nuvarande belopp, 1,000 R:dr, till 1,500 R:dr R:mt.

Skulle hos Höglofliga Stats-Utskottet, som otvifvelaktigt kommer att behandla frågan, på grund af hvad jag haft äran anföra, tvekan uppstå att tillstyrka bifall till denna min gjorda framställning, anhåller jag vördsammast, det Höglofliga Utskottet täcktes remittera denna motion till Kongl. Sundhets-kollegium, som bäst är i tillfälle att bedöma frågan, för att sämedelst kunna inhemta dess alltid beredvilliga utlåtande, utan att hinder för ärendets behandling derigenom uppstår.

Afskrift af det utaf Leksands socknemän upprättade hyres-kontrakt, i och för bostads anskaffande för provincialläkaren, hvilket tillförlitligt styrker bemälde socknemäns gjorda uppoffring för sin läkare, bifogas.

Om remiss till Höglofliga Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Lars Olsson,
från Stora Kopparbergs län.

N:o 357.

Af **Fredrik Hallström** från Stockholms län, *om förhöjning i afgiften för forsling af s. k. lösväskor för enskildes räkning; m. m.*

I enlighet med Kongl. Maj:ts nådiga Bref af den 29 Oktober 1823, är det ålagdt postförare att, mot en afgift af från 16—24—32 sk. till högst 1 à 2 R:dr Banko per år, forsla så kallade lösväskor för enskildes räkning; då härmed alltid är förknippadt ej obetydligt besvär jemte ganska stort ansvar, isynnerhet som ganska ofta händer, att posten skall befordras nattetid, kan denna afgift anses allt för ringa under nu varande förhållanden, hvarföre jag härmed vill föreslå:

att minst 6 Riksdaler Riksmynt per år måtte af egaren till postlösväska erläggas, så framt ej särskild öfverenskommelse mellan denne och postföraren kan ega rum;

att egare till postlösväska å något passsande ställe invid landsvägen håller brefbärare till mötes för att direkt afhemta poster, på det att så litet uppehåll som möjligt för den skjutsande må förorsakas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

C. Fredr. Hallström,
från Stockholms län.

N:o 358.

Af **Fredrik Hallström** från Stockholms län, *om rättighet för straffad person att efter viss tid åter inträda i medborgerliga rättigheter.*

Denna motion, som härmed öfverlemnas till Riksens Höglofliga Ständers sanna behjertande, rörer en icke ringa del af vårt lands befolkning, sådane som skulle komma att betydligt gagna vårt land, i stället för att de nu skada detsamma och utgöra föremål för vårt hjertas oro och bekymmer; den rörer vårt samhälles så kallade olycksbarn, men som jag skulle vilja kalla stjufbarn, de många våra medmenniskor, som, ofta af ungdomlig obetänksamhet, ofta af nöd och brist, ofta af bristande undervisning om det som är rätt och orätt, trädt in på brottets bana, men, straffade och upplyste samt medvetne om sin brottslighet, af våra hårda lagar förhindras för hela sin återstående tid från att någonsin blifva nyttiga medlemmar af vårt samhälle. Redan föregående riksdag väcktes på Riddarhuset motion i samma syfte, men mötte motstånd redan i Utskottet — och detta visserligen derföre, att densamma icke afsåg att hela såret utan allenast att lindra svedan. Motionären begärde nemligen blott att brottet efter 10 år icke skulle tillvitas den brottslige uti hans prestattest, men han begärde icke att det skulle glömmas äfven af samhället. De grunder, på hvilka Utskottet förnämligast tycks hafva stödt sitt afslag, voro:

1:o att den brottslige kunde under dessa 10 år sitta häktad och således gå ut i verlden, utan att man hade någon borgen för hans förbättring.

2:o att han kunde flytta under de 10 åren från församling till församling, och svårighet för den sista församlingens prest att då utskrifva åt honom ett så kalladt rent betyg;

3:o att prestens samvete skulle deraf besväras;

4:o att deraf skulle uppstå stor våda, emedan det skulle kunna hända, att han förnyade sitt brott hvart 10:de år och då icke lida mer, än om han första gången felade.

Dessa punkter äro lätt gendrifne.

Hvad den 1:sta beträffar, så är det gifvet att pröfvotiden skulle räknas ifrån strafftidens slut.

På den andra svaras, att min mening icke kan vara, att under de tio åren alla spår efter brottet skulle utplånas, ty då skulle äfven domstolarnes protokoller

derom undanrödjas, men efter dessa tio årens förlopp skulle brottet icke vidare få nämnas.

Hvad den 3:dje åter angår, så kan jag ej se annat än att en sann prest skulle glädjas åt att lagligen kunna få göra hvad, so m bekantär, han ändock försöker på mångahanda sätt — och som flerestädes skett och lyckats. En förordning i samma anda har redan länge bundit presterskapet, utan att deras samvete funnit sig deraf besväradt, nemligen Kongl. Brefvet af den 17 Oktober 1778, som stadgar, "att uti lysning till äktenskap häfdad qvinna icke må utmärkas, utan nämnas med hvad icke menligt är, eller lägersmålet betecknar." Sådant bud menar jag uti ifrågavarande fall och skulle vara tillräckligt försvar för prestens samvete, på samma gång som det borde vara honom en glädje i hans kall.

Hvad slutligen den 4:de punkten beträffar, så kan ej nekas, att den vittnar om bra ringa menniskokännedom och smakar alltför mycket af, minst sagdt, ofördragsamhet. Vi veta genom Fångvårdsstyrelsens underdåniga berättelse för år 1860 att redan nu bättra sig nära 90 procent af dem, som blifvit straffade för första resan, och man kan tryggt påstå det 99 procent skulle återvända på ärliga vägar, om samhället blott förstod att en gång anse sig försonadt.

För min del kan jag icke anse för annat än det aldra grymmaste hån, att uti fängelserna undervisa de arma varelserna och stadfästa dem uti det som bättre är, men sedan uti allmänna sammanlefnaden göra det omöjligt för dem att derefter rätta sitt eget lefverne. Man har dock sett huru mången under diktade namn, eller till sitt föregående lif okände vetat att förskaffa sig allmän aktning, men blifvit dertill urståndsatte, genast som de blifvit upptäckte. Hvad bevisar detta annat än att samhället borde gå dem till mötes, i stället för att som nu på allt möjligt sätt förfölja dem. Det är kanske icke många som göra sig besvär med att ens se på dessa uslingar, än mindre tänka för dem, och likväl borde man kanske tänka på ingen förr än dem och deras belägenhet. Få vilja hafva dem i sin tjenst, ingen lag tillåter dem att sjelfva och på egen hand försörja sig; den uslaste tjenst i Statens och samhällets är dem förnekad och många tiotal af år må hafva efter utståndet straff gått förbi, under den mest exemplariska lefnad, så kunna de dock hvad stund som helst ryckas bort från sin omgifning, förhindras i sitt ärliga arbete och kastas i fängelse på den ringaste misstanke, kanske ofta nog blott af hat eller illvilja. Jag frågar nu hvarje tänkande menniska, om icke något bör göras af oss äfven för dessas skull; vilja vi hafva hårda straff, så skola vi väl dock en gång anse oss försonade och tillfredsställda i vår hämndkänsla. Mången skulle tro att sådant lätt afhjelpes hos Kongl. Maj:t, men, utan att jag vågar påstå att så icke varit händelsen, skulle det för Regeringen blifva alltför tröttande, såsom ändock öfverhopad med göromål, att i hvarje fall afgöra den brottsliges väl; att åter det skulle bero af prestens godtycke, vore att gifva den brottslige alltför lika rättighet, och skulle kunna medföra den nya våda, att han genom hyckleri eller kryperi skulle nödgas förtjena

dess biträde, derföre måste brottslingens öde af ingen annan utan af honom sjelf bero. Nu skulle visserligen kunna hända och händer det väl ock, att en eller annan af dessa återfalla in på brottets väg; men jag kan icke inse hvad för en stor skada skulle ske af att en sådan, i värsta fall hvart 10:de år, straffades såsom för första resan, i jemförelse med att nu mången måste söka sig till fängelserna såsom frivillig, eller ock genom förnyadt brott skaffa sig inträde dit.

På grund af allt detta vill jag föreslå:

att en straffad person måste anses hafva åter förvärfvat medborgerligt förtroende och alla en medborgares rättigheter, då han visar sig, under 5 år efter utståndet straff, icke hafva blifvit för nytt brott dömd eller derfrån i brist på bevis frikänd;

att den straffade, efter ytterligare 5 pröfvoår, måtte få anmärkningen borttagen från sin prestattest, och icke mera kunna tillräknas sitt förra brott vid någon domstol, eller i hvad angelägenhet det vara må.

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

C. Fredr. Hallström,
från Stockholms län.

N:o 359.

Af **Fredrik Hallström** från Stockholms län, *om förhöjning af fonden för bankens fastighetslånerörelse äfvensom af maximibeloppet för sådane lån m. m.*

Ehuru inom detta Stånd motion redan är vorden väckt om förhöjning i fonden för bankens fastighetslånerörelse och ehuru jag med förundran erfarit, att denna framställning icke ens inom detta Stånd vunnit allmännare sympatier, utan att fast heldre äfven här höjt sig en röst för öfverflyttning ifrån Riksbanken till hypoteksbanken af hela nu varande fastighetslånerörelsen, så anser jag dock frågan vara af den vigt, att jag beder få återkomma till densamma samt att, efter en kort framställning af saken, sådan den af mig uppfattas, få göra en särskild motion, väl

i enahanda syftning och ledande till samma resultat, men utgående ifrån och stödjande sig på helt andra grunder.

För hvarje bankinrättning, som har anspråk på förtroende, är första och oeftergifliga vilkoret att bereda sig en grundfond, som kan tillgripas och användas i utomordentliga fall. Derföre innehåller också 174 § uti Reglementet för Riksbanken, att denna *skall* hafva en grundfond af 15 millioner R:dr, som icke får förminskas. Andra vilkoret måste vara, att denna grundfond består af sådan säkerhet, som icke är beroende af förändringar uti allmänna kreditförhållandena, och hvilken i behofvets stund verkeligen kan påräknas att utgå. Under mer än 30 års tid egde riksbanken för sin grundfond den aldra största säkerhet, som kan finnas, nemligen omkring tre millioner spanska piastrar, motsvarande tolf millioner R:dr R:mt, hvilka noggrannt förvarades i bankens hvalf och, såsom utgörande ett öfver hela verldsmarknaden godkändt och gällande mynt, alltid skulle bibehålla sitt värde och med begärlighet emottagas, *om* och *när* så behöfdes. Men för omkring 20 år sedan, eller i början af 1840:talet, gjorde en annan åsigt sig gällande; man klandrade då, att så stora summor lågo döda och icke gåfvo någon ränta, och för en lumpen räntevinst blef hela denna under alla förhållanden säkraste samt aldrig återkommande goda valuta på ett brådstörtande och åtminstone icke för banken fördelaktigt sätt afyttrad. Närmast denna sålunda förlorade säkerhet för Riksbankens grundfond lärer man väl svårligen kunna tänka sig någon bättre än första inteckningarne i Sveriges jord, meddelade endast till hälften af hitintills varande låga taxeringsvärden och fördelade i så små portioner, att ingen låntagare kan bekomma större lån än högst 6,000 R:dr. Detta lånesystem är också lika gammalt med banken, och när man, på sätt nyss är nämndt, så plötsligen borttog bankens silfvervaluta, ansåg man sig i stället böra åtminstone något öka fastighetsutlåningen. Sålunda blef det vid 1835 års riksdag till 4,780,000 R:dr B:ko fastställda cirkulationskapital för fastighetslån, vid 1840 års riksdag förhöjdt till 5,500,000 R:dr samt vid 1845 års riksdag ytterligare ökadt till 6,500,000 R:dr B:ko, motsvarande 9,750,000 R:dr R:mt, hvarvid detsamma är vordet bibehållet intill 1857 och 1858 årens riksdag, då, möjligen i följd af den allmänna krisen och de skarpa påkänningarne att hjelpa handeln och näringarne utur deras förlägenhet, man åter började indraga och förminska fastighetslånefonden samt vid 1860 års riksdag äfven tillvägagick på samma sätt, så att fonden nu är minskad med 1,125,000 R:dr eller nedsatt till 8,625,000 R:dr R:mt. Derjemte har man vid dessa sednare 2:ne riksdagar på flerfaldigt sätt sökt att lägga hinder i vägen för denna lånerörelse, så att, när försöket att få räntan förhöjd ifrån 4 till 5 procent icke lyckats, man genomdrifvit, att årliga amorteringsprocenten blifvit 3 i stället för 2 procent, äfvensom att, oaktadt penningevärdets fall och fastighetsvärdets stigande, högsta lånesumman blifvit nedsatt ifrån 6,000 R:dr B:ko till 6,000 R:dr R:mt. Efterforskar man skälen till denna afvoghet emot Riksbankens fastighetslånerörelse, så svaras, att det icke är bankmessigt att

sköta fastighetslånerörelse, att banken bör ega lätt realisabla papper för sina tillgångar, samt att det numera tillhör hypotheksbankerne att ombesörja allt hvad som angår lån på fastigheter. För min del kan jag icke finna annat än att det är fullkomligt bankmessigt att, då banken måste hafva en grundfond, och då man nödvändigt vill hafva den räntebärande, man också derföre förskaffar sig den största och bästa säkerhet. Det är icke här fråga om bankens lånerörelse i allmänhet eller funktioner i öfrigt, utan endast om förvaltningen af den för dess grundfond innehafvande säkerhet, och det måste väl vara bankmessigt att banken sjelf dermed tager befattning. Hvad åter beträffar de så kallade lätt realisabla papper, som skola anskaffas i stället för de intecknade fordringarne, så finnas icke några sådana att tillgå inom vårt land — alla dessa hypotheks-, filial- och enskilda banker äro icke grundade på någon silfvervaluta, som vore det rättaste, utan ytterst blott på inteckningar, och desse af mångfaldigt sämre beskaffenhet, än de inteckningar, hvarom här är fråga, och skulle för de förras realiserande möta så mycket större hinder, som de äro å mycket högre belopp och på färre händer. Dessa bankens obligationer äro dessutom alla ställde på en längre omloppstid, så att något hastigt utsökande derföre hos sjelfva styrelserne icke kan göras, och hvad deras säljbarhet angår, de må vara ställda i svenskt eller utländskt myntslag, så visade det sig redan vid den obetydliga krisen år 1858, att de icke kunde afyttras ens till två tredjedelar af nominalvärdet. Bankens nu varande inteckningar, ehuru afsedde att kunna utestå uti $21\frac{1}{3}$ år, innehålla dock alla, att de kunna infordras efter 6 månaders uppsägning, samt innefatta en sådan säkerhet och äro så fördelade, att de ovilkorligen måste ingå. Om Riksbanken afyttrar denna enda qvarstående verkliga säkerhet för dess grundfond, så gör den sig helt och hållet beroende af de enskilda kreditanstalterna och torde dyrt få ångra det i framtiden. Väl torde här invändas, att banken ju alltid eger sin valuta i myntadt och omyntadt silfver; men denna är icke afsedd såsom säkerhet för dess grundfond utan för inlösen af dess sedlar samt är, på sätt sednaste revisionsberättelse utvisar, underkastad sådane förändringar, att den på ett år, eller från September månad 1861 till September månad 1862, nedgått med en tredjedel eller ifrån 27 millioner till 18 millioner R:mt.

Att åter, såsom jag tillika hört uppgifvas, denna öfverflyttningsidé skulle omfattas derföre, att några tjenster i banken derigenom skulle kunna indragas och besparas, kan jag icke fatta, emedan ingen lärer vara så klen beräknare, att han icke finner sin fördel dervid att årligen utbetala omkring 20,000 R:dr för att vinna 3 à 400,000 R:dr. Slutligen har man jemväl anfört, att på sednare tider denna lånerörelse blifvit mindre anlitad, men detta torde härleda sig derifrån, dels att vilkoren blifvit försvårade, dels att lånesumman blifvit nedsatt och dels att många afhållit sig derifrån af okunnighet om eller farhåga för dess framtida bestånd.

På dessa förenade skäl anser jag bankens både säkerhet och fördel påkalla,

att

att fastighets-lånerörelsen derstädes icke allenast bibehålles, utan återföres till det skick, hvaruti den befanns före år 1857.

Tager man derefter i betraktande om och hvilka fördelar denna lånerörelse medförer för den enskilde och jordbruket i allmänhet, så föreställde jag mig sannerligen icke att derföre skulle behöfvas något försvar inom detta Stånd. Jag har sjelf ett dylikt lån, och har inhemtat att af Bankens nu varande 6 à 7,000 låntagare omkring $\frac{9}{10}$:delar utgöras af personer, som tillhöra vårt stånd, samt har ännu icke hört annat än ett allmänt erkännande af fördelarne deraf, synnerligast för den mindre jordbrukaren, som icke behöfver fika efter större summor för ingående uti ofta nog svindlande företag. I detta afseende tror jag mig kunna med trygghet vädja till erfarenheten hos Ståndsbröderne ifrån Westmanland, Wermland, Westergötland, Småland samt äfven ifrån andra län, hvarifrån dessa lån varit mera eftersökta och begagnade. Man har icke dragit i betänkande att uppgifva, det endast den rikare landtbrukaren deraf kommer i åtnjutande; men att detta icke är öfverensstämmande med sanna förhållandet visar sig deraf, att mer än hälften af lånen äro omkring 1,000 Riksdaler samt en mängd à 500 R:dr och derunder. Att åter det skulle vara en omöjlighet att nu genomföra fastighets-lånerörelsens återbringande till dess förra skick, må det ursäktas mig att jag icke kan fatta, ty hvarken lärer det kunna möta någon svårighet för Banken att utföra samma sak, som under mer än hundrade år derstädes utöfvats, och icke eller bör man föreställa sig, att, då under sednare tider så oändligt mycket blifvit gjordt för handeln och näringarne samt för de större possessionaterne i landet, man skulle kunna vägra den mindre jordbrukaren att åtminstone få återgå till de förmåner han innehade för 5 à 6 år tillbaka, helst då ingen förlust för Banken härigenom uppstår, utan tvärtom beredes en säkerhet, som på annat sätt icke kan vinnas.

Jag är dessutom öfvertygad derom, att den nyligen inrättade hypotheksbanken, för hvilken våra större financierer nu vilja göra allt, ingalunda är angelägen att öfvertaga Riksbankens många mindre lån, hvilkas bevakande och vigilerande fordrar mera tid och kostnader än en på enskild förtjenst grundad ny inrättning underkastar sig, samt att följden af öfverflyttningen skulle, om icke genast, åtminstone inom kort tid, blifva uppsägning af alla dessa små lån, hvarigenom många af våra kommittenter skulle göras olyckliga och vi med skäl kunna beskyllas att hafva försummat en bland deras vigtigaste angelägenheter. För öfrigt får jag här ytterligare fästa uppmärksamheten derpå, att man icke bör sammanblanda Bankens grundfond med dess reservfond. Den förra måste, hvad dess natur och sjelfva benämningen tillkännagifver, alltid förblifva oförändrad och utgöra yttersta säkerheten och sista tillgången för innehafvarne af Bankens sedlar, om en sådan olycka skulle inträffa, att Banken icke kan fullgöra sina förbindelser och 2 § i Banklagen af den 1 Mars 1830 skall tillämpas. Banken kan utgifva sedlar ända till 30 millioner Riksdaler

utöfver dess silfvervaluta och för dessa millioner har, enligt min uppfattning, lagstiftaren velat under alla möjliga förhållanden förvara en tillgång af åtminstone 50 procent. Denna fond behöfver alltså icke vara och bör icke vara af rörlig egenskap, men fullkomlig säkerhet för densamma är hufvudsakliga vilkoret.

I öfverensstämmelse härmed får jag i ödmjukhet föreslå:

att af Riksbankens till 15 millioner Riksdaler Riksmynt bestämda grundfond två tredjedelar eller 10 millioner Riksdaler Riksmynt måtte utlånas emot lika beskaffad inteckningssäkerhet och på samma vilkor, som hitintills ansetts erforderliga och funnits fullt betryggande för Bankens fastighetslånerörelse;

att maximibeloppet af hvarje lån måtte förhöjas ifrån 6,000 R:dr till 9,000 R:dr, i enlighet med äldre föreskrifter samt att sednare årens taxeringsvärden å panterne derföre läggas till grund, äfvensom att den årliga amorteringen på dessa lån återföres till två procent i stället för tre procent om året;

att följaktligen Bankens för närvarande utestående fastighetslån öfverföras till och anses utgöra en särskild utlåning af grundfonden och icke sammanblandas med Bankens öfriga funktioner, samt att den på denna utlåning uppkommande behållna räntevinst, som i Bankens bokslut särskildt redovisas, ingår till reservfonden, emot skyldighet att ifrån sistnämnda fond lemnas ersättning, om grundfonden för något år, emot förmodan, skulle få erfara kapitalförlust.

Om remiss af denna motion till Banko-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

C. Fredrik Hallström,
från Stockholms län.

N:o 360.

Af **Eric Ersson** från Gefleborgs län, *om pension åt aflidne Regementsskrifvaren vid Helsinge regemente, Fältkamereraren J. C. Schönings enka, Karin Schöning, född Gæverberg.*

En i min hemort aktad tjensteman, Regementsskrifvaren vid Kongl. Helsinge regemente, Fältkamereraren och Riddaren J. C. Schöning har vid sin död efterlemnat sin enka Karin Schöning, född Gæverberg, i knappa omständigheter; och får jag till hennes förmån anhålla om Rikets Höglofliga Ständers behjertande deraf. Fältkamereraren Schöning, hvilken vid nära 73½ års ålder afled i tjensten den 14 Maj 1853, var verksam ända till sin lefnads sista dag. Under sin 47:åriga tjenstetid hade han, genom sin redbarhet och sitt flärdfria väsende, tillvunnit sig allmän välvilja icke allenast inom det regemente han tillhörde, utan äfven bland den talrika allmoge, hvarmed han som uppbördsman kom i beröring, och för öfrigt allmänt inom orten. Hans enka, hvilken nu är närmare 67 år gammal, har, som nämndt är, knappa tillgångar, hvilka mer och mer blifva otillräckliga, då hennes helsa i sednare tider blifvit mycket försvagad. Hon har visserligen pension från Arméens Enke- och Pupillkassa till belopp af 75 R:dr och Kongl. Maj:t har på hennes underdåniga ansökning, hvarvid var fogadt det bevis från regementet, hvilket här i afskrift följer, beviljat henne ett årligt understöd från Konungens hospital af 25 R:dr, allt Banko; men dessa belopp kunna ej förslå till hennes underhåll.

Utom att hennes mans ovanligt långa och väl vitsordade tjenstgöring och öfriga här ofvan åberopade förhållanden böra, enligt min föreställning, tala för henne, tillkommer ännu en omständighet, som äfven i sin mån torde böra tagas i betraktande. Fältkamereraren Schöning hade nemligen vid sitt tillträde till Regementsskrifvaretjensten, enligt hvad då var vanligt, till sin företrädare utbetalt 4,000 R:dr B:ko i ackord. Då vid den år 1833 verkställda reglering af Arméens ackorder Regementsskrifvarne ej fingo deri ingå, har denna summa för hans enka, utan något hans eller hennes förvållande, helt och hållet gått förlorad. Hade den kunnat utfås, så hade enkan för sin framtida bergning varit betryggad och icke behöft vidare understöd än hon nu åtnjuter.

På grund af allt detta får jag härmed vördsammast föreslå:

att Rikets Höglofliga Ständer behagade *åt enkefru Schöning under hennes återstående lifstid*, som efter naturens ordning ej kan blifva särdeles lång-

varig, *anslå en årlig pension af 300 R:dr R:mt*, motsvarande 5 procents ränta å ackordsbeloppet, *eller, om så mycket ej kan beviljas, det belopp derunder, som må anses skäligt; samt att, om möjligt, denna pension må få beräknas och utgå redan från innevarande års början*, hvarigenom någon lindring i hennes nuvarande betryck kunde henne beredas.

Prestbevis om enkefru Schöning bifogas äfven. Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Eric Ersson,
från Gefleborgs län.

Afskrift.

Det högt värderade minne, som nu mera aflidne Fältkamereraren, Regementsskrifvaren vid Kongl. Helsinge regemente samt Riddaren af Kongl. Wasa-Orden Herr Johan Christian Schöning förvärfvat sig inom nämnde regemente under dess 47:åriga och utmärkt berömliga tjensteutöfning derstädes, skulle komma att bereda regementets medlemmar en stor glädje, om hans i knappa lefnadsomständigheter efterlemnade maka med en sjuklig oförsörjd dotter kunde erhålla något vedermäle af Kongl. Maj:ts nådiga välgörenhet. Fältkamrer Schöning föddes 1779, blef Mönsterskrifvare vid Kongl Helsinge regemente 1806, Regementsskrifvare 1829, nådigst utnämnd till Fältkamrer 1832 och till Riddare af Kongl. Wasa-Orden 1851 samt afled i tjensten den 14 Maj 1853. Till följd af Kongl. Maj:ts nådiga Bref den 2 Februari 1833, rörande arméens ackordsreglering, kunde Schöning icke såsom Regementsskrifvare få ingå i densamma och hans vid tillträdet af Regementsskrifvaretjensten utbetalda ackord, 4,000 R:dr B:ko, har enkan icke af efterträdaren kunnat utfå, sedan Regementsskrifvaretjensterna numera blifvit förändrade och för framtiden af obestämd beskaffenhet; hvilket förhållande Kongl. Maj:t kanske äfven täckes nådigst behjerta. Söderhamn den 12 Februari 1855.

A. Alexanderson,
Öfverste-Löjtnant

J. A. Bergstedt, Kapiten — *A. W. Hallström,* Löjtnant — *O. von Wolker,* Löjtnant

vid Kongl. Helsinge regemente.

Att denna afskrift af härstädes ibland 1855 års (Juli månads) akter befintliga original är dermed till alla delar öfverensstämmande intygas. Lands-kontoret i Gefle den 18 Oktober 1862.

Ex officio
J. A. Södermark.

Fru Karin Schöning, född Gœverberg, enka efter Regementsskrifvaren, Fältkamereraren och Riddaren af Kongl. Wasa-Orden Johan Christian Schöning, som intill sin död den 14 Maj 1853, vid en ålder af 73 år, 5 månader och 19 dagar, ännu var med allmänt förtroende tjenstgörande, är född den 2 Mars 1796, förenar med god kristendomskunskap, en hedrande vandel, lefver icke gift och har till sitt underhåll knappa tillgångar; hvilket härmed intygas. Mo af Södra Helsingland och Gefleborgs län den 19 Oktober 1862.

Axel Eric Rönqvist,
Prost och Kyrkoherde.
(Sigill.)

N:o 361.

Af **C. G. Sköldberg** från Nerikes län, *om lånebidrag af allmänna medel för sänkning af Skarbysjön inom nämnde län.*

Redan år 1806 verkställde M:r George Stephens, på föranstaltande af Örebro läns hushållningssällskap, undersökningar för sänkning af mellan Vibysjön och Mosjön belägna vattendrag, för att göra de på denna sträcka belägna öfversvämmade jordegor odlingsbara. På sednare tider har också, bland andra af dessa vattendrag, Vibysjön blifvit sänkt. Derigenom har dock uppkommit den stora olägenhet, att Vibysjöns öfverloppsvatten hastigare än förr nedrinner i *Skarbysjön*, hvars aflopp genom *Viaån* är alldes otillräckligt och derjemte mycket uppgrundadt, till följd hvaraf de kring Skarbysjön och utmed Viaån inom Viby, Hackvads, Hardemo och Edsbergs socknar belägna vidsträckta egor lida af så svåra öfversvämningar, att ängarne ganska ofta måste lemnas obergade och flera åkrar till och med hela år stå under vatten. Skarbysjöns sänkning och dess aflopps förstorande hafva derföre länge varit af största behof påkallade, och äro det så mycket mer, som en *ytterligare* sänkning af den ofvanför liggande Vibysjön lärer skola ske, dess öfverloppsvatten såle-

des ännu hastigare än hittills kommer att nedrinna till Skarbysjön, och egorna vid denna och Viaån således ytterligare komma att vattendränkas.

För undanrödjande af dessa öfversvämningsolägenheter har ett större antal af ofvannämnde socknars hemmansegare bildat bolag för Skarbysjöns och Viaåns sänkning, och på anmodan har Kapitenen vid Kongl. Väg- och Vattenbyggnads-korpsen M. A. Grill upprättat en på anställda undersökningar grundad arbetsplan med tillhörande plan-, profil- och detaljritningar samt kostnadsförslag för detta stora vattenaftappnings-företag. Denna plan utvisar, att om Skarbysjön sänkes 6 fot under hittills varande lägsta, eller 10 fot 5 tum under högsta kända vattenyta medelst en afloppskanal, som på ½ mils längd dels följer, dels rätar Viaån, samt har en bottenbredd af 15 fot, en sidolutning af 1 på 1½ fot och ett fall af 6 fot 6 tum på 20,000 fot eller 0',33" på 1,000 fot, så torrläggas ej mindre än 2,225 tunnland 1 kappland jord, hvaraf 2,141 tunnland 5 kappland bestå af äng och bättre mossar, samt 83 tunnland 28 kappland vinnas från sjöbotten. Utom lösen för Via qvarn har Kapiten Grill beräknat hela sänkningsarbetet till en kostnad af 46,500 R:dr.

Då bolaget ej kunnat öfverenskomma med Kapiten Grill om arbetets utförande, har det derom kontraherat med Ingeniör A. Henström, som också börjat detsamma. Sedan likväl 30,045 R:dr 20 öre blifvit använda till inventarier, jordarbeten på ⅛ af afloppskanalen, ombyggnad af bron vid Via qvarn samt lösen af qvarndammen derstädes, blef det emellertid uppenbart, att kostnaderne skulle högst betydligt öfverstiga Kapiten Grills förslag, och Ingeniör Henström har beräknat, att totalkostnaden blott för sjelfva arbetena skulle komma att uppgå till minst 53,500 R:dr. Detta var så mycket mera nedslående för intressenterne att erfara, som de fleste af dem äro mindre bemedlad allmoge samt genom innevarande års regniga sommar ytterligare i ekonomiskt hänseende lidit genom fördränkta skördar.

Under sådana förhållanden, och då det skulle vara alldeles ändamålslöst att nedlägga mera penningar på detta företag utan bestämd säkerhet att kunna fullborda det, hafva intressenterne hoppats, att Rikets Ständer, som förut ofta beviljat understöd till dylika företag, skulle vilja behjerta den svåra ställning, hvari de genom vattendränkta egor lidande hemmansegarne i Viby, Hackvads, Hardemo och Edsbergs socknar befinna sig.

Undertecknad får derföre å bolagets för sänkning af Skarbysjön och Viaån vägnar vördsamt anhålla:

att Rikets Ständer måtte meddela bolaget ett lån af 35,000 R:dr, knappt motsvarande hälften af den kostnad, hvartill arbetet, qvarnens expropriation inbegripen, sannolikt kommer att uppgå;

och underkastar sig bolaget med tacksamhet de vilkor, som Rikets Ständer för samma låns åtnjutande kunna komma att bestämma, i det hopp, att dessa vilkor ej skola blifva oförmånligare än för andra understöd till likartade företag.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott anhålles; och skall den åberopade planen med ritningar, kostnadsförslag och andra frågan rörande handlingar till Utskottet ofördröjligen aflemnas.

Stockholm den 29 November 1862.

C. G. Sköldberg,
från Nerikes län.

N:o 362.

Af **Anders Gudmundsson,** *jemte öfrige Riksdagsfullmägtige* från Hallands län, *att till Kongl. Maj:t måtte öfverlemnas att förklara att, i afseende å de s. k. Trippiska hemmanen i Halland, något lösningsanspråk från Kronans sida hädanefter icke kommer att ega rum, m. m.*

Genom särskilde köpebref af den 26 April och 9 Maj 1653 har Drottning Christina försålt till handlanden i Holland, Adrian Tripp 357$\frac{5}{12}$ oförmedlade, kronokloster-, kyrko- och skattehemman i Halland till evärdelig ego, såsom allodialt och okonditioneradt frälse, dock med förbehåll att Kronan, när så lägligt funnes, skulle få återlösa hemmanen och att skatte-egandens rätt skulle vara oförkränkt.

Vid 1809 års riksdag väcktes fråga om inlösen af de s. k. Trippiska godsen i Halland. Åboerna å hemmanen hördes och förklarade att de sjelfva icke ville begagna Kronans rätt till återlösen. Frågan förekom ånyo vid riksdagen 1823. Rikets Ständer ansågo då att allt lösningsanspråk å de 39$\frac{11}{36}$ mantal af Trippiska godsen, hvilka kommit i Svenska mäns ego, borde från Kronans sida upphöra. I afseende å de öfriga 159$\frac{1}{9}$ mantal begärde Rikets Ständer en närmare utredning. En sådan blef genom Kongl. Proposition den 19 November 1828 meddelad Rikets då församlade Ständer. Trippiska arfvingarne hade fordrat en summa af 86,625 R:dr i silfver för nämnda 159$\frac{1}{9}$ mantal, hvilken summa, derå, enligt Kammar-kollegii uträkning, Kronan icke skulle erhålla fullt 2 procent om hemmanen blefvo af Kronan inlösta, Kollegium alltså ansåg vara alltför hög. Rikets Ständer, lika med Kongl.

Maj:t, funno ock skäl icke förekomma till en sådan inlösen, och beslöto att frågan derom skulle tills vidare hvila.

I en till Bonde-Ståndet vid 1853—1854 årens riksdag ingifven motion föreslog Riksdagsfullmägtigen från Hallands län Bengt Gudmundsson, på anförda skäl, att Kronan måtte afsäga sig all återlösningsrätt till de Trippiska hemmanen i Halland, eller ock åtminstone inlösa de då ännu i Trippiska arfvingarnes hand qvarvarande hemmanen, hvilka uppgåfvos utgöra endast 27$\frac{11}{64}$ mantal, men Stats-Utskottet, som inhemtat att olika tydningar angående öfverlåtelsen till Adrian Tripp hos särskilda domstolar egt rum i så måtto, att densamma än förklarats endast innefatta förpantning, än betraktats såsom försäljning under full eganderätt, hemställde i Utlåtande N:o 131, att, enär en närmare bestämning i nämnda hänseende icke torde stå att erhålla utan domaremagtens åtgörande, motionen icke måtte till någon åtgärd af Rikets Ständer föranleda. Detta utlåtande blef af Rikets Ständer gilladt. Sedermera hafva flera åboer å de Trippiska hemmanen hos Kongl. Maj:t gjort underdånig ansökning i enahanda syftning, som Bengt Gudmundssons förenämnda motion innebär. Kammar-kollegium har i underdånigt utlåtande häröfver af den 13 Juni innevarande år yttrat den mening, att, så framt icke, såsom en följd af Kongl. Förordningen den 6 Februari 1849, förbehållet om inlösningsrätt upphört att vara gällande, det dock är sannolikt att denna rätt aldrig kommer att begagnas, aldraminst sedan Trippiska arfvingarne vidtagit den af dem hos Kongl. Maj:t, enligt Kongl. Brefvet den 23 April 1833, anmälda utväg att godset till Svenske män försälja; men Kollegium har likväl icke funnit anledning att i frågan om frånträdandet af lösningsrätten tillstyrka någon åtgärd, likasom ej heller i afseende å det i ansökningen alternativt ifrågasatta begagnandet af lösningsrätten.

Då i Kongl. Förordningen den 6 Februari 1849 blifvit stadgadt att förbehåll, som i köp om fastighet före den 1 Maj 1810 blifvit gjorda, angående rättighet att emot bestämd penningesumma eller andra vilkor framdeles vinna egendomen åter, förlora all kraft och verkan, såvida ej vid vederbörlig domstol, innan 1850 års slut, sökes inteckning i den försålda fastigheten för ett sådant förbehåll, så synes det föga sannolikt att, i tvist om lösningsrätt för Kronan till Trippiska godsen, förbehållet derom i 1653 års salubref numera skulle kunna tillerkännas fortfarande giltighet, oaktadt för detsamma inteckning i godsen icke blifvit innan 1850 års slut sökt. Deremot synes med visshet kunna antagas att, om lösningsanspråk skulle mot Trippiska arfvingarne väckas, ändamålet icke skulle kunna vinnas, utan en fördelarne deraf vida öfverstigande uppoffring å Kronans sida; och hvad angår de till Trippiska godset hörande hemman, hvilka sedan 1823 kommit i Svenska mäns ego, kan ej heller vara skäl att dessa skola vara underkastade något lösningsanspråk, sedan de 39$\frac{11}{36}$ mantal, hvilka derförinnan förvärfvats af Svenska män, blifvit, såsom här ofvan är nämndt, från sådant lösningsanspråk frikallade.

I före-

I förenämnda utlåtande af Stats-Utskottet, äfvensom i den till Kongl. Maj:t ingifna underdåniga ansökning, äro flera olägenheter af nuvarande obestämda förhållanden med de Trippiska hemmanen framställde. I betraktande häraf och i osäkerhet, huruvida omförmälda underdåniga ansökning må i lösningsfrågan föranleda till någon Kongl. Proposition till Rikets Ständer, hafva vi trott oss böra vördsamligen hemställa:

att Rikets Ständer må till Kongl. Maj:t öfverlemna, att, derest Kongl. Maj:t så finner för godt, förståndiga vederbörande derom, att i afseende å de s. k. Trippiska hemmanen i Halland något lösningsanspråk från Kronans sida hädanefter icke kommer att väckas; dock att den rätt, som Kronan ännu kan ega till inlösen af ifrågavarande hemman, må af dessas nuvarande egare eller innehafvare få för egen räkning begagnas, om de dertill finna sig befogade.

Stockholm den 29 November 1862.

And. Gudmundsson,
från Hallands län.

Häruti instämma:

August Carlberg, *Carl Ifvarsson,*
från Hallands län.

N:o 363.

Af **Anders Gudmundsson** från Hallands län, *om bidrag af allmänna medel till uppförande af hus för elementarläroverket i Halmstad.*

Med anledning af Halmstads stads invånares af vederbörande embetsmyndigheter understödda ansökning om behofvet af stadens lägre elementarläroverks utvidgning, har Kongl. Maj:t uti sin nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, såsom af Bilagan N:o 7 till den nådiga Propositionen, pag. 27—28, närmare synes, föreslagit att Halmstads läroverk måtte upptagas bland de fullständiga elementarläroverken och erhålla jemte rektor, 4 lektorer och 7 st. adjunkter.

Då det emellertid ännu icke är afgjordt, hvad framställning Kongl. Maj:t kan

täckas göra till Rikets Ständer, i anledning af Halmstad stads invånares hos Kongl. Maj:t tillika gjorda underdåniga anhållan om aflåtande af nådig Proposition till Rikets Ständer, om anvisande af anslag eller lån, såsom bidrag till uppförande i nämnde stad af ett nytt läroverkshus i stället för den i högsta måtto bristfälliga och osunda lokal, som nu dertill begagnas, vågar jag, med åberopande af den ritning jemte kostnadsförslag och de frågan rörande handlingar i öfrigt, som blifvit till Kongl. Maj:t i underdånighet ingifne, utvisande att kostnaden för det nya läroverkshuset, då beräknad för fullständigt läroverk endast på reallinien, skulie, all skolmaterial oberäknad, uppgå till mera än 80,000 R:dr — och enär Hallands län högst ringa och Halmstads stad alldeles intet tillgodonjutit något statsbidrag på sednare decennier; då andre bättre lottade provinser och städer dels erhållit millioner till jernvägsanläggningar, samt högst betydliga anslag, såväl till läroverksbyggnader, som andra ändamål, och lärjungar, som besöka läroverket, ej endast utgöras af ynglingar från staden och provinsen, utan jemväl från angränsande län, samt staden Halmstad under sednare 5:ne åren uppfört nytt fattighus, ny gymnastikbyggnad, nytt råd- och tullhus jemte ny småbarns-skollokal, med en kostnad af öfver 100,000 R:dr och hvarföre samhället till större delen måst skuldsätta sig; samt, enligt handligarne vidfogadt bevis, intet bidrag är att erhålla ur Stiftets Byggnadskassa, får jag härmed vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer, med afseende på Halmstads stads samhälles oförmåga att kunna anskaffa alla erforderliga medel för uppförande derstädes af en läroverksbyggnad, fullt motsvarande nutidens anspråk på utrymme för ett på båda linierna fullständigt elementarläroverk, hvaraf icke allenast provinsen utan vidsträckta delar af tillgränsande län komma att hemta väsendtliga fördelar, måtte såsom bidrag till ifrågavarande byggnadsföretag bevilja Halmstads stads invånare ett anslag eller åtminstone lån af 50,000 R:dr R:mt på billigaste vilkor.

Stockholm den 29 November 1862.

Anders Gudmundsson,
från Hallands län.

N:o 364.

Af **Anders Gudmundsson** från Hallands län, *om reglering af rättigheterna till och skyldigheterna för de s. k. Halländska kyrkohemmanen.*

Nära för ett halft sekel sedan väcktes frågan om Statens jordegande rätt till de så kallade Halländska kyrkohemmanen och åboernes dermed förenade besittningsrätt, samt har riksdag efter riksdag varit föremål för Rikets Ständers öfverläggningar och beslut, utan att ännu hafva vunnit en slutlig och fullt tillfredsställande lösning.

Utan att nu ingå i någon undersökning, huruvida en del eller de fleste af dessa kyrkohemman äro att betrakta såsom kronohemman, enär denna skulle fordra en närmare och vidlyftigare utredning, som på det bemedlingsförslag, jag härmed tager mig friheten underkasta Rikets Ständers pröfning, icke har för det närvarande något bestämdt och afgörande inflytande, torde det tillåtas mig få förklara, att afsigten med de många motioner, som angående detta ärende sett dagen, icke någonsin varit att förvägra eller beröfva kyrkorna deras lagliga rättigheter och behöfliga inkomster, utan endast afsett betryggande af åboernes besittningsrätt, utan att kyrkornes, såsom räntetagare, skulle förnärmas.

För att således undvika ett långt och tröttande återupprepande af å ömse sidor anförda skäl under de långa och många förhandlingar, som rörande ifrågavarande hemman vid riksdagarne förevarit, och då frågan genom några modifikationer och förtydliganden uti det af Konungens Befallningshafvande i Hallands län gemensamt med Biskops-embetet i Götheborgs stift öfver Rikets sednast församlade Ständers, i skrifvelse af den 24 Oktober 1860, hos Kongl. Maj:t i underdånighet gjorda framställning, om förändrade föreskrifters utfärdande i afseende å de s. k. Halländska kyrkohemmanen, dock med undantag af kyrkornas enskilda jordar och sådane hemman, hvartill de kunna ega donations- eller gåfvobref, den 2 September 1661 afgifna underdåniga utlåtande, efter min förmening, kan utan vidare omgång synas tillräckligt förberedd för att omsider vinna ett af åboerne länge efterlängtadt och slutligt afgörande, har jag för min del ansett mig böra upptaga de i nämnda utlåtande uttalade åsigter såsom mina egna, enär de utstaka en medelväg mellan rättigheter och skyldigheter å ömse sidor, som synes mig billig och antaglig, hvadan

jag ock, i händelse nemligen Kongl. Maj:t icke skulle finna skäl bifalla ofvanåberopade Rikets Ständers skrifvelse, med stöd deraf får föreslå:

1:o att en viss tid bestämmes, inom hvilken arrendatorerne eller åboerne, i händelse af bifogenhet, må väcka fråga om, huruvida hemmanet tillhör kyrkan eller Kronan, och, sedan afgjordt blifvit hvilka hemman äro kyrkans eller Kronans, med åboskapet å dessa sednare må förhållas såsom med vanliga kronohemman, kyrkan dock förbehållen den ränta hon egde; hvaremot med de hemman, som äro eller blifva tilldömde kyrkan, borde så förfaras, att de på lika sätt som om kronohemman förordnadt är, åt innehafvarne upplåtas under åborätt, emot erläggande af städja till kyrkan efter samma beräkningsgrund, som den för kronohemman gällande, jemte afgift till Wadstena krigsmanshus lika med kronohemman, och erhållande af städjobref af Konungens Befallningshafvande och Biskops-embetet samt utgörande till kyrkan af en viss årlig spanmålsränta, beräknad efter hvarje särskildt hemmans uppskattade inegorymd, med fästadt afseende på jordens bättre eller sämre beskaffenhet, befintliga odlingstillfällen samt andra herrligheter, och fastställd efter samma grunder, som frågan om maximi-arrendes bestämmande, enligt Kongl. Brefvet den 26 April 1826, dock ej till högre belopp än 2 kannor, hälften råg och hälften korn, för hvarje uppskattad qvadratref jord;

2:o att hvarje åbo med lifstids städjobref på sålunda stadt hemman skulle ega rätt att sitt hemman till skatte lösa, efter lika bestämmelser och emot erläggande af enahanda skatteköpsafgifter, som för kronohemman nu äro stadgade, deraf likväl, utaf sjelfva skatteköpeskillingen skulle till kyrkan ingå hvad som deraf motsvarade kyrkans andel af landgilleräntan, hvarvid i skattebrefvet skulle förbehållas kyrkan den bestämda årliga spanmålsräntan och hemmanen till kyrkan försättas i samma ställning som frälseskatte, eller att kyrkan afhände sig eganderätten endast på det sätt, att om till skatte köpt hemman såldes utom åboslägten, kyrkan skulle ega lösningsrätt viss laga tid efter hembjudande, hvilken förmån kyrkan äfven torde böra tilläggas i afseende på icke skatteköpte hemman, hvarå åborätt afstås till oskyld.

3:o att nuvarande innehafvarne af kyrkohemmanen, vare sig på grund af arrendekontrakt, städjobref af kyrkoföreståndare, eller i följd af köp utaf förutvarande innehafvare eller åbo, och i mantals- eller skattskrifningslängden blifvit såsom åboer skrifne, skola ega rätt att framför andra å sina innehafvande hemman, emot erläggande städja, erhålla städjobref.

4:o att bestämmandet af den i 1:sta punkten omnämnda årliga afgift för hvarje uppskattad qvadratref af inegorymden bör i närvaro af pastor eller dess ombud samt åboen verkställas af särskild förordnad landtmä-

tare, jemte å ömse sidor utsedde gode män, hvarvid ersättningar till förrättningsmän bör af åboen bekostas;

5:o att vid denna taxeringsförrättning äfven bör tagas i betraktande de utskylder och naturaprestationer till Kronan, som, efter hvad jordeböckerna utvisa, af hvarje särskildt hemman utgöres, så att i detta afseende tyngre beskattade hemman må i förhållande till Kronoskatten njuta behörig lindring i den årliga afgiften till kyrkan.

Till närmare upplysning får jag bifoga Konungens Befallningshafvandes i Hallands län och Biskops-embetets i Göteborgs stift ofvanåberopade gemensamma utlåtanden tillika med tvänne jordeboksutdrag, samt anhålla om remiss af denna min motion till vederbörligt Utskott.

Stockholm den 29 November 1862.

And. Gudmundsson,
från Hallands län.

Häruti förena sig:

August Carlberg, *Carl Ifvarsson,*
från samma län.

N:o 365.

Af **Anders August Anderson** från Östergötlands län, *om upphäfvande af vissa delar af Kongl. Förordningen den 26 Oktober 1860, angående vilkoren för bränvinstillverkning, i ändamål att rättighet till husbehofsbränning måtte återställas till hvad den var, enligt 1857 års Kongl. Förordning m. m.*

Som den vid sednaste riksdag vidtagna åtgärden, att i ett enda penndrag tillintetgöra den af ålder jordbruket tillkommande binäring att tillverka bränvin, inom vissa delar af riket förorsakat en stor del jordbrukare den orimligaste förlust, och tvingat mången att inlåta sig på fabriksbränningens område, hvarigenom icke allenast en onaturlig mängd af jordbruksalster förstöras utan ock den helsosamma fördelen af jordens och ladugårdens förbättring blifver på ett äfventyrligt sätt hämmad; men det svårligen låter sig med Statens och samhällets sanna fördelar för-

enas att, under det varan bränvin icke kan bannlysas ur konsumtionen, uppmuntra och befrämja de storartade förstörelsemaskiner, som i hvarje ångbränneri förefinnas, blott för att på detta sätt åtkomma de fabulösa summor, som härigenom tillflyta statskassan, vågar jag på detta ämne fästa Rikets Höglofliga Ständers synnerliga uppmärksamhet. I denna fråga är vid våra sednaste riksdagar så mycket både taladt och skrifvet, att något nytt i den vägen icke kan vara att anföra. Jag har dock velat i minnet återkalla den orättvisa, som ligger till grund för detta näringsyrke, der man lagt de mest onaturliga band på idkarens fria vilja att efter bästa förstånd och förmåga tillgodogöra sig de produkter, som af den dyrköpta jorden framalstras. Det gifves intet motstycke härtill i något annat näringsfång och sedan det numera visat sig att hufvudsyftemålet uteslutande var, icke att befrämja nykterheten, utan blott att åtkomma de många skattemillionerna, så framstår lagstiftningen i denna fråga i en bjertare dager. Inskränkande mig för öfrigt till åberopande af hvad jag, tillika med flere ståndsbröder härutinnan under förra riksdagen anfört, är min vördsamma hemställan derföre:

att Rikets Höglofliga Ständer ville, med upphäfvande till vissa delar af Kongl. Maj:ts nådiga Förordning den 26 Oktober 1860, angående vilkoren för bränvinstillverkning, i stället, hvad rörer husbehofsbränning eller mindre bränneri, till kraft och verkan återställa den af år 1857 förut i samma ämne gällande Förordning, med öppen rätt för Rikets Höglofliga Ständer att bestämma bevillningen på denna näringsgren, enligt de grunder, som kunna finnas mera med rättvisa och billighet öfverensstämmande.

För hvilket fall som helst, äfven i den händelse en rättvis återgång i lagstiftningen rörande detta ämne skulle stå att vinna, föranlåtes jag, såsom en behöflig rättelse, föreslå följande ändringar uti nu gällande förordning om bränvinstillverkningen i ångbrännerier:

vid § 2 tillägges eller inpassas den valfrihet att en person, som under hösten vill drifva ångbränneri blott en månad, skall ega rätt att beräkna denna termin från och med den 1 till och med den 30 November. En sådan rättelse är desto mera nödig, som jordbruket eljest ofta får lida ett förtidigt afbräck under fjerde terminen och den femte icke är lika passande för hvarje fall;

vid § 4 att minsta belopp per dygn måtte bestämmas till *Ett Hundra* kannor, i stället för nu varande stadgande om 300 kannor;

vid § 8 att anmälan bör ske minst *en månad* före den tid tillverkningen skall börjas, i stället för sex veckor, som nu finnes stadgadt;

vid § 19 att afgiften för tillverkningen måtte, såsom för hög, nedsättas *från 60 till 50 öre* per kanna bränvin af 50 procents styrka efter förut bestämd värmegrad enligt Celsii termometer;

vid § 28 att arfvode till kontrollörerne skall utgå med minst Tre och högst Fem R:dr om dygnet.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

A. A. Anderson,
från Östergötlands län.

Uti föreslående motion instämma:

Carl Johan Johansson, från Östergötlands län. *Anders Persson,* från Örebro län.

N:o 366.

Af **J. Bergström** från Kopparbergs län, *om anslag till lön åt en veterinärläkare i Wester-Dalarne.*

Som den fattiga allmoge inom Westerdals fögderi i Stora Kopparbergs län, hvars förnämsta egendom består af hästar och andra boskapskreatur, hvilka alltsomoftast äro hemsökta af smittosamma sjukdomar, och någon djurläkare icke finnes att tillgå närmare än i Fahlun, dit de hafva 12 till 20 mil, får jag härigenom föreslå:

att en veterinärläkarelön måtte blifva beviljad för Wester-Dals fögderi i Stora Kopparbergs län.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Bergström,
från Kopparbergs län.

N:o 367.

Af **J. Bergström** från Kopparbergs län, *om anslag till lön åt en provincialläkare i Wester-Bergslags fögderi af Kopparbergs län.*

Enligt Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse af den 20 Mars 1858 har Sundhetskollegium den 11 April 1859 tillstyrkt att 48 nya provincialläkare, hvardera med 1,500 R:dr R:mt årlig lön, måtte anställas och inom länen fördelas, enligt ett af Kollegium uppgjordt specielt förslag, hvilket förslag upptar äfven såsom nödig ansedd en provincialläkare för Wester-Bergslags fögderi i Stora Kopparbergs län. Vid sistlidne riksdag beviljade Rikets Ständer anslag till löner för 20 nya provincialläkare i riket, men som Wester-Bergslagen icke kom i åtnjutande af någon utaf de då beviljade provincialläkarelönerna, får jag härigenom nu föreslå:

att en årlig lön måtte blifva beviljad för en provincialläkare i Wester-Bergslags fögderi af Stora Kopparbergs län.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Bergström,
från Kopparbergs län.

N:o 368.

Af **J. Bergström** från Kopparbergs län, *om anslag till lön åt en ytterligare lärare vid veterinär-inrättningen i Stockholm.*

Sedan Rikets Ständer, genom vid sednaste riksdagar beviljade frikostiga anslag till såväl högre som lägre undervisningsverk och specialskolor, visat det intresse de hysa

hysa för undervisningens och bildningens framåtskridande i alla rigtningar, torde det icke illa upptagas, om motionären vågar framhålla hvad som behöfves vid ett undervisningsverk, som hittills synes blifvit glömdt, helt visst endast derföre att icke dess behof blifvit tillräckligt framställda. Det är den Kongl. veterinärskolan i Stockholm, för hvilken jag vågar tala — en skola, som har till uppgift, att utbilda alla de veterinärläkare, som sedan utgå att sin konst utöfva i alla delar af vårt fädernesland.

För den, som endast obetydligt tagit kännedom om hvilken utsträckning veterinärmedicinen på sednare tider tagit, och hvilka till och med för landtmannen vigtigtiga läroämnen, såsom husdjursskötsel och husdjursafvel, den omfattar, synes det lärareantal, som nu finnes (nemligen tre professorer, en adjunkt och en instruktionssmed), vara alltför otillräckligt, då dessutom läroämnenas antal, enligt skolans föreläsningsplan, uppgå till icke mindre än aderton och flera af dessa upptaga sin man ensamma. Derjemte kunde genom jemförelse med utlandet visas, att detta lärareantal är otillräckligt. Men för att icke blifva alltför vidlyftig, åtnöjer jag mig att anföra i detta hänseende, att de franska veterinärskolorna hafva hvardera fem eller sex professorer och tre adjunkter, den belgiska sex ordinarie och tre extra ordinarie professorer och fyra adjunkter, den danska sex professorer o. s. v.

Med stöd af hvad jag sålunda anfört, vågar jag föreslå:

det Rikets Ständer bevilja ett årligt anslag af *Femtonhundra* (1,500) *R:dr R:mt* till lön åt ytterligare en adjunkt vid Kongl. veterinärinrättningen i Stockholm, hvarigenom i någon mån undervisningen kan bringas framåt.

Om remiss anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Bergström,
från Kopparbergs län.

N:o 369.

Af **P. O. Hörnfeldt** från Wester-Norrlands län, *om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan om utfärdande af nådig föreskrift i och för ordnandet af plogningsskyldigheten inom de nordliga länen.*

Genom särskilda kungörelser, dem jag anhåller att få framdeles till Utskottet ingifva, har Konungens Befallningshafvande i Wester-Norrlands län utfärdat föreskrifter angående fullgörande af väglagningsskyldigheten i länet. Dessa föreskrifter hafva varit egnade att i hög grad försvåra detta redan i och för sig öfverallt och särdeles i de nordliga länen tryckande onus.

Man har nemligen deruti bestämt dels att vägarna, för att anses vara i laggildt skick, skola vara upp-plogade och skottade till den bredd att 2:ne med parhästar förspända åkdon obehindradt kunna passera förbi hvarandra och att snön icke får å vägen ligga till större djup än 6 tum, dels att vägarna böra vara i sådant skick försatte två timmar efter det snöfall upphört eller, såvida sådant upphör under natten, två timmar efter dagningen. Fullgörande af dessa bestämmelser är dels, så vidt vägarnes beskaffenhet angår, fullkomligt gagnlöst, enär knappast någonsin ett med parhästar förspändt åkdon å vägarne färdas, än mindre tvänne sådana mötas, dels med afseende äfven å tiden för fullgörandet, alldeles omöjligt; och då svårligen något mera origtigt i lagstiftningsväg kan tänkas, än att genom stadgande af sådana lagar, som omöjligen kunna åtlydas, framtvinga lagbrytare, så lärer det icke vara tvifvel underkastadt att ofvanberörda stadganden ovilkorligen böra upphäfvas. Rörande orimligheten af den bestämda tiden må här endast nämnas att efter ett icke allt för svårt snöfall det är för en del af de plogningsskyldige alldeles omöjligt att inom den bestämda tiden ens hinna fram till det vägstycke, som skall plogas.

Till undanrödjande af denna här omnämnda kungörelse, och till förekommande af andra dylika, hvilka af Konungens Befallningshafvande möjligen kunde komma att väckas, samt för att vinna mera säkerhet och trygghet i afseende å dessa förhållanden, hvilka naturligtvis inom de norra länen ega större betydelse än annorstädes, vågar jag härigenom föreslå:

det Rikets Ständer ville till Kongl. Maj:t ingå med underdånig anhållan

om utfärdandet af en nådig Förordning i och för ordnandet af plogningsskyldigheterna inom de nordliga länen;

hvarjemte jag, i afseende å de grunder, hvarå en sådan förordning bör hvila, får föreslå:

det Rikets Ständer ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att i den Förordning, som kan komma att i nåder utfärdas, angående plogningsskyldigheten inom de nordliga länen, måtte inflyta följande hufvudsakliga bestämmelser, nemligen: "att vägarne skola fyra timmar efter "sedan snöfall upphört eller, derest detsamma nattetid upphör, inom fyra "timmar efter dagningen vara i farbart skick försatte".

Om remiss till vederbörligt Utskott får jag vördsamligen anhålla.

Stockholm den 29 November 1862.

P. O. Hörnfeldt,
från Wester-Norrlands län.

Häruti förenar sig till alla delar

P. Östman,
från Wester-Norrlands län.

N:o 370.

Af **P. O. Hörnfeldt** från Wester-Norrlands län, *om upphäfvande af åtskilligalagens stadganden i 10 Kap. Giftermåls-Balken, i den syftning att hvardera maken skall ega lika rätt i boets såväl fasta som lösa egendom.*

Ibland de lagstadganden, som mest missförstås och följaktligen mer än andra gifva anledning till rättegångar, intaga bestämmelserna rörande makars giftorätt och enskilda lott i boet ett vigtigt rum.

Dessa stadganden, som leda sitt ursprung från den tid, då man ansåg slägten såsom sådan och icke den enskilde medlemmen vara egare till det gods, som inom familjen förefanns, och som under då varande förhållanden egde berättigande, måste dock i deras närvarande skick och i nuvarande tid anses qvarstå endast såsom lemningar af fordomtima lagstiftning. Detta förhållande är numera så mycket ögon-

skenligare som skilnaden i testaments- och gåfvorätt öfver ärfd fastighet och den öfver förvärfd upphört. Att under sådana omständigheter bibehålla den olikhet i äkta makars rätt till hvarsannans egendom, som nu eger rum ej mindre i afseende på ärfd och förvärfd, utan äfven med afseende på huruvida egendomen är före eller under äktenskapet förvärfd samt huruvida den har egenskapen af lös eller fast, synes mig vara hvarken konseqvent eller nyttigt. Deremot är denna lagstiftning verkligen skadlig, enär den ofta ger upphof till invecklade rättegångar emellan parter, som af skyldskapens band borde och säkerligen eljest kunde sammanhållas i lycklig enighet, då deremot nu vår lag, i afsigt att inom familjerna bevara dithörande egendom, förbiser att just under och genom bemödandet härom den föranleder split och tvister inom familjen, hvarigenom familjens bästa egendom, dess endrägt och inbördes kärlek skamlöst sköflas.

Mig synes att, då makarne äro att betrakta såsom en personlighet, också fullkomlig gemensamhet i egorätts-förhållande bör ega rum; och får jag med anledning häraf föreslå att, med upphäfvande af öfrige stadganden i 10 Kap. Giftermåls-Balken, 1 § af samma Kap. hädanefter måtte få följande förändrade ordalydelse:

"när man och hustru äro sammanvigda då eger hvardera giftorätt till hälften i så väl den lösa som fasta egendomen i boet.

Om remiss till Höglofliga Lag-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

P. O. Hörnfeldt,
från Wester-Norrlands län.

N:o 371.

Af **Olof Nilsson** från Westerbottens län, *om uppbörd och redovisning af de militiestaten anslagna indelta räntor i sammanhang med kronouppbörden, samt om åtskilliga dit hörande föreskrifter.*

De olika sätten för uppbörd af Kronans inkomster och de åt Militära embets- och tjenstemän indelta räntor, hvilka sednare numera äfven få kontant erläggas efter visst markegångspris, åstadkomma ett besvär, hvaröfver i de glest bebodda norra landskapen allmän och rättvis klagan, gränsande till missnöje, förspörjes.

Krono-uppbörden sker nemligen ej på samma tider och ställen, som uppbörden af de till Militäre embets- och tjenstemäns aflöning indelta räntor; den förra verkställes af Kronofogden och den sednare af Regements-skrifvaren på olika tider och ställen, hvarigenom tvänne särskilda resor med thy åtföljande ökadt besvär och ökade kostnader jemte tidspillan ovilkorligen uppkomma för de ofta aflägset boende egare till de hemman, hvilka äro anslagne till militärernas aflöning.

Öfvertygad ej mindre derom, att denna olägenhet lätt skulle kunna afhjelpas, än ock om nödvändigheten af en förändring härutinnan i synnerhet för de norra glest bebygda orterna, hvarest hemmansegare ej sällan hafva ända till åtta mils väg och derutöfver från sina hemvist till uppbördsställena, samt efter att hafva erfarit, att en förening af de olika uppbörderna lärer frivilligt blifvit iakttagen inom några län, föreslog jag, uti en vid sisthållna lagtima riksdag väckt motion, två olika sätt för åvägabringande af en förbättrad lagstiftning uti ifrågavarande afseende, nemligen att antingen Regementsskrifvaren ålades verkställa den kontanta uppbörden af de till Militäre embets- och tjenstemän indelta räntorna på samma tider och orter, som Kronofogden verkställer den honom åliggande uppbörd, eller ock häradsskrifvaren, efter honom meddelad uppgift, debiterar förenämnde indelta medel för att sedan i sammanhang med kronouppbörden af Kronofogden uppbäras och till indelningshafvarne levereras, antingen direkte eller genom Landtränteriet och Landskontoret.

Denna min då väckta motion föranledde Rikets Ständers underdåniga skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t (se Expeditions-Utskottets förslag till underdånig skrifvelse, 1 bandet, pag. 110), med anhållan det Kongl. Maj:t täcktes i nåder tillse, huruvida, genom förändring i sättet för ifrågavarande uppbörder, någon lättnad uti ifrågakomna besvär kunde beredas.

Men som det af Kongl. Maj:t från Kongl. Krigs-kollegium och Kongl. Kammar-kollegium, med anledning af Rikets Ständers förenämnda skrifvelse, infordrade utlåtande, efter hvad jag erfarit, ännu icke till Kongl. Maj:t inkommit, samt någon åtgärd följaktligen icke ännu af Kongl. Maj:t vidtagits till afhjelpande af ifrågavarande olägenhet, får jag, förnyande min ofvanberörda motion, vördsamt föreslå:

att Kronofogdarne uppbära och redovisa de Militär-staten anslagna indelta räntor i sammanhang med kronouppbörden samt att vederbörande löntagare vid regementena, liksom andra Statens embetsmän, qvartaliter må utbekomma sina löner på Landtränteriet, för hvarje qvartal med lösen enligt riksmarkegång för en fjerdedel af det regementet anslagne tionde, och, sedan medelmarkegången för året vunnit laga kraft, genom med Landskontoret uppgjord räkning, uppbära det återstående beloppet af regementet tillkommande lösen för de, till aflöning af tjenstgörande befäl och civil-stat, anslagne indelta räntor.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.
Stockholm den 29 November 1862.

Olof Nilsson,
från Westerbottens län.

N:o 372.

Af **Jonas Christophersson** från Wermlands län, *om ändring af 58 § af Kongl. Förordningen om kommunal-styrelse på landet, i fråga om grunden för fyrkberäkningen.*

58 § af Kongl. Majts nådiga Förordning om kommunal-styrelse å landet stadgar, att alla kommunal-utskylder derstädes skola utgöras efter hemmantal, utan hänsende till hemmanets taxeringsvärde; men då hemmantalen äro inom till och med samma socken så högst olika i så väl område, som deras verkliga värde (åtminstone är förhållandet sådant inom Wermland), att det ena hemmanet kan vara taxeradt till Ett, ja ända till Två Hundra Tusen Riksdaler, och det andra till endast 25, 30, 40 eller 50,000 Riksdaler och så vidare, så synes mig, enär *ett* mantal, utan afseende på beskaffenheten, har samma utskylder, att berörda stadgande icke är välgrundadt. Ännu större hemmans-olikheter kan jag åberopa: t. ex. i samma socken af Wermlands län, hvarest finnes ett hemman Hustersby, som är, enligt 1861 års taxeringsvärde, uppskattadt till 150 Riksdaler Riksmynt, och ett annat, benämndt Ifvarsbjörke, taxeradt till 48,000 Riksdaler samma mynt, och detta sednare värde är ändå icke för högt, i betraktande af det förras taxering. Häri ligger i min tanke en stor orättvisa, ty att ett så svagt hemman, som det förra, skall bära lika stora kommunal-utskylder, som det sednare, är väl icke rimligt. Landets kommunal-onera äro ändock nog stora; till exempel i den församling, der jag bor, finnas endast 20$\frac{11}{12}$:dels hemman, men blott utgifterna för fattigvård, samt håll- och reserv-skjuts uppgå likväl till 6,500 R:dr årligen.

Anmärkta olägenhet har väl inom min hemort och på många andra ställen blifvit, genom frivilliga öfverenskommelser, afhjelpt dymedelst, att kommunal-utskylderna utgått efter hemmanens taxeringsvärde; men sådana öfverenskommelser kunna